

Vatra veche

Vatra veche

8

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul X, nr. 8 (116) august 2018 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Sophia Leopold (Canada), Aqvapark

Antologie Vatra veche

DIN CÂND ÎN CÂND

Timpul se suspenda între noi,
ieșeam din el și nu mai eram doi,
înțelegeam ce spun fiarele,
ce cântă greierii,
era ca și cum am fi trecut cu bine

de judecata de apoi.

Sau poate că pur și simplu
Cele două părți
Rupte una de alta de la facerea
lumii
Fuseseră puse înapoi
Într-o singură făptură în care,
Așa cum rodesc plantele,

Eram amândoi.

Timpul devenea inutil și se
desfrunzea
În o mie de foi...

ANA BLANDIANA

(Preluată din *Luceafărul*, nr. /2018, cu
acordul autorului)

Vatra veche dialog cu Sophia Leopold

SUMAR

Antologie Vatra veche. Din când în când, de Ana Blandiana/1
Vatra veche dialog cu Sophia Leopold, de Veronica Pavel Lerner/3
Poeme de Corneliu Vasile/4
Ferițiți cei de dincolo, de Dan Puric/5
Între magii, de George Filip/5
Eminescu, magie în stare pură, de Răzvan Ducan/6
Poeme de Luca Cipolla/6
George Coșbuc și valorificarea miturilor românești, de Gheorghe Bucur/7
Corespondența lui Dimitrie Stelaru, Gheorghe Sarău/9
Să ne mai (re)amintim de... Ion Minulescu, de Dumitru Hurubă/10
Profil literar Nicolae Băciuț de Geta Truică/11
Cronica literară. Poetul care a rost(uit) lumea (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/15
Reverberând cu grație (Mihaela Aionesei), de Ilie Gorjan/16
„Evanescențele” lui Eugen D. Popin, de Mircea M. Pop/17
Martiriul Sfântului Sofronie de la Cioara (Darie Ducan), de Nicolae Suciuc/18
Nostalgie paradisiului pierdut (Iosif Albu), de Nicolae Băciuț/21
Tren prin zodii (Florea Burtan), de Corneliu Vasile/22
A arde, ardere (Mărița Briede-Makoveja), de Daniel Marian/23
Tu știi că te iubesc (Dumitru Ichim), de Veronica Pavel Lerner/23
Dragostea – miracol unic (Maria Cernegura), de Mihai Merticaru/24
Pânda freamătăului (Daniela Gifu), de Melania Rusu Caragioiu/25
Serile la Vulturești (Mihail Diaconescu), de Livia Fumurescu/27
Valențele dodismului (Nicoleta Cristea Ifrim), de Nelu Barbu/28
Buricul pământului (Cătălin Dorian Florescu), de Mircea M. Pop/30
Între realism și ficțiune (Ilie Șandru), de Dumitru Hurubă /31
Felia de pepene (Nicolae Suciuc), de Lőrinczi Francisc-Mihai/32
Povești din sat (Nadia Urian Linul), de Mircea Daroși/34
Lumea în axiome poetice (Dumitru Găleşanu), de A.I. Brumar/35
Iubirea maestrului Al-Farabi (Aurel Codoban), de Ioan Biriș/37
Lucian Blaga la Bistrița (Jenița Naidin), de Melania Cuc/38
Un suflet vibrând (Milena Munteanu), de Nicolae Dina/39
Istoria ca parabolă (Adrian Botez), de Constantin Stancu/40
Diaspora culturală a românilor din Canada (Nicolae Băciuț/Veronica Pavel Lerner), de Ioan Marcoș/42
Traian Chelariu, Jurnal, de Geo Constantinescu/44
File din Războiul pentru Întregirea Națională (Daniela Clineag), de Florin Bengean/45
Poeme de Ana Podaru/46
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/47
Inedit. Marea Unire de la 1918 și biserica, de Cezar Vasiliu/48
De la usque ad beneplacitum principis..., de Octavian Căpățână/50
Poeme de Iuliu Ionaș/51
România își cucerește independența, de Gicu Manole/52
Mitropolia Ortodoxă Română a Basarabiei, de Stelian Gomboș/53
Anamneză, poem de Dumitru Găleşanu/53
De la studiul istoric la eposul eroic, de Ionel Popa/54
Pe urmele lui badea Cârțan, de Răzvan Ducan/56
Strigăt pentru limba noastră românească, de Mihaela Aionesei/59
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/61
Amvon. Între adevăr și legendă, de Gheorghe Nicolae Șincan/62
Mihail Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/63
Starea prozei. Casca, de Gheorghe Andrei Neagu/64
Ochean întors. Amărăciunea unui proverb, de Silvia Urdea/66
Ancheta Vatra veche. Prima casă, de Lia-Maria Andreiță/69
Întâlniri în spațiul canadian. Închiderea festivă, de Veronica Pavel Lerner/70
Mapamond. Japonia – jurnal de călătorie, de Mihai Posada/72
Arta Japoneză, de Yajima Takashi/73
Poeme de Anișoara Mătășaru/74
Doi poeți și o mare (Răzvan Ducan și George Filip)/75
Poeme de Mihaela Roșca/76
Teatru. Streptease la Bazin, de Cristian Stamatoiu/77
Literatură și film. Două femei celebre, de Alexandru Jurcan/78
Simfonie de toamnă în orașul viilor, de Sorina Bloy/78
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/79
De la un clasic citire.. Alexandru Misiuga /79
Strigături și epigrame de Nicolae Mățaș/80
Scrisori parisiene, de Simina Lazăr/81
Scrisori deschise. Ion Andreiță, Decebal Alexandru Seul/83
Curier/84
Panoramic cultural/87

Sophia Leopold, la lucru

Sophia Leopold, expo la Câmpul românesc, Hamilton

Sophia Leopold, Animalele albastre

Sofia Leopold, Castele de apă

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de
Sophia Leopold, Canada

Vatra veche dialog

Sophia Leopold

Sophia Leopold - pictoriță

Sophia Leopold-Mureșan s-a născut în 16 decembrie 2008 la Toronto. În toamna anului 2011 a început să coloreze și apoi să-și facă propriile desene, găsind surse de inspirație în tot ce o înconjură: familie, prieteni, cărți, muzică, jocuri, desene animate. Din vara anului 2012 și pînă în prezent a avut peste 15 expoziții personale și de grup în diverse comunități din Ontario. Din 2013, Sophia urmează cursurile școlii de limba franceză „Ecole Elementaire Catholique Sainte-Marguerite-D'Youville” din Toronto. În 2015, Sophia a început studiul teoriei muzicii și al pianului, iar percepția ei despre muzică și-o exprimă în tablouri prin decorarea unor desene cu note muzicale sau prin crearea de personaje din note muzicale. Sporturile sunt prezente în viața Sophiei, face înot, joacă fotbal, baseball, badminton și altele. Științele și mai ales combinarea chimică a elementelor o fascinează, precum și combinația de culori și structura corpului uman. În matematică, Sophiei îi place să se „jocă” cu numerele. Literatura și limbile străine: îi place să descopere cuvinte noi pe lângă cele patru limbi pe care le stăpânește la nivel fluent și acum încearcă să asimileze și spaniola, pentru a putea comunica și eventual studia în această limbă.

Scriitorul și filosoful Vianu Mureșan, unchiul fetei, după cei trei ani petrecuți în Canada (2011-2014) alături de familia Sophiei, a scris o superbă carte, în fapt un album al picturilor fetei, apărut într-o prezentare grafică impecabilă. Am

scris un articol despre această carte în 2016 în revista electronică LaPunkt, intitulat „Sophia Leopold, pictoriță de la trei ani” Iată cum începe articolul:

„Citeam zilele trecute următorul anunț: *Ministerul Educației și Cercetării Științifice a decis să aleagă pentru Olimpiada de limba și literatură română (clasa a VI-a) din 2016, un citat din cartea lui Vianu Mureșan, "Sophia Leopold – să ne jucăm că facem artă" (Editura Eikon, Cluj 2014.)* Cartea lui Vianu Mureșan, pe care am citit-o cu răsuflarea tăiată, mi-a dat o emoție comparabilă cu cea a memorabilelor cărți "Micul Prinț" de Antoine de St. Exupery și "Antologia Inocenței" de Iordan Chimet. Cartea este despre Sophia Leopold, un copil talentat și frumos, scrisă de unchiul ei, scriitor și filosof". (continuarea poate fi citită deschizând [linkul http://www.lapunkt.ro/2016/04/sophia-leopold-pictorita-de-la-3-ani/](http://www.lapunkt.ro/2016/04/sophia-leopold-pictorita-de-la-3-ani/))

Veronica Pavel Lerner: *Dragă Sophia, te-am cunoscut acum trei ani la o întâlnire la Consulatul General al României din Toronto. Aveai 6 ani și ai adus atunci cartea despre ține scrisă de Vianu Mureșan, unchiul tău, și ți-am văzut pentru prima oară picturile expuse la Consulat. Ai putea să ne povestești când ai început să pictezi și cum ți-a venit ideea?*

Sophia Leopold: Am început să desenez în jurul vârstei de 2 ani jumate, prin colorarea de imagini din cărți de colorat și după aceea am zis că nu mai vreau să colorez în cărți, ci să fac desenele mele. Le-am făcut așa cum doream, unele erau mai puerile, altele mai interesante. Părinții și unchiul meu, Vianu, îmi citeau povești, pentru că eu încă nu știam să citesc, ne uitam la albume de artă, mă uitam la desene animate care mă inspirau și ele. Imaginile din cărți mă inspirau prin combinațiile de culori și tehnicile folosite.

Desenele animate favorite atunci erau *La Pimpa - L'elefantino giallo*, unde cățelușă Pimpa își pune băscuța lui Armando, stăpânul ei, pe cap și devine o artistă. Eu o imitam pe Pimpa, îmi puneam băscuța pe cap, ca să devin o artistă, ca și Pimpa. Și, cum deveneam artistă, începeam să desenez, iar Vianu era ucenicul meu,

îmi ținea paleta, îmi prepara culorile.

VPL: *După cum înțeleg, n-ai mai vrut să colorezi desenele altora. Și, când ai început să-ți faci desenele tale, ai făcut întâi schița în creion și pe urmă ai colorat?*

SL: Nu prea fac schițe, ci fac direct desenul în creion, iar apoi îl colorez, îl modific pînă când arată așa cum doresc. Mă uit apoi la desen din unghiuri diferite, ca să văd care unghi exprimă ceva, iar la sfârșit decid care e unghiul desenului și îi dau un titlu. Dar de doi ani, fac uneori schițe la școală, după ce îmi termin lecțiile, iar acasă refac schița pe o altă hârtie, dacă e una interesantă și bună. Am mai făcut și multe desene cu bățul pe zăpadă și pe nisip și cu coajă de lemn putred pe beton în jurul parcului de la Sugar Beach.

VPL: *Desenele cu bățul pe zăpadă și pe nisip s-au pierdut, bănuiesc. Nu ți-a părut rău?*

SL: Ba da, pentru că unele erau foarte interesante. Din fericire, la unele am făcut poze pe care le mai am și pot să refac desenele pe hârtie. Am desenat pe nisip, pe zăpadă, pe pământ, pe beton, pe pietre, pe capace de ghindă și lemn. Făcând aceste desene am învățat tehnici diferite pe care încă le mai folosesc. Acum vreo două veri, am decorat tot betonul de la Sugar Beach cu desene în cretă, iar într-o zi a venit cineva de la *National Geographic* și ne-a cerut permisiunea să facă poze desenelor mele, spunând că nu a mai văzut niciodată un copil care să facă astfel de desene la vârsta de 7 ani.

VPL: *Și, la început, cum îți veneau ideile? Te uitai prin cărți, sau, după ce auzai o poveste, îți inchipuiai și desenai personajele? Ai avut vreo poveste care ți-a plăcut mult de tot și ai desenat ceva legat de ea?*

SL: Ideile îmi veneau din cărți de povești și din albume de artă la care mă uitam cu Vianu sau cu părinții mei. Mă mai inspirau desenele animate: *Le roi et l'oiseau*, *Kirikou*, *Pimpa*, *Peppa Pig*, *Pokoyo*, *Ben and Holy*, *Pingu*, *101 Dalmațieni*, *Musette*. Portretele făcute la început erau membri familiei, dar și persoane →

VERONICA PAVEL LERNER

unosute în parc, la grădiniță sau văzute în videoclipuri: mama, tata, Vianu, Simona, Ruxi, nașa mea Ana, nașa Dora, Leila, Julio Iglesias, Mariana (Mariguapa), unchiu Viorel, Climpuș, Michael Maladet (un băiețel de la grădiniță) și Haiosul.

Haiosul este un personaj care are păr peste tot, inclusiv în gură, de aceea îl numesc Haios, iar în vara aceasta am decis să fac o carte cu aventurile lui Haiosu numai pentru Vianu (Aventura lui Haiosu în soarele albastru, Aventura lui Haiosu în Egipt).

Muzica pe care o ascultam în timp ce făceam desenele cuprindea: *Hei Cancan* de Phoenix, *Cleopatra Stratan*, *Toto Cutugno* (pe care îl numeam *Toto Utunio* pentru că tot uitam numele lui), *Nicu Alifantis* cu poeziile lui *Nichita Stănescu*, *Lara Fabian* – *Je t'aime* și muzică clasică de la 96.3FM, unde prezenta *Kathleen Kajioka*, iar noi o numeam *Kathleen Carioca*, pentru că eu desenam cu carioci.

VPL Care sunt locurile pe care le desenezi cu mare plăcere?

SL: Îmi place să desenez locurile pe care le vizitez, de exemplu Central Island din Toronto și Lacul Ontario apar în desenele: „Peștele cu insulă” (2013), „Insula triunghiulară” (2013), „Robotul care pescuiește” (2013), „Castelele de apă” (2013), „Vaporul în apă de pe insulă” (2014), „Lebăda” (2018). Când vizitez Spania, mergem la mare cu mătușa mea Mariana și familia ei, iar Marea Mediterană mi-a inspirat tabloul „*Aquaparcul din vis*” (2014).

Povestea copiilor din „*Hansel and Gretel*” și cea a lui „*Saint Patrick*” le-am combinat în desenul „*Sf. Patrick și casă fermecată*”.

VPL: Acuma, de când ai mai crescut și ai avut contact și cu celelalte arte, îmi poți spune cum influențează muzica pe care o studiezi la pian creația ta picturală?

SL: Uneori muzica mă inspiră: de exemplu, am creat portrete și detalii decorative din note și semne muzicale; alteori includ portative cu note muzicale în compoziții. De multe ori îmi face plăcere să ascult muzică atunci când desenez sau

pictez, căci mă relaxează și mă inspiră.

VPL: Dacă ar fi să alegi, de exemplu, între a merge la o expoziție de pictură, sau la un spectacol pentru copii, cu muzică, ce ai alege?

SL: Aș alege spectacolul de muzică, dar nu neapărat pentru copii pentru că îmi place să ascult muzică nouă, iar la picturi pot să mă uit și într-un album.

VPL: *La Câmpul Românesc de la Hamilton ai stat la masă lângă d-l Băciuț, care ți-a admirat broșcuțele pe care le culeseseși din parc. Ați tot vorbit împreună. Ce ți-a plăcut cel mai mult? Faptul că ați vorbit în mai multe limbi, că ați găsit pasiunea comună pentru animăluțe, sau felul cum ți-a admirat colecția de tablouri?*

SL: Mi-a plăcut că am vorbit în mai multe limbi și că mi-a admirat tablourile, dar și că iubește animalele și mai ales broșcuțele pe care le-am pescuit din lac la Câmpul Românesc.

VPL: *În încheiere, având în vedere că d-l Băciuț va publica interviul acesta în revista din România pe care o conduce, Vatra veche, împreună cu picturile tale, ce-ai dori să le transmiți personal, prin cuvinte, cititorilor revistei?*

SL: Să-și dezvolte talentele jucându-se cu ceea ce le place mai mult (în cazul meu culorile și clapele de la pian) și să-și urmeze vocația, oricare ar fi ea.

Elemente

Răcoarea pădurilor de conifere izvoarele împrăștiind stropii reci curentul dintre culmile înzăpezite întunericul nopții, roua pe ierburi lumina, căldura, focul soarelui asfaltul dogoritor, balustradele-noinse tabla de pe clădiri, de pe autobuze aglomerația bumbacului transpirat plasticul, foc continuu urban stalactitele lungi, coridoarele reci nepăsarea, neștiința, nevoița hotărârea, perseverența, ritmul, know how lasă-mă-să-te-las, poate, cândva, oare da, azi, precis, înainte, punct de la capăt unde e apa și unde e focul între care își desfășoară petalele albul sau roșul sau binele sau răul – pământ.

Așteptare

Acalmie, ușoare umbre de gaze de la țevile de eșapament, apa curge pe aleea îngustă, de la rufele agățate la etajul X mistificatorul își pregătește ca păianjenul plasa lui cu minciuni, că iată tumultul vieții noi aduce valuri-valuri de aer curat, condiționat că minunate, strălucitoare construcții fără ferestre, fără copaci împrejur ne servesc drept locuințe și birouri că asfaltul e neted și curat (precis e cu gândul într-un eldorado occidental) că optimismul, progresul ș.a.m.d. (locatarii continuă să se spele în lighean și apa se întrerupe) că fericirea, că bunăstarea, bla-bla-bla în realitate vecinii de palier așteaptă cu sufletul la gură, zău așa câte un colet trimis de un nepot stabilit peste ocean.

CORNELIU VASILE

Fericiți cei de dincolo

Prea mult stă de vorbă uitarea cea cruntă cu amintirea celor dragi și totuși nu poate să ucidă acele tulburătoare priviri ce te țintuiesc de dincolo, mistuindu-ți ființa într-un cumplit și răvășitor dor!

Căci ce poate fi mai tragică decât neputința de a le striga deznădejdea noastră de aici, celor de dincolo și să le spunem că în acele vremuri „fericite” când eram dimpreună, iadul se arăta a fi mai milos cu noi, lăsându-ne să așteptăm în anticamera fricii, a neîncrederii, a foametei, a apostaziei și a urii, neoferindu-ne încă neantul, pe care iată astăzi ni-l dăruiește cu o nedisimulată generozitate!

Oare cei dragi de dincolo ne văd cum ne zbatem neputincioși în lava rece a indiferenței ce ne preface încet, încet din oameni în statui? Prizonieri încătușați în spaimele necunoscute ale unei alte omeniri. Lume oarbă ce merge înainte cu mâinile întinse, pipăind îngrozită viața ce se-nchide în jurul ei, atingând-o dureros cu degetele obosite de atâta drum nevăzut și totuși cumplit de speriate de ceea ce simt în bezna ce le-nconjoară.

În vremea aceea „bună” unde prin noianul de griji mai aveam timp să ne mângâiem reciproc, știam cu toții că viața nu era întemnițată și că realitatea nu era decât fluturile răzleț al adevărului spus în șoaptă și că șoapta însăși era refugiul libertății noastre.

Cum și unde mai aveam noi tinerii de atunci forța aceea tainică ce ne plămădea fiecăruia mici vise, trepte invizibile făcute în plin coșmar al vieții, pe care urcam neștiuți, fiecare la cerul lui? Iar voi ce încă nu ne părăsiserăți, voi care în anii tinereții voastre ați cunoscut și v-ați bucurat de acel strop de libertate căzut din senin pe obrazul brăzdat de necazuri și nefericiri al țării, de unde aveți tăria să fugiți în trecutul vostru? Trecut ce tocmai apusese sângerând! Toate erau posibile pe atunci în acea „fericită” vreme, căci nimeni încă nu reușise să ne stingă zarea creștină și să ne ucidă memoria! Eram într-adevăr cu toții fericiți căci încă mai aveam refugii!

Ce neînvinse speranțe, flori sufletești a căror rouă în plină bezna a lumii, torcea la sânu-i răbdarea, ca din ea să se nască ceva mai frumos și mai puternic: visul!

Care să fi fost oare candela neștiută de la care ne-mpărtașeam tainic cu acea lumină vie ce ne mângâia pe toți în parte și dimpreună deopotrivă, făcându-ne să străbătem în mod nevăzut bezna lumii ce ne-nconjura?

Să fii fost oare mormintele proaspete, tăcute, fără de cruce și lumânări, ale celor ce-și coborâseră sub țărâna neiertătoare: viața, tinerețea, nădejdea, credința și mai ales iubirea de țară, ca astfel să înalțe cât mai sus și cât mai aproape de Dumnezeu sufletul cinstit și neîntinat al neamului? Mut cimitir dar din a cărui suferință mai trăia și cerul!

Fericiți voi cei de dincolo, căci în tăcere ați urcat drumul Golgotei pe drumul suferinței ce v-a izbăvit și vai nouă celor de azi, ajunși bieți Sisifi ce își cară rătăciți povara! Termite speriate ale marelui mușuroi care aleargă neîncetat către cumplitul Nicăieri! Suflete zdrobite de cohortele nestăvilită și atroce a atâtor prezenturi simultane, blestemate să nu nască niciun viitor! Fericiți voi cei de dincolo, căci după gratiile pușcăriilor unde erați întemnițați aveți puterea de a vedea cerul și vai nouă care-n plină „libertate” nu-l mai zărim!

Fericiți voi cei de dincolo care erați prin nădejde și credință: UNA! Și vai nouă celor de azi care prin deznădejde și disperare am ajuns TOTUNA!

DAN PURIC

Sophia Leopold, Robot care pescuiește

ÎNTRE MAGII

- vis cu Maria...tulburător...-

În spatele Mariei sunt gândurile.
În fața Mariei bat întrebările.
nedumirită - în toate rândurile
ea este plecată cu depărtările.

prin serile cu fantasma alerg după ea
dar mi se pierde peste zări cu lăstunii,
sau - îmbrodită strâns cu vreo
feregea,
râde-jelind pe fața nevăzută a lunii.

uneori își lasă tinerețea cu mine.
își ia cu ea câte o jimblă caldă
și-n ezerele albastrui-carpatine,
neprihănită ca o Fecioară - se scaldă.

eu sunt pajul ei hărăzit de Dumnezeu,
s-o ocrotesc și să-i număr păcatele
dar poartă în sânge seminție de zeu
și fuge în lume și face altele...

i-am pus lațuri dibace - ca vânătorii
și am ademenit-o cu o carabină

dar face cum face și fuge cu zorii
și cine știe prin ce doruri se-anină...

Într-o zi am apăsas adânc pe trăgaci
iar arma a răsunat oarbă și slută
și au căzut în iarbă doi oameni săraci
și mâna mi-a plâns ca o lebădă mută.

m-a trezit un luceafăr - și el rătăcit
prin marile taine ale lui newermor.
-Omule...Omule...tu nu vezi c-ai
murit?
vai...visul acela a fost
prea tulburător.

nedumirită în toate rândurile
mintea îmi este dusă cu depărtările.
În spatele Mariei bat gândurile,
În fața Mariei se topesc întrebările...

iulie - 2018, la Montreal

GEORGE FILIP

EMINESCU - MAGIE ÎN STARE PURĂ

Dacă mi-ar propune cineva ca în schimbul vieții mele să învie, pentru o oră, Eminescu, aș face-o imediat, fără să mai stau pe gânduri, în secunda a doua. Și nu numai că aș face-o fără regret, ci chiar cu o mulțumire interioară, că pot face ceva folositor cu minuscula mea viață. L-ați avea atunci pe Eminescu în fața voastră, auzindu-l pe viu, citindu-și gri versurile, văzându-l vorbind pățimaș de iubirea de români, mai ales de "pătura" ei de jos, și românitare, visând cu ochii deschiși la Dacia Mare, fără să știe că deja este într-o oarecare aproximativitate Dacia Mare, vorbind despre pământul Transilvaniei care, așa cum spunea, "e cu mult mai mult drept și cu mult mai multă rațiune al nostru decât al lor" etc. I-ați vedea "carnea îmbrăcată în ștofă", așa cum a spus Nichita Stănescu. I-ați vedea ochii lui adânci, visători, cât toată istoria noastră. Mierea spuselor sale, v-ar intra în ureche.

L-ați fotografia, probabil din toate pozițiile și l-ați filma cu zeci de camere de luat vederi. Cei mai îndrăzneți și-ar face selfie cu el, cu gândul unor mostre fotografice cu care ei, cichindealii, mumulenii, praleștii vor rămâne în veșnicia tuturor veșnicilor. Dar eu, aș mai avea dreptul la o dorință, o ultimă dorință, ca țigara unui condamnat. Aceasta ar fi să am dreptul să șterg toate fotografiile și filmele făcute. Ba mai mult, să vă spăl și pe creier pe toți cei care ați fost de față și l-ați văzut pe Eminescu, ca să nu vă mai amintiți nimic și să nu mai existe nicio dovadă a reînvierii lui, fie și pentru o oră. Aceasta ca să-l apăr pe Eminescu de voi, care i-ați vedea acolo, la prima mână, meritele și geniul, iar apoi, după ce va trece iureșul și surpriza întâlnirii de gradul trei și lucrurile se vor reazeza în felul vostru de a gândi (la cei mai mulți), la prima vorbire v-ați aminti cusururile văzute și doar apoi eventualele merite. Cusururile lui Eminescu îl apropie de voi, iar meritele și genialitatea îl îndepărtează la distanță

de mii de parseci. Dar vă apăr și pe voi de Eminescu, vă apăr de a nu cădea, post-factum, în ispita de a fi ridicoli. Apăr în felul acesta magia magia de a visa cum ar fi fost dacă..., fără să fie însă. Magia este visul fără frâu în toată puterea închipuirii. Și Emineascu este magie în stare pură. Este jocul- școală din manualul de întrebuințare. Emin!

RĂZVAN DUCAN

Desenul

Un duș rece
al elementelor mă pătrunde
și cât de murdar sunt
acum până ce focul
va șterge acele stigmate,
un nebun care umblă
haihui – se clatină
și bea lapte de iapă;
la unu noaptea focurile se
liniștiră
și eu acceptai principiul,
luminat de Deneb depărtată,
aici doar smoala mă reține
și de pământ eram substanță,
lustruindu-mi pantofii
și decăzând...
obosit și bolnav
în fața voastră,
afară mai întâi banii
și apoi bomboanele,
apăr vise de trăsuri
ca să-mi iau zborul
și s-o fac în liniște,
tu ești grafitul și eu laurul..

Stela Ruinolui

Pe foi pocite și îngălbenite,
asupra cărora nor nu lasă

umbră,
aruncă-te acolo
unde nici un maidanez nu
locuiește,
se pare că
lăcusta divină le da un ospăț
Hesperidelor absorbite
pe ce la stela Ruinolui
soarele le istovește
ca vița culeasă
în verzile ei bile
asupra curbelor expuse,
pe ce memoria,
o amforă aș spune,
le înlocuiește cu
țâieturi din Moldova.

Țară a nimănu

surprinsă

capturând benzi colorate -
iată-le
pene care se destramă
în aerul veșnic
susceptibil,
numai este o eterică instanță
și fragment
lăsat
printre pietricelele
spațiu-timpului..
și evident că de acolo
transmit leacul.

Emily (lui Emily Dickinson)

Ca și ochi triști, severi
observa rodia
nimic în schimbul a ceea ce era
un fir de curent
prin nisip
ridicându-mă din nori
echivoci..
când va veni
și
cum să mă apăr,
oare praf de stele
dintr-o gratie astrală
și imaginându-mi fugăr
din această casă ce nu-i a mea.

LUCA CIPOLLA

George Coșbuc și valorificarea miturilor românești

(II)

Mai târziu, odată cu accesul, prin studiile universitare, la valorile literaturii naționale și universale, Coșbuc, asemenea lui Eminescu, devine un admirator al culturii și civilizației indiene și sanscrite. El traduce, prin intermediul limbii germane, texte sanscrite fundamentale, precum epopeile *Ramayana* și *Mahabharata*, poemul *Sacuntala* al lui Kalidasa și publică *Antologie sanscrită* și *Proverbe indice* ș.a. În Notele de la sfârșitul ediției Gavril Scridon a volumului *Fire de tort* (1896) autorul preciza: „De când am început să scriu, m-a tot frământat ideea să scriu un ciclu de poeme cu subiectele luate din poveștile poporului, și să le leg astfel ca să le dau unitate și extensiune de epopee. Ideal e un episod din această epopee, ca și *Nunta Zamferei*, *Moartea lui Fulger*, *Fulger*, *Tulnic* și *Lioara*, *Craiuul din Cetini*, *Laur Balaur*, *Patru Portărei* – aceste cinci din urmă publicate toate în *Tribuna* 1887–1888 – și altele vreo câteva nepublicate. Am părăsit ideea însă, parte din pricină că am făcut greșala să încep a scrie poemele în două feluri de metre...”¹ Să observăm că autorul va înfățișa poetic, în primele două texte, tradițiile populare la nuntă și înmormântare. Deși este vorba de o nuntă împărătească, ceremonialul și momentele evenimentului (nașterea nuntășului erotic, peșitul, sosirea nuntășilor, a alaiului mirelui, cununia, petrecerea de dimensiuni hiperbolizate, urarea specifică în final din *Nunta Zamferei*) sunt tipic țărănești, din zona natală a Năsăudului. Imaginea momentului cununii și a dansului este excepțională: „Și-n vremea cât s-au cununat S-a strâns poporul adunat Să joace-n drum după tilinci: Flăcăi la zece fete cinci Cu zdăngăneii la opinci Ca-n port de sat.” (I, p. 13) Mai mult, sunt descrise, cu exactitate coregrafică și cu subtile precizări de ritm și intensitate, chiar mișcărilor

specifice horei din ținutul natal:

„Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la stânga lor,
Se prind de mâini și se desprind,
Se-adună-n cerc și iar se-ntind
Și bat pământul tropotind

În tact ușor.” (I, p. 14)

În finalul petrecerii, potrivit tradiției, Muger Împărat, în viziune tipic românească, pentru a atenua gravitatea și „seriozitatea” semnificației cuvintelor sale, dublează mesajul cu o ușoară notă umoristică:

„Cât mac e prin livezi
Atâția ani la miri urez
Și-un prinț la anul, blând și mic
Să crească mare și voinic,
Iar noi să mai jucăm un pic
Și la botez.” (I, p. 15)

Folosind același tipar al scenariului cu decor împărătesc, de basm, este înfățișat și tradiționalul ceremonial al morții (colac de grâu de un an, banul pentru vană la trecerea Styxului, făclia pentru luminarea drumului). Mai mult, în momentul în care mama lui Fulger, cu mințile pierdute de durere datorită pierderii fiului, căzut în luptă, neagând valorile fundamentale ale existenței, afirmă: „Nu-i nimeni drac și nimeni sfânt, / Credința-i val, iubirea vânt și viața fum”, un sfetnic „uitat de vreme”, intervine cu înțelepciunea bătrânească specifică românilor, exprimând într-o viziune optimistă concepția noastră despre viață:

„Zici fum? O, nu-i adevătat!
Război e de viteji purtat!
Viața-i datorie grea
Și lașii se-ngrozesc de ea –
Să aibă tot cei lași ar vrea
Pe neluptat.” (I, p. 108)

În timp, se va descoperi că poetul era interesat nu atât de realizarea unei epopei, cât de „**întemeierea unei mitologii poetice românești**, care [susține Petru Poantă] se va transforma într-o adevărată utopie

poetico-mitologică”². (s.n.)

4. Ideile enunțate de Coșbuc denotă o serioasă cunoaștere, la nivelul epocii, a mitologiei naționale și universale, a elementelor caracteristice, a semnificațiilor lor, a originii și evoluției acestora.

În ce privește moștenirea tradițiilor de la daci, scriitorul ardelean este destul de reținut, afirmând că „Ne-or fi rămas ceva obiceiuri și credințe și de la daci”³, acceptă, însă, și pe cele venite de la slavi, și de la „popoare năvălitoare”, de la popoarele din jur ș.a.; deși apreciază că „avem foarte multe de la romani”, precizează scurt: „dar nu toate”⁴ și dă exemplul susținerea exagerată și greșită a originii latinești a jocului „Călușarii” sau a „bătutului câinilor”, iar, când e vorba de Dochia, afirmă: „E de lăudat frumoasa stăruință de a căuta în obiceiurile noastre, în numele mitologice ale noastre, dovezi de latinătate și de neîntreruptă locuire a românilor în Dacia Traiană; e însă de criticat **nechibzuita goană de-a găsi obiceiuri și credințe clasice greco-latine în toate obiceiurile noastre...**” (s.n.)⁵ Deși nu le numește ca fiind de origine dacică, aceste tradiții, pe care le apreciază ca fiind „întunecat de vechi”, nu pot proveni decât dintr-o etapă dacică sau chiar mai veche, tracică. Gligor Hașa consideră că vechile obiceiuri ne vin, fără echivoc, din substrat⁶, referindu-se, evident, la daci. Altădată, poetul ardelean va afirma că poeziile poporului nostru „Sunt originale, că sunt vechi, sunt concepții primitive, sunt **fondul comun al rasei ariene.**” (s.n.)⁷

Scriitorul constatare cu îndreptățire, observă Adrian Fochi, că „Eroii pe care îi cântă folclorul →

**GHEORGHE BUCUR
Colegiul Dobrogean
„Spiru Haret”, Tulcea**

² Petru Poantă, *George Coșbuc, poetul*, București, Editura Demiurg, 1994, p. 27.

³ *George Coșbuc, Credințe și obiceiuri* în vol. *Elementele literaturii populare*, Antologie, prefață și note de I. Filipciuc, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 265.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, p. 264.

⁶ *Euroindeanism și dacism, în Antologia sanscrită*, în *Dacia magazin*, nr. 44, iunie 2007, p. 30 și urm.

⁷ *Elementele literaturii populare*, în vol. G. Coșbuc, *Opere alese*, IV, Ediție îngrijită și prefață de Gavril Scridon, *Scrieri în proză*, București, Editura Minerva, colecția „Scriitori români”, 1979, p. 325.

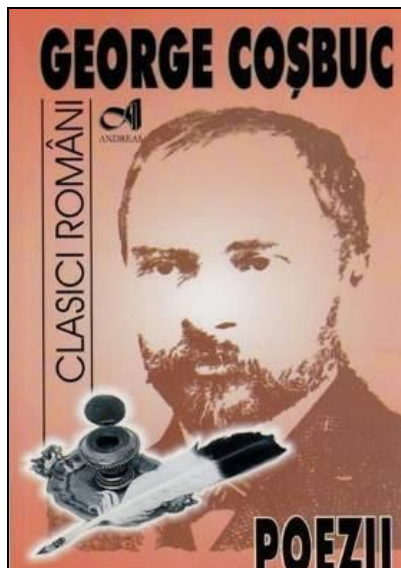
¹ *Opere alese*, București, Editura Minerva, 1972, p. 351.

nostru sunt **aceiași eroi solari** ai miturilor indice sau persane, grecești sau romane, germane sau slave. Folclorul nostru nu este deci mai prejos de folclorul tuturor celorlalte popoare care s-au desprins din trunchiul străvechi al indo-europenilor; noblețea folclorului nostru constă în vechimea și universalitatea motivelor sale.” (s.n.)⁸ S-ar putea spune că G. Coșbuc, încercând să depășească limitele viziunii latiniste a Școlii Ardelene, dominantă în epocă, mai ales în Transilvania, **înscris**, prin invocarea universalității motivelor folclorice naționale, **cultura noastră populară într-o sferă mai largă decât cea greco-latină și mediteraneană, într-una dintr-o etapă mai veche – cea ariană**. Prin urmare, „vechimea și universalitatea motivelor” **desprinse din trunchiul străvechi indo-european** este o altă caracteristică a mitologiei noastre, care-i justifică și îi explică și taina. „Elementul așa-zis mitologic, afirmă Adrian Fochi, nu este pentru el [Coșbuc] un element exterior, decorativ, cum fusese la toți cei de dinaintea lui, ci **devine însăși materia primă a epopeii**” (s.n.)⁹

Luând modelul celebrilor epopei traduse de el, *Ramayana* și *Mahabharata*, Coșbuc consideră, pe bună dreptate, că civilizația noastră veche se regăsește esențial în specii literare speciale, precum basmul, legenda sau balada, și va acționa în consecință. El va căuta și va acorda atenție deosebită elementelor mitice, mai întâi, din basmul românesc. În studiul *Șarpele și păcatul*, poetul afirmă că basmele „nu sunt făcute de un mincinos, ci de un om înțelept. În ele, ca și în proverbi, e ascuns un adevăr mare și e rău de cine se uită la vorbe și nu la înțelesul lor”¹⁰. Semnificația adâncă, deseori ascunsă a mitului, este o altă trăsătură care îi configurează statutul enigmatic, semnificație care trebuie descifrată de către cititor. Coșbuc a descoperit un fapt esențial: personalitățile noastre istorice de circulație publică sunt relativ recente pe scara timpului și ca atare se întorc către o altă realitate, mai veche, iar consecința de aici este

valorificarea cu precădere a basmului românesc. Petru Poantă explică în mod clar această opțiune a lui Coșbuc: „Basmul rămâne, așadar, sâmburele mitologic al românilor, istoria acestora fiind prea **modernă** pentru a oferi personaje epopeice. Epopeea noastră trebuie scrisă cu basme care cuprind corespondențele întregului Olimp.”¹¹

Punctul lui de plecare în realizarea unei epopei naționale nu se află, ca la alți autori români anteriori, în evenimentul istoric și în personajul istoric. Dacă Ion Heliade-Rădulescu în epopeea *Michaida* evocă poetic faptele de arme ale lui Mihai Viteazul, alți scriitori adaugă și o serie de elemente mitice. La D. Bolintineanu în *Traianida*, spre

exemplu, îl găsim pe Zamolxe, dar apar și Muma-pădurilor, Făt-Frumos, Ursitele, Ielele; la Ion Bumbac în *Florinta* aflăm zmei, balauri, iele, strigoi, Muma-pădurii, Tândală, Păcală etc.; la Aron Densușianu în *Negriada* există Dochia, Coșânzeana, vântoasele ș.a. La toți aceștia, însă, aspectele mitice sunt secundare, în completarea faptului istoric, căruia i se creează, astfel, un fundal fantastic. Coșbuc procedează cu totul altfel. Din această perspectivă, a limitării istorismului, a diminuării evenimentului și a rolului personajului istoric real, apreciază scriitorul și poezia epică: „În baladele noastre se găsesc multe reminiscențe istorice și culturale, precum un râu duce cu el pământul de prin locurile

pe unde a trecut. Însă precum râul nu pornește de la obârșia sa numai ca să ducă cu el pământ și nămol în mare, ci cu un alt scop, tot așa **poezia noastră epică nu visează să fie istorică și să culeagă reminiscențe**.”¹² Așadar, scriitorul propune o evidentă îndepărtare de istorism în textele de tip baladă. Mai târziu, în perioada de maturitate, poetul se va îndrepta către legendă, care îi va oferi posibilitatea să trateze subiectul pe un plan simbolic superior¹³ modelului popular. Legenda, de altfel, permite și o mai mare libertate în folosirea motivelor mitice.

Afirmația „Colindele au fost cântece solare, fragmente și rămășițe din cântările liturgice ale cultului naturii”¹⁴ susține aceeași origine străveche, păgână, legată de preamărirea soarelui și a naturii.

Apoi, ocupându-se de simbolistica descântecelor noastre, ajunge la modelele teoriei mitologice adoptate, identificând, de pildă, banul de aur cu soarele, cuțitul cu fulgerul, brâul cu imaginea curcubeului etc.

5. Din perspectivă mitologică, distingem la scriitorul transilvănean, așadar, două sfere diferite, desigur în legătură una cu cealaltă: creația artistică propriu-zisă și cercetările teoretice privind mitologia și folclorul național.

Viziunea mitologică a poetului valorifică resurse multiple ale culturii populare, fiind, așa cum am numit-o, una de natură folclorică, bazată pe obiceiuri fixate prin tradiție. Este una apropiată de existența umană cotidiană, spre deosebire de cea a lui Eminescu, la care miticul are, în special, funcții filozofico-simbolice. Se poate spune că poetul ardelean implică în demersul său mitologic specii literare fundamentale, care îi dau posibilitatea unei abordări complexe, însă, în formule clare, simple și directe. Petru Poantă observa corect: „Coșbuc a arătat contemporanilor un mod plăcut de a revitaliza mitologia națională, opus celui eminescian, abisal și vizionar.”¹⁵

⁸ Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, București, Editura Minerva, 1971, p. 67.

⁹ *Ibidem*, p. 92.

¹⁰ În vol. *Elementele literaturii populare*, Antologie, prefată și note de I. Filipciuc, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 176.

¹¹ *George Coșbuc, poetul*, București, Editura Demiurg, 1994, p. 28.

¹² *Elementele literaturii populare*, în vol. G. Coșbuc, *Opere alese*, IV, p. 337.

¹³ Adrian Fochi, *op. cit.*, p. 326.

¹⁴ *Colindele noastre* în vol. George Coșbuc, *Opere alese*, IV, p. 451.

¹⁵ *Poezia lui George Coșbuc*, Cluj, Editura Dacia, 1980, p. 39 – 40.

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(V)

1955

Scrisoarea Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, din 3.XI.1955, conținând înștiințarea de primire a poetului „Dumitru” Stelaru ca membru definitiv al Uniunii Scriitorilor, cf. hotărârii Comitetului Uniunii Scriitorilor întrunit în zilele de 13-14-15 octombrie 1955. Format: 21 X 22,5.

„UNIUNEA SCRITORILOR
DIN REPUBLICA POPULARĂ
ROMÂNĂ

București B-dul Ana Ipătescu nr.
15, Administrația - Telefon 1, 17, 92
Cont nr. 071000/105 BRPR Dir.
Operațiuni

Nr. 4060/ 3.XI.1955

Către,

STELARU DUMITRU*

Prin prezenta, vă facem cunoscut că în ședința sa din 13-14-15 octombrie 1955, Comitetul Uniunii Scriitorilor – luând în discuție cererea Dvs., de a fi primit în Uniunea Scriitorilor – a aprobat cooptarea dvs. ca membru definitiv.

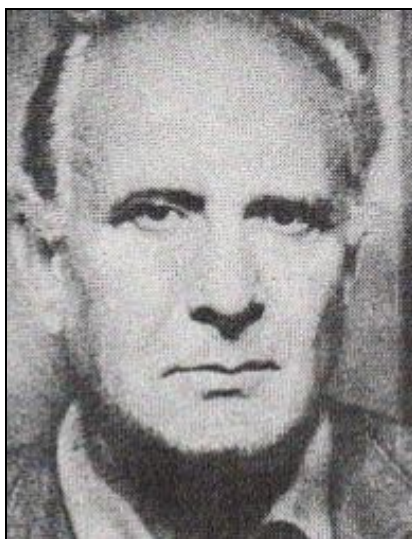
Vă rugăm să treceți pe la Serviciul Evidența Membrilor (Cadre) pentru definitivarea formalităților de admitere, aducând și 2 (două) fotografii tip legitimație.

SECRETAR ADJUNCT,

[Aurel Mihale**]

Note

1.*La vremea aceea, Dimitrie Stelaru era deja căsătorit cu a doua lui soție, Rodica Mihaela Pande, cu care a conviețuit, efectiv, între 1955-1960, în 10 mai 1961 producându-se divorțul. Rodica Mihaela Pande s-a născut în 9 aprilie 1924, la București. A urmat pictura, fiind studenta lui Camil Ressu. Primul soț al acesteia a fost sculptorul Naum Corcescu, prin intermediul căruia l-a cunoscut, pe Dimitrie Stelaru, în locuința lor din Căderea Bastiliei nr. 76 (unde pictorița și sculptorul au locuit până în 1954). Rodica Pande s-a despărțit de sculptor și s-a mutat la părinții ei, în imobilul din strada ing. V. Cristescu nr. 3, unde avea să stea și Stelaru, după căsătoria lui cu Rodica Mihaela Pande (realizată la Turnu Măgurele, în 23 mai 1955). După doi ani, în 1957, Rodica și Dimitrie Stelaru se mută într-o locuință din str.

Roma nr. 55 primită de la Uniunea Scriitorilor. După despărțirea lor, în fapt, în vara anului 1960 (în acte: în 10 mai 1961), aici locuiește doar pictorița Rodica Mihaela Pande, care, necăsătorită, rămâne până în anul 1982. În 1988, Gheorghe Sarău o caută și realizează un interviu cu aceasta, apărut în martie 1989 (v. *Cu pictorița Rodica Mihaela Pande despre Dimitrie Stelaru. „Mă bucuram din suflet că redobândise locul pe care îl merita”*, în “SLAST” (“Suplimentul artistic și literar al “Scînteii Tineretului””), An IX, nr. 10 (389)/ 11 mar. 1989, p.3 [cu fotografia artistei]). De atunci, și până în 13 noiembrie 2008, când decedează, pictorița Rodica Mihaela Pande a locuit în apartamentul cumpărat de ea, într-un bloc din Calea Moșilor nr. 282 (bloc 22 C, scara A, ap. 9). A fost înmormântată în Cimitirul Străulești II.

2.**Scriitorul Aurel Mihale (ns. la 7 august 1922, în loc. Spanțov, jud. Călărași).

3. Anghelina, a treia soție a poetului Stelaru, i-a dăruit acest document lui Gheorghe Sarău în 1989.

*

Scrisoare conținând contractul de editare din 5 noiembrie 1955, semnat de Dimitrie Stelaru cu Editura Tineretului, pentru lucrarea „Păniile lui Ben Zină” (până în 1989 era încă nepublicată). Formt: 21 x 15,5.

“CONTRACT DE EDITARE nr. 2103 din 5.XI.1955

Între Editura Tineretului, reprezentată prin M. Maxim, și Dimitrie Stelaru (București, strada ing. V. Cristescu, Parcul Călărași)*, pentru lucrarea „Păniile lui Ben

Zină”, de 800 versuri, într-un tiraj de 5.000 exemplare/.../”.

Note

1. Lucrarea urma să fie predată până la 30 aprilie 1956.

2. *Dimitrie Stelaru și a doua lui soție, Rodica Mihaela Pande, locuiau la această adresă unde era casa părinților soției (mama: Maria Teodora) și în care mai stăteau familia fratelui, a sorei acesteia (Nora Cireașă) și un unchi al lor, comandor.

3. Anghelina, a treia soție a poetului Stelaru, i-a dăruit acest document lui Gheorghe Sarău în anul 1989. Acesta, la rândul lui, l-a donat Muzeului Literaturii Române.

*

1956

Scrisoare cu contractul de editare semnat, în 17 octombrie 1956, de Dimitrie Stelaru cu Editura ESPLA (Editura de Stat pentru Literatură și Artă), pentru traducerea și stilizarea operei *The Wreck* de Rabindranath Tagore [contract eșuat, format: 21 x 15].

„EDITURA DE STAT PENTRU
LITERATURĂ ȘI ARTĂ

CONTRACT DE EDITARE nr.
3391 din 17 octombrie 1956

Încheiat între Editura de Stat pentru Literatură și Artă, reprezentată prin Petru Dumitriu, și Dimitrie Stelaru (București, strada ing. V. Cristescu, nr. 3), pentru traducerea și stilizarea operei *The Wreck* de Rabindranath Tagore, cuprinzând 18 coli de autor, într-un tiraj de 6.000 exemplare/.../”

Note

1. Autorul era obligat să predea opera până la 1 iulie 1957, iar editura urma să scoată ediția cel mai târziu în 18 luni de la acceptarea manuscrisului.

2. Anghelina, a treia soție a poetului Stelaru, i-a dăruit acest document lui Gheorghe Sarău în anul 1989. Acesta, la rândul lui, l-a donat Muzeului Literaturii Române.

3. La vremea aceea, Dimitrie Stelaru era deja căsătorit cu a doua lui soție, pictorița Rodica Mihaela Pande (1955-1961) și locuiau la părinții acesteia. Poetul miza pe ajutorul lingvistic al cumnatului său (fratele Rodicăi Pande) și al soției acestuia – ambii filologi, poligloți, care și ei locuiau împreună cu familia Pande, în str. Ing. V. Cristescu nr. 3.

GHEORGHE SARĂU

Să ne mai (re)amintim de...

ION MINULESCU

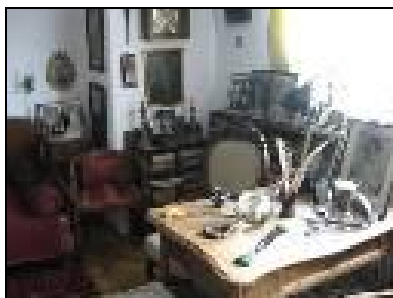
(I)

În a sa *Istoria literaturii...*, G. Călinescu pare ușor nehotărât în privința plasării lui Ion Minulescu între antemergătorii simbolismului românesc, deși acestuia îi stau cheazășie imbatabilă cei 4 ani petrecuți la Paris și contactele sale nemijlocite cu poeții simbolști francezi. El se și justifică parcă, scriind: „*Explicația ce s-a dat (de către cine?!, DH) este că numai întâmplător și uneori aparent simbolistă, poezia lui Minulescu este declamatorie, elocventă și de-o sonoritate de fanfară, că deci prin aceste cusururi s-a popularizat, abdicând de la expresia emoțiilor adânci.*” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. Minerva, 1988, pp. 691-692). În ordinea de idei enunțată mai sus, marele critic notează: „*Ion Minulescu (...) a fost de la început primit ca exponentul cel mai integral al simbolismului român(...)*”, dar continuă, oarecum ciudat, așa zice, parcă pe o altă coordonată a aprecierii: „*Lirica lui Minulescu e în marginea celui mai autentic simbolism(...)*”. (id.). Autentic-autentic, dar la... margine? Însă, lăsând gluma la o parte, în contextul dat, în cazul lui Ștefan Petică, poet mai puțin rezonant în rândul cititorilor, Călinescu este mai categoric: „*Ștefan Petică (...) e întâiul simbolist declarat* (id. p. 685), aceasta fără a intra în alte amănunte, la urma urmei fără vreo relevanță în comentariul de față. Însă ar fi nedrept să nu fac un mic ocol pentru a mă folosi de un citat călinescian referitor tocmai la simbolism: „*Acest curent, notează Călinescu, s-a ivit la noi în mediile «nesănătoase», fie la socialiști cu proletari suferind de ftizie, trăind în mahalalele zdrobite de ploi și înecate în gloduri, fie la aristocrații măcar sufletește, cu simțurile delicate, înfiorate de parful florilor, de fragilitatea bibelourilor, la oamenii cu «nervi» într-un cuvânt.*” (idem, p. 683). Ca să nu mai vorbim că, fără menajamente, și cu destulă duritate, despre Petică notează: „*Tuberculos și el, Petică glorifică diafanitatea florilor, exalația cărnurilor vegetale*”, (p. 685), să încercăm să nu ne mire, însă

parcă ne cam ia cu frisoane această inițiere în lumea simbolismului primar de la noi reprezentat *en gros* de inși suferind de boli diverse, bolnavi de tuberculoză, nervoși, fizici, totul parcă desfășurându-se într-un climat de ftizie generală...

Revenind, fac mențiunea, nu neapărat exclusiv din punctul meu de vedere că, indiferent ce s-ar spune despre autorul celebrelor „*Romanțe*”, el va rămâne în loja de onoare a simbolismului românesc începând cu finalul de secol XIX, alături de Șt. Petică (1877-1904), Iuliu C. Săvescu (1866-1903), D. Anghel (1872-1914), N. Davidescu (1888-1954), Al. T. Stamatiad (1885-1955), Emil Isac (1886-1954), Elena Farago (1878-1954), Mihai Cruceanu (1887-1988), I. M. Rașcu (1890-1971), G. Bacovia (1881-1957) ș.a., deși, din motive, mai greu de înțeles și de acceptat, autorul *Rondelurilor* nu este inclus între aceștia, tocmai la capitolul *SIMBOLIȘTII*... Și așa, ca fapt divers, mai menționez că între data nașterii lui Săvescu, 1866, și anul morții lui Bacovia, 1957, se scurseseră 91 de ani, interval în care s-au manifestat în deplinătatea forțelor creatoare cam toți marii sau mai importanții simbolști români. Între aceștia, Ion Minulescu face cumva, prin întreaga sa creație, notă distinctă și chiar discordantă, ceea ce, indiscutabil, l-ar apropia mai mult de Baudelaire, deși la Minulescu, în relația bărbat-femeie, sentimentele sunt filtrate printr-un simț al măsurii cu totul special/personal.

Dar să parcurgem biografia minulesciană cu detașarea care ne-o impune un asemenea comentariu... Așadar, în noaptea de 6 spre 7 ianuarie 1881, s-a născut la București, str. Covaci nr. 15, viitorul mare poet simbolist Ion Minulescu. Tatăl, Tudor Minulescu, fost negustor de pielărie-încălțăminte (cavaf) (m. 1 ian. 1881, mama, Alexandrina, născută Ciucă

(1861), fiica lui Ștefan Ciucă, și el cavaf (cizmar, ciubotar...) din Slatina. Primii ani ai copilăriei, viitorul poet îi va petrece la Slatina, localitatea de obârșie a mamei sale, despre care peste ani, poetul va mărturisi: „*M-am născut „copil postum, șase zile după moartea tatei”* (în volumul *Nu sunt ce par a fi*, 1941 și în *Mărturisiri literare*, București, Ed. Minerva, 1971, p. 217). Clasele primare le începe în același oraș, în 1887, la Școala primară de băieți nr. 2, din Strada Egalității, continuând apoi cu liceul (1891). „*In gimnaziu, menționează el în aceleași... „Mărturisiri”, am luat primul contact cu poeziile lui Eminescu din volumul tipărit de Maioreșcu, pe care mărturisesc fără rușine că le înțelegeam foarte greu.*” (pp. 221-223). Însă, ținând oarecum de partea ușor picantă a situației, Minulescu declară cumva ritos că îl impresionase mai mult „*O faimoasă butadă literară a lui Depărățeanu, care pe vremea aceea circula printre elevi*” (id.). După încheierea studiilor liceale (1899), începute în 1891, în Pitești, clasele a VI-a și a VII-a le trece într-un singur an la pensionul particular „Brânză și Argirescu” din București unde Minulescu își ia și bacalaureatul. Un an mai târziu va pleca la Paris înscriindu-se la facultatea de drept, studii pe care le abandonează în scurtă vreme fermecat de viața boemei din Orașul Luminilor, dar, mai ales, cucerit de versurile lui Charles Baudelaire (1821-1867), Nerval (Gérard de) (1808-1855), Lautréamont (Contele de) (1846-1870), Paul Verlaine (1844-1896), Artur Rimbaud (1854-1891), Jules Laforgue (1860-1887) etc. Nu întâmplător am notat anul nașterii și morții fiecăruia, ci pentru a putea să fixăm în timp perioada din secolul →

DUMITRU HURUBĂ

al XIX-lea a cărei ramificații boemate și de atmosferă au avut repercusiuni serioase asupra tânărului Ion Minulescu (plecarea lui la Paris (1900) făcându-se la o vârstă la care, ca viitor poet, era în plină formare intelectuală și deschis receptării noului val al poeziei franceze din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cuprinzând pe principalii simbolști. El însuși notează: „*Găsisem un bogat material poetic, construit în formele noi, în imagini surprinzătoare, cu repetiții obsedante, cu efecte onomatopoeice și mai ales cu ecourile proaspete și puternice ale unei muzici străine, care trebuia să devină mai târziu chiar muzica mea.*” (Nu sunt ce par a fi...”, în *Revista fundațiilor*, VIII, nr. 10, 1941, p. 64). Aici cred că e potrivită o redare, un gând al viitorului mare poet aflat în capitala Franței în atmosfera boemei literar-artistice a Cartierului Latin: „*Aici, scrie el, îmi căzu pentru prima oară în mână Baudelaire, Jules Laforgue, Lautreamont, Aloius Bertrand și o mulțime de alte rețete la fel de miraculoase și diabolice.*” (id.).

Această perioadă deplină fastă și influentă asupra nou-sositului la Paris, s-a desăvârșit după întoarcerea în țară (1904). Se cunoaște: „lecția franceză”, „predată” verbal în atmosfera *cursurilor* de la școala boemei pariziene l-a ajutat enorm pe Ion Minulescu la construcția și structurarea sa ca poet și, în primul rând ca poet simbolist. Iar cei mai buni dascăli i-au fost, indiscutabil, A. Rimbaud (1854-1891), Mallarmé (1842-1898), Verlaine (1844-1896), Bertrand (Aloysius) (1807-1841) ș.a., fără a-i omite din context pe belgienii: Émile (Adolphe Gustave) Varhaeren (1855-1918), Maurice Maeterlinck (1862-1949), Charles van Lerberghe (1861-1907), oarecum mai puțin cunoscuți publicului larg de cititori români. Însă fără a-l depăși vreunul dintre ei pe C. Baudelaire (1821-1867) al cărui volum de versuri *Les Fleurs du Mal*, a fost, mărturisit sau nu, una dintre cărțile relevante în acest sens și importante, care au influențat, în bună măsură întreaga creație, dar mai ales poetică a lui Minulescu. Și, în același context, este de subliniat un lucru, iarăși extrem de important: la Paris, Minulescu l-a cunoscut pe însuși Jean Moréas (1856-1910), cu care s-a și împrietenit, se spune, acesta fiind cel

Sophia Leopold, „Ana”

considerat întemeietorul și teoreticianul simbolismului mai ales după ce a publicat în *Le Figaro* „*Manifestul simbolismului*” (1886), Jean Moréas care a scris versuri de atmosferă autumnală și crepusculară, cu rezonanțe din Baudelaire și Verlaine, relevând preferința pentru cuvântul evocator, rar și prețios. În paranteză fie spus, Minulescu nu a fost singura „victimă” în poezia românească dacă avem în vedere și că *Flori de mucigai* (1931), volumul de versuri semnat de Tudor Arghezi (1880-1967), în care se simt destul de clar reminiscențele din poezia simbolistă franceză (v. Baudelaire, de ex.).

În condițiile arătate, ce să ne mai mire înclinația către simbolism a lui Ion Minulescu? Așa cum și în ceea ce îl privește pe Macedonski, cunoscutul autor al *rondelurilor* și al *Noștii de mai*, care a susținut, nici mai mult nici mai puțin decât că el era inițiatorul simbolismului în Rămânia, adevăr care reiese fără echivoc din textul/comentariu apărut în revista *Literatorul*/15.06.1892 și intitulat destul de revoluționar: „*Poezia viitorului.*” Constituind un fel de manifest presimbolist, autorul său, Al. Macedonski, precizează: „*Prin simbolism, ca și prin instrumentalism care e «tot un simbolism, cu deosebire că sunetele joacă în instrumentalism locul imaginilor», poezia si-a creat un limbaj al ei propriu, limbaj în care se simte în largul ei*”. Dar trebuie precizat repede că această publicare se petrecea în anul 1892, adică la șase ani după ce francezul Jean Moréas a publicat în 1886 *Manifestul mișcării*, în ziarul *Le Figaro*...

Însă, având ca temă de discuție viața și opera unuia dintre principalii noștri simbolști, se cuvine, cred, să apelăm la DEX pentru a lămurii pe deplin și irevocabil lucrurile. Așadar: „*Simbolism s.n. (...) 2. Curent în*

literatura și arta universală, constituit în Franța la sfârșitul sec. XIX, potrivit căruia valoarea fiecărui obiect și fenomen din lumea înconjurătoare poate fi exprimată și descifrată cu ajutorul simbolurilor. (...)” (cf. DEX, Ed. Univers Enciclopedic, 1998, p. 987). În atari condiții, respectiv într-un cadru bine definit și impus de... francezi, lui Ion Minulescu nu i-a fost greu să-și scrie opera lirică în acel spirit al simbolismului timpuriu de la noi, condiție în care Călinescu nu ezită să noteze, definitoriu: „*Ion Minulescu (...), a fost de la început primit ca exponentul cel mai integral al simbolismului român...*” (G. Călinescu, în *Istoria literaturii române...*, Ed. Minerva, 1988, p. 691).

Întors de la Paris în anul 1904, Ion Minulescu devine în scurtă vreme unul dintre cei mai obișnuiți clienți ai cafenelelor bucureștene: *Oteteleşanu*, *Capșa*, însă, în primul rând *Kübler*, unde și face cunoștință cu scriitorii-poetii Șt. O. Iosif, Ilarie Chendi, Panait Cerna, D. Anghel, cu ultimul chiar împrietenindu-se, și traducând în colaborare versuri din creația poezilor francezi: Albert Samain (1858-1900), Charles Guérin (1873-1907), H. Bataille, poet și dramaturg (1872-1922), H. de Régnier (1864-1936), pe care le-au și publicat apoi în revista *Sămănătorul*. Și încă un amănunt legat de perioada respectivă, extrem de interesant: în iarna 1906-1907, Ion Minulescu împreună cu prietenul Dimitrie Anghel, se află la Constanța, ședere care va fi ilustrată în volumul *Romanțe pentru mai târziu* (1908), și, respectiv, *Fantazii*, de D. Anghel (1909). Dar să mai reținem că, în anul 1906, Minulescu începuse deja să publice poezii în revista *Viața literară și artistică* al cărei conducător era Ilarie Chendi și care urma să intre, doi ani mai târziu, în alcătuirea volumului de versuri *Romanțe pentru mai târziu* (1908). În a doua parte a perioadei, respectiv în anul 1907, Ion Minulescu este participant activ la „sâmbetele literare” organizate de revista *Convorbiri critice* a lui Mihail Dragomirescu (1868-1942), cerc din care mai făceau parte Liviu Rebreanu (1855-1944), Emil Gârleanu (1878-1914), Mihail Sorbul (1885-1966), Dim. Nanu (1873-1943) ș.a.

Profil literar

NICOLAE BĂCIUȚ

Dăruind, vei dobândi.

O poetică a jertfei creatoare

(...) *Poemul e lumina unui fulger dinaintea unui tunet pe care nu-l aud decât eu.*"

Nicolae Băciuț

Datori suntem, de când privim conștient mișcarea lumii, să căutăm înțelegerea mai adâncă, zi de zi, pe care o are în noi, în fire și dincolo de lucruri, puterea de aur a clipei, celei socotite de mulți trecătoare... Tot așa cum, datori suntem a înțelege că, nesocotirea ei înseamnă alegerea morții, triumful concretului de pâine și lut, stingerea visului și închiderea ochiului conștienței.

Scris din fulgerări de simțire, versul lui Băciuț e o poartă străvezie spre mișcarea interioară, al cărei ritm cadențat se oprește salutar în dreptul unei chemări de sus, neștiute, misterioase. Adesea retoric, verbul său, niciodată mut, zvâcnește în tot atâtea nuanțe, câte diferențe cromatice se izbesc în noi din albul luminii. E gingaș, sfios, miop mai ales, căci cel mai departe aproape e tocmă sinele.

Radical din doi e volumul îndemn la trăirea pleneră a vieții, a clipelor ei ofrandă divinității mai des și mai mult decât o face răsuflatul inspirației întru nașterea poeziei. Căci fiecare poem pare a fi un preaplin din iubirea dăruită de Creator-Cuvântul, atunci când inima poetului se deschide spre cer în tonuri delicate, mesaje ale sufletului stânenit, îndurerat, stingher, căutându-și întrebător locul, patria intimă, adâncimea căderii, mângâierea... E volumul prin care eul poetic se dăruiește fără măsură, până nu mai rămâne nimic din ce este și nici din ce nu mai este. Asemenea unei jertfiri, cu fiecare poem, o nouă sublimare. Cu fiecare volum, poetul devine altul, o nesfârșită inventare, aceeași ideatică-o nouă ființă, aceeași aspirație, cea mai înaltă - o nouă alcătuire, un nou chip. Ca mângâierea unui cristal în magia jocurilor de lumină, poezia lui Băciuț, enigmatică *sămânță fără nume*, ascunde rostirea șoptită a vieții creștine. Eul poetic se identifică cu eul ființial, definind suflarea omului și definitivând-o,

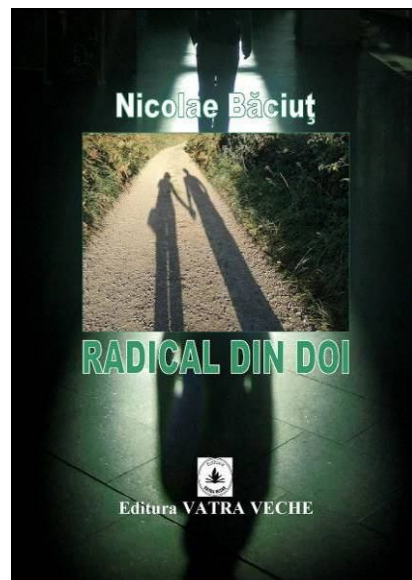
odărslește în idee, naște esențele trăirii, le descoperă acoperindu-le, în rechemări și revers.

Ce-i poți da clipei, fărâma de azur a infinitului? Băciuț răspunde că gândul morții, de aceea el își datează fărâma de timp a inspirației poetice, ca să nu uite când l-a întâlnit pe Dzeu. Clipa este deci sfințitoare, omul nu are nevoie de vieți, ci de momente ce răscolesc, neștiut, viața.

Din inspirația **Muzei**, femeia în albastru-călimară, dar și răscolind bagajul cultural al marilor poeme, intertextualitatea aduce în lumină visul vegetal al Anei Blandiana sau preceptele biblice legate de credință (a avea credință încât să muți și munții), creația populară care despică mitul creației (*iarba care crește/ până la glezne, /până la inimă,/ până la ochi*) chipurile Rosalindei, personajul care îndeamnă a nu pune pe seama Soartei ceea ce îndeplinește Firea și al Ludmilei, sau *marea trecere* blagiană. Poezia lui Băciuț este dar din darul culturii, personalizat într-o poveste intimă și recuperatoare despre sine.

Volumul **Radical din doi** propune exercițiul dăruirii. Poetul se oferă după principiul biblic: „*m-am făcut tuturor toate.*” El înțelege puterea clipei și oprește timpul întâlnirii prin cuvânt cu Dzeu datându-l, încât poezia lui intră în sfera religiozității ortodoxe prin botezul clipei. Cuvântul său se eternizează. Ca o anticipare, în memoria timpului, când sunt răsfoite filele vieții, în dreptul fiecărui poem datat, gândul se va opri înveșmântat în duioșia amintirii: „*aici m-am întâlnit cu Dzeu*”

Cu volumul **Radical din doi** Nicolae Băciuț trăiește o nouă chemare a vieții: dorința împărtășirii de sine, trăirea sentimentului viu al iubirii transformatoare, cea care la vârsta cuvenită, a maturității interioare delegă inima să se reverse într-un potop de trăiri imposibil de stăvilit. De aceea, el face elogiul lacrimii (căci durerea sporește înțelegerea lumii, îl face pe om deschis, răbdător și sensibil) al cuvântului scris, (*Ce mai rămâne/ din ultima scrisoare./ din filele/ în care nimic nu este scris?*) al construirii de sine, printr-o retorică ce absoarbe paliere ale sufletului cucerite prin îmbrățișarea superioară a sensului

vieții că fiecare, regăsit în toți, trebuie să fie celălalt în infinite fețe: „*Ce mai rămâne / din ce nu-i în noi, ce mai rămâne/ când totul/ la puterea doi/ nu-i măcar radical voi?*”

De vorbă cu Dzeu, poetul sporovăiește nelucrat, ca „*la taclale*”, nu din nesfială, ci din iubirea care încurajează spovedirea inopinată. De aceea, declarația de iubire din **Rugăciune** curge, e lipsită de fast, e deprivată de grandoare, nu are nimic din solemnitatea șoptită a destăinuirilor adânci. E o constatare analitică, surprinzător de constructivă. Poetul se descoperă proteic: „*iubindu-te/ mă inventam*” în opoziția lui ieri cu azi: „*cel care-am fost/ cel care sunt*”. De altfel, poemele sale sunt nu doar frământări subtile ale inimii, detalii insondabile, ci curate încifrări ale materiei vii, prelucrate în antiteze tulburătoare. În **Polii**, obsesia spre lumină stinge amurgul vesturilor: „*Să punem peste vesturi sud/ când dinspre esturi norduri se aud.*”

Rugăciunea lui nu e cerere, ci doar o poveste despre amintirea unei iubiri repetate, care îngenunchează sufletul în adorație și contemplare. Alteori, se cere învins de iubirea divină ce modează ființa, temperându-i pornirile, aducând echilibru și constanță: „*vindecă-mă de iubire/ hrană-n foamea mea de lup./ vindecă-mă nu să scap/ ci-n iubirea ta să-ncap.*”

Cuvintele devin piesele unui joc de-a trăirea. Poemele din gerunzialul **Singurând** sunt esența unei dorite eternizări, trăire neterminată, prin care poetul de unul singur încercă în doi gustul fericirii căutate. →

PROF. GETA TRUCĂ

Aici, depărtarea de lume devine umbrelă hai-hui prin cămărilor inimii. Iubirea nu moare odată cu *nunta de argint*, dar e trist și temător poetul, care a „apucat” cu visele *la margine de zi*, așezare temporală a trecutei tinereți. Deși înțelege firescul și acordul iubirii, nuntirea prin inelul atâtor primăveri e neîncercătoare: „*Spun Da/ cu gura altcuiva*”. De aceea o trimite la originile ei, la rădăcina ierburilor, în adâncul tumultoaselor valuri ale tinereții, căci, matur, sufletul lui intuiește o altă chemare.

În **Basme**, narațiune despre antagonice măsuri temporale *totdeauna-niciodată*, iubirea nu poate fi decât eternă, unind jumătățile. El poate însă ca, uitând de clipa din urmă, să-și vadă moartea *vie și bună și fericită*, deși nu îi reconstituie chipul. (Ea.)

Femei perfecte tratează tema copilăriei, creionând o narațiune autobiografică a căutării identității, din care se desprinde discret dorul unei apartenențe superioare, căutate neostoit în poezie și în viață. Femeia perfectă se identifică cu jertfa de sine, o formă de dăruire înaltă și cuprinzătoare, în care se înscriu coordonatele lirice ale poetului matur de azi. „*Mama mea a murit pentru că nu mai voia copii*”, justifică poetul plin de obidă.

Proiectele sale de viitor se leagă de nuanțarea unor stări, deși în **Să nu uit** ele par mai degrabă rostuirii ale lui *a face* decât ale lui *a fi*.

Dăruirea de sine implică și serile lungi, când poetul are grija poemelor încă nescrise. Faptul creației înseamnă trecerea prin moarte, este un act purificator, înscris în mitul păsării Phoenix, fără de care poezia rămâne schița de portret *pe limba altui timp*. (**Seară neterminată**)

Prins între anotimpuri, între cer și pământ, între contrarii, contradicții, dilatări temporale și esențe, dincoace de Dzeu sau pur și simplu, atât de terestru, în tren, eul poetic își caută originile, rădăcinile, sensul: „*Eu devin/ încetul cu încetul/ o frunză/ și-mi caut un copac*.” Sau e peștele avid de libertate în apele fără vaduri, sau e zborul însuși, neîngrădit de umbra norilor, sau e libertatea dusă la extreme, exuberanță copilărească a cuceririi universului în aspirațiile peste fire: „*sunt da/ din tot ce vrea să fie nu*.” Regăsindu-se în celălalt, eu

sunt tu spune poetul, care trăiește empatic suferind, înțelegând, identificându-se. Alteori, simte apăsarea egoului („*dar unde,/ unde-i Dzeu/ când dincolo de mine / rămân eu?*”), dar și neputința autodepășirii, căci sufletul nu-și găsește locul: „*În țara mea/ mi-e bine ca-n exil*.”

Trecând de lirica retorică, poetul rămâne stabil în certitudinea unui drum bine definit: „*Să nu uit să mă nasc/ mai înainte de a ajunge cântec*.” Ideea recurentă a nașterii din nou, în varii forme, trimite la actul creației, dar și al zidirii de sine. Iată, deci, câte lupte interioare implică pasul dăruirii, un du-te-vino neîncetat pe meandrele sufletului, care știe că totu-i pieritor: *Mai bine m-aș zidi*. (**Săptămâna luminată**)

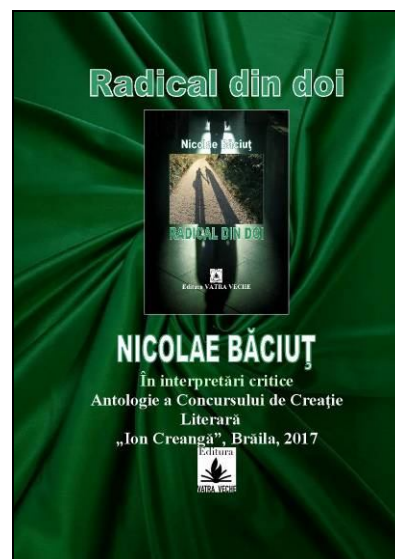
Cu adevărat înțelept, cum spune Ecleziastul, poetul a deslușit arta Marii Treceri când, pe muchie de cuțit, la cumpăna dintre viață și moarte, lipsa iubirii aproapelui îi apare ca pe o neîmplinire. (**Prima artă**)

În **Cine sunt eu?** tema testamentului fără urmași denunță un destin obtuz, ipotetic, întunecat al discontinuității sau chiar al pieririi definitive: „*Cine stinge lumina / în urma mea./ ... Cine preia ultimul cuvânt ca pe o cheie/ ca pe o ștafetă fără învingător?/ Cine adună/ în urma mea/ cuvinte neștiute încă...*” În acest caz, dăruirea de sine pare că și-ar pierde roadele, sufocată sub retorica sterpicionii.

Căutarea lui Dzeu din poemul **Unde** se naște din nevoia certitudinii, din tulburare și nesiguranță. Mai ales pe calea vieții, poetul are nevoie de

Sophia Leopold, „Fluture”

toiajul de fier al susținerii sale. Dialogul dorit se transformă în monolog inedit, pe marginea unei reflecții adânci despre teama de a nu pierde privirea cerească: „*Unde ești, Doamne?! Nu ți-am văzut fața...*” Dacă vederea lui Dzeu e dificilă, simțirea prezenței Lui ca un fir conductor de lumină destinde și într-aripează: „*Am dat clic/ pe Dzeu/ și s-a deschis / o fereastră/ și în fereastră/ o altă fereastră/ în care se deschidea/ încă o fereastră-/ și-n fiecare fereastră/ era Dzeu.*” (**Internet**) Viziunea panteistă a prezenței lui Dzeu aduce pacea, astoiește pornirile, clipele nătânge ale ispitelor necredinței.

Desigur, imputarea pretenției poetice de a vedea chipul lui Dzeu e anulată, căci poetul își cunoaște limitele, iar întrebările lui vin din tulburarea unui suflet inocent, nu din orgoliu sau erezie. De altfel, interogația finală, formulată dureros retoric e un stimulent pentru o cercetare a eului vinovat, cumva, de Tăcerea adâncă ce naște mirarea și întunericul ființei: „*Unde ești, Doamne/ Cine ne desparte?*”

Tema despărțirii aduce răni adânci. Însă, mai ușoară e **Despărțirea de trup** decât de Cel de Sus. Cupa morții o bea pe jumătate; poetul se dovedește altruist, dăruind din partea materiei care îi rămâne vie. Cuvântul însă îl păstrează, așa încât să suplinească un posibil sfârșit: al vieții pe care o trăiește, al morții care poate veni. Verbul devine superior vieții trupesti, materiale, căci el deține în spirit supremația. Gândul morții incită la anularea rostului cuvintelor, e provocator, mirosind a sfidare. →

Totuși, în Poemul Phoenix, „după moarte,/ poemelor mele/ le cresc unghii și păr,/ poemele scriu/ singure/ alte poeme...” Poemele devin explozii ale germinării, se mișcă în magia zborului, singure „scriu alte poeme.” Iată, deci, ecoul în spirală al verbului **a da**, fără pretenția returnării, fără a căuta răsplata. Dăruirea ramifică în fire invizibile iubirea, care se răspândește în firea întregă, cucerind universul în culorile artei pure. Poetul se autodefiniște ca *lacrimă a lui Dzeu* în **Autoportret**. El este, deci, esența durerii care mustește în ființa eului său, actul creației. Înțelesul deplin este că durerea rostuiește, împlinește, multiplică, se înstăpânește pentru totdeauna.

El moare și învie: „*Acesta sunt eu/ între tot și nimic-/ și când poc/ și când pic!*”, în succesiuni de trăire care nu destabilizează sau slăbănesc, ci subțiază spiritul, golindu-l de cele rele, ce nu mai pot încăpea în el, făcându-l să nu-și mai aparțină, dăruindu-se tuturor în arabescuri ideatice pline de grandoare. Este un câștig al durerii a înfrumuseța ființa, ce îmbrățișează de neoprit coloana infinitului iubirii. Căci iubirea dăruiește, iubirea e sfințitoare.

În **Final** moartea e o minune, căci doar ea reprezintă pasul unui nou început, al veșniciei. Parafrazând cuvântul biblic *numai murind vă veți naște din nou*, poetul simte bucuria botezului dorit, al primenirii cuvântului după moarte, îmbrăcând veșmântul recunoașterii oficiale. „*Știu, în sfârșit/ viața mea/ o să primească/ un nume./ știu, voi muri/ ca să încep a fi.*”

Poezia **Inviere** este un elogiu, o ofrandă, o ardere de tot. Este preamărirea durerii, căci, de n-ar fi ea, nu ar avea cum să tresalte în noi bucuria. Lacrima sădită în noi de Dzeu dă chipului omenesc expresia sensibilității și trezește ființa spre lumină, empatizând cu jertfa cristică în care se regăsește, care îi alină suferința: „*Dzeu sădește-n noi lumină/ Dinspre ochiul lăcrimând-/ Până-n trupul nostru se alină/ Lemnul crucii-nmugurind.*”

Dăruirea urmărește simbolistica răstignirii, a jertfei pe cruce, mai întâi de jos în sus, de la Hristos în fiecare ființă și de la stânga la dreapta, de la inimă la inimi. În felul acesta, învierea Mântuitorului își găsește ecoul în Om, devenind vie și

lucrătoare, prin împărtășirea iubirii printre semenii: „*Lacrimi lăstăresc în noi tulpini,/ s-auzim în ele când dilată/ cuiele în rană de Hristos/ rădăcini venind din niciodată.*”

Uneori, ființa poetică, marcată de îndoială, se întrebă retoric despre rostul propriei chemări sau dacă ecoul stăruinței în iubire și-a găsit răsunetul. „*Câtă viață rămâne în mine după viață/ câte secunde-s ale nimănui...*” (**Dzeu stingher.**) Aici

Sophia și Vianu

vanitatea, efemeritatea, nerostul, nonsensul sunt ispite, care încearcă eul poetic ce deține răspunsul întrebărilor, cheile ușilor, formula magică a zborului.

Între poet și lume prăpastia neînțelesului se iscă hău adânc, de nepătruns. Lumea întregă pare dincolo de zid, își trăiește frământările și refuză cuvântul salvator, prefăcut în cenușă, scrum al arderii definitive, preluđu al risipirii în vânt: „*Nu așteaptă nimeni să-i mai scriu,/ din cuvinte a rămas cenușa;/ fără ele ce-aș putea să fiu?/ Dumnezeu închide după mine ușa.*” (**Ușă închisă**)

Până și Dzeu se simte fără el singur, marginalizat, ca în retorica lui Reiner Maria Rilke: „*Ce-ai să te faci, Doamne, fără mine?*”

Alteori își face *mea culpa*, cerând prin rugăciune înapoi timpul netrăit - *talant necheltuit*. El pare o extravaganță de fiu rătăcitor, preocupat de sine, supralicitând propriul eu, în defavoarea apropielului, a semenilor. (**Timp împărțit**)

Poezia **Scară** e edificatoare în abordarea tematicii dăruirii de sine, dezvăluind un adevăr evident, deși învăluit în opoziția egoism-altruism. Scara valorii ființei umane îl situează pe om la înălțime doar prin sacrificiul pentru ceilalți. În umbra întrebărilor marcate de dubii, la ceas târziu de noapte, el știe în esență, marele adevăr. Moartea devine călimară, numai jertfa dă puterea cuvântului. Adulmecând cuvintele, sufletul simte mireasma bogăției. În afara lor, dansul ploii „*mă dezbracă de cuvinte / rămân gol, ca la-nceput, / ca înainte de cuvinte*”. (**Poeme verzi pe pereți**)

Maturitatea poetică se evidențiază când eul liric a pășit pe treapta de sus a înțelegerii menirii sale. Simțirea prezenței divine în ființa întregă e chezașia mesajului poetic ajuns în dreptul inimii deschise a fiecărui cititor. Astfel arată rodnicia, când sufletul odrăsește de har el deschide în alte inimi căile credinței, ale dragostei și nădejdiei, aduce în cuvinte mesajul integrării cosmice, recuperează și înalță: „*Dar, Doamne, dac-ai fi în mine, aș putea muri în orișicine.*” (**În orișicine**)

Conștient că numai renunțarea la sine dă putere vieții, poetul anticipează eternizarea mesajului poetic doar prin propria moarte, repetată voluntar, conștient, clipă de clipă, cu fiecare poem care a adunat în el strigătul durerii, triumful izbânzii, căderile repetate, focul arzător al patimii neobosite a inimii, dorul după înalt al nopților devenite zile, prăpastia de netrecut între mersul gălăgios al mulțimii și tăcerea hulită a celui mut: „*și niciodată nu voi fi/ cu viața mea decât prin moarte*” (**Niciodată**)

Și iată, la final de volum, magia celui mai mic strop de timp (**Clipa**) dezleagă rostul vieții omenești doar în prezența lui Dzeu, Cel care le cuprinde pe toate, într-o îmbrățișare paternă, firească, stăpân peste firea întregă în ciclul neobosit de zi-noapte, în clicul clipirilor de o secundă, străjuind zborul înaripatelor sau dăruind harul ceres suavelor miresme ale naturii, în unimea Treimii celei de o Ființă, dăruind iubirea în valuri calde, revărsate peste firea întregă : „*la ce bun mai sunt eu,/ la ce bun mai sunt toate,/ dacă-n toate nu e,/ o clipă măcar, Dumnezeu?*”

Poetul care a rost(u)it lumea

Ultimul volum, antologic (la propriu și la figurat) semnat de Răzvan Ducan, cu titlu ușor polemic (**POETUL CARE A GREȘIT LUMEA**, Ed. Vatra Veche, 2018), e o colecție demnă de atenție, reprezentând o voce poetică inconfundabilă.

Poetul și lumea sunt elemente cheie într-o oglindire fără sfârșit, căruia autorul îi dă o tentă de parabolă, aventură exemplară în infinitul concretului. Eul liric, solidar cu sine dar fără complezențe, e în „gâlceavă” cu lumea și cu sine însuși, prins cum e între universul mic, al corporalității și marele tot.

Rostirea e îngrijită, elaborată, adesea sentențioasă, cu intense ecouri: „Într-adevăr și electronul din domnul atom/ suferă de-o proximă scuturare de pom.// Într-adevăr, s-au efemerizat și oamenii mult./ își fierb în ibric bruma de tumult.// Într-adevăr, din materie se aud bocitoare./ Timpul este, deopotrivă, și brumă și floare” (p.106).

În poemele ample, discursul poetic se sustrage monotoniei prin retorica metaforică în forță, de respirație whitmaniană. Un curs sinuos al expresiei mizează pe formularea-surpriză, de paradox: „Ciobanul român stă proptit în bâta lui încrustată cu cristale/ Swaroski./ gândind la fluctuațiile bursei de lână de la Sydney”. Linii de contrast torpilează voit imaginea mioritică: „Din când în când îi sună la chimir telefonul mobil, / setat cu lătrături de câini” (p. 12). Dispoziția ironică are uneori accente sarcastice. Un univers ipotetic e trasat din câteva tușe: „dacă am trage peste cer o pătură, pătură./ dacă în loc de cer am pune o mătură, mătură./ lumea s-ar ruga fierbinte la pătura, pătură./ așteptând un semn de la mătura, mătură” (15). Poetul e uneori cioplit în „bloc de granit”, alături „portretist” în absolut, dincolo de materialitatea realului: „Tu, David al meu, de nimeni auzit./ Mi-am lăsat barbă să mă apăr de așchii de vers./ Când îți fac portret din sensul brut al lumii/ Și te decopertez din Univers” (20). Accentele psalmice au prospețimea vederii limpezi asupra Divinului: „Cuprinsul meu la tine,

Doamne, tinde./ Fiindcă necuprinsul tău mă cuprinde”. Fervoarea trăirii dă o acută intensitate imaginii: „Că bunătatea ta are acum un chip./ Grija plajei de bobul de nisip.// Atenția oceanului, cu apa de-a dura./ De-a nu strivi în furtuni, picătura” (46). Dinamica eului („Comprimând și decomprimând/ Cifra octanică a ceea ce sunt”) conduce spre acest autoportret, conturat ca pendulare între extreme: „Mărgică culisând pe un fir de viață./ Cu inerția de bun gând în față./.../ O altă arcă în care Dumnezeu/ A adunat perechi de bine și de rău” (112). Căutare de sensuri, poezia lui Ducan se edifică pe transparența imaginii, uneori simplă („Ți se dă senzația/ unor pereți de susținere, / dar nu sunt decât pereți despărțitori/ între a fi tu însuși și a fi ei” -129), alături șocantă („Ploile sunt turnate cu traiecte în paharele înalte, cu mai multe picioare, ale vântului” – 21); „oportunitate frumoasă./ Cel sieși iarbă, cel sieși coasă” - 30), revelatoare („Că nu sunt clopote care să bată./ Când inima un clopot se arată” - 45). Asocierea lor intensifică forța mesajului, într-o succesiune gradată, de mare efect: „Ce contează/ e forfota din/ visele mele./ ce-mi dezmințe/ mersul de rac./ și-mi înalță/ cerul uimirii/ eterne/ în gămălia de ac”(49). Miracolul biologic în aceeași ipostază, a melcului, are turnuri vizionare: „De ce casa universului meu/ ar fi mai încăpătoare/ decât sfârscul de galaxie al casei lui./ așchie de la tăierea cu flexul/ a începutului primordial?” (84). Într-o altă compoziție (*Crăciun 2011*) sacral și profanul sunt alternate ingenios, în serii de contraste: „Mai e și un Brad

tăiat din pădure/ fiindcă făcea umbră la secure./ Mai e și un moș fardat./ rujat și trecut pe la hair stylist./.../Mai e și beteala milei.../ Mai sunt și munții de mâncare” pentru oamenii „făcând alpinism culinar” etc.

Turnată în „tipare” poetice proprii (formularea lui Nicolae Băciuț), de inspirație tehnică exactă, materia poetică are la Ducan o combustie atent reglată, cu timpii mișcării bine măsurate, prinși în cadența semnificării. Constrângerea la ritm și rimă e și proces de esențializare: „Prin sinapse, mintea mea/ Are licăriri de stea, // Gândul, cel care tot scie./ Stă la suflet în chirie, // Iară sufletul mi-e vânt./ Pânza trupului umflând” (*Lumea*). Logica strânsă, de spirit matematic, barbian, e dublată în alte poeme de fizicalitatea mai puțin absconsă a fenomenelor, din „cuprinsul” simțurilor. Exemplară e această grilă de imagini ale tăcerii, din poemul cu același nume. Tăcerea e: „subgabarită”, circulă ușor printre „popicele ipotezelor”, fără să dărâme, să clatine echilibre. Atribute abstracte („e tangențială și la sunet”) sunt asimilate spectaculos în imagistica biologicului: tăcerea are „pernițe de piscă la picioarele ei de miriapod”; „trăiește pauzele dintre sunete./ dintre priviri, dintre culori”. Sublimarea din final aduce, în formulare ermetică, grafia întregului: „În rest, miceliul tăcerii/ în agresiunile de toate calibrele./ Lungimi de undă fără scăpare”.

Capacitatea neobișnuită a autorului de a plasticiza idei o probează periplul cosmic din *Sunt o dimensiune conlocuitoare*, unde aflăm că „Sinapsele mele în galaxii converg./ Spre cochilia lor spiralată de melc”. Spiritul călător revine îmbogățit, în adăpostul terestru, asaltat însă și aici de tumultul întrebărilor: „Reinventat și plin de praf de stele./ Mă reîntorc la obsesiile mele.// Neliniștile, însă, se opresc pe o pernă./ Sunt metafore cu ardere internă”. Interogația poetică pendulează între filosofare și contemplare a sacralității: „Nimic nu e mereu./ Nimeni nu e totdeauna/ Și lumii de acum./ Dumnezeu îi trăiește / Postumitatea./ Antum” (57). Tonul confesiunii are accente elegiace: „Alunecos ca un pește/ ar fi trebuit să mă faci./ să-i scap (morții – n. m.) mereu printre degete” (61). →

IOAN MARCOȘ

Remarcabile sunt poemele despre timp, între care inspirata *Cumpăr timp* are tonul urgenței: se cumpără un timp „avut și nefolosit”, timp „al capului în nisip”, „timp care a stagnat”, timp de pus „în mașina de spălat apatii” sau, în registru mecanic, timp al salvării: „timp/ pentru piese de schimb,/ timp din dezmembrări/ de viați fără rost”.

Extensiune a poeziei meditative, poemele „de atitudine” sunt o expresie autentică a temperamentului avântat, polemic al autorului. Tonul declarativ, de *pop-art*, se menține în marginea retoricii, în răceala sentinței: „Spre deosebire de pasăre./ poemul nu depune ouă, ci dimensiuni”; sau: „Nu ajung ochii să vezi și nici urechile să auzi”. „Autoreferențialitatea” e parțială, un du-te vino între poet și poem: „Într-un târziu, poetul moare,/ dar poemul, la fel ca un foc,/ sapă cu mâinile goale în malul de întuneric” (17).

Din poemele civice, poetul alege puține, însă de o sugestivitate intensă, ca în *Bucurati-vă de puținul timp de pace rămas!*, cu o adâncă percepție a tragicului („Pregătiți-vă de foame și sete./.../Pregătește-te, corp, să fii sfârtecat, rupt și străpuns. /Pregătește-te piele să arzi”), sau *Cine*, unde se cere un „minister pentru sunetele de patrimoniu” destinate unui muzeu cu „amprente vocale” ale eroilor.

Poet de o subiectivitate intensă, Răzvan Ducan își pune pecetea pe tot ceea ce exprimă în cuvânt. Citadin în esență, el imprimă peisajului plasticitatea tabloului campestru, precis reliefat, pus în rama unor sugestii de sorginte livrescă. În *Mușchi de primăvară* ne întâmpină „Mirosuri cu reacție./ Efectul Coandă la zeul Pan./ Petale de flori în rotire./ Elice de aeroplan”. Ochiul contemplativ vede „Brazdă în cer./ Păsări în unghi la arat”; sinestezia de culori și sunete din păduri, primăvara, înalță „O altă Rapsodie albastră,/ De un alt Gershwin”.

Din paleta tehnică a autorului, reținem mișcarea circulară a unui leit-motiv („Într-o zi, o să iau ploaia și o s-o închid undeva” - 25), reluat, cu un element schimbat, în secvențe simetrice, până la consumarea mișcării. Succesiunea elementelor de semnificare (ploaia, cerul, steaua, lumina, întunericul, Divinul, credința) revine în final la uman, unitatea de măsură a rostirii poetice.

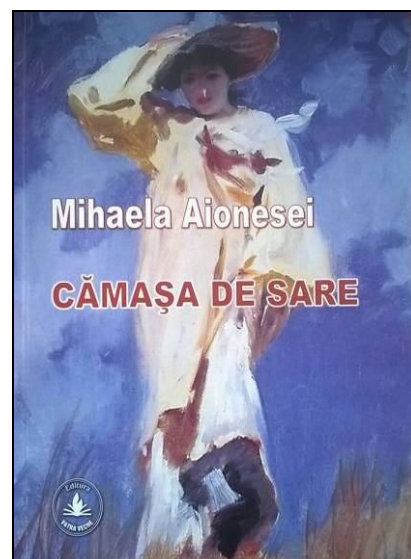
Precizia notației are adesea sinuozități decise, de gravură (*Ghiocelul*). Leit-motivul întinde punți de sens, cu deschideri interioare: „Pofta nemărginimilor din simțuri/ Poartă sofisme, după propriami fire” (65) Poneri în rost insolite reușește poetul în codul *media*, dezvoltând, în joc derivat, o realitate simulată, autonomă: „Am pus un mesaj în sticla unui *like*/ pe care l-am aruncat apoi în valurile *facebook*-ului” etc. (101). O specială știință a gradației conduce rost (u)irea poetică spre finaluri de succes, ce potențează discursul. Repetiția unei sentințecadru atinge apogeul în strofa de încheiere: „Se simte nevoia de resetare: / iarna tace chitic,/ primăvara logopedă,/ martie peltic” (110).

Răzvan Ducan își rosteste mesajul poetic într-o libertate de compoziție aparent aleatorie, experimentală. O lectură secundă îndeamnă la reflecție și reevaluare. Inspirația e condusă de cerebralitate, într-o conlucrare armonioasă ce poartă amprenta spontaneității. Departe de a-și fi greșit lumea poeziei, poetul locuiește în ea, confortabil.

REVERBERÂND CU GRATIE PE PORTATIVUL CUVINTELOR

În Colecția “Marea Unire-100”, inițiată de Editura Vatra veche din Târgu-Mureș, a apărut cartea cu numărul 23, *Cămașa de sare*, sub semnătura doamnei Mihaela Aionesei, o carte de poezie îngrijită și patronată de distinsul scriitor și editor Nicolae Băciuț. Cele 91 de poezii din acest volum dau măsura unui talent remarcabil, poeta reverberând cu grație pe portativul cuvintelor și asumându-și o definiție a Sinelui cu nonșalanța umbrei fără pată: *Cine sunt eu?/ Haină împrumutată/ din trupul nu știu cui/ culoare spartă dintr-un curcubeu/ veșnică umbră călătoare./ cine/ cine sunt/ Doamne/ eu?* (*Cine sunt eu*, p.18)

Într-o adevărată penurie a sentimentului patriotic, Mihaela Aionesei face din “limba românească” un crez perpetuu, aducându-i un omagiu de o rară și aleasă sensibilitate:

Am nevoie de tine ca de aer/ să strig mamă când mi-e dor/ să spun tată când mă doare/ și țară când îmi vine să mor// am nevoie de tine să simt că trăiesc/ până la refuz/ până la expulzarea cuvântului/ din care mă compun/ literă cu literă// nici într-o limbă nu sună mai duios/ susurul apei/ trilul de ciocârlii/ și nimeni nu cunoaște mai bine dragostea/ ca țaranul legat de glie// am nevoie de tine să te rostesc/ așa simplu/ cum spun mamă și tată/ dor.../ început și sfârșit// fără tine nu știu nimic/ nu sunt nimic/ și mai știu că orice pământ/ aș călca în picioare/ în mine clocotește/ o singură fântână strămoșească/ limba românească. (Fântâna românească, p.41)

Socialul e prezent în multe dintre poemele din economia cărții, poeta adăugându-se sutelor și miilor de voci literare care-și strigă amarul (din păcate în van) cu privire la parcursul economic și geo-politic al României noastre: *Ambalat în saci de unică folosință/ singurul produs autohton/ plânsul/ rămâne invizibil pentru/ mai marii tarabelor de suflete. (Vânătorii, p.107)* Într-un alt registru, pe aceeași temă a socialului, poeta invocă Divinitatea ca o ultimă soluție a regăsirii noastre: *De atâția mărcini creșcuți pe glie/ mă doare un umăr Doamne/ și nu pot respira/ și nici nu știu de-i mâna Ta/ ori țara asta își sprijină piciorul olog/ pe umbra mea. (Sunt un izvor ce nu-și va îngenuchea apele, p.99)*

Poeta, care speră “să poată tăia renunțările de la rădăcină” și a cărei viață “este o cărare cât o cruce”, își stră-luminează sufletul cu versuri →

ILIE GORJAN

de o duioșie ineluctabilă: *...așa cum o învățase bunicul/ să dea cu coasa/ când era de-o șchioapă/ și-apoi plângea c-o durezza lacrima...// - Cât portocala! Spunea că era/ și fugea/ fugea...// În urma ei pământul/ rămânea cu o primăvară mai desculț/ soarele se rostogolea/ și râdea/ râdea... (Amăruși, p.9) Într-o lume în care oamenii sunt niște “fântâni cu umeri goi”, într-o lume care “e doar o zbatere pentru o banală poziție de drepti”, poeta recunoaște că are temeritatea începutului și ne confirmă că: *știu să mă adun știu să mă și împrăști pe coaste dealuri și / munți/ printre lanuri câmpii orașe sate/ și-n car de foc de-ar trebui/ îndată m-aș sui până să-mi spui...frunză (Banala poziție de drepti, p.12)**

Și în aceeași lume în care “s-a dat singurătatea cu fundul de pământ”, iar “minciuna are picioare de manechin”, poeta își pune din nou speranța în ajutorul divin ca un corolar al sfintei credințe: *Fă-mă Tu mărgăritar/ răstignit pe-al Tău altar/ să înfrunt acest zadar/ pân’să mă strivească porcii! (Brambura, p.15)*

Și pentru că dragostea nu putea să lipsească din creația poetei, nici acest scurt discurs exegetic nu putea să omită un poem care te lasă fără cuvinte: *Demult nu-mi mai pare că noaptea ar fi neagră/ ori că tristețea ce-o car ar fi grea/ de veghe stau ascunsă-n coasta ta/ și simt cum plâng toți fluturii închiși în ea/ pentru că tu nu vrei nici tainic/ lor să te supui. // Deschide-ți brațele, hai îndrăznește să afli câte morți/ se înecă înainte de a trece vadul când inima iubește./ Alungă-ți setea cuprinde-mă cu brațele amândouă/ și soarbe-mă să vezi cum înfloresc din răni/ toți ghimpii aciuși ca să mă doară depărtarea.// Vom face cale-ntoarsă spre acele dimineți/ cu roua pusă-n cupe și franjuri de lumină nelumești/ jucându-se pe chipuri răvășite de întâmplări./ Să nu te temi! Ai să mă recunoști în dulcele amar/ când ai să mă vinzi mai pe-nserat aceluiași păcat. (Ca și altădată, p.24)*

Ca o clipă al cărei rotund își pierde aripa și ca o lacrimă în furca vieții, poeta scinde cu o sinceritate debordantă pe calea visului celest: *Mi-ai dat suflet, Doamne,/ dar aș fi vrut și un trup să nu mă doară/ de atâta risipire,/ pământul. (...De-atâta risipire, p.36)*

Poeta își încheie cartea afirmând: *Cândva.../ cineva mă va recunoaște/ în lumina care/ cioplea în răni/ duminica... Oferindu-mi această carte, scriitorul Ioan Barbu mi-a dat ocazia să cunosc și să recunosc un talent poetic de mare anvergură în persoana doamnei Mihaela Aionesei, autoarea acestei maiestuoase simfonii a cuvintelor.*

„Evanescențele” lui Eugen D. Popin

Cu titlul „**evanescențe sau puntea dintre maluri**”^{**} publică Eugen D. Popin un nou volum de versuri (Flo-rești, Editura Limes, 2018, 80 p.) în format relativ mic (13/20 cm), care este o bijuterie din toate punctele de vedere.

Fire de poet autentic, Eugen D. Popin dă dovadă de o sensibilitate ieșită din comun, altoită, aceasta, pe lecturi făcute cu aplicație și multă înțelegere.

O anumită muzicalitate respiră din poezia sa, lucrată parcimonios și eficient totodată, precum și o anumită puritate care te face să te simți catapultat într-o altă lume, dincolo de a noastră, cea de toate zilele.

Sintagmele mai frecvente care rămân în memoria lecturii sunt: “îngeri”, “cuvinte”, “tăcerea”.

“...doar / dincolo / de căutare / sunt / iertarea / răspântia / îngerii / smeriți / în rugă / privind / senin / nevăzutul / înțelegând / nerostitul / vechind / calea / întoarcerii” (p.13),

“taina / urcă / la cer / dimpreună / cu heruvimii” (p.23), “*ți-ai șters / retina / cu dosul palmei // între concret / noi / și adineauri // îngerul / părăsit*” (p.33), “*îngeri / în pustietatea / lanului / de grâu / / maci înfloriți / luna palidă*” (p.44) - acest micropoem fiind și un izbutit tablou de natură - “*până ce / abia zărit / de undeva / dintre maluri / îngerul / a luminat / înceșoșarea/ frângând / blajin / fără trufie / povara*” (pp.68-69).

Privitor la cealaltă sintagmă, “cuvinte”, se cuvin reproduse versurile: “*mă / destăinui / cuvintelor*” (p.29), “*limpezi / cuvintele / stărnesc / seninul // ecouri / nedeslușite*” (p.41), “*dinspre munți / coboară / firesc / și nespectaculos / cu nonșalanța / mai marilor lumii / frigul dimineții / nimic de reproșat / nici / seninului / nici dimineții / poate doar cuvintelor / care proaspete / și nevinovate / se aștern / firesc / dinainte-mi: // frigul Bobotezei*” (pp. 49-50), “*căutarea / e întoarcere / la cuvântul nerostit*” (p. 71).

Privitor la “tăcere”, în amplul poem “refugii” autorul ia drept motto afirmația lui Wolfgang Bächler: “*Wer mein Schweigen nicht annimt, dem habe ich nichts zu sagen*” / Aceluia care nu-mi acceptă tăcerea nu am nimic să-i spun” (p. 24) iar Popin scrie: “*stropi / de ploaie / umplu / tăcerea // dialog / întâmplare*” (p. 27), “*tăcerea / vecinătatea / în care suntem / decât / uneori*” (p. 24), “*neștiută / tăcerea / scrijelită*” (p. 29), “*tăcerile / tălmăciri / necuvântate*” (p. 30).

În fuga condeiului poetul prinde un emoționant amănunt instantaneu: “*catapultat / un muc de țigare / zace nerușinat / de-a curmezișul / străzii // bătrânul cerșetor / îl adună / liniștit*” (p. 55).

Ba la un moment dat izbutește să scrie un micropoem numai din substantive: “*iubirea / fidelitatea / memoriei / firmituri / umilință / dezgust // nuanțe / adulter*” (p. 28).

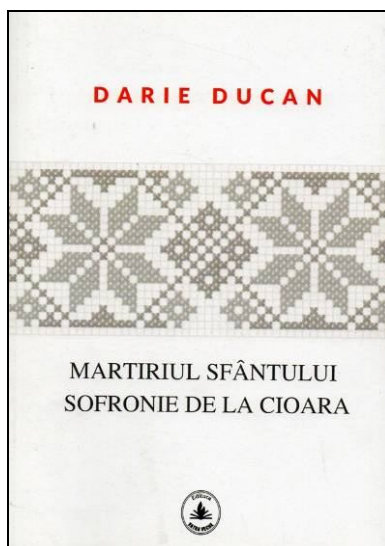
Bineînțeles că mai sunt o serie de motive în poezia lui Eugen D. Popin care ar putea fi analizate, ca de pildă efemeritatea și caducitatea vremii, încrederea în divinitate ca salvator final ș.a.m.d., peste care plutește însă implacabil trista afirmație “*nori / sângărând*” (p. 31).

MIRCEA M. POP

MARTIRIUL SFÂNTULUI SOFRONIE DE LA CIOARA ȘI LIBERTATEA OMULUI DE A FI LIBER

1. **Martiriul Sfântului Sofronie de la Cioara** (1), poem dramatic pentru trei voci (Vocea I - Glas 3, Vocea II - Glas 2 plagal și Vocea III - Glas 4) și un cor, abandonând postmodern orice formă de încorsetare prin structură și pornind de la două moto-uri la obiect, deschide o nouă perspectivă în ceea ce privește receptarea acestei specii a genului dramatic românesc, în următorii ani. Pornit parcă din *Faust* al lui Goethe, trecut prin *Mureșanu* al lui Mihai Eminescu și prin expresionismul teatrului blagian, nu fără un considerabil apel la canoanele tragediei antice grecești, poemul pare a fi el însuși un strigăt în numele libertății de credință a omului acestui controversat veac, trăitor al unei lumi în care se confundă etica cu dreptatea, iertarea cu toleranța, codul deontologic cu Decalogul biblic și eventual, libertatea de a trage cu pușca cu libertatea de a fi normal.

Această expunere dramatică, în care meditația se intercalează cu rugăciunea, tonul polemic, cu cel obedient, accentele de odă cu cele de satiră, *concertul* celor trei voci venite parcă din țara arhetipurilor omului arhaic (2), înfiripă două lumi antitetice, ca în poemele de tinerețe ale lui Mihai Eminescu, una reprezentând traiul omului de azi, „de arest simultan” (p. 27), în care „transcendental nu-i pe Google” (p. 28), recunoscută prin „miriștea de psoriazis” (p. 19) și bombardată de „dronelile catolice” (p. 26), de „căderea de calcio împinsă de petrol”; reprezentând traiul într-o lume aflată după golirea ei de sacru (3), a „netului”, a „tastei ESC” (pp. 17-19); într-o lume a „luptei cu globalizarea” și a dorului de casă: „cu crucea lui venim pe Atlassib”; „vrem doar să nu lăsăm fosă între noi și noi” (p. 14); reprezentând traiul într-o alcătuire de lume (4), în care se viețuiește „între slujbă și minciună” (p. 15) și în care „pe noi ne ține închiși softul, pe noi ne uită pâinea pleșuvă” (p. 33), a „aluatului absent”

(p. 23); într-o lume a omului prins în curpenișul tehnicii de ultimă oră: „tot pe net, în schiturile noastre micuțe, / în catacombele noastre de chat” (p. 25), în care „tot ce e bun/ se paranoizează (pp. 28-29) și în care „tunurile imunitare trag cu anemie cum von Bucow trăgea...”

Cealaltă lume este una simplă, a neștiutorilor de carte, „cu preoți țărani”, cum precizează Vocea I pe fundalul cutremurător al „sunetului de toacă”. Este o lume în care se scrie „cu plugul în Biblie...”, un tărâm etalon, în care „și acum se mai aude a fier muncit/ lumina preoțită pe la Cioara...”. Este tărâmul robiei în care, „printre muncă și toată robota, / printre găleți de ulcer scoase din fântâni”, Sfântul Sofronie face „o țără de schit, un țâr și-o țărucă”, pentru ca vlăstarele să crească cum „au vrut mamele și tații...” lor, și un „schit de bălegar curat/ venit din vacile Domnului, lente, line...” (p. 11). O lume în care „să poată românii la casele lor/ să-și amestece limba cu pâinea de-Acasă/ și să tresară ca în schitul lor, creierul când devine, prin Dumnezeu, mireasă...” (Voce I, p. 11). Nici că pot exista cuvinte mai bogate în iz, pentru a evoca o lume a echilibrului sufletesc, a nevoii de îndeplinire spirituală, surprinsă prin termeni ca: „lumina, fântâna, găleți, schit, fier muncit, îndeplinire”, pe care în modernitate, omul, pare-se, a pierdut-o (5). Această lume paradigmatică l-a dat pe sfântul Sofronie, personajul central al poemului, care, martirizat în secolul al XVIII-lea, a devenit sfânt (21 octombrie 1955) – sfântul direct responsabil, așa cum reiese din poem,

de apărarea dreptei credințe și a neamului nostru. Dacă ar fi să-l așezăm bunăoară, lângă un Faust sau lângă un Prometeu descătușat al lui Shelley, am constata că și Sofronie a fost un rebel, numai că el s-a ridicat împotriva tuturor celor care se abăteau atunci de la credința cea dreaptă, iar acum este implorat în rugăciuni, de cele trei voci, purtătoare de cuvânt ale mulțimii de tineri reveniți acasă cu Atlassib-ul, să salveze România de psoriazisul ereziilor actuale („Ajută-ne să iubim România, / anticorpusul ei este ortodoxia/ ca să putem pluti, exista.../ sub nori, ca și-n grădina Ta”, p. 9). Sofronie (6), un „analfabet (...) din generație de măciucari” (p. 23); „bulz ciobănesc de lumină” (p. 30), pe care „numai Biblia și cojoaca” l-au mai făcut „miel al lui Hristos, / Păstor al Turmei și Turmă în El”. Prin el „raiul e aproape mișos/ și oile, de sfinte, lasă metanier/ să li se roage câmpul de iarbă deasă-n Cer/ icos cu icos/ și condac decretel” (pp. 37, 38); Sfântul Sofronie face critică „liturgică împotriva oricărei letargii?... Împotriva eticii care nu înseamnă dreptate... Împotriva turmelor de corporatiști întru stahanovie... Împotriva iluziei că Occidentul e azi la nivelul măreției trecutului său”. Un „sfânt vagabond, Carele rugatu-s-a mai mult prin faptă, prin făcutul crucii marțial...” (p. 35); Într-o adresare a Vocii II, în *rap bizantin*, aflăm: „Dar Tu, Sofronie, ai pornit mișcarea,/ ciomagul Tău n-avea nici pauză de-/ nmugurit, nici pliu” (p. 24).

Evidentă este în acest poem dramatic bine scris, atmosfera de rugăciune cu accente de paraclis, a celor de azi, alor „noștri de-o lege,/ eliberați de orice înstrăinat eres” (p. 14), adresată Sfântului Sofronie și comunicată de cele trei voci. Plin de o trăire interioară demnă de a psalmistului arghezian, este mesajul celor „roiți” în alte țări, transmis prin cea mai afectivă voce: „Apără-ne, Sofronie, nu ne lăsa/ pradă acestui catolicism de tip nou. / Visez canonizarea zăpezii/ care ninge pe schitul Tău...” (p. 13), ultimele versuri fiind subliniate prin reluarea lor de către Cor: „Visez canonizarea zăpezii/ care ninge pe schitul Tău”; Aceeași voce se exprimă la pagina 31, *eseistic, cu umor și șoptit*: →

NICOLAE SUCIU

„Iartă-ne, Sofronie! Apără-ne! Întoarce această pierzanie! Putrezirii noastre fă-i muștele înger și du-ne, mutește, Unde Știi Tu, pe Calea Cea Dreaptă. Amin”. La fel ca în pasajul anterior, Corul repetă *îngănat*: „Pe Calea Cea Dreaptă. Amin”. De cele mai multe ori rugăciunea se înfiripă după o incursiune în neajunsurile spirituale ale lumii de după „moartea lui Dumnezeu”, douămiiste, însoțită, fie de ușoare accente de ironie: „Privesc generația mea fără anticorpi și criterii,/ știu că von Zahăr a pus tunul pe ea! / Apăr-o, Doamne, ține-o departe de iluzia acestui/ diabet și prisos/ de rugăciune-ți vom aduce./ Îți vom da/ tag în ea...” (p. 36); „Lăudămu-te/ să cumineci/ hrana timpului nostru...// Să o goleşti de diezi, / rostru cu rostru...” (Cor – Pripelă, p. 34), fie de un ton moralizator: „Ceii cu credința cursivă nu se vor întărâta niciodată” (p. 34); „Noi, ceilalți,/ protejăm văiuga binelui/ ca să știm pe unde s-a retrage lumina./ A nu ceda: / A știi ce să aperi:/ A știi că nu tot ce e vechi e rău:/ A nu face mătură din joardele sistemului nervos: / A crede în Dumnezeu” (Vocea I, Vocea II, Vocea III, pp. 36- 37); „A îngenunchea wi-fi-ul să se roage,/ căci e și el Fiul Tatălui Său” (Vocea I, p. 37); „Separația puterilor. Purcedem de la Tatăl./ Nu și din wi-fi-ul ce se impune. Iată-!” (Cor, p. 37) Aici, corul, ca un ecou, certifică adevăratul Crez, cel stabilit o dată pentru totdeauna, la Niceea. „Credința Mare, credința tare e când, și astăzi, ajung scrisori în numele Tău (...)” (Vocea III, p. 37) simbol al drepteii credințe: „Dreaptă Cale, Unica, de Neabătut, Sfinte Sofronie, schitul sistemului nostru nervos...” (p. 35). Ortodoxia propovăduită de Sofronie, care reprezintă dezideratul suprem al Vocilor, purtătoare de cuvânt al unui întreg neam, nu este alta decât creștinismul primelor șapte secole creștine, *nepasteurizat, nedegresat și nedezosot*. Ortodoxia lui Sofronie este înainte de toate, mărturia negreșitei participări a omului, prin ritual, la liturghia „cosmosului liturgic” (7).

2. Aparent, poemul pare a se fi axat, în ton cu titlul, numai pe tema religioasă. La o privire mai atentă însă, această temă se dovedește a fi mai mult o provocare, un pretext pentru înfiriparea celorlalte teme. Astfel temele filozofică și cea

patriotică concură cu cea religioasă și cu cea a mărturisirii crezului poetic. Asemenea psalmistului argezian, rugile vocilor și ale corului, instanțe ale eului poetic, surprind nevoia de găsimă a unui Dumnezeu estetic, dincolo de cel justițiar și de cel religios. Rugăciunile izvorâte din nevoia de mântuire a sufletului și de apărare a ființei noastre naționale, au o bătaie mult mai lungă, atingând culmile albastre ale unei rugi lirice. Nu e o întâmplare că vocile parcă plămădite în goetheanul „prolog în cer”, amintesc mereu de îndeletnicirea scrisului, a cititului și, într-un cuvânt, a poeziei: „Abia puteai scri în Țara ta cu preoți țărani.../ Abia puteai ceti cele scrise, dar asta nu te-a făcut/ să renunți să scrii cu plugul în Biblie Cartea Ta/ Sfinte Sofronie de la Cioara” (Vocea I, p.11). Poate că totuși, cea mai aplecată în ale scrisului și cea mai afectivă este Vocea II. Dovadă ar fi, alături de invocație, interogația retorică din incipitul discursului de la p. 18: „Să nu scriu despre Sofronie de la Cioara?/ Dar despre cine să scriu?/ Despre defectorul Pacepa// Despre trădătorii de neam?”. Sau: „Scriu imne despre ce nu trebuie să scriu”; „Sistemul nervos ne e liră” (Vocea II, p. 24) Vocile II și I, simultan. Vocea II sună și ea, ca un ecou venit parcă de dincolo de geana acestei lumi: „Adu-ne, Sofronie, la Numitorul Comun, ține-ne- /n schitul sânelui Tău, aproape de inima/ transpirată, fă-ne un cosaș lângă inima Ta, bătând alert/ ” (p. 27)

De remarcat ar fi și sugerarea ideii raportului dintre strămoșii aflați sub glie și nepoții care se întorc acasă cu Atlasib-ul. Iată finalul adresării Vocii III: „Înscăunat în tronul de nervi,/ audiența ta este acum în ierbi” (p. 21). Sau un discurs care amintește de **Biografie și Poeții** lui Blaga:

Sophia Leopold, „Petru și casa fermecată”

„Momentul când/ intră ei în țărână, izvor se face pân` la a pleonasmă” (p. 28); „...raiul e de metanier/ să li se roage câmpul de iarbă din Cer./ icos cu icos/ și condac decretel” (38).

Frapantă și mai ales îndrăzneată este analogia Sofronie - Cioran, adică dintre un sfânt canonizat și un filozof negativist modern, pe care o găsim, o dată în mesajul Vocii II: „Tu, adevăratul Cioran, n-ai avut caiete, fiindcă ai răspândit Cartea. Cartea tuturor ereziilor o ai trecut pe curat. Ai acum în Cer privilegiul pâinii și privesceta Ce Ți S-a Dat” (p. 32) Vocea III se adresează sfântului cu „Sofronie Cioran”, iar în finalul discursului, cu „Adevărate Cioran!”. Cheia analogiei dintre cele două personalități pare a fi asemănarea izbitoră în ceea ce privește nonconformismul, alura de răzvrătiți și mai ales problema surghiunului/ martiriului celor doi.

Mesajul Corului e, fie de a amplifica prin recurență, ultimele sintagme dintr-un enunț al vocilor, cum ar fi: „Visez canonizarea zăpezii” (p. 13); „Tu ești fereastra. Amin. Tu ești fereastra. Amin” (p. 22); „Suntem un bumerang ce vine-acasă, /făcându-și cruce-n propriul învățit” (p. 25): „Am vrea să fie acesta, Sfinția Ta! / Vrem... Am vrea.../ Vrem...Am vrea.../ Vrem...Am vrea.../” (p. 28) Surprinzătoare ca aproape în tot poemul, este punctuația, în cazul de față, punctele de suspensie mascând munți de cuvinte încă nerostite; „Pe Calea Cea Dreaptă. Amin./ P.C.C.D. Amin” (p. 31). Ca purtător de cuvânt al unui neam întreg, Corul intervine printre mesajele Vocilor, cu enunțuri originale și constructive în ceea ce privește conturul ideii aflate pe rol. Iată doar câteva intervenții asemănătoare: „...văuim CASELE cu ulcer, ROIȚI (...) ÎN ULCER, Maria ÎȘI CREȘTE PRUNCUL...” (p. 12). Semnificativă ar fi în asemenea enunțuri, prezența unor termeni scriși cu majusculă, alături de alții scriși pe neașteptate, cu minusculă, subliniindu-se probabil, importanța primilor, în tandemul replicilor: „ȘI CRUCILE DE PLUMB, fiind UȘOARE, / SE TREZESC DEASUPRA TA, zburând. CA-N SPATELE cuiwa, PLUTIND” (p. 19); „Aliluia! / Aliluia! / Aliluia!” (p. 21); „AJUTĂ-NE, Sofronie, SĂ NU CREDEM în ei, / în METISAREA făcută politic, NU individual, / să NU cedăm PROPAGANDEI gay (...)” (p. 22), etc. →

Replică a sunetului de toacă din incipit, care are rolul de a instala discursurile vocilor într-o atmosferă care o anticipează pe cea liturgică, rugăciunea *Tatăl nostru* din final, rostită de cele trei voci, la „unison. A capella” dă echilibrul întregii compoziții a poemului.

Nu lipsesc din poem nici accentele de satiră, opusă celor de litanie, din discursul Vocii III, efect al verbului „a se paranoiza” care, în relație cu o serie de substantive, surprinde ca în **Paradis în destrămare** a lui Blaga, morbul degradării, al decăderii spirituale ca stigmat al lumii prezentului: „Tot ce e bun/ se paranoizează. / Se paranoizează/ mușchiul de vită. / Se paranoizează/ carnea în galantar./ Ai putea să te paranoizezi singur./ Ai putea să îți fii/ în interior măcelar” (p. 29). Și discursul se încheie cu versurile: „Încreștinează spam-ul./ Doamne, / ...atât”

3. Situându-se foarte aproape de teatrul lui Lucian Blaga, cu netimpul și cu mythos-ul lui, poemul autorului **Trilogieiburgunde** se impune, cum era și de așteptat, nu numai prin ineditul didascalilor alcătuite, fie din termeni simpli, adverbe de mod: „afectat, polemic, solemn, colocvial, teatral, gutural, prozaic, recitativ, melodic, melodios, recitativ, șoptit, unison, omiletic, eseistic, tragic, soft, forte”, etc., fie formate din sintagme, pe cât de lapidare, pe atât de expresive: „sunet de toacă, pisanie pentru cor, Rap. Flow; Rap bizantin, sotto voce, ostinato, a capella, parlando rubato, dictio continua” etc., dar și prin ticluitele *mișcări tectonice* la nivelul limbajului.

La nivelul lexicului, deosebit de sugestive sunt neașteptatele împerecheri de termeni din varii câmpuri semantice. O serie de termeni religioși: „hramul, sfinți, slujbă, pronia, prapur, toacă, vicăraș, odăjdii, chilia, patrafir, condac, smirnă, icos, omilie, împărtășanie, smirnă stahonovie, canonizarea (zăpezii), duhovnicească, clopote” etc. se încuscesc cu termeni neologici și tehnici, cum ar fi: „soft, chat, net, internet, tasta Esc, google, wi-fi, stres, colportaj, metrou, erezie, schelă, bulversa, bumerang, numitor comun, dronă, lege salică, rottweiler, celule, arest, diabet, a pleonasmă, anticorpi, metanier, fibrilație, etică, indus, affluent, drapa „globalist, translucid, fosă, avioane, mimi, terorism, breve, imunitate, cutie de rezonanță,

defector, douămiist, audiență”, etc., sau cu termeni populari: clop, lipia, îmbuca, purcede, blide etc. Nu lipsesc nici unii termeni arhaici: „dai-boj, pedepsașul, cojoaca, chivot, vrăjmașul, posmagii, privilegiu, prefira, satâr, îmbuca”, etc., care conferă poemului izul epocii, la fel ca și verbele în forma inversată: „știut-ai, vrut-au, lăudămu-te, rugămu-te” și alții.

Tot așa, termeni din câmpul semantic al anatomiei omului: „sângele, cădere de calciu, celule nervoase, temperament, boli de nervi, inima, cristalinul din ochi, anemie, boala, cerebel” etc., se interceptează maiestuos cu alții din câmpul semantic al oieritului: „miel, oaie, căciulă de oaie, mocătimea, cojoacă, stână, desagă, bătă, furci, coase, turma, ciomagul, călușari” etc.

De remarcat în acest sens, ar fi și îmbinarea, de multe ori neașteptată, a termenilor din diferite registre lexicale: a/religios/ neologic; religios/ rural; rural - științific etc., spre exemplu:

- a/ religios/ neologic- tehnic: „Catholicism globalist”, „între majusculă și minusculă ni se coase hramul”; „va pune patrafirul pe televizor”; „băte imunitare”; „credința nu-nseamnă anemie”; „îți închinăm căderea noastră de calciu”; „s-a sfințit cutia de rezonanță”; „mielul gesticular”; „rottweiler ortodox”, „călugării zidind imunitatea noastră în breve”; „drona catolicismului”; „schit de sub limbă de două antinevralgice flancat”; „schitul sistemului nostru nervos”; „A îngenunchea wi-fi-ul să se roage” etc.

- b/ rural- științific: „Țărani cu furci și cu coase în jurul tastei Esc”; „fânul sistolei și iarba diastolei”; „baroc mocănesc” etc.

- c/ religios/ rural: „Sfântă căciulă de oaie”; „miriște de psoriazis”; croșetând lumina icos, condac”; „bulz cu chilia în sine” etc.

Ceea ce însă, conferă originalitate de oțel poemului este plasticitatea limbajului, evident „printr-o combinare imposibilă de cuvinte” (8). Evident, este vorba, pe lângă alegorii, recurențe, inversiuni, jocuri tautologice, de înaripate metafore *născătoare* de lumi neașteptate: „tronul de nervi, biserica pâine, apă de imn (Sofronie); iluzia acestui diabet; schitul sânelui, schit de bălegar, schitul sistemului nostru nervos (p. 35) vacile Domnului (p.

11), fânul sistolei, iarba diastolei, razna busolei, bulz ciobănesc de lumină, mânecile nitului; leguma reținerii, vrejul iconostasului, hrana timpului nostru; joardele sistemului nervos termopan sacadat, pleură de bondar, căpșuna omiliei, muștele îngeri, adăpostirile - băte, schit sub limbă, cheag la convertire; turmele de corporatiști, hrană stresată, somn uzufruct (p.13), sfinți mimi, rugile noastre, priap de netrădare (p. 15), mielul căciului (p. 16), miriște de psoriazis (p. 19), crucile de plumb, lumina icos, catacombe de chat (p. 24), sistemul nervos - liră (p. 24), dronele catolicismului nou (p. 26), mânecile nitului (p. 31), cheag de convertire (p. 33), (Sofronie) hrană cerească (p. 34), vлага binelui, văiuga binelui (p. 36), joardele sistemului nervos (p. 37), gămălia albinelor, anticorpii ei este ortodoxia (p. 39)” etc. Alături de aceste inedite metafore, un rol important în sugerarea diferitelor sentimente (compasiune, admirație, neliniște), alături de care stau epitețe ca: „aluatul absent, impersonal jurământ, inima transpirată, arest simultan, lumină sângerie, tonic, diamantin, temperament sacadat, sfântă căciulă de oaie (p. 15), frișcă amară, tunurile imunitare, sfânt vagabond, înstrăinat eres, zero difuz, retorica goală, brevele Tale imunitare, băte imunitare, jucăriile identitare, mielul gesticulând, pâinea pleșuvă (p. 23), rottweiler ortodox (p. 26), foame indusă” (p. 33) etc., comparații: „cerul gurii ca schit, ca un lup”, personificări: „de două antinevralgice flancat (p. 32); ne ține închiși softul” (p. 23), oximorone: „frișcă amară, sfânt vagabond, suflet stresat, muștele îngeri (p. 31), neaminul din Bine” (p. 35) etc.

De-a dreptul surprinzătoare ar fi pe de o parte, și metaforele care amintesc de arghezia **Flori de mucigai**: „pauză de apă. De sfărâmare a șirei”; „pauză de iertare și busuioc ” etc., sau cele care amintesc de ermetismul liricii barbiene: „Hristos tradus” (p. 16); „Sofronie minim” (p. 17), „bonă-topor”; „fața feței” (p. 20), „a da cu schela...ardent” (p. 30); „raiul aproape mișos/ și oile, de sfinte, lasă metanier/ să li se roage câmpul de iarbă deasă-n Cer” (p. 37), etc., iar pe de altă parte, remarcabile ar fi unele invenții de expresii noi: „Școala lui→

NOSTALGIA PARADISULUI PIERDUT

Iosif Albu este poetul discret prin excelență. Departă de tumultul vieții literare, el își scrie poemele cuprins de nostalgia paradisului pierdut – satul nașterii, al copilăriei, al eternei reîntoarceri.

Deagul este pentru el *axis mundi*, e legătura lui permanentă cu trecutul său, cu oamenii unui timp din alte vremi, cu geografia unor locuri, cu atmosfera care i-a pecetluit destinul.

Deși „Dorul de Deag” e o carte de versuri, indirect ea e monografia sufletului acestui sat, pe care îl configurează în datele lui referențiale.

Sentimentele sunt însă într-o ecuație de reciprocitate, pentru că nu doar poetul e copleșit de doruri („Măntorc la tine, satul meu din vale,/ Să te întreb cum stai cu sănătatea.../ Izvorul cald și blând al veșniciei/ Trăiește-n gândul meu, cu puritatea.// Dorul de Deag, dorul de Deag/ Stă veșnic treaz, la mine-n prag”), ci și satul, la rândul său, își așteaptă fiul nu rătăcit, ci doar îndepărtat fizic: „M-așteaptă satul primenindu-și haina/ Pe care-o poartă doar la sărbători”, spune poetul în *Dor de Deag I*.

De altfel, dominantă acestui excurs al poetului stă sub semnul dorului: „Și astăzi mi-aplec fruntea cu dor.../ Veșnicia ce-mi mângâie zbo-

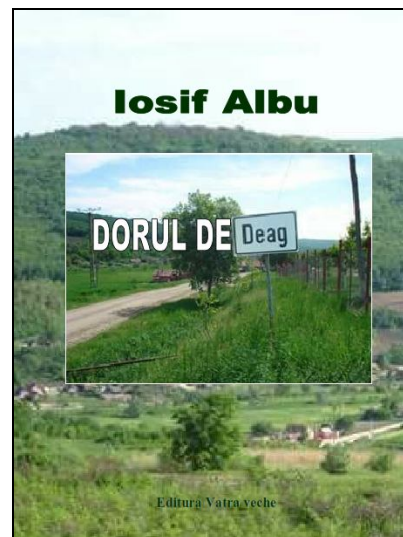
rul./ Crescut într-un loc iertător./ Pur-ta-va în lume odorul/. (*Dor de Deag II*)

În fluxul evocărilor se regăsesc părinții, mama, tata, toți cei dragi, dar și lucruri rămase în orizontul copilăriei – o carte de povești, mingea de cârpe, dealurile satului, ulițele satului, un topos identitar, căruia îi sunt dedicate șarje lirice, atât în registru clasic, cât și într-un grupaj de tanka, oarecum impropriu locului, dar în care poetul recuperează într-o altă dimensiune a timpului „Pădurea din deal”, „Dealul Mihalț”, „Pe ulița-n sus”, „Ulița mare”, „Valea pădurii”, „Grădina curții”, „Tufele roșii”.

Poetul nu idealizează totul, el nu și poate reprimă regretele degradării Raiului copilăriei, prezentul trebuind să se rușineze în fața trecutului: „Printr-o minune de-ar învia tata/ N-ar regreta că a murit atunci,/ Că mucegaiul strâns azi cu lopata/ A înflorit ca spinii pe uluci”. (*Fără regrete*).

Nu putea lipsi din demersul poetic al lui Iosif Albu, poezia religioasă, cea care rămâne liantul dincolo de anotimpurile vieții: „Smerit mă duc în prag de Paște/ În satul meu dintre coline/Cu revărsări de primăvară,/ Și iau și dorul lângă mine”. (*În prag de Paște*)

Într-un exercițiu persuasiv, poetul aduce în pagina de carte

imagini cu care să illustreze parte din dorurile sale, ele însele poeme, peisaje care, singure, contează... cât o mie de cuvinte.

În întregul ei, noua carte de versuri a lui Iosif Albu restituie biografia unui destin și a unor locuri, argumentând fără echivoc că există valori care, dacă se vor pierde, noi înșine ne vom pierde, că nu putem dăinui decât prin ele și cu ele.

De ce n-am spune atunci, încă o dată, blagian, „o boală învinsă ți se pare orice carte”?, cu speranța că „Doruri de Deag” va conta și ca o carte a nevoii noastre de însănătoșire, o carte depusă la dosarul judecății de acum și de apoi.

NICOLAE BĂCIUȚ

→Neagoe & Sons” (p. 33), „neaminul” (p. 35), „nemânie” (p. 16); „pune patrafirul pe televizor” (p. 18); „s-a sfințit cutia de rezonanță...” (p. 20), „inima noastră în dar, spovedită ca pereții publici” (p. 22); „internat în azimut” (p. 30),

La nivel sintactic, o importanță deosebită în economia întregului text, o au propozițiile exclamative sugerând nevoia omului de izbăvire, de iertare, de schimbare a lumii nedrepte și propozițiile interogative care sugerează îndoiala, ironia, nelămurirea etc.

Poemul dramatic **Martiriul Sfântului Sofronie de la Cioara**, conceput și scris de Darie Ducan, oferă varii experiențe de lectură și punere în scenă. El înfiripă într-o scriitură versată, fluentă și originală, pertinente teme de actualitate, ancorând în esplanada țesăturii dramatice, solide personaje surpriză.

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE:

1. Ducan, Darie, *Martiriul Sfântului Sofronie de la Cioara*, ed. Vatra Veche, 2018.
2. Aristotel, *Poetica: Stilul și sentimentele elegante sunt cele acare aduc o cunoaștere nouă*” (A., *Poetica* 1410 b 17- 21), căci „ a metaforiza bine înseamnă a vedea bine asemănările” (A., *Poetica* 1459 a 4- 8). „Esența enigmei constă în a descrie ceva printr-o combinare imposibilă de cuvinte; nu poți ajunge aici combinând doar cuvinte obișnuite, ci combinând metafore” (A., *Poetica*, 1458 a 28-33)
3. Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Editura Științifică, 1991, p. 131: „...societățile moderne se numesc așa tocmai pentru faptul că au împins destul de departe desacralizarea vieții și a Cosmosului: nouitatea lumii moderne se traduce prin revalorizarea la nivel profan a vechilor valori sacre”.
4. Eliade, Mircea, id., p. 132: „...Jung, de exemplu, crede că în mare parte criza lumii moderne se datorează faptului că simbolurile și *miturile* creștine nu mai sînt trăite de ființa

umană totală, că au devenit simple vorbe și gesturi moarte, fosilizate, exterioare și, în consecință, fără nici o utilitate pentru viața profundă a psihicului”.

5. Eliade, Mircea, ibidem: „...creștinismul trebuie să conserve cel puțin un comportament mitic: timpul liturgic, adică refuzul timpului profan și recuperarea periodică a Marelui Timp, *illd tempus al începuturilor*”.

6. Iorga, Nicolae, *Istoria poporului românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 545: „călugărul Sofronie *abia* putea ceti și numai foarte rău scrie”.

7. Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 246: „cosmos liturgic”.

8. Aristotel, *Poetica: Stilul și sentimentele elegante sunt cele acare aduc o cunoaștere nouă*” (A., *Poetica* 1410 b 17- 21), căci „ a metaforiza bine înseamnă a vedea bine asemănările” (A., *Poetica* 1459 a 4- 8). „Esența enigmei constă în a descrie ceva printr-o combinare imposibilă de cuvinte; nu poți ajunge aici combinând doar cuvinte obișnuite, ci combinând metafore” (A., *Poetica*, 1458 a 28-33).

Tren printre zodii

Redactor-șef la publicațiile „Teleormanul liber” și „Caligraf”, din Alexandria, reședința județului Teleorman, Florea Burtan recidivează ca autor de versuri.

Carte publicată la editura Neuma, din Cluj-Napoca, 2017, în colecția „Arca”.

„Tren printre zodii” debutează cu o frumoasă piesă de dragoste, „Într-o odaie mirosind a mere coapte./ A miere răzvrătită și pelin...” Câteva imagini sunt originale și, în același timp, sugestive: „În sobă ardă focul, blând și tânăr,/ Ca amintirile uitate în părinți”, sau „Mi-e dor să-mi lunec sufletul pe coapse./ Pe sânii tăi, înduioșați și puri./ Să mă înec în ei, cum se înecă/ Verdele crud în candidă păduri”, sau cele evocând trecerea săniilor viscolite și a unor vechi marfare („Să fie iarnă și să ningă-ntruna...”)

Sentimentul iubirii este însoțit uneori de senzația de singurătate, iar poetul se simte amenințat de o lume care nu îl înțelege: „De sete, am băut, în gând, fântâni./ De foame, am mușcat din umbra mea./ Când oboseam, mă rezemam, cu tâmpla./ De glasul nevăzut ce mă striga...” („Dă-mi trupul tot și lasă-te prădată”; „Prietenii, de ani buni, m-au uitat./ Tristețea își clatină oasele ude și reci./ Iubita, și ea, și-a luat tineretea și a plecat./ Îi zăresc urmele lăcrimând pe poteci” („Aș cerși îndurare, nu am la cine”. Aflat, numai cu iubita, într-un tren de noapte, sugerând trecerea inexorabilă a timpului, poetul resimte tristețea trecerii vieții, trenul mergând fără oprire în gări, („Trenul de noapte”).

Multe poezii evocă îndepărtarea, plecarea ființei iubite, poetul rămânând doar cu amintirile: „Cât mai e ceasul? Clipele-s bătrâne,/ Le-aud trosnind pe la încheieturi./ Mă strigă cineva, dar nu știu cine./ Securile dau buzna în păduri” („Se luminează a târziu”). La o cafea, dialogul cu iubita de altădată („Dragostea, despre care-mi vorbești” și „Tăcerea se zdrobea de vorbele mele”) dezvăluie înstrăinarea acesteia, care se prefacă ca a uitat și că nu-i pasă.

Versurile mai multor poezii recompun portretul iubitei, aflată departe, în strânsă legătură cu sentimentul de singurătate al poetului și cu dorința de a o reîntâlni: „Era tot frumoasă, primejdios de frumoasă./

Frumusețea ei, ca un lujer de dor respira./ Mi-a făcut semn s-o urmez către casă./ Casa din vis, ce fusese cândva și a mea.” („Trenul fără roți, fără șine”) ; „Dintre toate frumoasele, ea era cea mai frumoasă./ Sub pașii ei înfloreau, în plină iarnă, toți crinii./ Vechile răni dispăreau, resemnate, din casă./ Trupul îi izvora, necontent, din altarul luminii.// Îi cercetam, tandru, fruntea, ochii, umerii – doi./ Zăpada ascunsă între roborii ei săni./ Fericit eram, ca un prizonier întors din război./ Ca un însetat ademenit de închipuite fântâni” („Dintre toate frumoasele”).

Poetul Florea Burtan, adept al versului clasic, folosește cu succes precepte urmate și de marii poeți ai dragostei, din literatura română și din literatura universală. Cu care dintre femeile cărora marii poeți le-au dedicat opere artistice seamănă sau, mai degrabă, de care se deosebește femeia iubită din versurile lui Florea Burtan? Cu Veronica Micle (Mihai Eminescu), Zulnia (Costache Conachi), Maitreyi (Mircea Eliade), Doamna T (Camil Petrescu), Doamna brună (William Shakespeare), Laura (Petrarca), Beatrice (Dante Alighieri)? Ființa iubită nu are un nume, mai degrabă cititorul are senzația că autorul nu dorește să-l dezvăluie, atâta timp cât persoana și situația, evenimentele, sunt credibile.

Poetul și iubita lui sunt separați, desincronizați, astfel că întâlnirea lor este sumară, eventual într-o gară sau într-un tren: „Ea, venea dinspre ziuă, eu, mergeam către seară! („Trenul fără roți, fără șine”), sau „La mine este seară, la tine-i dimineață...” („La mine este seară”).

Tristețea îndrăgostitului provine din faptul că ea aparține altui bărbat („De atâta depărtare, tu nu mă auzi” și „Bănuiam că așa se va întâmpla”), ca și din sentimentul trecerii timpului, comparată cu înserarea. O poezie sugerează, metaforic, încercarea morții de a-l atrage „într-o grădină înflorită și dulce./ Îți voi încrusta numele pe o piatră.” („O văzusem o singură dată, în vis”).

Văzând-o trecând, pe strada mare, pe cea care vrea „să-l adune de pe drumuri”, femeie cu „chip indiferent și pur”, poetul este copleșit de durere, de lumina pe care ea o emană („Erai, toată, miere păcătoasă”).

„Un pumn de cenușă” a rămas între poet și ființa iubită, el rămânând singur în cătunul tot mai pustiu, în prag de iarnă, cătun din care poștașul a fugit de ani buni și pe unde nicio mașină a salvării nu va trece („Amurgul a pus de cafea”).

Rolurile se schimbă, în poezia „Ce-ai să faci?...”, iubita fiind cea care vorbește, întrebându-l ce va face, în plină iarnă și singur, fără cea care i-a oferit iubirea și i-a dat un sens vieții. Peste vorbele ei – din nou, un potop de cenușă”.

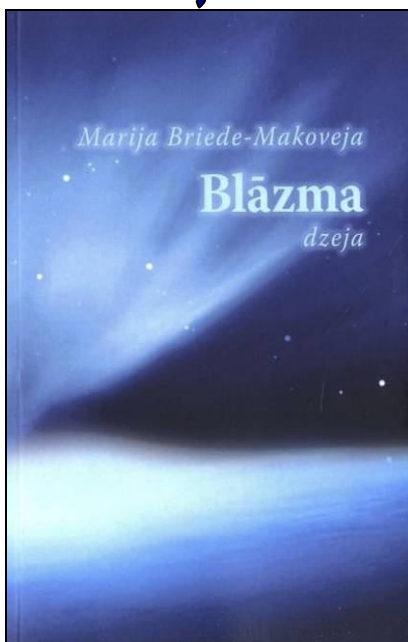
De o tristețe iremediabilă, folosind expresia unui alt poet, sunt poeziile „M-au zidit în lacrima lor”, în care personaje „în veșminte de ceață” îl întâmpină, pe când trece „ultima vamă”: „Unde ți-e umbra? Unde îți sunt/ Aripile albe dăruite de noi?! Aici vei rămâne o mie de vieți./ Nu există niciun drum înapoi.” și „Moartea mea poartă rochie de mireasă”, în care personajul apare ca o tânără frumoasă, care deretică și cu care poetul merge la petreceri, uimind și umilind lumea.

Fără îndoială, poetul Florea Burtan este dăruit pentru a scrie versuri pline de simțire, stăpânind foarte bine meșteșugul scrierii. Această carte conține, ca și cele anterioare, elemente de vocabular specifice zonei de sud a țării, universului rural (cătun, șaretă, câini, crini), acordând atenție anotimpurilor, vegetației, drumurilor, trenului și, în primul rând, oamenilor, femeia ocupând un loc special, prin frumusețe și caracter, uneori neînțeleasă, alteori altruistă, cu un nimb de bunătațe și lumină.

Referințele critice, de la sfârșitul cărții, sunt semnate de Ana Dobre (un poet romantic, care meditează →

CORNELIU VASILE

Marija Briede-Makoveja A arde, ardere

(Marija Briede-Makoveja – *Blăzma dzeja – Vălvătaie* – Ed. Mircea cel Bătrân, 2018)

A te așterne pe o pajiște de cer și a primi scânteia dinspre o stea norocoasă. A ți se întâmpla undeva după o căpiță de timp, să devii tu însăși ceea ce luminează. Atât de tare luminând încât arzi împrejurul, cuprinderea. Ți-e sufletul viu cum nu a fost niciodată. Și viu va rămâne în această ajunsă deja „**Vălvătaie**”.

Acesta fiind destinul pentru **Marija Briede-Makoveja** (*Maria Briede-Macovei*), poetă de aleasă simțire, hărăzită la naștere în Republica Moldova și croindu-și apoi drumul către Letonia. Întotdeauna poezia fraților și surorilor de peste Prut m-a atins aparte. Începând justificat aș zice cu Grigore Vieru, căruia Maria Briede-Macovei i-a fost prietenă apropiată.

Găsesc de cuviință să încep cu poezia dedicată soțului Leons Briens, la rândul lui poet, „**Ai uitat că nu sunt...**”: „Dragul meu,/ ai scris atâtea versuri/ dedicate mie,/ încât ai și uitat,/ că nu sunt poezie.” Urmând calea liberă de geometrie, mă opresc de îndată aici: „Neliniște cuprinsă/ e apa ce o tae/ frunza codrului de zadă/ cu stiha ei bălae./ trece-n firul de păianjen./ s-a-ncurcat printre scaieți/ zborul păsării în ceruri/ cu arpile de săgeți./ Cresc în valuri lungi de ape/ între nou și între vechi/ aeru-și

vibrează struna/ adormită în urechi/ simt mișcarea lui de aur/ în talazul răvășit/ marea-n valuri se ridică/ și pornește-n pas grăbit/ ca o tânără copilă/ ce se-ntoarce pe-nserate/ ca-n amurg arându-i părul/ peste buzele sărate.” (**Pesisaj marin**).

Mă tot întreb de unde atâta melodicitate, cum *aeru-și vibrează struna* într-un fel unic, semnificațiile sunt altele decât cele întâlnite îndeobște, ce mai, e altfel de poezie! Regionalismele și arhaismele ce ar fi putut fi lesne lăsate uitări, își regăsesc un loc în primul rând al nașterii poeziei. Despre sinceritate, despre deschidere necondiționată, ar fi de prisos să mai vorbesc. Construcția în sine e magică, și îmi amintește cu drag de uimitoarea transpunere pe portativ, aceea de mai demult, a soților Doina și Ion Aldea Teodorovici.

Trecând la forma rimată prezentă în carte, găsesc o vioiciune de necontestat, însoțind un tâlc atent măsurat în toate dimensiunile: „Ah, ce obosite sensuri/ se înșeală, mă înșeală/ și-o străină-mi bate-n poartă/ dar sper că-i din greșeală.// Pleacă-n stoluri triste/ visele-n toamna fugară/ și-o străină-mi bate-n poartă/ dar sper că-i din greșeală.// Și simt că nu voi mai scăpa/ de clipele absurde, ireale/ și-o străină-mi bate-n poartă/ dar tot mai sper că-i din greșeală.// Și nu-nțeleg de ce-aș mai pune preț/ pe existența asta goală,/ ghicindu-mi moartea ca pe o petală:/ „Vine?... Nu vine?... Mă înșeală?...” (**O străină-mi bate-n poartă**).

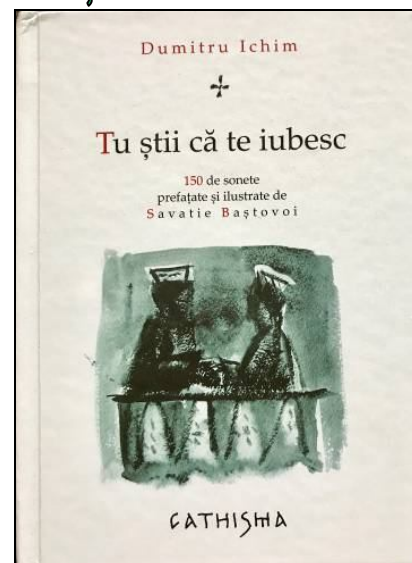
Repetitivitatea lait-motivului din final la primele trei strofe, ține greutatea, pentru că e nevoie de sprijin atunci când se lucrează la o piramidă timp în care spirala ceea ce conduce la linia de sosire.

Iar după ce voi reproduce poezia care așează generic cartea, cred că vă veți fi convins de importanța acestei lecturi întru totul deosebite: „Veșnicia arde-n flăcări-/ îngeri, zei, mistere ard./ creierul ancins pustia/ întronat de-a dreptu-n iad/ și salvat de nebunie,/ stă chemând-o/ din vecie pe Maria.” (**Vălvătaie**).

Închei fără a mă explicita, din rațiuni firești: prevestită și până la urmă întâmplata moarte nu are cum îngenchia veșnicia!

DANIEL MARIAN

Tu știi că te iubesc

Cărticica "Tu știi că te iubesc", o colecție de 150 de sonete scrise de poetul Preot Dumitru Ichim și apărută într-o superbă prezentare grafică la Editura Cathisma (București 2016) nu se "citește" pur și simplu. Este de fapt ca o carte de rugăciuni, trebuie ținută pe noptieră și revenit la ea în fiecare seară.

Nu știu să scriu cronici de carte, dar când o lectură - în cazul de față una repetabilă la infinit- mă atinge, nu pot tăcea.

Sonetele impresionează nu numai prin delicatețea, frumusețea și profunzimea ideilor, dar și prin perfecțiunea construcției. Dacă am pune cap la cap toate distihurile finale, ar rezulta o culegere de înțelepciuni îmbrăcate, cu măiestrie, în colorate metafore. Iată un sonet pentru ilustrarea spuselor mele. Pe care altul l-aș fi putut alege, când meseria practică de mine pentru a-mi câștiga pâinea cea de toata zilele a fost aceea de chimistă?...

VERONICA PAVEL LERNER
Mississauga, Canada

TREN PRIN ZODII

asupra rostului lumii), Liviu Comșia (poemele – părți ale unei simfonii, comparabile cu „Cântarea cântărilor”) și Horia Gârbea (poezie a dragostei mirifice, atmosferă încărcată de magia așteptării). Pe coperta IV, o scurtă prezentare a poetului, inclusiv ca editor, debutul, colaborarea la reviste, apartenența la Uniunea Scriitorilor, filiala București- Poezie.

DRAGOSTEA - MIRACOL UNIC

Specialistă în psihologia adleriană, autoare a mai multor cărți cu acest subiect, poeta **Maria Cernegura**, (alias Ramona M. Covrig), , profită din plin de experiențele psihologului și neuropsihologului austriac, care i-a colorat concepția de viață și devenirea poetică, ajutând-o să surprindă cu ușurință aura mistică a obișnuitului și să vadă dincolo de lumea obiectuală.

Volumul său de debut, *Pasăre în devenire* (Editura Semne, București, 2016), impresionează prin forță și limpezime, prin claritate și echilibru, prin tonul liric personal și prin discursul liric de calitate, neutral, adesea memorabil. Cartea se bucură de o prefață entuziasmantă semnată de Florentin Popescu, mai mult decât cunoscut critic literar, care, după ce evidențiază prospețimea și limbajul necontrafăcute ori metafore binefăcătoare, adaugă: „Nelinıştea, întrebările, melancolia – toate pe canavaua unor spații imaginare – alcătuiesc arsenalul unei poezii de dragoste ce se citește cu empatie, dăruindu-i lectorului o senzație plăcută, fie a adăstării la umbra rece și binefăcătoare a pădurii în miezul verii, fie a pătrunderii într-o livadă înflorită la ceasul luminos al primăverii”. Desigur, F. P. se gândește la pădurile seculare ce străjuiesc orașul Piatra-Neamț, unde s-a născut Maria, care și-a împrumutat pseudonimul de la unul din munții falnici ce străjuiesc această localitate legendară. Aici, pe strada Florilor, a deschis uimită ochii fetița, care s-a trezit purtată de un covor fermecat peste acest ținut de basm, de cântec și poezie.

Iată de ce în peisajul ei interior e mereu primăvară, „doi copaci se iubesc, împletindu-și crengile”, „seva urcă prin cercurile umede ale arborelui/ ... în tăcere trunchiul secular/ făurește aureole”, pădurea o întâmpină cu toate „izvoarele, cu toate ale sale și cu flori de mălin”, poeta se leagănă pe muzică de greieri, mai încolo o întâmpină „un cerb cu stea în frunte”, nimic nu i se opune „în sălbatica pădure plutitoare”, „grădina copilăriei o apără cu miresmele ei, cu liniștea ei, cu foșnetul frunzelor nucului” sau „cămările inimii, părul, ființa, mai toate miroseau a frunză de nuc”, „lacul e plin de stele, nufierii plutesc pe luciul lacului”, „bolta senină îi toarnă miere în suflet”.

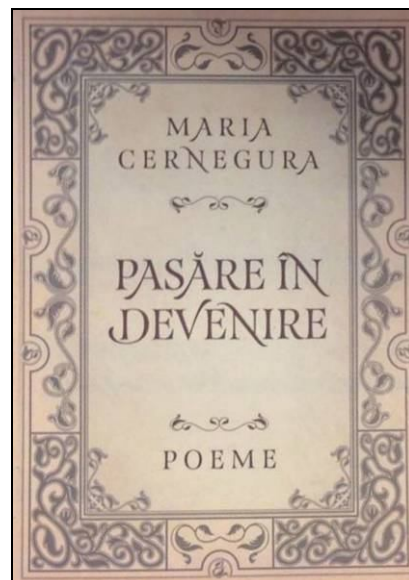
Așa trece copilăria, trece adolescența și vine prima tinerețe când dragostea e trăită ca un miracol unic și irepetabil.

Parabola liricii sale din volumul de față este susținută de finețea și laconismul expresiv al imaginilor și de o gestică a esențializării: tăcere, liniște, interiorizare, într-un cuvânt, atitudine de pură contemplativitate, premergătoare iluminării și extazului. Poezia sa surprinde printr-o formulă extrem de personală, departe de „generația 2000”, demonstrându-ne că e posibilă o poezie feminină legitimată prin discreție, interiorizare și fluiditatea imaginilor. Notația e directă, frustă, emoționantă, poemele sunt scurte, limbajul aerisit, toate concurând la afirmarea stării de grație a iubirii, sentimentul tutelar care structurează cele mai multe poeme: „caut loc/ într-o inimă pereche,/ în miezul ei,/ într-una din cămări,/ la demisol/ printre artere/ sau unde se poate, dar să fie cu fereastra spre suflet” (Anunț, pag. 6), sau „Se făcea că eram două semințe,/ una lângă alta/ doi lujeri de liană înlănțuiți/ apoi am devenit păsări de noapte/ încrucșiându-ne zborul/ el și eu/ apoi spre miezul nopții/ am devenit luciri pe cer/ eu și el/ apoi se făcea că/ oceanul inunda cerul/ preschimbându-ne în scoici/ el și eu, laolaltă/ în adâncul oceanului/ Noi” (Eu și el, p. 7).

Romanțioasă, de o ingenuitate rară, poeta știe să abordeze tema dragostei fără penibilele căderi în vulgaritate, mizând pe o demnitate a rostirii, pe o stare sărbătorească a cuvântului: „Proaspătă/ ca firul de iarbă/ puternică/ precum rădăcina nucului/ iubirea mea/ venită dintr-un ținut înmiresmat/ ușor de atins/ de trăit/ de sărutat/ de iubit/ iubirea mea” (Iubirea mea, pag. 25), sau „Din moliciunea tălpilor/ până-n creștet/ din năuntru venelor/ până-n adâncul timpanelor/ din vârful genelor/ până-n capătul răsufării/ te iubesc eu pe tine” (Mătasea privirii, pag. 37).

Confesiunea Mariei Cernegura este o pendulare continuă între lumea concretă și cea abstractă, între realitate și imaginea ei, între transcendent și imanent. Uneori, poezia sa se apropie de rugăciune, invocarea principiului divinității impunându-se ca o trăsătură a discursului său: „Doamne, la ușa inimii mele/ nu trebuie să bați/ poți intra oricând/ ești așteptat/ pentru tine am dereticat și păstrez curățenia” (pag. 20), „Într-o seară Dumnezeu m-a vizitat/ ne-am întâlnit în câteva rânduri scrise până să ne luăm în seamă.../ mai târziu/ în fața icoanei de pe peretele de la răsărit/ am îngenuncheat împreună/ amin a spus la sfârșit/ și-am înțeles că suntem frați” (pag. 47).

Izvoarele, arterele inimii, pasărea,

nucul, albul, pădurea, stejarul, miresmele, brumele toamnei, florile de mălin, liniștea, cerul senin, oceanul, muzica de greieri, ușile, grădina, catedrala, dar și neliniștea lacrimilor, valurile, florile de gheață sunt constantele universului liric al Mariei Cernegura, toate ordonându-se într-un joc de irizări diamantine.

Oglinda (de sticlă sau de apă) apare ca o expresie a realității secunde, rivalizând cu realitatea primară, pentru a accentua că desăvârșirea spirituală îi apare de neconceput în afara dimensiunii religioase: „oceanul inunda cerul, port în mine oceanul și norii de deasupra, marea, luna oglindită în privire, flori de gheață roz pe la geamuri”.

Emoționantă prin autenticitatea trăirii, prin sinceritatea neafectată, poemele Mariei Cernegura ni se dezvăluie ca o invitație intrinsecă la regăsirea purității și armoniei originare a sufletului. Angajându-se în direcția unei poezii autoscopice, mizând pe o euforie în tonalitate luminoasă, plonjând în abisul sinelui, vehiculând neliniști metafizice capitale, cartea Mariei Cernegura se constituie într-o pledoarie convingătoare pentru trăirea într-o iubire a clipei celei rezezi trecătoare.

Obsedantă și recurentă este simbologia pasării (vezi și titlul volumului!), pasărea semnificând iubirea și puritatea. Aceași frecvență o are albul, culoare revelației, a stării de grație, a transfigurării („nu vezi cum albul câștigă, în cămașa asta albă, un cal alb, înspumat, sonerie de argint, lacul plin de stele, nămeți înalți de omăt, pulberi de zăpadă), zăpada întregind simbolul purității originare, al prospețimii și al frăgezimii.

MIHAI MERTICARU

PÂNDA FREAMĂTULUI

O autoare, un dar al divinului exprimat în litera românească, o afirmare a feminității calde, apropiată sufletelor noastre, ridicând, balansând, arta poeziei la nivelul concurenței acerbilor concurenți scriitori bărbați-poeti.

Pe Daniela Gifu a făcut-o cunoscută lumii arta sa de a supune viața, de a da lumii lumină din erudiția și inteligența sa, culoare din sufletul său, bunătatea cu abnegație pentru ridicarea prestigiului românesc în lumea științei, a învățământului și a culturii. Dânsa este personalitatea care are puterea de a învinge acel ecran opac ce încearcă să marginalizeze un minunat popor român etichetat până mai ieri „din lumea de est”, termen uzitat peiorativ, ca o pată întunecoasă pe firmamentul existenței, aruncat locuitorilor din Estul Europei. (Dar știința a protestat întotdeauna și a argumentat că România face parte din Europa centrală).

Nu numai conducătorii noștri au făcut unele greșeli acceptând temporar, mai bine o oprinare-infulență vremelnică- a unora care se considerau mai puternici decât noi, ci acest fapt s-a petrecut și altor state și popoare, deci fruntea noastră a stat mereu sus. Poporul nostru a fost înzestrat cu figuri creatoare umane vestite, enumerate în cele peste douăzeci din principalele invenții mondiale, contribuții la cultura și știința universală.

Daniela Gifu, deasemenea, un om de știință și un informatician generos și universal potent asupra sectoarelor importante ale existenței- adică creind launtric și acționând cu finețea electronului în viziunea existenței, ne ridică pe o treaptă foarte înaltă în acest „global”, între popoarele lumii.

Mereu se spune „românul este prea modest, prea cumsecade, prea politic, cedând mereu locul altora. Acest lucru este valabil și pentru Doamna Daniela Gifu, dar dânsa a găsit o cale de a etala valorile românești în lume fără a încălca aceste scumpe deziderate umane.

Iată, acea intenție fină, feminină, de a găsi prin muncă activitatea spirituală, mijloc de comunicare, drumul, nu atât pentru persoana proprie, cât pentru acest neam românesc atât de încercat, atât de oprimat, atât de jefuit, atât de neglijat după al doilea război mondial, în lumea universală.

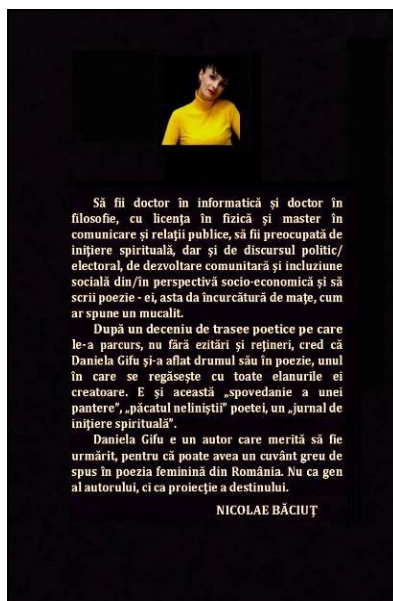
Autoarea acestei cărți, carte evocativ intitulată „Spovedania unei pantere”, se situează printre personalitățile din România, care au început și continuă să țină sus stindardul numelui de român, al României, al limbii noastre- graiul, elementele care ne țin uniți.

În acest grai cantabil și dulce, precum mierea, Daniela, cu litere mari, ne prezintă către lume cu semnificativa carte „Spovedania unei pantere”.

O panteră, da, dar o panteră poate fi în sensul figurat al poeziei și o femeie luptătoare, o ființă care pânđește momentul de apariție al unui eveniment, o persoană agilă spiritual, o înfățișare vioaie, care pare mult calmă, dar de fapt este o introvertită, în zbulucium, în sensul bun al cuvântului. Introvertită în a înmagazina mult, cu suflet, dar apoi a oferi doar atunci când este momentul, acea zvâcnire de manifestare spre ceva imperios, propice, adecuat clipei.

Iar, dacă -fie-mi iertată comparația - vedem în privirea tare, inteligentă, învăluitoare, atunci scilpitoare, putem ghici ușor și pantera ascunsă în spatele acestui volum de poezie.

Acest volum „Spovedania unei pantere” a suscitat mult interes și a fost răstălmăcit pe toate fețele de literații poeți- pleiade diferite ale literaturii române actuale și străine, (existând și variante în limbi străine, traduceri ale acestei cărți), dar pentru noi, cei care ne încălzim, la frigul existenței, în mod paradoxal, la aceeași paralelă de 45 de grade Celsius, Canada-România, Montreal, la cea mai caldă paralelă a Canadei, a sosit momentul să ascultăm de data aceasta înfiorați de căldură și

simțire, iar versul românesc, trimis computerizat prin cosmos, al autoarei Daniela Gifu. Grai trimis din lașul cel plin de farmec și surprize spirituale ale vremurilor.

Contrastul între negrul profund al paginilor și forța dezlănțuită a verbului în alb, adică „alb pe negru, chiar mai pregnant decât negru pe alb!” întipărește senzorii percepției cu exact ceea ce poeta -autoare a voit să ne sugereze. De fapt nu a voit, ci a scris inspirat, iar noi voim să descoperim ceea ce acest suflet plin de freamăt a pus pe hârtie.

Frumosul - tot este subliniat de sugestive picturi moderniste intercalate semnate ca realizare grafică de Mihai Bandac.

Începând lectura volumului de versuri „Spovedania unei pantere” ne subjugă atracția pe care atmosfera cărții în continuă mișcare, ne-o aduce subtil din țara, pe care, doar în clipe ale vieții o trăim departe... De aceea dorim să parcurgem lectura cu râvna înfometatului de seva venită din rădăcinile de miere dulce ale limbii noastre, din sfatul căpătâiului îmbrăcat în scoarțe țesute, din mistica pâlpare a lumânărelelor de Paște, a cuiburilor nenumărate de berze înțelepte și mofturoase... Toate aceste imagini prinse sau sugerate în carte mă învăluie când o deschid, privindu-i versurile prin ochelari... Am amintit de magia berzelor, făcând aluzie la un vers din poezia „Mereu ieri”, citez: „roua fiebințelii se îmbibă în porii noștri încrucișați”. Deasemenea, nu pot vizualiza frumusețea interioarelor noastre tradiționale fără ambianța românească a covorului - „velnița florală în →

MELANIA RUSU CARAGIOIU

închinăciune, târâtă în timp”, (Poezia „Dor și rugă”) În expresia „închinăciune” eu intuiesc, relația, covor țesut de măci , sau covor așternut spre prosternarea în rugăciune și metanii. Imagini sfinte românești.

Poezia în vers alb lasă imaginația neîncătușată a poetei să zboare în tăriile dezlănțuite ale inspirației.

Pentru început atenția îmi este atrasă de poezia „Temere”, o poezie cu „zoreală”, specifică sensibilității sprintare feminine, receptivă la arcul vieții, care devine tot mai întins odată cu alunecătoarea cădere a serii și a visului de seară. Aceasta este poezia de preambul a volumului pășărat cu multă iubire și poate prefațarea zbaterilor sufletului feminin împovărat de atâtea greutăți, voit încercate, pe umerii fragili.

De la început, în volumul „Spovedania unei pantere” ni se dezvăluie o poezie avangardistă, putem zice în viziune subtilă, cu tiparul propriu al suspansurilor subînțelese, uneori chiar cu mai multe sensuri, de aci și concluzia de poezii cerebrale, calitate, pe lângă alte multe atribute de care se bucură poeziile sale.

Poezia „Tremur bănuitor” aduce o temă delicată, cunoscută. Poeta scrie : « Tremurul mâinilor se intensifică stânjenitor / În părul meu se stinge /” În închipuirea noastră o mișcare ușoară, reflexă, semn al gândirii transferată în maiestruozitatea firelor albe din păr, nu întotdeauna premonitoare creșterii vârstei.

Urmărim firul poeziilor, un adevărat roman de viață. Dar, așa cum spune poezia „ Luceafărul de dimineață”, viața se scurge pe firul său de existență , un fir care se înfășoară strâns, începând chiar cu diminețile zilelor, fir plin de iubire, „ într-o strângere ghemuită”-semnal de speranțe – în „ În căutarea luceafărului de dimineață”. Luceafărul de aproape al său, al vieții cotidiene, al tuturor.

Poeziile continuă pe un diapazon, plin de angoase, speranțe, pânze, dor, iubire, toate doar sugerate, penelate, constrânse, disimulate, aruncând asupra cărții ideea înfrânării când voite, când a refulării panterei deobicei dezlănțuite, care nu cunoaște, care nu acordă trupului decât o minimă odihnă, mereu de veghe. Sublimul animal- pantera...

„Rodajul timpului”, o altă poezie, precum de altfel toate poeziile din acest volum dezvăluie dorința de iubire, de reavăn , de învoire lângă acel cineva-evident- dorit „, cu o respirație mirosind a măr verde” ! Iată o „formulare ”

alegorică a insului demn de „ Pașii pisicii”, îndrăzneți”, de care se simte atrasă făptura feminină sau sinonima panteră.

Nota romantică, subtil erotică, sau fermă, a volumului este relevantă. Poezia „Umbrire”, sugerează căutarea de către panteră, o căutare care pare zadarnică pentru început, dar, iată, visul a poposit în „ograda-junglă”, cea cu soarele, care „ întunecă totul”. Citez: „Ai umbrat soarele / amuțind vocea visului.../ până la prematura murire /și zâmbești mulțumit / pe prispa unei case degradate... /” Este imaginea răscolitoare a dorinței împlinite și viziunea celor doi, exprimată cinic, în viziunea panterei mereu nesupuse care se vede învinsă de dorință, similar unui edificiu demolat.

Firul panteonic al panterei încordate continuă, neacordându-ne pacea lăncedă care se anunța a fi de la început, ci continuând cu aceeași susținere, chiar sălbatecă, de a intra în simțurile noastre adormite, ca o răscolire spre acțiune, mișcare cu picături de dăruire și apoi cu sfichiuri de trezie.

Se prefigurează de la sine în desfășurarea acțiunii, crescând treptat, dar tumultuos, un roman de iubire în versuri cu fațete-capitole parcemonioase în cuvinte, dar sugestive.

Între tematicile volumului predomină iubirea senzorială, carnală cu nuanțele ei de nimb „panterice” de la timid, șovăielnic, la mereu ascendent, până la înflăcărare, finalizat cu versul „ „Cum gândești în scene viscerate” (Poezia „La pândă”). Totul este subtil descris, cu artă, disimulat și de aci un efect mult mai incitant decât descrierea pas cu pas a iubirii carnale. Citez: „Noapte de noapte, /Ne umplem cu arome de mosc/ Înverșunarea pasiunii noastre/... Si mărturisirea: „Te prețuiesc fiindcă nu privești în altă parte după fericire/...În răgazul altor brațe /.

În acest volum de poezie întâlnim și armonia ascunsă a candorii, rugăciunea, implorarea, adulmecarea, fericirea , extazul, gama simțurilor,

Sophia Leopold, „Spirale în apă”

atractiva pădurii, mirajul, toate sentimentele , toate mlădierile panterei, toată agilitatea gândirii, a sufletului și elasticitatea atletică atribuite când panterei, când ființelor umane.

Volumul este o melodie a vieții libere, neînchinate, spontană, tributară doar iubirii, fericirii perpetue și armoniei. Citindu-l te însenezi și devii mai ferm , mai puțin vulnerabil în fața vieții, precum agila , mlădioasă, și iscusita panteră.

Pantera nu este o felină perfidă, ci o felină rațională care își calculează pașii, săriturile, cu rafinamentul speciei sale și eleganța siguranței de sine.

Eu simt că autoarea Daniela Gifu, recitind manuscrisul, a ales ulterior acest „unicat” titlu al volumului: „Spovedania unei pantere”, titlul care oglindește întocmai neastâmpărul, agilitatea, precizia, grația și eleganța panterei.

Nu pot lăsa din mână cartea fără a enumera cel puțin câteva din versurile-imagini remarcabile, unice, dar nu-mi permit să dezvăliu prea mult lăsând cititorului surpriza, plăcerea, frumusețea descoperirii ineditului.

Deci spicuiesc din poezii: „Așteptare” : Răspuns intens și fără murire... „Doar în doi”: Plinătatea candorii în doi...„Dulceața păcatului”: Miraje premonitorii ne ademenesc „De la început”: Surâd în fața rămănerii- o vreme, „La marginea pădurii”: Înverșunarea pasiunii noastre... „Dincolo de rațiune”: Visele nu aveau miros / Nu aveau gust / „Etern”: Pierduți în pântecul pământului ne invadează parfumul delicat de lăcrimioare, „O șoptă de ceară”: O șoptă dintr-un trecut de ceară, „Aceași partitură”: Dormim la ore diferite. /În lumi diferite. / „Rugăciune”: În sufletul lemnos, „Agenda suspinelor”: Unde ne cununașem speranțele...

Prezentăm mulțumiri autoarei pentru paginile evocatoare, pentru măiestria versului, formulările alegorice, rotunjimea poemelor și verticalitatea sentimentelor umane.

Aprilie, 2018

St. Constant (Quebec), Canada

Sophia Leopold, „Ferestre în cer”

SERILE LA VULTUREȘTI

Personalitate de mare rafinament, cu o polivalentă cultură generală (istorie, filozofie, teologie, arhitectură, muzică etc.), cumulând educația familială moral-creștină din ținutul argeșean și informațiile dobândite prin temeinicia pregătirii în țară și în Germania, prof. univ. dr. Mihail Diaconescu se plasează între apreciații scriitorii ai vremii. Printre scrierile beletristice, de istorie și teorie literară, eseistice și teologice ale Domniei Sale, se remarcă volumul *Serile la Vulturești*, pe care-l apreciem ca fiind o sinteză a disponibilităților literar-filozofice - fiindcă istoria de ieri și de azi se îmbogățește cu povestirea amintirilor biografice și cu percepția filozofică a întâmplărilor rememorate în atmosfera minunatelor seri de pe pâlmarul casei moștenite de la părinții săi, în mijlocul prietenilor, de diferite vârste și profesii. Sunt seri de neuitat, în care natura, cu imensul ei potențial generator de balsamice stări sufletești, strecoară în sufletul prietenilor pofta evocărilor, a meditației, dar și a interpretării, în lumina științei și a preceptelor biblice, a faptelor trăite sau auzite.

Aceste impresii ni le-a lăsat lectura volumului publicat sub egida Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România *Serile la Vulturești – nuvele și amintiri sentimentale*, ediția a II-a revizuită, București, 2016.

Prefața explicativă, ingenios concepută la persoana a treia, dezvăluie „*Lumea spiritului adăpostită în povestiri*”, recreând atmosfera calmă a întâlnirilor amicale, în care ospitalitatea tradițional-românească a soției-gazdă stimulează parcă resorturile tainice ale dorinței celor prezenți de a povesti întâmplări mai vechi sau mai noi, adăpostind „*o mare forță spirituală, care îi unește pe oameni, făcându-i astfel mai înțelegători, mai apropiați sufletește unii de alții, mai puternici în cugetare, mai demni și mai buni*”. Asemenea cugetări explică geneza cărții, căci „*romancierul s-a simțit dator să nu lase să se piardă în uitare ceea ce a ascultat de la admirabilii săi oaspeți...*” Cartea se înscrie pe linia unor vechi procedee din literatura universală și națională a povestirii în povestire, așa zisa povestire în ramă, transformând povestitorul în personaj al narațiunii, lansând o nouă modalitate de procesare a

adevărurilor trăite în zbuciumata noastră istorie, reconstituită prin nemuritoarea memorie afectivă a copilului, a adolescentului sau a omului matur, confruntat cu realitatea vremurilor traversate.

În ciuda diversității subiectelor din cele paisprezece povestiri, autorul, devenit personaj permanent, împreună cu prietenii săi, recompune o imagine unitară, o frescă social-istorică, în care fațetele caleidoscopice ale realităților trăite de eroii sau martorii angajați în discuțiile prietenești dobândesc o certă valoare documentară, dar și umană, favorizând înțelegerea complexității personajelor narațiunii. Personalitatea autorului, individualizat ca „romancier”- gazdă s-a clădit pe temelia unei educații moral-creștine din perioada fericită, deși plină de frustrări materiale, a copilăriei petrecută în familia respectatului preot – învățător Aurică de la Vulturești și a soției sale, în mijlocul unei comunități cu care se identifica prin aceleași condiții de viață, vitregite de tăvălugul războiului și a noilor orânduiri.

Din punct de vedere tematic, povestirile depășite de cei opt prieteni, a căror pregătire de specialitate (arhitect, pictor, arhimandrit, colonel, profesor, scriitor, medici), dar și bogata lor experiență de viață și profesională se centrează în suita epică fie pe întâmplări din copilăria marcată de neajunsuri, precum seceta și foamea cumplită de după război (*Calul năzdrăvan; Turta de mălai și de coaja de fag*), fie pe frica și teroarea instaurate de noua orânduire, cu abuzurile dureroase (perchezițiile, confiscările abuzive, prigonirea luptătorilor din munți și a susținătorilor, teroarea depozitărilor și a colectivizării etc.)

înțelese cu experiența de viață a senectuții (*Focul și memoria, Mița Nichiforoaia*). Amintiri din adolescența și maturitatea autorului, dar și secvențele narate de prietenii participante la farmecul poveștilor de pe pâlmarul devenit interesant loc de lirism învâluitor, stârniți de teme incitante lansate în discuție (focul și încălzirea globală, profundul simț al dreptății omului cu frica de Dumnezeu, memoria ca depozitar al relațiilor interumane, miracolele ca manifestare a voinței divine etc.) sau de farmecul naturii participante la starea sufletească a povestitorului și a ascultătorilor, trezesc toate curiozitatea și interesul cititorului în dinamica evocărilor. Valorificând ingenios, cu real talent narativ, povestirea în ramă, autorul recrează atmosfera familială și a copilăriei acelor vremuri, elogiind colectivitatea satului, depozitară a valorilor morale și spirituale, refuzând abuzurile și nedreptățile, care treceau cu tăvălugul exagerărilor peste temeinicia a ceea ce clădiseră generațiile anterioare, percepute în coordonatele etice și spirituale care au amprentat viața multor generații. Statorniciei și adevărului îi repugnavă nedreptățile promovate de obediința stăpânirii de ocupație rusească, slujbași în haine de piele și cu pistolul pus la vedere ca să intimideze interlocutorul.

Conceptul de pedeapsă, conjugat frecvent cu taina pocăinței „care șterge fărădelegea” (*Amicul Sabin*), se decupează și între răsul și plânsul pedepsirii instructorului de partid de către femeile hotărâte să-și apere bunurile și proprietatea (*Paradoxul pedepsei*). Manifestarea instinctelor primare care întunecă puterea de judecată, trauma suferințelor morale, spaima irațională declanșând delirul emotiv prelungit sau obsesiile afective din tinerețe sunt realități desprinse din faptele trăite și interpretate științific de către cei prezenți, mai ales de către cei doi medici psihiatri, implicați în interesantele întâlniri prietenești, în care evocarea unor întâmplări și concluziile stimulative sau moralizatoare au efect educativ-formativ și asupra cititorului (*Mânia ca nebunie trecătoare, Nevroza de primăvară*). Obsesiva amintire a tinerei și a melodiilor pe care le cântase la serata studenților l-a apropiat pe autor de „regina tuturor artelor”, conștient că pasiunea pentru „muzica simfonică, muzica →

LIVIA FUMURESCU

de cameră și muzica instrumentală s-a conturat și s-a consolidat evolutiv sub semnul binefăcător al serilor când o căutam pe frumoasa blondă necunoscută”. Povestea din tinerețe (*Îngerul cu breton*) explică și geneza romanului „Marele cântec”, o parabolă în care se topește trecutul cu neliniștile afective și cu muzica, cu viața și cântările lui Ioan Căianu Valachus.

Îmbogățind informația despre unele personalități sau timpuri, povestirea se învecinează cu istoria, completând momente din vitregia vremurilor la nivel mondial, când multe victime expatriate sunt salvate de la dereglări psihice prin altruismul față de cei din jur de același neam (*Bătrâna doamnă Fischer*). Biografia elaborată de narator indeamnă la reflecții privitoare la adevărul istoric și la valorile umane de necontestat, desprinse din istorisirile pilduitoare. Foarte interesante și inedite picanterii dezvăluie detalii referitoare la revenirea pe tron a lui Carol a II-lea, cu întâmplarea dintre colonelul Elefterescu-Răzoare și Nicolae Iorga, al cărui orgoliu literar jucase mare rol în gestionarea unui conflict stupid (*Vulpoiul și literatura*).

Remarcăm în toate amintirile plăcerea povestirii, dorința celor prezenți de a comunica, întreținând ritmul narativ al povestitorului prin intervenții oportune, consolidând relația dintre receptor și narator. Meritul autorului îl constituie și păstrarea impresiei de oralitate și de sugestivă mișcare scenică, realizate simultan, surprinzând mimica și gestică eroilor, prin care să capteze atenția auditoriului și implicit a cititorului. Performanța epică a rapsodului, conjugată cu curiozitatea ascultătorilor, se confirmă și în finalul justițiar al celor dominați de defectele condamnabile încă din copilărie, dar care găsesc ambianța politico-socială a prelungitei noastre tranziții spre a-și satisface orgoliile materiale și ierarhice, uitând de atotputernicia justiției divine. Utilizând formula autobiografică sau conjunctural colegială în rememorarea evenimentelor, unele reale, altele posibil imaginare, scriitorul restituie contemporanilor adevăruri de necontestat ale trecutului, dar și triste realități ale prezentului confuz, tarat de înțelegerea eronată a rolului aleșilor care ar trebui să reprezinte interesele celor mulți (*Icoana furată*).

Distanțându-se de ambianța social-politică, aprofundând-o prioritar

pe cea umană, ultima povestire insistă pe implicarea activă a oamenilor, care aduce tuturor mari beneficii în plan psihic, dar și pe relația firească dintre sănătatea trupească, mentală și cea afectivă (*Medicamentul miraculos*). Într-o lume în rapidă schimbare, conștiința tragismului existenței, provocând neliniști și suferințe, trebuie direcționată înspre explorarea interioară a cauzelor reale, care să conducă spre găsierea soluțiilor oportune ieșirii din stările maladive cauzatoare de prăbușiri psihice și fizice. Or, multe povestiri insistă tocmai pe beneficele înțelegeri și respectări ale preceptelor morale, aplicabile în viața fiecăruia.

Nu întâmplător asocierile livrești cu autori și opere de certă valoare din literatura universală (Dostoievski, *Crimă și pedeapsă*, inclusiv din Sfânta Evanghelie după Marcu, *episodul mâniei Mântuitorului în Sinagogă*), introduse complementar și oportun în fluxul narativ, confirmă disponibilitatea scriitorului de a stabili și comenta asemănări și deosebiri între fapte și întâmplări de ieri și de azi. Concepute și interpretate prin prizma învățăturii moral-creștine, poveștile acestui volum trezesc interesul cititorului nu numai prin potențialul informativ, ci mai ales prin cel formativ-educativ, cu impact asupra receptorului, urmărind frecvența antonimie a unor categorii estetice, precum : binele și răul, adevărul și minciuna, dreptatea și nedreptatea, cinstea și hoția, aparența și esența etc. Formularea unor eterne adevăruri în maxime facilitează înțelegerea profundă a tâlcului narativ: *În trufie se află izvorul păcatului; Orice impuls necontrolat este o manifestare instinctivă nerațională; Orice conflict are ca substrat o incompatibilitate sufletească; În Sfânta Taină a Cununii, prin binecuvântarea preotului, peste miri coboară harul dumnezeiesc; Peste istorie, adică peste morții noștri din veac, nu e bine să venim cu buldozerul; Pocăința ne apare ca o imensă părere de rău pentru fărâdelegile comise; Omul este cu adevărat o ființă superioară doar în măsura în care își poate controla instinctele; Mai rea, mai teribilă, mai monstruoasă decât orice act criminal este suferința morală, pe care unii oameni o provoacă altora...iar suferințele morale sunt întemeiate pe minciuni; Minunea*

care ne schimbă viața nu poate fi explicată cu mijloacele slabe ale rațiunii; Pasiunea erotică este capabilă să comande și să direcționeze întreaga conduită a unei persoane” etc.

Precum în alte opere ale scriitorului Mihail Diaconescu, interesantele relatări și comentarii de pe pâlmarul casei din Vulturești dobândesc valoarea unui adevărat îndreptar de conduită moral-creștină, imprimată în spiritualitatea poporului nostru, atât de încercat de-a lungul vremurilor. Lectura acestui volum furnizează nebanuite deschideri cognitiv-formative, constituind un incontestabil câștig pentru cititorul preocupat de îmbogățirea spirituală.

Valențele dodismului

Scriitoarea Nicoleta Cristea Ifrim a pornit de la proza scurtă și nuvelă și a continuat cu romanul. Un interesant volum de nuvele *Degringolada*, editura Rafet, 2005, este urmată de romanul *Lemurii*, editura Rafet, 2009 și, recent, romanul *Mama Mia*, editura Betta, 2018, cu o prefață de Titi Damian: *Fundamente – romanul feminin*, foarte bună, prin care, într-un eseu avizat a scos din carte tot ceea ce se putea scoate.

Oscior de dascăl, autoarea tinde spre dimensiunea clasică, o îmbinare fericită între *romanul de tip doric și cel de esență ionică*. Prin romanul *Mama Mia*, Nicoleta Cristea Ifrim realizează o arhitectură ficțională în peisajul urban. Un stil luminos, transparent, ferit de prolixitate și o tehnică a contrapunctului și a aluziei, tranzitează cartea de peste patru sute de pagini. În fond, romanul e un jurnal autentic care nu respectă nici un canon de jurnal, tocmai datorită tipologiei sale sferice, coloviale și epistolare. În evoluția conflictelor realizează conexiunea dintre transcendentul dimensiunilor stărilor psihologice interioare, existențiale și cele ale personajelor surprinse în ambientul social și natural în care trăiesc, adică în dimensiunea socială. Acestui tip de *roman-colaș, roman-baroc, roman best-seller*, i se potrivește, precum o mânășă, metafora întoarcerii acasă a personajului principal, Irimia, asemenea unui Ulise rătăcind în păienjenșul unei căsnicii ratate. Simbol →

NELU BARBU

al dodismului și al revelației trăirii autentice – absolute, personajul pare verosimil.

Titlul romanului are conotații. Prima reflecție ne trimite la semnificația celei care ne-a dat viață și care ne ocrotește până la cea din urmă vază, Mia - un model de mamă, octogenară, atipică, unică, dar și o soacră diferită de acelea din povestirea lui Creangă și romanul lui Călinescu. Ea ilustrează celebra dilemă: „Dacă n-ai bătrâni să-i cumperi, sau dacă ai să-i vinzi”. Nu știm dacă și-a dat seama autoarea, dar prin Irimia a realizat un personaj „campion” al exprimării în dodii, pe undeva un fel de șagă. Tema centrală este de nuanță procustiană: Odiseea unui spațiu al nepotrivirii în cuplu, în căsnicie. De aici și interferența între planul transcendent subiectiv al psihologiei personajelor și cel terestru, obiectiv (mediu urban, situația materială, instituțiile, locațiile), într-un cuvânt statutul în care sunt surprinse personajele care alcătuiesc un triumvirat: Mama Mia, personalitate sagace, Matilda, fiica sa, Cerberul casei și Irimia, ginerele, „brânză bună în burduf de câine”, care nu-și face iluzii din mariajul său, pentru a nu avea deziluzii.

Cunoscând bine filozofia „Mioriței”: când sunt trei, doi se coalizează împotriva celui de-al treilea, Irimia acceptă aprioric atitudinea lui Gică Contra, pentru a contracara asaltul celor două femei și, în special, al soției sale Matilda. Personaj sucit, independent, adept al concepției că toate se rezolvă pe parcurs, Irimia reușește în viață: „Eu am fost precum Moromete, un ins independent și am făcut numai ce-am vrut eu, după capul meu, nu m-am lăsat, de-al dracului așa condus de nimeni!”(p.86). El reproșează Matildei că s-a lăsat dresată de Mama Mia, pe care o numește Hitler-ul ei!

Autoarea sugerează faptul că în căsnicie tinerii trebuie lăsați să-și rezolve singuri problemele. Într-un fel Mama Mia este și un **roman-terapie** pentru că prezintă **tema misandriei** (neputința femeilor de a-și modela bărbații după niște norme morale ce le doresc impuse). O altă temă e aceea a **alienării căsniciei** prin băutura. Meritul romanului este acela că a făcut din Irimia un personaj complex și contradictoriu, un intelectual cu stil, credibil. Nu bea orice fel de bău-

tură ci numai Stalinskaya. Avea însă o artă, știa să bea, să soarbă. Le avea și cu femeile! Pentru a face față îndârjirii soacrei, îi spune verde-n față că nu e de glumit cu beția, iar el n-a venit în această familie, un apartament modest, să facă avere, ci să se bucure de acest privilegiu. E un boem ideal, la fel ca leneșul din povestea lui Creangă. Scriitoarea având reale calități de dramaturg, prima parte ar putea să fie dramatizată într-o tragi-comedie de pomină, în care să ne sugereze că săracul, bețivul și leneșul sunt dracul.

Divorțul eliberează cuplul de coșmarul mariajului, dar **terapia spirituală** a acestuia se realizează prin confesiune, prin scris, prin SMS-uri și prin e-mail.

În roman regina terapiei e **aluzia**, întâlnită la tot pasul, începând cu civilizațiile asiro-babilionene, greco-latine până la fenomenele contemporane. (Situația pensionarilor, cărora guvernării le dau brânci în groapă și imaginea sumbră a oamenilor care „se devoră unii pe alții asemenea unui Procust implacabil, pândindu-i acerb la răscruce de drumuri,”p.15). Nu mai știm pe ce lume trăim. Obedienții de ieri ai lui Ceaușescu afirmă azi că au făcut atunci opoziție prin cultură!

Prezentând eternul conflict dintre părinți și copii, atitudinea Mamei Mia față de bărbați ni se pare prea radicală și nelalocul ei. Asemenea și lauda femeilor că ele sunt „buricul pământului”! Irimia este personajul care, cel puțin în teorie, promovează **principiul măsurii în toate**, mai ales în familiile tradiționale în care conviețuiesc diferite generații. **Motivul orfismului** ni se pare însă destul de reușit, mai ales pentru că se încadrează perfect în stilul colocvial

cu nuanțe pamfletare, ironice și satirice, abordat de scriitoare.

Construcția romanului este bine gândită în trei părți și un epilog, având imaginea unui brad: erodarea cuplului familial, desfacerea mariajului, dialogul inteligențelor și revenirea la principiul lui Sisif, de a relua căsnicia de la început printr-o formă atipică de uniune consensuală pe baza afinităților spirituale. După divorț Matilda și Irimia își fac vizite, fără reproșuri și justificări. Are loc fenomenul iluminării. Se iau așa cum sunt. Devin sensibili și superlucizi! Știu unde și de ce au greșit. **Sunt pagini autentice de literatură.** Cei doi își descoperă terapia prin confesiune, iar scriitoarea terapia prin scris. Ambele personaje se închină în fața principiului: **Nosce te ipsum!** În epilog autoarea insistând pe **atipicitatea psihologică și abisul feminin.**

Căsnicia în forma ei inițială alienată din prima parte este convertită în starea existențială a singurătății în cuplu. Suntem nevoiți, și în căsnicie, ca și în viață, de fiecare dată, să o luăm de la capăt. Dintre lucrurile care rătăcesc omul: sărăcia, boala, singurătatea și bătrânețea, Nicoleta Cristea Ifrim transfigurează singurătatea, transmitându-ne un mesaj: în toate ale vieții **există un prag** pe care trebuie să-l trecem. Așa și în căsnicie, ca și-n viață. Există niște situații limită: la 25, la 35, la 45 de ani și așa mai departe. Putem depăși pragul prin iertare și iubire. Matilda e și ea o zvârcolire a spiritului uman și nu face excepție.

Principiul cuplului este să lase un mister. El și Ea amplifică deviza: **Fii tu însuși!** Autoarea afirmă că Irimia e un reper: „o bolboroseală la izvor”. El creează construcții pline de sugestii. E tipologia bărbatului care nu suportă constrângerea, chiar dacă nu are coerență. Cele două personaje nu au vrut să-și producă suferință, dar totuși au făcut-o.

Cât timp suntem împreună și ne plictisim, trebuie să ne răbdăm. O cale de a înfrumuseța viața în cuplu este și aceea de a accepta, sub diferite nuanțe, în diferite împrejurări **valențele dodismului.** Ne petrecem viața mai mult prin dodii decât printr-o stare normală.

Autoarea își închide narațiunea lăsându-ne o speranță pentru iubire indiferent de consecințele anterioare sau viitoare! O ipostază ficțională românească originală.

Buricul pământului

Dacă de regulă prozatorii debutează cu un volum de proză scurtă și de abia după aceea se aventurează să scrie un roman, Cătălin Dorian Florescu (n. în 1967 în Timișoara și stabilit din 1982 împreună cu părinții în Zürich / Elveția), unde trăiește ca scriitor liber profesionalist, a publicat mai întâi șase romane.

De fapt, poate că volumul de față intitulat **“Buricul pământului”*** nu ar fi luat naștere dacă nu l-ar fi solicitat după publicarea primului său roman “Vremea minunilor” editura berlineză Wagenbach să scrie o proză scurtă pentru o antologie a literaturii elvețiene tinere. Rezultatul: un text autobiografic, “Buricul pământului”, în care este vorba despre modul în care familia lor a emigrat, despre dorința omului de libertate și despre soarta emigrantului în Elveția. *“Buricul pământului, băiete”, zice tata, “buricul pământului. Noi tocmai am avut noroc”* (p.16).

Tatăl, plecat după 1989 în vizită în România, îl sună pe celular de la granița cu Ungaria, iar autorul comentează astfel faptul: *“Granița dintre Ungaria și România. Cine ar fi crezut asta: Că acolo într-o zi poți să cobori liniștit din mașină, să respiri și să-ți suni fiul. Înainte la graniță era doar una de făcut: să-ți fie frică și să te piși în pantaloni”* (p.20).

Cele nouă povestiri au fost scrise în intervalul 2001-2016 și patru dintre ele (“Eu trebuie Germania”, „Naufragații”, „Ruleta rusească” și “Ochii bătrânei”) apar în acest volum pentru prima oară.

De semnalat că autorul deschide cartea cu un “Cuvânt înainte” în care clarifică care e mobilul care l-a determinat în scrierea povestirilor, vorbește de emigrație și factorii care au determinat-o și încheie cu constatarea: *“Eroii acestor povestiri sunt într-un mod sau altul cu toții niște naufragați”* (p.12).

Despre România este vorba în trei povestiri. În „Ultimul client al nopții” se relatează despre o familie decăzută moral, în care fiica e obligată să se prostitueze iar fiul, Radu, de 13 ani, în loc să fie trimis la școală, trebuie să stea pe stradă, alături de mulți alți copii și să spele rapid parbrizele mașinilor în timpul staționării acestora la semafor, pe roșu, pentru bani.

În „Noaptea nunții”, Nora, de 23 de ani, din Turnu Severin, se căsătorește cu elvețianul Urs și devine astfel doamna Zbinder. Ea îi spune franc acestuia: *„Nu te iubesc, dar vin cu tine în țara ta”* (p. 119).

Amuzant e comentariul familiei asupra prenumelui Urs. Dacă în Elveția

e un prenume frecvent, în România, în schimb, stârnește hazul. Oricum până la urmă i se va zice „Urs elvețianul” (p. 126). Apar și cuvinte românești, precum “sarmale”, “ciorbă” (p.133).

Autorul se dovedește un bun cunoscător al psihologiei românești.

Căsătorindu-se cu un străin și plecând din țară legal, fiica satisface astfel visul tatălui care a eșuat în încercarea de evadare cu ani în urmă, pe vremea comunistilor.

Tot în România se petrece și acțiunea din “Eu trebuie Germania”, scrisă la persoana întâi.

Născut fiind în 1989, acum având 26 de ani, personajul afirmă: *“Eu sunt de aceeași vârstă cu libertatea”* (p. 26).

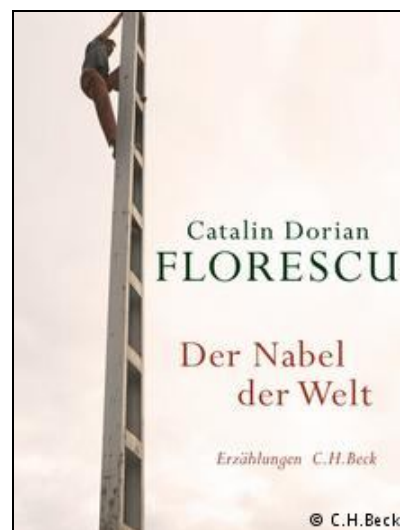
Părinții lui, precum mulți alții, l-au lăsat în seama bunicii și au plecat să câștige bani în Austria. Tatăl, șofer pe o mașină care transporta haine de la o spălătorie, moare într-un accident. Și pe Șerban, căruia îi aflăm numele doar pe ultima pagină a povestirii (p.55), care era polițist de frontieră, îl bătea gândul să plece, mai ales că avea o ofertă.

El îl prinde pe sirianul Halim, cam de aceeași vârstă (27 de ani) și când află de la acesta că e bucătar și că a avut soție și o fiică care au murit în timpul transportului în barcă din Turcia în Europa, pentru suma 1500 euro, îl lasă să treacă, ba mai mult, sirianul desculț fiind, îi dă acestuia bocancii săi, cumpărați cu bani de UE. Este aceasta proza cea mai umanistă din carte.

Într-o altă proză, *Mirosurile lumii*, scrisă tot la persoana întâi, tocmai în Belgia, la Gent, o cunoaște autorul pe bosniaca Ursula (mama îi pusese numele după cel al actriței ei favorite, Ursula Andress). Ursula, pasionată cititoare, citea Balzac la toaleta public, unde întreținea curățenia. Aceasta, alături de alte fete, fusese violată de către soldați acasă și acum devenise taciturnă.

Tocmai la Torino suntem purtați în “Ruleta rusească”, unde Simone, un “bel uomo” (p.88) de vreo treizeci-cinci de ani, directorul unei fabrici de stoffe din Milano care, deși are soție și copil, are o amantă rusoaică din Vladivostok, pe Anastasia, pe care o aduce la Roma, unde îi cumpără locuință și îi plătește studiul ca textilistă, dar care devenise tot mai insistentă și incomodă și cu care urma să se întâlnească în Torino și să o ia cu mașina sa de la gară. Din neatenție însă, în Piazza della Repubblica, Simone calcă un pieton, pe marocanul Latif, hoț profesionist, care trăind ilegal acolo nu vrea nici poliție, nici doctor, doar ceva bani.

Aflând ce “necazuri” are Simone, se oferă să îl ajute, propunând o soluție în

trei variante și îi dă și un număr de telefon pe care acesta îl ia.

În “11 septembrie” aflăm că nici chiar elvețienii get-beget precum Max Birner cu fratele său și cu părinții lor nu sunt fericiți. Așisderea Rosalie de Lourdes Nunes Santos, o braziliancă temperamentală care se desparte de soțul ei Frank Müller, care a adus-o acolo, pe motiv că... miroase a femeie străină.

Cum autorului i s-au acordat două burse de scriitor de către două hoteluri cinci stele (hotelul Budersand din Sylt-Germania și Palace în St. Moritz-Elveția) – procedeu care ar putea fi urmat și de hotelurile românești mai cu dare de mână în perioada de ex-sezon, urmând a li se oferi în schimb înlesniri la impozit – au rezultat două proze ceva mai statice, *Naufragații* și *Ochii bătrânei*. Doar senzaționalul îi mai poate antrena pe turiștii bogați, precum lacrimile madonei în ambele cazuri și o problemă de strict actualitate: venirea emigranților.

De semnalat că în bună parte aceste povestiri au un final deschis: nu știm dacă sirianul Halim va ajunge sau nu în Germania, nu știm dacă Nora va fi fericită sau nu cu Urs sau va împărăși și ea soarta brazilienice Rosalie, nu știm dacă Simone, singurul realizat, în disperare de cauză nu va apela la Latif și oamenii lui să o sperie puțin, ori mai tare sau chiar să o lichideze pe incomoda Anastasia...

“Povestiri realiste și magice totodată, fantastice și aproape de realitate, povestite de Florescu într-un captivant ton inimitabil” scrie, printre altele, pe supracoperta interioară a volumului

Cartea se citește cu plăcere și ar merita ca, precum celelalte, să fie tradusă și aceasta în țară.

MIRCEA M. POP

*Catalin Dorian Florescu: **Der Nabel der Welt.** Erzählungen, Verlag C. H. Beck, München, 1. Auflage, 2017, 237 p.

ÎN TRE REALISM ȘI FICTIUNE

Din păcate, dar nu din vina mea, destul de târziu am intrat în posesia a două cărți semnate de eminentul om de cultură Ilie Șandru. Vina acestui neajuns o poartă proasta difuzare a cărții la nivel național, pentru că, dacă înainte de '89 exista o instituție care se ocupa de acest fenomen – I.D.C. pare-mi-se – acum fiecare editură și autor se descurcă așa cum poate și, în general, *nu poate*. Astfel, un cititor din Constanța, să zicem, greu află, dacă află!, că în Baia Mare, Timișoara, Cluj-Napoca, Iași (sau invers), a apărut cutare scriere care poate să fie chiar mai valoroasă decât a unui autor din București – de ce nu? Într-o situație similară se află Editura „Nico” din Târgu Mureș, al cărui director, Nicolae Băciuț, este și conducătorul revistei *Vatra veche*, editată în același oraș. Evident, s-ar putea fredona îndelung pe tema difuzării cărții, însă un final ar fi tot cam... trist, sau, ca să fiu acuzat de nostalgie comunistă, un regret după un foarte reușit proces de difuzare de tip... antedecembrist.

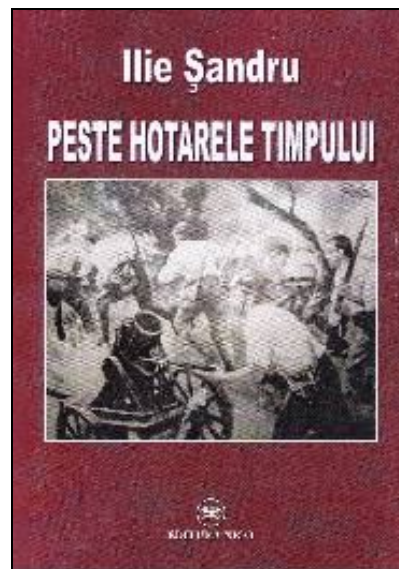
O poveste lungă și supărătoare!

Pomeneam de Editura „Nico”, fiindcă are obicei să scoate în lume cărți valoroase, multe putând fi acuzate de un oarecare iz naționalist, dar în sensul cel mai elegant al cuvântului. În această ordine de idei, iată: am în fața mea două cărți a căror valoare literară, dar, mai ales documentară, este, îmi permit să spun excepțională: *Peste hotarele timpului* și *Așa a fost să fie...*, ambele semnate de Ilie Șandru, profesor, scriitor și apreciat organizator de impresionante manifestări culturale în municipiul Toplița, județul Harghita, care localitate este scrisă clar de către domnia sa: *Toplița Română*. Cu plăcere și bucurie am avut onoarea să-l întâlnesc, să-i ascult cu interes vorbele exprimând marile și sincerele trăiri ale unui român-patriot – cazuri tot mai rare, de fapt, pe cale de dispariție din cauza noii noastre...democrații. Cele două cărți însumând în jur de 600 de pagini, sunt reflectarea a ceea ce se cheamă iubire de țară, iubire de România.

Dacă *Peste hotarele timpului* (Editura „Nico”, 2013), e un roman având elemente puternice de susținere – respectarea rigorilor acestui gen

literar și impregnarea sa cu realități istorice – cea de-a doua carte *Așa a fost să fie...* (Editura „Nico”, 2015), face parte dintr-o categorie aparte de scrieri, autorul realizând o „compilație” extrem de reușită din componentele narativ-romanești și cele de documente-cronică. În ambele cazuri/ volume, autorul se folosește de personaje, mai mult sau mai puțin reale, care ajută atât prin intervenții (conversații, atitudini etc.), cât și prin grija autorului, la construcția unei atmosfere tipice scrierilor având caracter istoric. Desigur, și logic, acest fenomen nu este o găselniță ieftină, ci un *modus vivendi* în care Ilie Șandru se mișcă dezinvolt între realitățile cu rădăcini adânc-istorice și narațiunea literar-artistică în care, nu de puține ori, fabulosul ocupă spații întinse. Este, să recunoaștem, meritul autorului de a ști să îndeplinească, fericit, așa zice, un realism bine fixat în operă cu jongleria inteligentă a desfășurării întregului eșafodaj al celor două cărți. Dar ceea ce frapează cu adevărat cititorul, este degajarea/proiectarea spre el a mulțimii de elemente istorice – marea, perpetua și profunda iubire a autorului pentru această latură a existenței românești, aici și oriunde în lume, pentru că ambele volume ne transmit, cu agresivitate chiar, și nu e rău deloc!, sentimentul normal de patriotism, nu patriotard, și demagogic deseori, cum se întâmplă de-o vreme încoace pe anumite coordonate politice de la noi...

Din punct de vedere structural, desfășurarea acțiunilor în cele două volume se face printr-o abilă dozare în text a momentelor conflictuale care, e drept, nu sunt spectaculoase –

poate nici nu ar da bine – ci totul sub egida unei sobrietăți foarte bine alimentată cu responsabilitate și respect față de date istorice, dar respectuoasă atenție pentru prezumtivul cititor. Poate chiar aceasta asigură lecturii interes și bucuria de comunicare, de ajungerea acesteia, ca mesaj prietenesc la destinatar, care este cititorul.

Atent, cum spuneam, Ilie Șandru se dovedește a fi un autor ale cărui scrieri au rădăcini bine înfipte în genul de roman istoric, ceea ce îl apropie cu brio și consistent de romanele istorice sadoveniene, cu diferența extrem de importantă a unui dinamism bine administrat în paginile volumelor și un plus de aer sprintar, atât dacă ne referim la dialoguri, cât și la partea epică.

În această ordine de idei, Ilie Șandru face parte indiscutabil dintre autorii de opere istorice, el alternând, ceva mai inedit în acest context, inefabilul cu un realism perfect pliat pe osatura cărților. În acest fel, este de la sine înțeles și de acceptat poziția unui autor care și-a creat deja personalitate tocmai printr-un mod propriu de comunicare cu noi, cititorii chiar dacă – dar o face conștient și elegant – „...totul e o lume fictivă și imaginară, fiindcă eroii trăiesc o altă viață în carte, decât cea reală”, notează el.

Îl iertăm și îl primim în suflet, pentru că, ficționează-ficționează, dar o face frumos și cu măsură.

DUMITRU HURUBĂ

Ilie Șandru: *PESTE HOTARELE TIMPULUI*, Editura „Nico”, 2013
Ilie Șandru: *AȘA A FOST SĂ FIE...*, Editura „Nico”, 2015

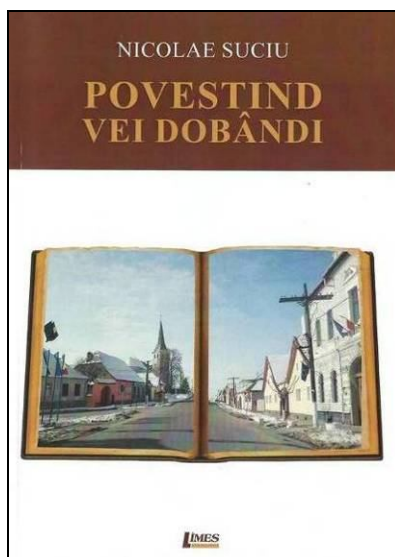
Felie de pepene roșu și timpul elastic

Nicolae Suciū sfășie verbul și prin diaclazele cotidianului pătrunde în spațiile subteranei, în cântecul interior al omului, realizând o cartografiere geocritică subtilă. Nicovala scriitorului este Scena. Acolo se modelează metalul cuvântului pentru nașterea a doua oară. Refugiul este în cuvânt ca lacul glaciar în sufletul muntelui or inima smârdarului în oglinda iezערului. Acolo a mai rămas un ochi curat care poate vedea limpede. Mântuire prin scris. Pescuire în ape adânci. Cuvântul este suplu și felin. Împrumută ceva din saltul pantereii și precizia leului. Completat de un simț artistic nativ, scriitorul pictează cuvinte cu suflet.

Această locuire în cuvânt pe care o practică Nicolae Suciū ține de o anumită obișnuință de a arunca mreaja în partea dreaptă, de curajul de a gândi cu mintea ta. Biciuiește cotidianul direct de pe o scenă improvizată. În fierbinte situații, succulent. De unde abundă limbajul. Năvădure în ițe bine întinse: *eu vă admir pe toți și să știți că pun mare preț pe libertatea de a nu fi singur*. Surprinderea clarobscurului, penetrarea unor teritorii fragile, sinapsice ale vieții: *gândul că trebuie să îmbrățișeze o meserie în care n-au fost inițiați și anume moartea*, propoziție vertebrală de care ar trebui să fie invidios și Pavese.

Teatrul este, prin definiție, aerul pe care îl respiră Nicolae Suciū. Tot ceea ce atinge se transformă în scenă, iar cuetările se regăsesc în delta misterioasă a artei dramatice: *Priviți, doamnelor și domnilor! Aici aveți de-a face cu o păpușă cheală. Ai zice că e coborâtoare direct din teatrul absurdului*, cu trimiteri explicite spre Ionesco. Confluența este în teatru, orice ar fi: povestire, schiță or roman. Cum se regăsește și la Vișniec, poezia în teatru. Confluența afectivă și grandioasa încredere de metamorfoză a Scenei, așa cum afirma dramaturgul amintit, că teatrul este o încăpere mare fără ferestre unde oamenii devin ferestre. Prin fantezie, prin marele salt al imaginării, pe scena mirabilă a tridimensionalului se petrec drama și întâlnirea dintre spectator și scenă.

Nicolae Suciū acoperă un spațiu larg al cotidianului. Narațiunea sa e densă și subtilă. Sub orice notație

ordinară, aparent banală se ascunde un corespondent al abisalului, la nivel ideatic. O umbră care nu îi este îngăduită oricui. Prin ironie fină, surzătoare malițiozitate, mirodenii satirice, scriitorul pune degetul pe rană și arată spre descompunerea umană, spre degradare morală. Este o scriitură plină de expresivitate. Personajele parcă sunt vii, dinamice, de o reologie fantastică a cuvântului, actorii stau, parcă, în fața ta, joacă pe scenă, unde se petrec înveșmântarea și dezvelirea, dar cititorul nu poate pătrunde în întimitatea gândului celui pe care îl citește, dar poate să cearnă sensuri și să discearnă înțelesuri pe care scriitorul le țese.

Prin acest volum de proză scurtă, *Povestind vei dobândi* (Ed. Limes, 2018), scriitorul a încercat prin concizie și densitate să insereze teme pe care le-a dezvoltat în piesele de teatru și în romane. Diluate și aruncate în pasta scriiturii prin notațiile aparent sau intenționat banale, autorul urmărește să reveleze sensuri profunde. Straneitatea și paradoxalul situațiilor, absurdul, ieșirea din normalitate, maladivul și clarobscurul se regăsesc în paginile prozelor scurte ca procedee de antrenare în subterană.

Povestirile comportă și revitalizări moderne, repuneri în forme ludice ale unor mituri, cu transgresiuni ale acestora în lumea de azi, până la efilare și la o plonjare în curentul dramatic al teatrului absurdului, cu trimiteri subtile spre operele lui Vișniec, Ionesco. Scriitura e lucidă, tranșantă. O retragere în absurd, o anume întoarcere spre inocență, o ieșire peste margini se observă la toate personajele povestirilor: începând de la

panorama spitalului, a bolnavilor, a orașului, a oamenilor de la periferia societății, alienați, oameni retrași în gândurile lor și până la un fel de „nebulie de a gândi cu mintea ta”, ca să parafrazez o carte recentă de largă circulație. Este ideea de închidere în cerc, formă de claustrare ca la personajele lui Vișniec, scriitorul revenind explicit în două rânduri, în cadrul prozelor scurte, asupra acestei idei: *Și cel puțin dacă făceau din trunchii pădurii, traverse de cale ferată, ca în teatrul lui Matei Vișniec*. Foarte subtil, ca un detaliu aparent ascuns, în timpul prezentării dantescului barcagiu, însoțitorul sufletelor din luntrea lui Charon peste apele Stixului, scriitorul vorbește în *Purgatoriul nostru cel de toate zilele*, proza de cea mai mare întindere a volumului, în perimetrul destinat așteptării, de ideea de închidere în cerc: *în jurul bărcii poți vedea, desenate cu creta, cercuri concentrice. Cercuri care imită fidel valurile unei ape marine*. Viața ca o îmbrățișare. Scriitorul face o trimitere, poate, și spre cercul de cretă caucazian.

Volumul de povestiri e structurat în zece proze scurte, cu un incipit-argument referitor la tuberozele din Hoghilag, sat ai cărui locuitori primesc dedicația cărții, carte lansată cu ocazia evenimentului *Zilele Cercului Literar Sibiu*, în 12.05.2018, la invitația scriitorului Dumitru Chioaru, de asemenea prezentată în cadrul evenimentului local constituit de *Sărbătoarea tuberozelor*, în 5-6 august 2018 la Hoghilag. Cartea este însoțită de o prefață intitulată *Glose la un proiect*, semnată de Ioan Marcoș, o analiză de profunzime.

Ultima povestire din volum intitulată, *Povestind vei dobândi*, este una care m-a atras în mod deosebit. Să faci timpul mai elastic cu o felie de pepene roșu decât a făcut-o Proust cu o madlenă. O schiță cu o narațiune densă, o compoziție condensată și cu o semiotică aparte, cu planuri suprapuse, o construcție palimpsestică a afectivului. Natu, om cu familie, aparent realizat, călătorește cu mașina proprie week-end de week-end până la bariera veche, departe de domiciliul său, *unde va pe meleagurile copilăriei sale*, fără a avea un scop precis, în afară de a aștepta în fața barierei pentru ca aceasta să se deschidă, iar el să treacă dincolo →

LŐRINCZI FRANCISC-MIHAI

de linia moartă, ascunsă în bălării. O așteptare care frizează ridicolul, dar care răspunde anumitor nevoi superioare ale eroului: *Natu știa de undeva că singur ridicolul este cel care îi poate aduce omului nemurirea.* Dorința aceasta nu o împărtășește nimănui: *Natu simțea că adevărata lui salvare nu i se adresa trupului său și deci, nu era o activitate pur exterioară. Adevărata salvare a lui se adresa unei alte lumi din el.* Își impune cu rigoare această autoclastrare, o evadare nefirească într-o nebuloasă, perioadă însă rodnică la nivel mental, (suntem ceea ce ne putem aminti, scria deunăzi „îngerul blond”), momente intime de rememorare a unor amintiri îndepărtate din copilărie, fapte pe care nu le-a destăinuit niciodată și care, se vede, îi apăsa conștiința. *Aștepta să se deschidă ca prin minune vechea barieră.* O așteptare dezinteresată de altfel. Care nu urmărește niciun folos, atitudine absurdă pentru lumea noastră afundată în pecuniar și dispusă la orice risc pentru a obține un câștig, chiar necuvenit. Așadar, Natu avea nevoi de sorginte alohtonă: *adică să faci ceea ce nu face nimeni, inclusiv ceea ce nu-ți aduce absolut niciun câștig.* Nu îndrăznește să îi destăinuie gândurile sale nici propriei neveste, de altfel, o femeie generoasă, fiindcă, argumentează Natu, ea nu le-ar înțelege, ba încă le-ar considera ridicole.

Natu simțea că ...adevărata salvare a lui se adresa unei alte lumi din el. Îmi place să călătoresc alături de scriitor, să îl însoțesc și să stau la taclale cu el, să însoțesc textul cu propriile mele gânduri și reflecții, chiar dacă fractalii mei rîd în oglinda fântâni și ai lui au o grimasă în colțul gurii. Prin căutare să găsești liniștea interioară de a medita și de a căuta în tine însuși ca într-o mină veche, de aur sau stînd într-un loc paradisiac, spațiu natal în care ți se îngerește ființa.

Mai întâi trebuie să treci calea ferată. Să te împarți ...bine. Discernătorul și pricepătorul în fața absurdului, a ridicolului. Or poate în realul... ca absurd, de care ne ferim. Exprimarea face apel la recuzita teatrului. Totul curge înspre deltele scenei. Acolo proza se distilează și se pune la vedere ca pe talgere misterul. Și mirarea. Cu cât bate lumina mai

mult pe scenă, cu atât se ascunde mai mult văzului miraculosul. Nemurirea misterului. Dincolo de o poartă, fereastră, de un zid, groapă ori de o gaură ridicolul poate aduce omului nemurire. *Salvarea i se adresează altei lumi din el.*

Absurd pentru celălalt, căruia acest ceva nu îi este accesibil. Și nici nu vrea să treacă de colină. Noul ne sperie. Celălalt ne sperie. Cu toate că, citeam undeva din Roland Barthes, doar noul zguduie conștiința. Nebunia de a escalada versanți suprahimalieni. Să urci în tine pe creste. Să cauți șofranul marilor înălțimi. Iar celălalt de lângă tine să nu vadă nimic. Uneori, în perioade tulburi, erai nevoit să încifrezi realitatea, să o ambalezi într-o argintărie pe care să nu o poată vedea oricine: *Nu ucideți caii verzi,* poarta libertății, calea de a ieși din încorsetarea regimului prin teatru.

Schița care dă titlul cărții, *Povestind vei dobândi,* are semnificații largi. Scrierea este o provocare frumoasă... poate bat câmpii, dar există porți pentru toată lumea (unele se închid, altele se deschid, niciodată nu poți ști în ce direcție). Calea ferată ca o linie Brandt. Popas în lumea absurdului. Vișniec la el acasă. În căutarea unui elixir sufletesc, evadare, salvare prin ieșirea în nemurire. Chiar dacă aceasta înseamnă să faci un popas pe o margine de șanț ori contemplație lângă o cale ferată dezafectată sau de a sta în mirare și a culege miresme, de a altoi misterul și a locui-n tăcere. Dincolo de limite, aș zice, ca în Vișniec sau trecând limitele ca la Dalí. Timp elastic ca la Proust. Pepenele roșu devine madlena prin care se face trecerea. Felie și falie. Discontinuitate. Charles Morgan în romanul Sparkenbroke, parte a unei trilogii, află trei căi de evadare, ieșirea se face prin cele trei extazuri: poezia, iubirea și moartea.

Vedem prefacerile vremurilor, schimbările lor exterioare, dar în adâncul nostru rămân sentimentele, cu fizionomiile tăcerii, cu urletul, cu caii bătându-ne stîncăriile și rododendronii înfloriți. Iginile din copilărie rămân neatînse ca zăpezile de pe munte. Rămâne nevoia de comunicare, nebunia de a spune și nebunia de a nu fi înțeleși. Vine marea însingurare dostoevskiană. Suntem ceea ce ne putem aminti. Și

Natu păstrează în încăperile sale afective, sub povara conștiinței un fapt care îl macină: în copilărie venea cu prietenii în preajma barierei, unde copiii cochetau cu muncitorii, le aduceau apă de la un izvor apropiat, iar aceștia îi recompensau cu o felie de pepene roșu: *și acum, ori de câte ori mușcă dintr-o felie de pepene roșu, i se pare că acela e însuși gustul copilăriei;* sub imperiul memoriei involuntare, pepenele roșu și bariera îi declanșează mereu o poveste pe care nu o poate uita: un muncitor lucrând la încărcarea vagoanelor cu grâu își uită vesta, pe care încearcă să o recupereze a doua zi, dar găsește vagonul sigilat, pregătit pentru drum și păzit, totuși încearcă să forțeze soldații să îi permită recuperarea vestei, dar în altercație muncitorul este împușcat, iar soldații îl aruncă în fața trenului și îl omoară, încercând să mușamalizeze întâmplarea, la care copiii sunt martori, ascunși în bălării. Natu este și el martor la acest eveniment tragic, când este ucis nevinovat muncitorul familist, cu soție și cinci copii.

Trenul este un simbol al discontinuității. A jucat un rol major în ultima sută de ani în istoria națională, trenurile groazei, deportările. Trenuri ale durerii. Gânduri ingenios înșurubate. Calea ferată, simbolul. Absurdul sau realul în picioarele goale. Aș face și trimiteri spre filmul rus al lui Tarkowski. Derapajul, alienarea societății. Drama. Revine calea ferată, axa lui Vișniec, care împarte lumea în două, iarăși teatrul ca respirație în libertate, exercițiu de a fi, de a fi în neconstrângere...

Natu își regăsește liniștea povestind, copilul destăinuindu-se adultului și eliberându-se din hățușul conștiinței. Este o renaștere ca în lumina basmului, care răspunde întrebărilor perene ale copilului. Răspunsurile sunt sugestive, iar capacitatea de a fantasma îl vindecă: *măinile acelea care împărțiseră tacticos, cu briceagul, feliile de pepene roșu și privirile lui blajine, ale muncitorului cu păr ușor cărunt, care se răsturna pe iarbă și simțea cum îi crește inima de bucurie când îi vedea pe copii mîncînd cu poftă, pepene- dansau și acum parcă, haotic, pe deasupra traverselor de cale ferată, azi năpădite de lobodă și de mohor...* Dincolo de bariera

Povești din sat

Nadia Urian a depășit de multă vreme faza debutului literar cu proza scurtă, aflându-se la cea de-a patra carte prin care tezaurează realitatea cotidiană a satului ardelean. Familiarizată cu această lume în care își desfășoară activitatea profesională, în calitate de dascăliță, ea mută satul în paginile sale de carte, îi dă o nouă viață prin descrierile succinte, atractive și de mare sensibilitate sufletească. În cuvinte puține, dar cu un impact emoțional puternic, printr-o exprimare simplă și convingătoare, Nadia Urian conturează personaje ce se integrează perfect în lumea din care provin. Spune ceea ce trebuie spus, fără înflorituri și decorații, într-un stil autentic și armonios încadrat în periplul său literar. Cele patru cărți poartă titluri sugestive prin tematica abordată : „Povești din sat ” și „Povești din sate ” emană trăirile și stările de spirit ale personajelor luate din această lume a „veșniciei”. Sunt oameni vii, cu psihologii aparte, păstrători de tradiții și obiceiuri care nu trebuie lăsate să piară. Nadia Urian reușește să ne reîmprospăteze memoria cu aceste valori, ne întoarce în spațiu și timp pentru a le face nemuritoare. Un anumit aer aduce aminte de Agârbiceanu sau de Rebreanu ”, spune prefațatorul cărții, Ioan Romeo Roșianu și autoarea confirmă apropierea de arta acestor maeștri ai scrisului prin talentul de care dispune . Acțiunea povestirilor se desfășoară în sat, în lumina și înțelepciunea oamenilor simpli, cărora le acordă un privilegiu aparte. Cele 52 de povestiri din acest volum sunt „clișee ”sau „videoclipuri ” în cuvinte, sunt ipostaze ale vieții, în care, realul se îmbină armonios cu ficțiunea, „firescul cu banalul ”, umorul cu ironia, și toate se încheie cu tâlc, având un profund caracter educativ în care se simte formația sa pedagogică. Un număr însemnat de povestiri au ca subiect lumea școlii, iar personajele par a fi chiar discipolii autoarei: Florița din „Fagurii de miere ”, Lenuța din povestirea „La colibă ”, Nuțu din „Speranța ”, Gicu din „Taxa de...protecție ”, Dănuț din „Mușcătura ” și exemplele ar putea continua. Dar peisajul uman al cărții „Povești din sate ” nu se rezumă doar la acest domeniu, ci cuprinde o sferă

largă a vieții rurale, cu oamenii și îndeletnicirile lor : doctorul, preotul, învățătorul, rotarul, cojocarul, șoferul etc. Nadia Urian este stăpână pe mijloacele tehnice ale narațiunii, pe care le împletește cu o fină analiză psihologică, iar faptele și întâmplările relateate nu sunt doar simple consemnări, ci adevărate bijuterii literare.

O atenție deosebită o acordă limbajului folosit de personajele sale, îndeosebi al celor vârstnici, care se exprimă în graiul lor popular, dând culoare și expresivitate discursului narativ.

Curiozitatea m-a îndemnat să urmăresc structura lexicală a acestor povestiri și am descoperit câteva aspecte specifice graiului popular din Ținutul năsăudean : forme ca „io” în loc de „eu ”, „cela” pentru „acela ”, „da ” (da de unde) în loc de „dar”, propoziții care încep cu adverbele „amu,” sau „apoi” , fără a avea un sens temporal precis, formule scurte ale verbului „a fi”, precum și folosirea unor tipuri de viitor popular, „oi face”, „oi merge” etc. Foarte frecvente sunt și structurile fonetice ale unor cuvinte . Vocala „i,” din conjuncția „și ”devine „f”, adică „și ”, iar substantivele „Todosie”, „Sidor”, „Maxim ”, „ziuă ” sunt scrise și se pronunțate „Todosâie,, , „Sâdor ”, „Maxâm ”, „zâuă”, verbul „a zice ”este înlocuit cu „a zâce ”, „a putea ” cu „poci ”, a birui” a „bgirui” , adverbul „abia ” cu „abge ” vocala „a” se transformă în „o ”, ca în „s-o dus”, „o plecat ” etc. Lecturile sunt presărate cu multe expresii populare

precum „dară ”, „bugăt,, „a aburca ”etc, ale căror structuri sinonimice au rolul de a individualiza personajele, de-a nuanța vorbirea acestora.

Din punct de vedere stilistic, proza scurtă a Nadiei Urian se remarcă printr-o putere evocatoare admirabilă, prin acuratețe și expresivitate, printr-un dialog dinamic, bine construit, în care ea însăși se integrează ca personaj cu un nume arhicunoscut și respectat : „Doamna învățătoare”.

Intrarea în conținutul lecturii este directă și sugestivă, seamănă cu prezentarea unui décor de scenă, făcută de un regizor plin de talent : „ O curte mare, plină de lume... Lume tristă. Multă. ” sau :„ Excursie. Bucurie. Așteptare. Căutare. Entuziasm. Oameni, locuri, fapte, întâmplări... ”.Narațiunea are o căldură anume, este atrăgătoare, sensibilizează cititorul prin mesaj, prin coloritul ei emoțional. Enunțurile eliptice au un efect stilistic deosebit. Portretele creionate de autoare reflectă stările sufletești ale personajelor sale : bucurie, tristețe, fericire, îngrijorare, împlinire, eșec, despărțire sau împăcare : „ Mă uit la ea. Văd o femeie frumoasă, veselă, fericită. Are de ce. Acum le are pe toate. Mulțumire, visuri împlinite, bucurii. Râde ușor și răspândește în jurul ei veselie ”. „ Macavei era mic și îndesat, cu ochi căprui, dinți albi și fața rotundă. Pe obraji avea pictați doi bujori mari. Zâmbetul făcea parte din chipul lui, fără să se silească să-l arate. Nimeni nu-l vedea vreodată supărat...” „Nadia Urian este scriitoarea cu largi disponibilități literare, care va duce peste timp spiritul tradițional al acestei lumi aflată într-o permanentă schimbare.

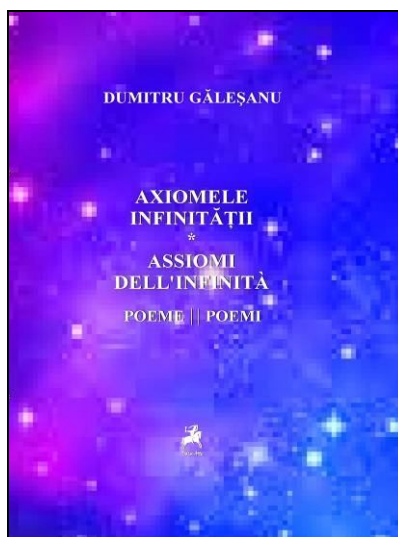
MIRCEA DAROȘI

FELIA DE PEPENE ROȘU....

→veche și de pădurea cu angoasele copilăriei, este o lume nouă, o nouă autostradă în construcție, care nu poate poate învia, simbolic, decât prin moartea celei vechi. Este un exercițiu de devenire profund, de înnoire, care e ardere continuă, introspecție, întâlnirea cu tine însuși și cu ceea ce este nemuritor în tine: - *În sfârșit, s-a deschis bariera! – exclamă Natu văzând cum întnericul cădea pieziș, peste tot ce era în jur.*

LUMEA ÎN AXIOME POETICE

Poezia atât cât dă seama, ea, de ordinea și peripețiile lumii, nu ar da oare seama mai întâi de *noumenul* acela al lumii, de taina, adică, de dinaintea făcerii ei - un mister care așteaptă - sau, cu alte cuvinte, de *arhetipul* acela tăcut și ascuns, mut pentru muritori- cum îl va numi eminentul poet și gânditor Dumitru Găleşanu, de data aceasta, iată, în **Axiomele infinității** (**Assiomi dell'infinita**, ediția recentă a cărții de poeme a autorului fiind, cum se vede, aidoma celor anterioare, bilingvă) ? Dar cum să vorbești despre arhetip altfel decât axiomatic (aici fiind vorba, dacă ne uităm în teoriile axiomaticii, de *axiome de legătură*, nu de acelea de *existență*)? Fiind situați cu poematicele, cum s-a spus, într-o zonă difuză a câmpului antropologic (S.Marcus) nu-l vom putea de aceea *apropria* decât printr-un *analogon* așa-zicând metaforic, sau dimpotrivă în chipul exactitudinii, precum în științe. Cum poate fi însă, totuși, investigat? Științificul propune în caz, deja știm aceasta, cercetarea: una prin instrument psihoantropologic, dar și constatarea, în același timp, că el a devenit un *rezervor de efecte și rezonanțe socio-culturale și istorice*. Această interpretare intră desigur în contul expertului în științe socio-umane, poetul însă îl va supune exigențelor *po(i)eticului*, probabil chiar al *cântului*, dacă am redefini poezia, precum anticii, ca o putere a cântului de a defrișa, ca pithiaticii și mistagogii, *necunoscutul* și fascinația *ininteligibilului*. Ce spune acum, spre a reveni totuși la temă, poetul nostru, într-un poem liminar (un soi va să zică de *ars poetica*) ? El rostește, iată, acestea: „raza de gând gravitând/ același tainic mister:/ simbolizând/ ordinea lucrului/în vârful crucificate - vintage/ca rănile fiului omului - cinci,/apă * aer * foc * pământ și ether,, (sunt evocați aci, înțelegem, deja marii presocratici, creatorii de cosmogonii).Dar aceasta ar fi, mai rostește, ca o întărire a gândului, autorul **Axiomelor**, chiar „curcubeul sufletului poetului,,; însă nu mai degrabă tocmai ființarea „*melosului*, (care în greaca veche, vezi *Dicționarul*, mai înseamnă și cel ce compune, compozitorul ori muzicianul) sau, și mai aproape în

interpretare, ceea ce (ca în grecescul *mellosmai*), în cânt ori în poem, este ceva ce *urmează să se facă*, să intre în devenire; sau ceea ce, cu alte cuvinte, *este diferit* de lumea patentă. Ce ar spune așadar mai întâi poetul ori cântărețul, ce vor fi chemați ei să zică? Poate doar să răspundă la întrebarea: unde este și ce este lumea - dar, mai bine, unde-i va fi acesteia *locul*: este oare el numai *ca-și-cum* ar fi să fie (ca în *als-ob-ul* acela al filosofului romantic german), este deci el numai ceva de ordinul ficțiunii? - un text care, iată, înainte se desfășoară, și, înfățișându-se, devine deodată prezentă; a devenit adică ființă. Ar fi, continuă în caz și Dumitru Găleşanu (*întrebarea* fiind chiar menită făcerii - ori exodului ființei, poemul nefiind oare, în cele din urmă, numai o *teză*, adică o *propunere erotică*?) ,nu tocmai menirea poetului aceea de a „desena pentagrame/ albastre/pe cer-/-...,, , adică chiar „*talismanele*,, acelei ființe visate *po(i)etic* (nu doar pur și simplu născocite),cu virtuți magice/din străvechiul Sumer,,)?

Într-o frumoasă kaligramă (am observat și eu, încă într-un *cuvânt însoțitor* la **Insemnele materiei**, 2013, ca și, recent, Eugen Negrici, seducția autorului pentru această speță cu începutul în poetica lui Apollinaire), în figuri adică strofice, de regulă, cvasigeometrice - de parcă poetul ar fi intuit tocmai ceea ce tedescul Heidegger a numit poezia ca fiind o *măsurare privilegiată* a omului - precum în aceste stihuri în care Dumitru Găleşanu scrie, adânc și semnificativ : „Încrustată în nimb./are culoarea lăuntruului nostru./însă - privind/înapoi în

timp./înțelegând ispita singurătății:/n-ar trebui să credem tot ce vedem/ca fiind limita în paradigma vieții./.../Având/nostalgia întregului,/ popor al cunoașterii line!-/arta de a trăi se naște prin a iubi/spiritul ludic al minunii de-a fi,/întotdeauna învățând a iubi /prin gândiri pozitive și pline/de adevăr despre sinele Sine,/în comuniune cu sublimul naturii/revigorând bunul simț al măsurii./.../, (din poemul **Arta de a trăi**). Comentând un poem târziu al lui Holderlin, gânditorul secolului 20 (l-am evocat, se înțelege, din nou pe Martin Heidegger) numește și dezbate incognoscibilul, mai exact *necunoscutul* - care, pentru poet, ar reprezenta *măsura*; între aceasta și creația poetică, menită accesului, urcării spre necunoscut, ființând o strânsă reciprocitate („Creația poetică este o măsurare,, ,scrie gânditorul,,după cât se pare, o măsurare privilegiată,,). Deși necunoscutul, incognoscibilul nu se revelează, însăși *starea de revelare* este, ne încredințează totuși Heidegger, „plină de mister,,. Nu este revelat necunoscutul, fie el deja zeul, cum ne avertizează aici filosoful, dar el este dezvăluit prin ceva ce ni l-ar putea aduce în preajmă: ar fi *cerul*, *cereștii*, în cazul poetului german, sau *pentagramele albastre pe cer* la poetul nostru. Necunoscutul este revelat la Holderlin aidoma cerului, se întrebă acum filosoful din Freiburg? „Acesta e lucrul pe care îl cred,, , își va răspunde repede, net, sieși. Nici zeul, nici cerul, nici vasăzică singură starea de revelare nu sunt totuși, crede el, „*măsura pentru măsurarea umană*,,. La fel, putem acum reveni, în cazul gânditorului-poet Dumitru Găleşanu. Cuvintele lui Heidegger sunt aci ,cu siguranță, grăitoare. Să le ascultăm: „Măsura constă în felul în care zeul ce rămâne necunoscut este revelat *ca* atare prin intermediul cerului. Apariția zeului prin intermediul cerului constă într-o dezvăluire ce lasă să se vadă acel ceva care se ascunde; dar lăsând să se vadă, ea nu caută să smulgă - din starea sa de ascundere - ceea ce este ascuns, ci ocrotește ceea ce este ascuns în însăși ascunderea sa,, (vezi,,...**În chip poetic locuiește omul**,..., 1982, în traducerea regretatului Thomas Kleininger) . →

A.I.BRUMARU

„Adâncind cunoașterea/ lumii/în simultaneitate,/unde să fi fost pe-atunci poezia?/În mai târziu luminii/focalizând veșnicia?„, se întreabă, aș spune în chip heideggerian, altundeva (în poemul **Cred în imposibil**) Dumitru Găleşanu. Dar ce să fie, cosmogonic vorbind, „târziu luminii„, ? Probabil *pământul, locuirea* omului pe acesta. Atunci încredințarea poetului român să nu fie aidoma aceleia a gânditorului neamț din Pădurea Neagră? Anume că locuirea omului e întemeiată pe *poetic*, admițând că existența omului pornește de la *locuire* *), aceasta fiind, la poetul nostru, precum la Holderlin, însăși trăsătura fundamentală a existenței umane; absolutul, *axioma infinității*, ca să vorbim odată cu atorul de care ne ocupăm, e chiar „curcubeul spiritului„, rămas (rostește Găleşanu) „autoexilat pe Terra în-eternitate„. Numai creația poetică, ar conchide aci el, face ca locuirea omului să fie *locuire*. Doar creația poetică, atunci când poezia *adoaptă limba filosofiei*, aduce omul („curcubeul spiritului„) în chip poetic pe „Terra în-eternitate„.

O remarcă a criticului literar Eugen Negrici definește în bună măsură, într-o prefață la volumul **Axiomele infinității**, demersul liric insolit al lui Dumitru Găleşanu: capacitatea la acesta a cuvântului poetic (serie comentatorului) „de a împinge, din aproape în aproape, Ideea„. Cu alte cuvinte: un efort constructiv, impozant, depus în planul formei, e însoțit deodată de un travaliu, la Găleşanu, la fel de impunător, depus la *construirea Ideii*: versurile lui Găleşanu, mai constată criticul, conținând meditație, raționamente, neașteptate deducții filosofice; iar poezia fiind, în consecință, simultan construire și gândire, am mai putea adăuga. Să vedem în această ordine un de neînchipuit (aș spune grozav) poem (dintr-un volum mai vechi al poetului, **Ante*metafizica**, 2015), anume acest **Autoportret**, un poem prodigios, câți din literaturii veacului nostru ar putea așijderea să ni se înfățișeze : „Imnuri de dragoste înălțând/dintre galbene file (un stih foarte frumos, aș spune excelent!)/un punct al orizontului/mi s-a scurs în pupile (câți vor îndrăzni dintre optzeciști, de pildă, să-și pună aci sigiliul!?)și, subțiat din adânc/până-

ntr-un gând,/cum focul veșnic viu/ din suflet arzând,/prin starea de veghe/m-am desprins -/întrupând o vibrație/lină și plină de grație,/într-o lumină/ mirifică,/în urma căreia/moartea se purifică,/străluminându-se/Ființa-/în unica respirație„. Care ar fi (e cu puțință să deducem acestea din poem) noutatea demersului lirico-filosofic al lui Dumitru Găleşanu ? Anume că (spre a folosi acum cuvintele inspirate ale matematicianului și eruditului Solomon Marcus) gândirea poetică, în cazul autorului nostru, se deplasează de la stare la process. Nu vedem nicidecum *insemnele materiei* (vezi și volumul cu acest titlu, din 2013, al scriitorului), nici unei ustensile a omului nu-i este defel îngăduită pătrunderea în jocul abscons al profunzimilor anterioare facerii, dar poezia, ca și mecanica cuantică de exemplu, sunt singurele care dau sens (ființă) ansamblului fenomenal, adică înfățișărilor cu care ne întâmpină, în momentele lui de grație, universul în care vom fi fost puși să locuim. Precum cu impreciziile și, mai degrabă, îndeterminările acelora, aidoma și în poezie: lucrarea cu elementele (conturate, tușabile, neîndoielnice etc.) se asociază aceleia cu vagul și nedeslușitul, cu negurile sau cu visătoria, ori cu neprevăzutul și cu fantomele care de departe (în timp și spațiu) ne înconjoară. Dumitru Găleşanu ne dă, iată, dreptate: „Și m-am lăsat sedus/de-un dor aromitor/să transgresez Universul/prin nobilul Vid-/ca un zeu călător/în unicul zbor./ca-ntr-un vis/rostit în ușor./din ușor în ușor./.../Dar visul meu înțepeni/la un timp neguros,/și din tot mai sus/și din tot mai jos,/c-abia mai ating/unicul zbor/EU/risipindu-mă/’Sine:prin Sine/din tot mai ușor/în tot mai ușor„, (**Autoportret**)

Sophia Leopold, „Zmeul albastru”

O caracterizare pertinentă, mai mult de atât, deja iluminată, a poeziei filosofice a lui Dumitru Găleşanu semnează și scriitorul, editorul și criticul literar Italian Giuseppe Manitta. Peninsularul, cunoscut, prestigios în arie (e instruit și în literale române), scrie explicit, ferm acestea, are mereu textul în față, nu divaghează: „...poezia lui Dumitru Găleşanu din această ultimă colecție de poezii se îndreaptă în această direcție: pleacă de la contingent pentru a sosi la o expresivitate filosofică și rațională a vieții, a mișcării, a morții, a cunoașterii, pe scurt, a percepției a ceea ce este omul în contextul cosmic al existenței sale labile„, (traducere Celesta Popa).

Prin opera sa, poetul și gânditorul român, subliniază el, insistă, stăruie în a da „un sens experienței umane„. Raționalitatea demersului, a meditației lirice nu elimină însă exercițiul mistic, mai apasă el: e aci cunoașterea, am spune, ca act de iubire, de *apropriere*, prin *retrăire*, deja prin *acaparare*, a câmpurilor gnoseologice – acelea în care poeticul se îndreaptă către necunoscut, măsurându-l, aducându-l la măsura creației poetice – măsură a omului, poate. În această ordine, undeva (în **Destiny**)

Dumitru Găleşanu scrie: „Mergi -tu, oricât de departe/între lumine!./până unde ți-e drumul izbăvitor în destine/umanizând universul: fii tu însuși *destin*/izvorul nepieritor al mirajului vieții!./pentru semenii noștri fii un simbol divin/în ceremonialul iubirii – cu sufletul lin!„

*Vezi și eseul meu **Forma filosofică**, Editura KronArt, Brașov 2017.

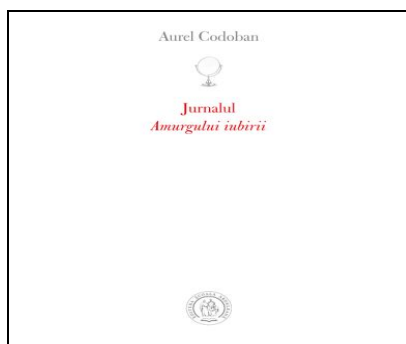
IUBIREA MAESTRULUI AL-FARABI

O ANALOGIE SECRETĂ

Lectura cărții *Jurnalul Amurgului iubirii* (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018), semnată de către Aurel Codoban, amintește imediat cititorului avizat că, adesea, romanele reușite au autori cu viziune filosofică (să ne gândim doar la un Thomas Mann din literatura universală ori la Camil Petrescu din literatura românească). Pentru cine nu cunoaște, Aurel Codoban este un strălucit filosof român contemporan din Școala clujană, cu operă și idei originale (din lucrările sale filosofice amintim aici doar *Sacru și ontofanie*, *Imperiul comunicării* și *Amurgul iubirii*). Acum, în plină maturitate filosofică, ne dezvăluie și ipostaza sa de romancier. Căci, într-adevăr, *Jurnalul Amurgului iubirii* nu este un simplu „jurnal”, ci este un roman al filosofiei din *Amurgul iubirii*.

Fără îndoială (și prin asta încercăm să răspundem și celor curioși asupra debuturilor literare), Aurel Codoban știe bine învățătura aristotelică: nu există decât trei metode principale pentru a da seamă de conținuturile gândirii noastre, anume istoria, știința și ficțiunea. Istoria cercetează fapte particulare, datele de care dispune fiind, de regulă, prea puține. Știința dispune de multe date, dar nu le folosește pe toate, decât pe acelea care ne conduc la formularea de legi. Ficțiunea, respectiv creația artistică are la îndemână date nenumărate, deoarece conținuturile sale sunt proprii fiecărui om. Ceea ce înseamnă că autorul de ficțiune, pentru a oferi o creație semnificativă, ar trebui să acumuleze multă experiență de viață, o cunoaștere extrem de bogată a întâmplărilor umane. Numai cunoscând fel de fel de iubiri, fapte și întâmplări diverse de iubire și ură, pasiune și gelozie, generozitate și meschinărie etc., creatorul de ficțiune poate avea șanse reale de reușită. E drept, uneori lipsa de cunoaștere poate fi suplinită de efortul imaginației, dar acestea par a fi excepții.

Cum ne spune în mod direct și titlul romanului, e vorba despre sentimentul iubirii. Un subiect atât de comun pentru literatura din toate timpurile... Ce s-ar mai putea spune astăzi cu iz de noutate? Miza este însemnată, iar autorul și-o asumă. Fin cunoscător al marilor culturi, Aurel Codoban se arată convins că, cel puțin pentru mentalitatea occidentală, iubirea păstrează ceva din sfera sacralului, că este o „moștenire paradiziacă”, poate singura pentru pământeni, dacă n-ar fi și „notabila excep-

ție a lenei” (*Amurgul iubirii*). De acest lucru pare a fi conștient și eroul principal al romanului, conferențiarul universitar Virgil Dobrian, precum și studenta și iubita sa, evident mult mai tânără, Dana Porumbaru. Virgil, după un divorț și cu doi copii, cu o mamă în vârstă ce trebuie îngrijită, pare resemnat în fața vieții din burgul clujan, desfășurându-și activitatea la facultatea de arte plastice. Studentei sale, Dana Porumbaru, tocmai îi murise bunicul, iar doliul o pregătise pentru un fel de abandon, gata să cedeze seducției. Căci, la urma urmei, deși sunt atât de diferite, iubirea și moartea se și aseamănă, așa cum ne spune și Freud.

Virgil și Dana se iubesc, viața de zi cu zi decurge frumos, dar autorul romanului știe că „fericirea de a fi în doi este la fel de iluzorie ca și fericirea de a fi singur”, această spusă acoperind o teorie întreagă, deloc simplă. Fericirea nu este durabilă, căci eul este plural și este descentrat. Prin forța dorinței, unul din eu-uri poate da o adevărată „lovitură de stat” asupra celorlalte. Există multe forme de iubire, dar cea mai înaltă este iubirea-pasiune, iar eroii romanului așa ceva caută. Cu toate acestea, nu după mult timp apar gelozii, suspiciuni, mici neînțelegeri etc. Chiar alte încercări, noi parteneri și de-o parte și de alta! Situația de harem pare a fi universală, deosebirea dintre Orientul arab și islamic și Occident constând doar în aceea că, în primul, haremul este în simultaneitate, iar în al doilea haremul este în succesiune.

Cum se poate rezista în aceste condiții, cum poate fi păstrată iubirea-pasiune? Se pare că oamenii nu dispun decât de trei soluții de răspuns în situații conflictuale: lupta, fuga și „te faci că ești mort” (adică inacțiunea). Această din urmă soluție va fi preferată și de eroul romanului, o soluție ce poate aminti de ascetismul religios și de tehnicile culturale ale distanțării. Cult și extrem de sofisticat, Virgil Dobrian apelează la un moment dat și la vechea *Carte a schimbărilor* din tradiția chineză, scrisă se pare de primul împărat al dinastiei Chou. Hexagramele acesteia au fost folosite de mulți autori iluștri pentru

prezicerea viitorului, de la Confucius la Leibniz, de la Herman Hesse la Gustav Jung, pentru a-i aminti doar pe câțiva... Inacțiunea este sugerată și de *Cartea schimbărilor*, ceea ce-l face pe Virgil să accepte pasiv („prefăcându-se mort”) noile aventuri ale Danei. Dar tot hexagramele îi vorbesc și de succes, adică soluția sa nu este una perdantă, căci și cei fără putere pot ajunge să domine! Iubirea nu poate dăinui fără schimbare, ea se hrănește chiar din această schimbare continuă. Seria înșelărilor rămâne deschisă și pentru Virgil și pentru Dana, haremul în succesiune nu poate fi oprit. Dar ei se iubesc în continuare, dincolo de înșelările reciproce și peste ele. Eroii ajung la paradoxul iubirii tragice: „nu pot trăi separați, dar nu pot trăi nici împreună”. Care va fi rezultatul? Răspunsul este „partenerul puzzle”, iubirea din bucăți, iubirea devenită „serială”.

Soluția poate părea ciudată, dar nu e nouă. E o formă de revenire a medievalului în postmodern. Curțile cavale-rești ale medievalității de după anul 1000 au început să adopte în Occident forma iubirii-pasiune sub influența dualismului catolic, când bărbatul poate deveni pasiv într-o societate marcat masculină și militară. E timpul când occidentalii încep să redescopere antichitatea prin ochii unor mari cărturari arabi. Între aceștia este legendară figura lui Al-Farabi, cel numit un „nou Aristotel”. Dar n-a fost singurul. A fost (sau poate e doar o legendă, dar asta n-are importanță) și un alt Al-Farabi, un renumit doctor din Salamanca, despre care se spune că era neîntrecut în arta autopsierii cadavrelor umane și, mai ales, în recompunerea unui trup viu. Avea știința și harul de a aduce la viață trupuri rămase fără viață. Adică făcea viața din bucăți. Între această viață (făcută din bucăți, dar cu atât mai prețioasă, pentru că este de după viață) și iubirea din bucăți se află o secretă analogie, cum ar spune Blaga:

bucăți de viață   bucăți de iubire

----- : -----
viață   iubire

Analogiile secrete sunt utilizate dintoatedeauna în aprofundarea înțelegerii. Analogia din proporționalitate (cum este cazul și aici) era folosită de Platon în exemplul liniei divizate pentru explicarea cunoașterii, iar de către Aristotel pentru explicarea justiției drepte în *Etica nicomahică*. Al-Farabi devine maestru al analogiei, iar medievalitatea occidentală ridică procedeul la rang de prim ordin. Filosofului (și acum romancierului) Aurel Codoban nu-i putea scăpa acest lucru.

IOAN BIRIȘ

Lucian Blaga la Bistrița

Cred în întâlnirile astrale dintre oameni, locuri și ideile ce urmează să se întrupeze în monumente de mai mare sau mai modestă anvergură, dar care toate sunt menite să scoată la lumină coordonatele pe care se plasează o operă, una cu valențe cosmice, magice.

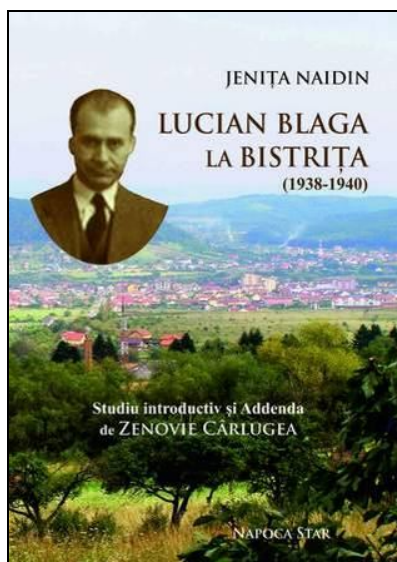
Puțini dintre noi știm, că celebra lucrare filosofică „Diferențialele divine” din cadrul „Trilogiei Cosmologice” (tom cu sute de pagini înțesate de idei elitiste și avangardiste) a fost scrisă de Lucian Blaga în splendoarea colinelor bistrițene, într-o casă țărănească, pe care o cumpăraseră laolaltă cu moșia de câteva jugăre din jur, pometuri roditoare, lanuri de cereale, fânețuri cu izvoare în anul 1938.

Rareori realizăm că spațiul în care trăim este de-a dreptul fascinant, că deține comori culturale care ar merita să fie puse în ecuația potrivită, și când acest miracol chiar se întâmplă prin strădania unuia dintre prietenii noștri, suntem uimiți mai întâi, apoi ne bucurăm, ne mândrim ca și cum am fi fost părtași la acest eveniment, am avea și noi un merit.

Asta simt eu, acum, când citesc cartea scrisă de Jenița Naidin, și descopăr o lume care era chiar lângă mine și eu nu o vedeam. Sunt fragmentele unui segment de destin, un fel de artefacte, pe care autoarea le-a adunat cu atenție, le-a prelucrat și le-a așezat în pagini de carte.

Cartea „Lucian Blaga, la Bistrița (1938-1940)” a apărut la Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2018, în condiții grafice de calitate, iar personalitatea care o girează este Prof. Zenovie Cârlușea, erudit și binecunoscut cercetător al vieții și operei lui Lucian Blaga. Tot domnia sa întregeste volumul Jeniței Naidin, cu Addenda.

Jenița Naidin, ea însăși un personaj cu nimb literar, autoarea cărții „Lucian Blaga, la Bistrița” este jurist de profesie, dar este și împătimită de mișcarea spirituală specifică omului modern, asta în condițiile în care omul de azi se respectă și trăiește prin reverberația

religiei strămoșești. Jenița Naidin are privilegiul să beneficieze de acea combustie interioară pe care o numim: curaj, hărnicie, tenacitate, bunătate, inteligență, cultură... Este alcătuită mai mult din sentimente și idei constructive decât materie, așa se face că își dedică viața celor văzute, dar mai ales, celor nevăzute.

Printre altele, a fost fascinată de opera și viața poetului și filosofului Lucian Blaga încă din adolescență. A studiat ani în șir, a lucrat pe cont propriu, adunând date și documente din arhive dar și de pe teren. S-a implicat în acest proiect de cercetare cu devotament și seriozitate.

Odată ce și-a mutat domiciliul, de la București, la Bistrița, nimic nu a mai împiedicat-o pentru ca în aproape patru ani, să definitiveze o lucrare monografică complexă, fascinantă, care scoate din colbul uitării nu doar un imobil, odăile în care a visat, a scris, poetul Lucian Blaga. Jenița a urcat Dealul Dumitrei în aproape toate anotimpurile din perioada în care s-a documentat, a privit peisajul prin „ochii” Poetului care a locuit vremelnice aici, apoi, ca un detectiv de profesie, dar cu metode personale, a scotocit și prin amintirile actualilor proprietari ai imobilului cu pricina.

A pus cap la cap datele extrase din jurnale, însemnări, din studii biografice deja publicate în cărțile de specialitate. Jenița Naidin a inserat în cartea sa și o seamă de materiale jurnalistice semnate de autori bistrițeni. Nu i-a scăpat nimic din vedere pentru a reconstitui o lume așa cum va fi fost ea în perioada în care familia Blaga se bucura de viața

(aparent) simplă, dar atât de complexă, la Bistrița.

Textele sunt bine conturate și structurate în capitole distincte, aici, Jenița Naidin nu lasă loc pentru confuzii, pentru a da culoare specială cărții, „Poveștii de Iubire” în sine, autoarea vine cu o serie de fotografii interesante nu doar pentru biografia unui mare scriitor și filosof (Lucian Blaga), ci și pentru istoria locului.

Jenița Naidin a reușit să ne demonstreze că atunci când iubești ceea ce faci, nici un efort nu este zadarnic iar ceea ce rezultă în urma travaliului scriitoricesc, este o carte ce poate sta cu demnitate pe același raft de bibliotecă din lume, cu cele ale altor autori consacrați, cu opere celebre în sfera Istoriei Literare.

Meritul cel mai mare al Jenitei Naidin în tot acest demers editorial, este că aproape s-a abandonat pe sine în schimbul reușitei unui proiect pe care puțini dintre noi l-am fi început, și dus cu brio până la capăt. Deschizând cartea, îmi ziceam că... nu voi da peste nimic inedit, ceva care să mă emoționeze, care să mă determine să-mi mai pun întrebări.

Credeam că Jenița Naidin mergea deja pe o cale bătătorită de specialiștii în materie, că despre Lucian Blaga a fost totul spus. Și iată, acum, că am citit și am închis copertile cărții „Lucian Blaga la Bistrița”, îmi pot imagina, pot reconstrui secvențe ca de film documentar bine făcut.

Îmi pot imagina o lume care a trecut, lăsându-ne nouă amintirea unui exercițiu de creație extraordinar, mi-l pot imagina pe Lucian Blaga, privind cerul înstelat de deasupra colinelor bistrițene, și conectându-se la energiile creatoare universale, pentru a da lumii literare și filosofice lucrări unice.

Jenița Naidin a venit cu detaliile care lipseau în întregul biografiei poetului.

Pe lângă paginile scrise, autoarea a adăugat, așa cum menționam mai sus, și fotografii cu ceea ce mai rămăsese din casa lui Blaga, un fel de șandrama, pereți dărăpânați și giurgiuvelele ferestrelor roase de nepăsarea oamenilor. Jenița Naidin a prins în fotografii, clipa când, precum un om care a fost cândva falnic și care a ajuns la capătul puterilor. A fotografiat momentul în care →

MELANIA CUC

imobilul de pe Dealul Dumitrei s-a prăbușit, a fost tras sub lama bulldozerului.

Jenița Naidin a urmărit destinul „casei lui Blaga” în perioada 2012 până în 10 decembrie 2017, când a găsit un strat de zăpadă în locul zidurilor și a fotografiat locul ALB.

Mergând prin grădini cu descendenți din familia celui care a cumpărat casa Blaga, găsește bucăți din trunchiul arborelui gigant de Sequoia, un altfel de axis mundi, și despre care Lucian Blaga spunea că... îl putea vedea de departe, ori de câte ori ajungea cu trenul la Bistrița. Și aceste fragmente vegetale, mărturisitoare, prin tăcerea lor, a unei lumi prăbușite în sine, au fost fotografiate de Jenița Naidin, și fotografiile sunt parte din carte.

Datorită lecturii pe care mi-a prilejuit-o Jenița Naidin, prin cartea sa „Lucian Blaga la Bistrița (1938-1940)”, și printr-o detașare imaginară atemporală, aș putea susține că o părticică din uriașa inspirație și creație blagiană se datorează și sejurului Poetului la Bistrița, că prezența geniului său încă aureolează dealurile din preajma Bistriței.

Dacă ar fi putut fi acolo un Muzeu? Nu știu. Dar știu că nepăsarea umană generală, lenea noastră intelectuală ne fac nu o dată să ignorăm puținele șanse pe care le avem în viață, de a alege între un simbol cultural peren și molozul, pulbere luată de vânt.

Autoarea volumului despre care vorbim, a avut viziunea, înțelepciunea și tenacitatea de-a prinde ultimele respirații ale unui fenomen spiritual clar. Un ostenitor (aproape) singuratic în demersul său, Jenița a cheltuit timp, energie, bani personali, și fără să facă valuri mediatice, a scos pe piața de carte un volum de excepție.

Astfel, suntem norocoși că efigia celebrității LUCIAN BLAGA include de acum, și un punct, cât să pui vârful peniței, acolo unde a avut o casă și câteva jugăre de pământ și inspirația să scrie o parte din Opera unanim recunoscută în academiile și universitățile lumii.

Jenița Naidin, „Lucian Blaga la Bistrița. 1938-1940, cu un studiu introductiv de Zenovie Cârlogea, Editura Napoca Star, 2018

UN SUFLET VIBRÂND LA MINUNĂȚIILE LUMII

MILENA MUNTEANU impresionează prin inefabilul scrierilor sale, acesta fiind o trăsătură intrinsecă a stilului personal, derivată din talentul cu care folosește cuvintele meșteșugit îmbinate pentru a-și exprima stările afective, lăuntrice, simțămintele unui creator dăruit cu sensibilitate și har artistic, capabil să vibreze, cu toată ființa sa, în fața minunățiilor naturii și a celor create de mâna omului.

Ultimul său volum, „*Culori și ritmuri Sud-Americane*” (Editura „Armonii culturale”, Adjud, 2018), urmează celor două publicate în 2014 („*Departe de Țara cu dor*”) și în 2016 („*Din Țara Soarelui Răsare*”), toate având în comun impresiile încrustate în mintea și în inima călătorului pasionat și neobosit care este Milena Munteanu, înscriindu-se astfel în specia literară a jurnalului de călătorie.

De la bun început remarcăm faptul că, dincolo de sensibilitatea cu care percepe frumosul natural și caracterul demn de respect al celor ce locuiesc minunatele ținuturi, de sorginte latină (deci cu un temperament vulcanic, trăindu-și viața la cele mai înalte cote ale simțirii, ale pasiunii și ale dăruirii), scriitoarea are un simț al limbii remarcabil prin capacitatea de a exprima sentimentele sale sincere și, totodată un limbaj științific format, astfel încât să ofere date istorice, informații geografice, biologice sau etnografice cu ajutorul cărora cititorul își completează cultura generală, devenind beneficiarul unor cunoștințe despre universul uman, cultural sau estetic reprezentat de exoticele (pentru europeni, mai ales pentru noi, românii) țări aflate la mii și mii de kilometri. Vocabularul firesc și simplu, dar nu simplist, revelează o cultură bogată, deținătoarea acesteia având capacitatea de a desprinde elementul semnificativ din ansamblu, de a realiza elementul comun al particularităților sau al amănuntelor descoperite în comportamentul oamenilor, în peisajele exotice, în arhitectura specifică fiecărei țări, mai ales că toate au, ca trăsătură comună, latinitatea.

Volumul este structurat în două părți, cea dintâi, „*Culori și ritmuri Sud-Americane*”, cuprinzând însemnările prilejuite de călătoria în Brazilia, Argentina, Uruguay, cea de a doua, „*Culori și Ritmuri Central-Americane*”, surprinzând aspecte din Barbados și Cuba.

Brazilia începe să se deschidă puțin câte puțin în adevărata ei splendoare, oferindu-și, generos, frumusețile, când este vorba despre Rio de Janeiro, „orașul de vis”, a cărui „respirație” înseamnă o imagine aproape incredibilă, având „spații largi, superbe și plaje celebre”.

Și pentru că, vorba lui Shakespeare, „frumusețea se lasă ușor deslușită de ochii muritorilor fără a fi nevoie de vorbe meșteșugite”, Milena Munteanu nu are nevoie de un vocabular pompos pentru a prezenta imaginea fabuloasă a oceanului a cărui apă își schimbă culoarea în funcție de momentele zilei, de la „albastru intens” sau „verde crud”, la „argintiu”, sub „lumina caldă, învăluitoare, scânteietoare” a soarelui când „se îndreaptă” spre apus, „un apus magic, ce a învelit totul într-un veșmânt auriu”, un apus sublim „creând o aureolă divină muntelui Corcovado, ba chiar și lui Cristo Rei”, acea statuie enormă care parcă domină și apără, totodată, orașul prin urieșismul ei.

Făcând o comparație mentală cu România, scriitoarea realizează că oamenii și orașele celor două țări nu se deosebesc atât de mult, găsind →

NICOLAE DINA

explicația în faptul că „Ginta Latină se recunoaște de la o poștă, indiferent pe ce continent viețuiește”.

În Argentina, „Țara tangoului”, nu se putea ca autoarea să nu ofere cititorului câteva informații privind acest „dans al tristeții adânci”, devenit, pentru bărbații imigranți, „singura șansă de a se apropia de o femeie”, tangoul fiind, de fapt, „o stare de spirit [...] intensitatea pasiunii, precum și exprimarea ei”, în același timp, „un dans sălbatic, languros și adictiv” în care improvizarea, creativitatea, imaginația joacă un rol esențial, un adevărat „dans al dragostei învingătoare, al pasiunii adânci”, al „pasiunii în formă pură”.

Argentina rămâne, în amintirile scriitoarei, nu numai pentru senzațiile trăite ca învățacel al unor maeștri ai tangoului, ci și pentru că este un fel de „Europă adaptată la realitățile Americii Latine”, cu frumusețile ei naturale neasemuite și cu cele arhitectonice la care vibrează însăși structura ei sufletească, fiind pregătită să le perceapă și să le prezinte în cuvinte emoționante, implicându-l și pe cititor în atitudinea sa admirativă față de imaginea fascinantă a exoticei țări.

În *Uruguay*, această „Elveție” a Americii Latine, o țară în care „minunile s-au ținut lanț”, creându-i „emoții estetice” pe măsură, remarcă, în mod deosebit, muzica „adânc emoționantă, în ritmuri care vin din înfocarea latină”, produsă fie de fluierul peruan, fie de chitara care „vorbea din suflet”, o „muzică divină” care fascinează sufletul oricărui ascultător sensibil.

În *Barbados*, „dealuri uscate, fără vegetație”, precum și „oameni slabi, uscați”, distonează cu casele având „ferestre mai mari, terase superbe” aflate în „zone splendide, mult mai verzi”, întreaga zonă trăind „în ritmul leneș și monoton al abundenței naturale”. Atentă la detalii, ceea ce presupune un fin spirit de observație, autoarea reușește să construiască un întreg, valorificând fiecare amănunt, în aparență nesemnificativ, dar prin care ne prezintă realitățile unei țări prin sesizarea unor imagini, fapte, fenomene contrastante.

Cuba rămâne apropiată de sufletul scriitoarei, atât prin splendorile cromatice ale „florilor și fructelor tropicale” prezente peste tot,

cât și prin „ritmurile” „dansatorilor de pe stradă” aflați într-o „mișcare pleneră, care le include și inima, și trupul, ce reflectă Dumnezeuia din ei, legătura dintre parteneri, ba chiar și conexiunea lor cu restul universului”.

Cubanezii impresionează prin frumusețe, prin puterea de a rezista în fața paupertății și a izolării, prin mândria de a aparține acestei țări insulare, supranumite „Cupa de zahăr a lumii”, prin spiritualitatea și răbdarea lor, părând să fie „resurse umane inepuizabile”, chiar dacă trăiesc în condiții naturale și sociale dificile, inimaginabile în Canada, țara de rezidență a autoarei, „unde toată lumea este tratată la fel, indiferent de unde vine”.

Milena Munteanu a găsit limbajul potrivit pentru a reda, cu rafinement estetic și cu precizie lingvistică, sentimentele trăite plener în fața sublimului, în fața farmecului unei existențe care merită să fie trăită indiferent de timp și spațiu, pentru că „frumusețea este un lucru pe cât de misterios, pe atât de teribil” (F.M. Dostoievski). Dar câștigul cel mai mare este al cititorului care, datorită măiestriei narative a scriitoarei, poate „să călătorească” și să se bucure, măcar cu ochii minții, prin țările fascinante prezentate în acest inedit și atractiv jurnal de călătorie, în care se împletesc, în mod firesc, cele două ipostaze ale autoarei, intelectualul rasat, cu o bogată cultură și literatul veritabil, binecuvântat cu har artistic.

Sophia Leopold, „Strada cu cheie”

ISTORIA, CA PARABOLĂ

Adrian Botez continuă proiectul literar propriu și ne propune o carte de proză scurtă și un eseu important, despre romanul polițist. Editura Rafet a publicat cartea *Noile năluciri ale abatelui Bernardo – volumul al II-lea - și Ochiul sfinxului (eseu despre romanul polițist mondial)**.

După cum vedem, temele sunt complexe. Ne vom referi, în textul prezent, la prima parte, *Noile năluciri ale abatelui Bernardo*, o continuare a primei părți, apărute la aceeași editură, în anul 2014.

Această proză scurtă merită toată atenția, pentru că este o reușită a scriitorului, unul prolific, care a făcut, din scris, o misiune - pentru exprimarea adevărilor complexe ale lumii în care trăim. Putem spune că acest gen i se potrivește, cărturarul se întâlnește cu naratorul, sociologul cu istoricul, profesorul cu teologul. Preocupările autorului sunt multiple, iar proza scurtă îi dă posibilitatea să prezinte valorile umane – pozitive și negative – care au făcut / fac lumea mai bună și încăpătoare, pentru toți. El nu exclude misterul, puterea cuvintelor de a modela mintea cititorului, istoria ca film bine regizat de Dumnezeu, pentru a duce la punctul final creația sa.

Abatele este un alter ego pentru Adrian Botez, el se transpune foarte bine în pielea călugărului Bernardo, preluând valorile sfințeniei reale, miturile care încheagă lumea în diferite zone ale planetei, potențând **rădăcinile lumii**, care ne țin, pe noi, ca participanți la istoria dinamică de azi.

Se simt nuanțele vechi, ale evului mediu, foamea după cunoaștere, lumea precristiană, în evoluție spre o formă agreabilă, bazată pe valorile creștine, validate de istorie. Autorul a preferat instituțiile teologice validate de catolicism, supunându-se unei rigori asumate. Cu toate că mediul în care acționează este majoritar ortodox, el are capacitatea de adaptare la valorile general acceptate, în creștinism și în lume.

Personajul principal, înțelept și curios, flămând după miracole și acceptând posibilitatea morții →

CONSTANTIN STANCU

ca o poartă de trecere, este **Bernardo Gaizca Mendieta y Savayo y Alcántara**, un nume complicat, asemenea caracterului său. El lasă urme în timp, mesaje pertinente, având opoziția Sfântului Scaun (opoziția puterii, un joc etern) – un manuscris solid, *Întâmplări ciudate, la răscrucea dintre lumi*, conform obiceiului vremurilor de la mijloc de istorie.

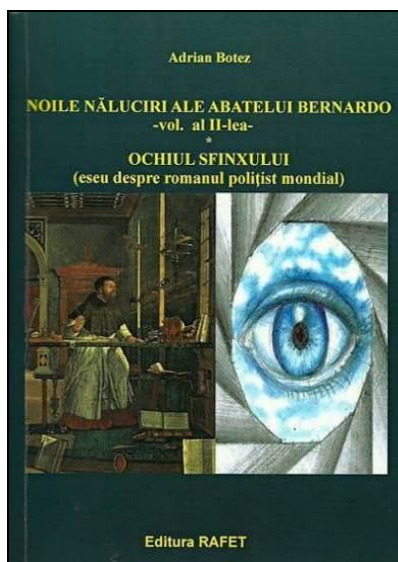
Întâmplările ciudate au ca bază valorile divine, date omului, ca zidire în timp.

Impulsul crimei, cel care a venit din faptele lui Cain (personaj cunoscut al Bibliei), greu de explicat pentru cei apropiați - rădăcinile lumii, care s-au manifestat, implicit, în viața socială - eterna luptă a omului de a urca Muntele - spiritul precreeștin al incașilor, manifestat într-o altă zonă a lumii – invizibilul, ca forță de a potența vizibilul...

Abatele (ordinul franciscan), ca slujitor religios, aparținând unui ordin catolic, apare ca un preot al vremii, atent la viața sa simplă, acționând într-o lume săracă, ignorând ispitele, curios să ducă mesajul creștin mai departe. Călătoriile sale sunt etape ale inițierii și reprezintă călătorii spirituale, în care se găsește și regăsește miracolul lumilor. Discuțiile sale cu alte personaje tragice au dinamism, provoacă la curiozitate și reflectă discuțiile scriitorului cu sinele.

În povestirea *Abatele și „nălucarea” rădăcinilor lumii*, descoperim societatea daco-getică veche, cu toate valorile ei, cu impactul asupra civilizației. Sunt prezentate tradițiile românilor, frumusețea acestora și simbolistica bogată, legată de începuturile lumii. Peisajul Daciei apare grandios: „...Acolo, în Nord, erau Munții falnici, atât de înalți, **ÎNCÂT BAT LA SFINTELE PORȚI ALE CERULUI**... Munții semeți, cât și locuitorii lor, de prin risipitele sate... Munții ca niște patriarhi biblici, acoperiți de păduri nesfârșite, ca de niște bărbi colosale... păduri nesfârșite, cărora bășinașii le zic <<**CODRI**>>...” (p. 44).

Abatele folosește cuvinte vechi și mituri, pe care le-a descoperit în această zonă de lume: „...Am ajuns în poiană. Tocmai începuseră, niște făpturi de raze, să-și danseze

fascinantul lor dans...Erau ielele <<frumoasele, mândrele, dânsule, șoimanele, vântoasele>>... ca niște ÎMPĂRĂȚIE ale Cerului!” (p. 51).

În povestirea *Abatele și sisifii* ne este prezentată ciocnirea civilizațiilor - între incași și spaniolii cuceritori, discrepanțele dintre cele două lumi, dar și panorama spirituală a celor cucerțiți, universul lor special, legat de începuturile societății. Uneori, cuceritorii se dovedeau mai barbari decât cei umili, cucerțiții, victimele cruzimii săvârșite în numele civilizației.

Lucruri care s-au mai repetat în istorie, pe continentele planetei - și se vor mai repeta... Călătoriile sunt multiple și cititorul va avea bucuria să descopere panteonul universal al miracolelor.

Epilogul dezvăluie esența acestor narațiuni bine scrise, acela care ticluiește cartea se confundă cu ea, o „mănâncă”, adică o asimilează. Este un simbol aici, al profetului care trebuie să-și zică mesajul, preluat din Biblie.

Cartea este un vehicul prin care Dumnezeu comunică omului ideile care țin cosmosul în echilibru și armonie. Întoarcerea în realitate, în activitățile cotidiene ale povestitorului, este una șocantă, mirajul s-a rupt, el părăsește oglinda în care s-a lăsat captat de imaginație, dorință, viziune.

Adrian Botez reia Mitul Artistului, cel care poartă în sine Cartea, cel care se va elibera de ea prin „nașterea” povestirii, o imitație a Genezei.

„Dintr-o dată, constatai că, mult

deasupra mea, plutea o imensă CARTE...o CARTE ROȘIE...care se răsfoia singură... și, ajunsă la numele meu, CARTEA se ridică, într-o rotire amețitoare, spiralată, către ceruri...și, în timp ce străbătea, în spirale, drumul către cer (casa unde eram nu avea acoperiș...), CARTEA ROȘIE devenea tot mai orbitor ALBĂ... până ce dispăru, absorbită de Cerurile Luminii-dintre-Bezne...” (p.146).

Autorul se întoarce în mormânt, în locul abatelui - care și-a scris nălucirile, cu o pasiune demnă de un văzător rătăcit - din istorie, în istoria profundă... Abatele și-a permis o pauză din eternitatea cuvintelor și a revenit într-o realitate schimbată, cu o mare curiozitate de a pipăi, mirat, viața de familie. A ieșit din singurătatea călătoriei prin lume și timp.

Adrian Botez are darul de a aduce la lumină vechi întâmplări, de a le modela după o viziune proprie, încărcată de simboluri și mituri, de a învia o lume pierdută. El inițiază cititorul în amplele unde spirituale ale istoriei, aduce termeni noi în atenția lui, le explică atent, pentru ca manuscrisul să capete valoarea pe care o merită.

Pentru generația actuală, vechi termeni sunt actualizați, sunt potențați sub impulsul creator: Sisif, deșertul Nazca, catedrala romano-catolică, eroi tragici, precum porcarul Francisco Pizarro (devenit mare cuceritor...), apoi Atahualpa, personajul tragic al Americii. Sunt puși sub lupă Omul Primordial (**Calumet-Pipă**), personalități uitate, precum **Garcilaso de la Vega**, „**incasul**”, este reșapat mitul lui Nicolo Machiavelli, complexă personalitate, care a marcat / marchează cinismul în politică și pragmatismul crud.

De asemenea, el explică termenul de **adevăr (aletheia)**, așa cum a fost fixat în gândirea oamenilor de vechii greci, sau **sufletul lumii/ energia (aitheros)**.

În unele locuri, autorul merge până la pesimism, vede lumea în descompunere, universul abia mai poate menține vechea structură, se prăbușesc tavanele cerului peste un om copleșit de erorile sale. Se pare că specia umană se pregătește să iasă din univers, acesta este mesajul →

tulburător al cărturarului.

Călătoria spirituală este descrisă atent, ea face, din fiecare povestire, o realitate care bate realitatea de lângă noi: „...Mă trezii de-a binelea...și călătoriile mele, în sus și pe coclaurii platoului pământesc, scăzură...se făcură mai dulci și blânde, nu mai aveau iz de pradă, pe care o înhățam egoist și orb, și o sfârțecam...meditația, imaginarea călătoriilor, discernământul călătoriilor...crescură, crescură tot mai mult. Mergeam acolo unde slabii ochii ai spiritului meu nu aflaseră prea multe, despre rană și despre strigătul de ajutor, ascultat, cu spaima cutezătoare, în toate nopțile și zilele...” (Abatele și visul, p. 107).

Călătoria reprezenta, pentru abatele Bernardo, mai mult decât reprezentau banii și faima... Este luxul pe care și-l permite scriitorul și cel care iubește cunoașterea, deschis spre marile taine, care înfloresc generos, pentru cel care mereu caută... Cunoașterea este cea mai frumoasă și periculoasă aventură...

Acest gen de literatură i se potrivește lui Adrian Botez, el poate povesti deschis „nălucirile” sale, are cultura necesară să le susțină. El are viziunea de a da un sens întâmplărilor, poate face din imaginar o realitate coerentă și dureros de acută și actuală, în care cititorul poate recunoaște tiparele moderne.

Cărturarul se simte acasă printre vechi eroi anonimi, reînnoind povestea istoriei, acolo unde pierderea memorie a declanșat fractalii.

Iulie 2018

*Adrian Botez, *Noile năluciri ale Abatelui Bernardo – vol. al II-lea/ Ochiul Sfinxului (eseu despre romanul polițist mondial)*, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2018 (Coperta I: *Viziunea Sfântului Augustin din Hipona /detaliu/*, pictură de Vitore Carpaccio, Scuola di San Giorgio degli Schiavoni, Veneția și *Așa am visat cu Ochiul lui Dumnezeu – pictură de Corina Chirilă*). Cartea este dedicată soției, Elena, Adrian Botez scrie „cu toată dragostea și recunoștința (cvasi-martirică!) arătată, de-a lungul unei vieți întregi (petrecute alături de mult-prea-incomoda mea persoană...), muncii mele cultural-literare!”

Diaspora culturală a românilor din Canada

O carte incitantă, deși sub aparențe nepretențioase (**Oameni, Repere, Mărturii. Nicolae Băciuț în dialog cu Veronica Pavel Lerner**, Ed. Vatra veche, 2018) realizează doi interlocutori deosebiți ca profil și experiențe de viață, deschiși însă comunicării, schimbului de idei culturale.

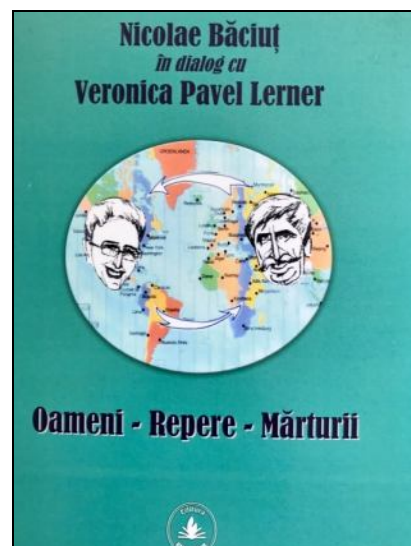
Poetul și jurnalistul Nicolae Băciuț, unul din cei mai talentați autori autohtoni de interviuri, are o „bibliografie” în domeniu impresionantă, însumând peste o mie de pagini condensate în 2005 într-o *Istorie a literaturii române contemporane în interviuri* (2 volume). Între cărțile sale de interviuri memorabile sunt și cele realizate cu N.Steinhardt, Nichita Stănescu, Ion Vlasiu, Mihai Sin.

Veronica Pavel Lerner este o personalitate interesantă în mai multe privințe. Născută într-o familie de intelectuali (tatăl – avocat, mama – profesoară, fratele, Toma Pavel – scriitor de marcă al diasporei), cu o educație deosebită (lecturi selecte, din autori fundamentali, filme „mari”, albume de artă, spectacole de teatru, precum și o aleasă instrucție muzicală), savantă chimistă de înaltă ținută, scriitoarea emigrată la începutul anilor '80 în Canada, dezvăluie etapele unui parcurs autobiografic de excepție.

Dialogul cărții aduce mărturii din două lumi diferite: România comunistă văzută în decursul a aproape patru decenii și Canada de după 1982 (anul emigrării).

Veronica Pavel Lerner are, cum bine a remarcat Nicolae Băciuț, darul evocării, iar materialul biografic al cărții are consistența unui roman. „Inconvenientul” dialogului indirect, la distanță, invocat de jurnalist („când pui întrebări în calup, prin email”), are în revers, avantajul de a lăsa mai multă libertate „subiectului” narator. Asaltul interogativ se estompează întrucâtva, rețeaua răspunsurilor având răgazul necesar să se coaguleze în povestire.

O individualitate complexă ni se revelă treptat, fără ostentație, conștientă de valențele sale. Tandemul dialogal circumscris „vârstele” vieții și creației, marcând nepretențios o bogăție ieșită din

comun. Astfel copilăria, în confruntarea cu destinul biologic (atac de polio, o mână paralizată parțial, vindecată prin exerciții asidue la pian) și istoric (stalinismul anilor '50) dezvăluie primele linii ale unei individualități în formare: inventivitatea (inclusiv lingvistică) în arta jocului, pasiunea (moștenită de la tatăl, moldovean) pentru muzică, dar și receptivitatea față de pictură, capacitatea de a absorbi datele realului („îmi plăcea să observ cu atenție obiectele din casă și dialogam cu ele” - p. 22; la fel, în casa unei prietene, observă atent „mobila, covoarele, perdelele, tablourile” - p. 24; în vacanțe, ca și la București, o atrăgeau „porțile de lemn... ale curților, copacii, florile, pietrișul, mirosul de copaci, de iarbă și de pământ ud după ploaie” - p. 27).

Anii de școală aduc încercări felurite, ale mediului ideologic viciat, dar și ale formării profesionale, și, fapt important, dovezi incipiente despre darul scrisului, comun tuturor membrilor familiei.

Vârsta liceului are și ea provocări speciale. Pe lângă educația didactică, cea privată joacă un rol important în dezvoltarea creativității tinerei artiste în devenire. Pasiunea dominantă a acestor ani rămâne muzica. Tânăra Veronica vizionează spectacole de calitate, „citește” partituri muzicale celebre, cântă zilnic la pian. În subteran crește însă chemarea nouă a unei duble vocații: cea științifică (chimia) și interesul pentru literatură. Beneficiază de moștenirea culturală a unei familii de intelectuali autentici. Lecturile canonice îi repugnă, este însă asiduă în parcurgerea multor →

ION MARCOȘ

cărți „neobligatorii”. Se aprovizionează regulat cu cărți noi, se „plimbă” și prin edițiile vechi, din literatura franceză, parcurge albume de artă. Are un ghid de lectură competent, pe fratele mai mare Toma (viitorul scriitor Toma Pavel). Este o natură reflexivă, cufundată în experiențe subiective profunde, capabilă însă de relații de prietenie durabile. Valurile vieții și trecerea timpului au despărțit mare parte din grupul de prietene, cu care însă scriitoarea a rămas în corespondență – convertită apoi în materia primelor sale cărți de proză.

Cu un ochi lucid, fără părtinire, e prezentat impactul cu epoca și restricțiile sale. La școală elevii erau discriminați pe criteriul originii sociale „sănătoase” sau nu; era cenzurată corespondența; o regulă absurdă interzicea bretonul; între obligațiile „culturale” era și aceea de a viziona spectacole și filme sovietice, majoritatea lor – de propagandă. Tot sub restricții mai erau și muzica religioasă sau colindele. Reprimarea generalizată a generat însă o rezistență sporită. În remarcă autoarei: lipsurile din Romnia „ne-au făcut să *inventăm* soluții pentru orice” (p. 69). Elevă de top, apoi studentă eminentă, scriitoarea ce se ignoră încă, vede lumea, și în această fază timpurie, sub specia artei: „chimia era frumoasă, dar tot muzica rămânea marea mea pasiune”.

„Anii de maturitate” marchează experiențe încercate de ambele părți ale Oceanului. În România a lucrat în învățământ, ajungând până la gradul I didactic. Încurajează bunele practici: „Nu le ceream memorizări, ci gândire logică, iar predarea o făceam interactiv, prin dialog cu elevii” (p.80). Promova stimularea în dauna pedepsei. Rigorile ideologice chiar și în predarea chimiei (specialitatea „Tovarășei”) dar și fizice (frigul la lecțiile din laborator) nu au învins-o pe hotărâta profesoară. Plecarea în Canada a decis-o criza medicamentelor și grija pentru viitorul unicului fiu (care apoi s-a și realizat frumos în State, în IT). Șocol schimbării, perioada de adaptare și apoi succesul unei cariere de specialitate și (re)descoperirea scrisului sunt etapele devenirii unui spirit ales, conștient de valoarea proprie.

Activitatea și ascensiunea sa literară le descrie scriitoarea în termeni familiari, exacti și plastici totodată. Impulsul scrisului, ca și cel al cercetării, vine din „dorința de a inventa ceva nou” (p.107).

În Canada, noua venită, încurajată și de ecurile pozitive din partea familiei, trece la o poziție activă în plan cultural. Debutază în presă, în ziarul *Observatorul* din Toronto, cu o rubrică de comentarii muzicale. În cenaclul aceluiași ziar cunoaște multe personalități, a căror influență i-au orientat pozitiv formarea literară. „Acasă”, întâlnirea „în spirit” cu Nicolae Băciuț (care i-a sugerat ținerea, în Vatra veche, a rubricii *Oamenii pe care i-am cunoscut*) a dus la realizarea cărții de amintiri cu același titlu, prima în care a ajuns la „un dram de încredere în scrisul meu” (p.111). Exemplu de modestie, „mezina” familiei, venind după ceilalți membri cu cărți publicate, n-a încetat nici o clipă să-și caute identitatea. Debutază editorial cu volumul *Miniaturi de dincolo de ocean*, tipică pentru statutul unei voci din diaspora (aici Canada), publicând însă în România, locuind în limba/cultura română. „Marea școală” în ale scrisului socoate a-i fi fost site-urile literare în care a activat cu postări de poezii, eseuri, comentarii diverse, ca și grupaje de poezii în antologii lirice publicate. Prin colaborarea rodnică la diverse reviste autoarea a adunat „material suficient pentru mai multe cărți, nu una”. Totul însă însoțind practica de *self-publishing* cu o „atentă și riguroasă selecție a textelor” (p.115). În pas cu moda vremii, scriitoarea adaugă, la galeria de portrete de *Oameni pe care i-am cunoscut* continuată în *Vatra veche*, și pe cele din ciclul *Întâlniri în spațiul virtual*, pe site-urile literare frecventate. Secretul succesului, mai ales al primelor cărți de povestiri, este contrastul, cu efecte comice „între ce știam eu din România și ce întâlneam în Canada” (p. 118).

De poziție a unui talent de excepție, mărturia Veronicăi Pavel Lerner respiră firesc aerul tare al culturii. În casa familiei sale de intelectuali autentici s-au perindat, ca prieteni de discuții și idei literare ai fratelui cult Toma, nume ca Matei Călinescu, Ion Negoitescu, Șt. Aug. Doinaș. Tot ca prieten de familie îl cunoaște pe N. Steinhardt, căruia autoarea îi

creionează, în câteva pagini, un remarcabil portret fizic și intelectual, din care răzbate înțelegerea omului și a suferinței atroce prin care a trecut, ca și dimensiunea reală a triumfului său artistic.

Un dialog intens, schimb de subtilități relevante ne oferă capitolul despre „cărțile viitorului” în confruntarea cu „oferțele virtuale”. Păstrând convingerea „că niciodată cărțile nu vor dispărea”, că în speță genul epistolar se va perpetua, scriitoarea aduce, în talgerul opus al balanței, o perspectivă avansată asupra evoluției culturii, decelând aspecte „caligrafice”, mărci ale identității interlocutorului chiar și în emailuri; solista de la pian afirmă că „atingerea tastelor de calculator...e muzică”; computerul, mai aflăm, e „simultan și creion și gumă”, iar scrisul la computer nu e doar tastare, ci o angajare totală, cu trup, minte și suflet.

Pe tema „condiției scriitorului român în Canada” ne întâmpină observații acute, din experiența directă și nu numai. Aflăm astfel că, în primii ani, eforturile de adaptare la condițiile din noua patrie primează, nelăsând loc pentru afirmarea culturală. În vasta Canadă, provinciile își au ziare în limba română; în zona Toronto există anual *Săptămâna culturală* de la *Câmpul românesc din Hamilton*, cu invitați din lumea largă. Cu toate oportunitățile reale ale mediului cultural canadian, scriitorii români nu trăiesc doar din scris, ei fiind totodată universitari, traducători, ori activând în alte domenii. Paradoxul scriitorilor români din prima generație după emigrație este acela de a purta povara trecutului românesc recent într-o lume nouă, ale cărei realități sunt tentați, desigur, să le descrie. Răspunsul scriitoarei noastre la aceste provocări este implicarea: „Sunt foarte ocupată, colaborez la multe reviste din țară, dar și din Canada și, ca să pot scrie, trebuie să fiu la curent cu actualitatea culturală, deci citesc o mulțime”.

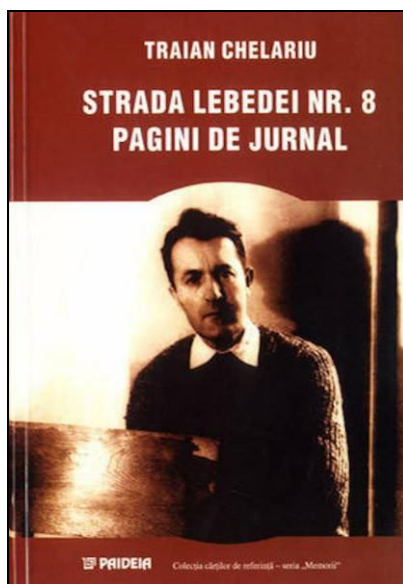
Mărturia rodnică a Veronicăi Pavel Lerner confirmă odată în plus flerul jurnalistic, instinctul dialogal al „vânătorului” de trofee culturale de excepție care e Nicolae Băciuț. Prădător și pradă schimbă aici rolurile, într-o cursă a dezvăluirilor esențiale.

Traian Chelariu, Jurnal

O imagine vie a ultimei părți a așa zisului "obsedant deceniu" al literaturii și spiritualității românești (anii 1956-1960) ne oferă cartea lui Traian Chelariu, *Strada Lebedei, nr. 8, Pagini de jurnal*, (consultată on-line pe aeca.ro/userfiles/files/.../Stradalebedeinr8.paginidejurnal/farapunctTraianChelariu.pdf., la 18 iunie 2018).

E vorba despre jurnalul unui poet, licențiat în filosofie, cu studii la Paris și Roma, eliminat din învățământul românesc, din pricina unor articole cu conținut național, publicate înainte de 1945. La fel, poetul remarcat de însuși Perpessicius chiar de la primul volum, *Exod*, apărut în 1933, urmat de *Proze pentru anul inimii*, versuri, 1934 și *Zaruri* (1936) și *Casă de nisip* (1937) ultimele două cuprinzând aforisme filosofice, în același an, al eliminării din învățământ, 1952, a fost scos fără drept de apel și din Uniunea Scriitorilor. După un an de șomaj și mizerie, trecând mai apoi ca muncitor necalificat prin diferite întreprinderi socialiste, de unde era mereu pus pe liber datorită dosarului măsluit de poliția politică de inspirație sovietică, intră în serviciul de Deratizare și Ecarisaj București (1954-1957) unde duce viața umilă și fără perspective ca cea personajului de ficțiune, Victor Petrini, din ultimul roman publicat în timpul vieții de Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pamânteni*. Dar aici avem de a face cu realitatea pură și simplă a acestei epoci, nu cu trăirile imaginate de scriitor și puse pe seama unui personaj de ficțiune. Pentru că poetul rafinat și intelectualul de clasă Traian Chelariu era un om în carne și oase, soț iubitor și tată de familie, binecunoscut până atunci în protipendada intelectuală a țării, dar care este imediat abandonat de prieteni când a căzut în dezgrația regimului supus arbitrariului ideologic și dominației străine.

Jurnalul său, care este de fapt comunicarea cu sine a unui intelectual onest, martor al unei epoci absurde, al unei răsturnări de valori umane nemaîntâlnite, ne oferă imaginea vie a unui timp necruțător și a unei lumi din jurul său deformate prin teroare și frică. El nu este un luptător care se opune cu fapta, un adevărat om de acțiune, ci un gânditor, un om care reflectează la propria condiție și la

condiția țării sale supuse utopiilor procustiene străine ființei și neamului. El acceptă condiția de om al muncii fizice, atunci când îi este îngăduită această demnitate, o face cu sânguință și stoicism, pentru că astfel câștigă pâinea de subzistență a sa și a familiei sale, iar după cele opt, zece, douăsprezece ore de robie se întoarce la cărțile sale, la poeziile pe care le șlefuieste neconținut, la meditațiile filosofice și nu în ultimul rând la jurnalul care îi întărește mereu conștiința de intelectual și de om.

În același timp, Traian Chelariu luptă pentru a-și dovedi nevinovăția în fața cerberilor acefali ce au pus stăpânire pe cutura română și pe destinele elitelor românești vizionare. Face memorii la înaltele oficialități, la ministerele învățământului, la inspectoratele școlare, ajungând în final să-și ceară dreptatea în judecătorii și tribunalele corupției. În paralel, având în vedere palmaresul literar de dinainte de război și creația neconținută de după, fără dreptul de a publica, continuă cu memoriile la Uniunea Scriitorilor, pentru a fi reprimat. Dar acolo veghează stalinistul Mihai Beniuc, cunoștință din timpul războiului mondial unde ambii lucrau la serviciul de cenzură al armatei și de la alte publicații literare, care nu-l mai dorea printre scriitori. "Toboșarul vremurilor noi", cum se autodefinia poetul, devenit între timp agent al NKVD-ului rus, care-și pervertise până mângăind neconținut versuri inepte pe stânca ideologiei de partid, nu-l mai putea accepta pe estetul Traian Chelariu printre scriitorii proletcultiști, falsificatorii, de fapt, ai artei poetice. Tocmai pentru că el nu

facea abstracție de esența poeziei, de reflectare a frumosului și a aspirației întru frumusețe a omului, indiferent de cruzimile regimului față de aceia care-și păstrau demnitatea și spiritul cast, dar care îi hrănea copios pe proprii adulatori, chiar dacă se dovedeau până la urmă imbecili sadea.

O astfel de scenă reproduce diaristul cu ocazia unei ședințe de cenaclu al cadrelor didactice bucureștene, după reabilitarea sa în învățământ (1957), când au fost invitați din partea Uniunii Scriitorilor Mihai Drăgoș, Nina Cassin și Maria Banuș. Aducă Traian Chelariu: "Poezii de la Uniunea Scriitorilor, așteptându-se probabil la niște discuții de la superiori la inferiori, cu niște belferi, au fost fâștâciți când s-au văzut puși în fața unor probleme la care nu se gândiseră". Continuă autorul: "...poezii nu au prea fost mulțumiți de belferii care și-au permis să le aducă, pe lângă ocazionalele omagii, câteva substanțiale critici în ce privește nivelul inegal, deseori scăzut al scrisului lor liric." Scriitorii proletcultiști, coborâți din Olimpul lor artificial, falsificat de ideologie, în fața cititorilor avizați, cu forță de pătrundere în adevărta literatură care se scria în acea vreme pe alte meridiane, devin încet, încet, nesiguri, șovăitori și se baricadează tocmai în ideologia care i-a sărăcit întru totul de adevăr și valoare umană.

Acesta e doar un aspect al reacției în fața vieții a faunei scriitoricești colaboraționiste cu regimul inuman, instaurat în acea vreme și dospit în aluatul minciunii oficializate. Altul, ținând chiar de prietenia de odinioară cu Mihai Beniuc, secretarul și mai apoi președintele Uniunii Scriitorilor din acea vreme, când Traian Chelariu îi adresează în mod oficial memoriile după memoriile pentru re-primire, îl încurajează pe acest drum, iar în particular îi apostrofează pe scriitorii care îi dau recomandări pozitive pentru meritul de a face parte din rândurile lor, învinuindu-i că încurajează în acest fel literatura estetizantă, cu reflexe ale mentalităților burgheze.

Dar, din infernul muncii de jos, din lupta cu otrăvurile și șobolanii adevărați, poetul își varsă năduful în versuri tragic-ironice: "Cum să măntrec și-acum cu tine? M-ai strivit/ Cu titlurile-nalte, de mult, și bunăstarea.// Vezi, eu ca toți poeții naivi, n-am→

GEO CONSTANTINESCU

File din Războiul pentru Întregirea Națională

Mihail Kogălniceanu afirmă că „după priveliștea lumii, după minunile naturii, nimic nu este mai interesant, mai măreț, mai vrednic de luare aminte decât istoria”. Cercetarea trecutului poporului nostru, trecut de multe ori însemnat cu sânge de erou, ne întărește cu prisosință în suflet dragostea de neam și simțul demnității naționale, prin plămădirea și existența bimilenară și continuă a poporului nostru în aria geografică în care el s-a format. Mai întâi de toate, cercetarea trecutului poporului român ne întărește convingerea că ne-am născut și am rămas aici mereu în toate timpurile, oricât de potrivnice au fost împrejurările prin care am trecut. Cercetarea trecutului poporului român scoate în evidență adevărul că el a fost călăuzit permanent de idealul unității sale naționale, ideal pentru care a trebuit să lupte de-a lungul timpului și să producă mereu eroi martiri ai neamului românesc. Cartea neamului nostru ne arată pilde de eroism ale înaintașilor, pentru apărarea pământului strămoșesc de cotropitori străini, pentru împlinirea idealului de unitate națională și dreptate socială. Cartea neamului nostru, de multe ori, s-a scris cu litere de sânge. La vremuri de răscruce, românii au luptat până la jertfa supremă, și-au apărat glia strămoșească pe care au sfințit-o cu scump sângele lor.

Avem în fața ochilor noștri trupești și sufletești o lucrare de mare valoare, intitulată: **Lunca Bradului Războiul pentru întregirea națională 1916-1918**, o carte de-a dreptul tulburătoare, răscolitoare, emoționantă, în care este prezentată lupta și jertfa de sânge pe care au adus-o oamenii din Lunca Bradului, pe câmpurile de luptă ale Primului Război Mondial, autoarea cărții fiind doamna prof. **Daniela Clineag**, un dascăl devotat slujirii învățământului românesc.

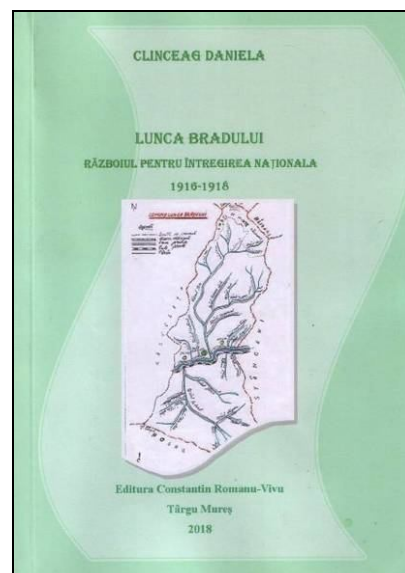
Primul Război Mondial a însemnat și continuă să rămână în istoria poporului nostru, ca un act nedezmințit și în veac mărturisitor despre vrednicia acestui popor, despre

setea lui de libertate, dreptate și neatarnare, o expresie a jertfelniciei pentru înfăptuirea idealului național deschizător de drum nou spre împlinirea unor realizări din ce în ce mai mărețe, asemenea aceloră din 1918, când s-a realizat unitatea tuturor românilor. Dar el a exteriorizat și spiritul de solidaritate și întrajutorare caracteristic românilor trăitori pe toate meleagurile de atunci și de azi ale pământului strămoșesc. Românii de toate stările, de toate categoriile sociale, de toate vârstele și ocupațiile și-au înmănunchiat, atunci, sânguințele și au venit, pe felurite căi, în sprijinirea morală și materială a luptătorilor de pe fronturile Primului Război Mondial.

Cartea aceasta a doamnei prof. Daniela Clineag este extrem de bine structurată și de asemenea, este foarte bine documentată. Reiese din paginile acestei lucrări că ea reprezintă rodul unei intense munci de studiere și cercetare, a unei trude neconținute desfășurată pentru scoaterea la iveală a adevărului istoric și propovăduirea lui. Această carte reprezintă o contribuție substanțială la dezvoltarea istoriografiei românești contemporane și contribuie la cunoașterea jertfelor de sânge pe care le-au dat românii din Lunca Bradului în timpul Primul Război Mondial.

Eroii din Lunca Bradului din Primul Război Mondial: Cif Vasile, Cif Filip, Croitor Dumitru, Croitor Mihail, Jârcan Mihail, Jârcan Arsinte, Gliga Alexandru, Croitor Savu Toader, Moldovan Mihail, Gliga Ilie, Bândilă Simion, Kapakz Simion, etc., precum și toți eroii români căzuți pe câmpurile de luptă ale Primului Război Mondial, indiferent din ce loc erau, toți împreună formează acea sfântă cunună de eroi martiri ai neamului românesc, care și-au dat viața pentru neam și pentru țară.

Fiecare dintre cei căzuți pe fronturile Primului Război Mondial, a îmbrăcat veșmântul eroului și cununa martirului. Prin rolul lor istoric, acești eroi și-au câștigat laurii nemuririi. Pentru vrednicia faptelor lor, suntem obligați să le purtăm o veșnică și pioasă amintire, să înălțăm către cer, pentru ei, rugăciunile noastre, se cuvine să le aducem cinstea, lauda și recunoștința noastră a urmașilor, a celor ce simțim românește, a celor ce ne prețuim istoria.

O felicit pe doamna prof. Daniela Clineag, care a trudit la realizarea acestei lucrări extrem de importante, care ne aduce în fața ochilor noștri sufletești, lupta și jertfa de sânge ale minunatelor plaiuri ale localității Lunca Bradului, din timpul marelui război, doresc să-i urez mult succes în activitatea sa de dascăl, dar și în cea de cercetare și studiere a trecutului istoric al neamului românesc.

FLORIN BENGHEAN

TRAIAN CHELARIU, JURNAL

→preacurvit/ Cu crezurile mele, cu visul, cu cântarea./ Invidiat de tizii tăi lacomi, ai ajuns.// Eu-munca pentru pâine mi-o fac în hingherie...!”
Notațiile minuțioase și sincere ale unui om și în același timp ale unui mare poet și intelectual reflexiv la ordinea vieții și a lumii, ale unui spirit demn, dar scos în mod abuziv din rândurile celor ce puteau conferi un orizont omenesc absurdului epocii staliniste în România, notele lui aproape zinice strănse în volumul *Strada Lebedei, nr. 8, Pagini de jurnal*, constituie un regal. E vorba de o imagine adevărată, trăită dureros de protagonist, dar judecată în profunzimea ei, a celei mai negre epoci din istoria României, recuperând în același timp gândurile și reflecțiile spiritului său neliniștit, neaplecat, veșnic căutător al dreptății sale și a libertății de expresie a tuturor, care, de altfel, nici nu s-ar fi putut afirma cu voce tare în acele vremuri și în acel colț din Europa, confiscat atât de brutal de tiranie.

Petală dusă de vânt

De-ar muri poezii, toți, pustiit ne-ar fi iar cerul,
Stelele n-ar cuvânta, luna s-ar ascunde-n nouri,
Am fi reci ca-ntr-o vitrină, amalgam de bibelouri
Fără pic de sentiment, ar mușca din inimi gerul.
De-ar muri poezii, toți, sărăcit ne-ar fi cuvântul,
Cântecele ar pieri lângă harpe și viori...
Fără coarde mângâiate din buchetul de flori
Ar rămâne amintirea ce ne-a-mbogățit veșmântul.
De-ar muri poezii, toți, sufletele-ar sta închise,
Colivii și închisorii ne-ar fi case și biserici...
Triste strane părăsite, lacrimile-a mii de clerici,
Visul sub călcâiul mort, iadul porților deschise.
De-ar muri poezii, toți, am fi insule pe ape,
Vitregiți de glasul dulce-a unui sfânt recitator
Care pune vers pe aripi fiecărui trecător...
Întinzându-i cupa vieții să deguste, să se-adape.
De-ar muri poezii, toți, ar muri în noi iubirea,
Lumea stanelor de piatră, a fantasmelor pierdute,
Universul fără hrană, limba stearpă-n slove mute
Priponită-n cerul gurii, răstignită- fericirea.
El, poetul ne vorbește-nțelepciunea din cuvânt
Către lume se pornește, petală dusă de vânt.

Final de poveste- SONET

Dezbracă-ți vâlul nopții, făptură nelumească,
și vino mai aproape de trupu-mi încălzește,
prin pielea mea sărutul din tine să-nflorească,
în ochii tăi, lumina, din zorii zilei crește.
Sub pașii tăi mă mistui, angelică femeie,
covor să-ți fiu iubito, drumul pietruit cu vise,
tu, elixir de patimi, parfum de azalee
ce risipești iubirea și porți de rai deschise.
Mă mistui ca un rug aprins de-a ta văpaie,
cenușa, tu, mi-o suflă prin picături de ploaie,
femeie fie-ți milă, privirea ta mă taie
în mii de bucățele, încătușată-mi este
corvoada fericirii prin pletele-ți celeste,
nu-mi ignora chemarea, finalul de poveste.

Statui de gheață

În cartea sfântă spune: „Va ninge în deșert”
și tot acolo spune: „De vă rugați, vă iert!”
Nimic nu se vorbește de veșnice ninsori
Ce cad la om în suflet, împrejmuit de nori,
E frig! în noi sunt țurțuri ce nu dispar nici vara,
O inimă-nghetată așteaptă primăvara,
A înghețat și limba, nu spune-o rugăciune,
În vatră nu sunt lemne, nu-i nici un biet tăciune.
E supărat, Preabunul, că n-avem foc în vatră,
Că-n loc de lemne-n sobă am pus la gură piatră,
Prin noi nu curge sânge, sunt oameni de zăpadă
Și îngerii din templu au început să cadă...
Altar de rugăciune pe care demoni cântă,
Pe care limba mută de-o vreme nu cuvântă,
Of!... de-am zidi păcatul în alte emisfere
N-ar fi atât de iarnă rugându-ne-n tăcere.
Mă uit la pielea rece, încerc să mă clintesc,
În jurul meu troiene, zăpezile iar cresc,
Statuile de gheață nu au în ochi lumină
Și candelile toate s-au stins de-atâta vină.

ultimul reper

pirul mușcă din rodul pământului
șoarecii au năvălit și în bibliotecile virtuale
sfâșiind literele culese din foile îngălbenite ale istoriei
imoralitatea s-a așezat pe fotografiile precum rugina
fructele au gustul laboratoarelor viitorului
în inima pădurii un măr pădureț mai soarbe din esența
trecutului
pe stâlpul de telegraf și ciorile ciorovăiesc în alt grai
doar în mănăstiri mai găsești adevărul ascuns în
evangelii
adevărul rostit de frescele pictate în urmă cu sute de ani
în inima societății corupte mai ticăie muribund ceasul
cunoașterii
oamenii se nasc cu testamentul necunoașterii viitorului
apele poluate au înghițit peștii odată cu Iona
Oare cum se simte în burta peștelui mort de șapte zile?
unii s-au născut cu gustul înfrângerii
alții cu gustul răzbunării înainte de a fi trădați
uneori soarele revarsă aceeași căldură peste lume ca
altădată
cerul a rămas la fel, cu stele, cu luna plină
uneori secera lunii parcă ar vrea să taie din privirile
suferinde ale existenței terestre
la cârma bărcii lui Noe s-au așezat politrucii cu fețe de
corbi
cu gură de lup, cu gheare de fiare sălbatice ce-au căpătat
instinct de vânători
într-o groapă comună stăm noi printre leșuri și păsări
porumbei ce-au murit în zbor, căpriori ce-au murit
alungați din păduri de zgomotul dinților de fierăstrău
lângă noi stau copiii ce-n jocul lor virtual au uitat să
copilărescă
pleoapele lor au căzut peste visele lor nenăscute
în mijlocul cimitirului e un șantier
s-a aprobat așezarea șinei de cale ferată
trenul în care vom urca toți ca niște stafii ce caută gara
infernului
un infern așezat la porțile raiului din care încă mai fumează
cruci
oare ce ai făcut, omule, să oprești răspândirea pirului în
lume?
oare ce o să spună istoria despre tine peste o mie de ani?
nu lăsa șoarecii să ajungă la cer, nici corbii, nici
mucegaiul
e singurul loc neschimbat
un loc unde candela arde la fel
unde lumina nu se stinge la fiecare adiere de vânt

ANA PODARU

Mai întâi, este o jignire la adresa masei de intelectuali români care au militat sincer pentru actul unirii. În al doilea rând, nu este nimic neobișnuit ca poporul să fie condus de elite și să le urmeze.

Românii ardeleni au fost condamnați de așuritorii lor să nu aibă în fruntea lor lideri politici și economici puternici, ci, până târziu, doar preoți și dascăli, adică intelectuali ieșiți din sânul lor și apropiați de ei.

Dar ei – românii ardeleni – nu au rămas nicio clipă fără elite și aceasta le-a fost salvarea. Decenii la rând înainte de unire, preoții și dascălii nu-și încheiau slujbele, respectiv lecțiile, fără să spună adunărilor în care vorbeau că „soarele românilor la București răsare”.

Este de ajuns să fie urmărite documentele existente, rapoartele autorităților, procesele verbale ale ASTREI, protocoalele partidelor politice, asociațiilor profesionale, școlilor etc., pentru a dovedi cum s-a pregătit unirea de jos în sus și din cele mai sofisticate și savante cercuri academice până la nivelul satelor.

Este clar că intelectualii au stimulat unirea, că i-au conștientizat intens pe oameni în spiritul unirii, că i-au convins de binele care avea să vină, dar cine poate să condamne acest lucru și de ce?

Toți intelectualii militanți de oriunde și de oricând au fost ghizii popoarelor lor.

Lozinca elitei ardeleni de atunci a fost: „Țineți cu poporul, ca să nu rătăciți!”

Prin urmare, conducătorii, desprinși din popor, se orientau după aspirațiile poporului, le justificau și le susțineau, iar poporul își urma conducătorii. Nici căile alese de popor (grupuri mari de oameni) nu erau infailibile, dar elitele și plebea, cel puțin din 1848 până la 1918, au mers concordant.

Eseuri istorice se pot scrie multe, opinii despre trecut poate exprima oricine, dar scrisul istoric trebuie lăsat

istoricilor de meserie, cercetătorilor, celor obișnuiți și pregătiți să opereze cu sursele istorice. Conform specialiștilor, în epoca despre care scriem, unirea din 1918 a fost un act de voință națională românească, formulat de majoritatea populației și recunoscut prin tratate internaționale cu valoare de lege. Să nu se uite că voința majorității devenise atunci, începând cu ianuarie 1918, pentru prima oară în istorie, un principiu de drept internațional.

Unul dintre cele 14 puncte formulate de președintele Woodrow Wilson și aprobate de Congresul SUA, în vederea destinderii și democratizării atmosferei internaționale, a impunerii și conservării păcii în lume, prevedea dreptul popoarelor la autodeterminare, adică dreptul majorității de a decide soarta unei provincii istorice viabile și unanim recunoscute.

Aprobarea ca principii de drept internațional a celor 14 puncte wilsoniene a dat un imens impuls mișcării de emancipare națională a popoarelor, ajutându-i pe polonezi, pe români, pe cehi, pe slovaci, pe sloveni, pe croați, pe sârbi, pe baltici etc. să-și formeze state naționale/federale, să-și refacă statele vechi ori să le întregască pe cele existente.

Cu alte cuvinte, decizia românilor, exprimând voința majorității locuitorilor din provinciile istorice Basarabia, Bucovina și Transilvania, era în deplină concordanță cu principiile recunoscute și aplicate de către marile puteri, în frunte cu SUA. La Conferința de Pace de la Paris, puterile aliate și asociate nu au făcut decât să constate – în urma unor laborioase și dificile discuții, firește – că deciziile românilor au fost corecte și să le ratifice.

Restul sunt chestiuni interesante, dar adiacente, excepții, și nu generalități, nostalgii, și nu realități. Cazurile de neaderență a unor români la ideea Marii Uniri se cuvin studiate, relevante, dar nu augmentate, deviate, scoase din context spre falsificarea voinței generale.

Eseurile despre trecut au rostul lor, ca și publicistica istorică în general. Se face astăzi copios meta-istorie, istorie contrafactuală, istoria

iluziilor oamenilor, istoria ideilor neviabile și a personalităților care luptau contra curentelor dominante, se evocă felurite ciudățenii și rarități, ajung să fie privite drept mituri clișeele și stereotipurile, să fie valorizate personaje considerate îndeobște negative etc.

Toate acestea au loc sub soare, sunt adesea receptate mai bine de public decât temele clasice de istorie, fiindcă gustul este și el esențial în revigorarea trecutului.

Dar aceste abordări nu trebuie confundate cu cercetarea trecutului dacă ele nu reprezintă așa ceva, pe de o parte, iar concluziile unor întâmplări sau fapte marginale nu trebuie impuse drept dominante, pe de altă parte.

„Noile puncte de vedere” evocate mai sus nu sunt fabricate acum – când se apropie sărbătoarea centenarului Marii Uniri –, dar nici nu se reciclează acum din pură întâmplare.

Acestea au o lungă istorie în urmă. Pe de o parte, ele provin din arsenalul naționaliștilor revizionști (mai ales ungari), care au cultivat mereu, în secolul care a trecut de la 1918, ideea „nedreptății istorice” făcute Ungariei de către marile puteri, care ar fi dat cadou României „înapoiate și balcanice” înfloritoarea provincie numită Transilvania, „iluminată” timp de un mileniu de „civilizatorii Bazinului Carpatic”, adică de unguri.

Limbajul detractorilor unirii nu este acum tocmai acesta – între timp formulele de exprimare s-au cizelat, s-au europeanizat –, dar el se poate descifra ușor printre rânduri. Odată cu această ușoară tâlcuire, se vede limpede și sorginea lui revizionistă, neprietenoasă la adresa poporului român

Acad. IOAN AUREL POP

Inedit

MAREA UNIRE DIN 1918 ȘI BISERICA

La 1 Decembrie 2018, românii de pretutindeni, din țară și din afara granițelor geografice, sărbătoresc 100 de ani de la Marea Unire de la Alba Iulia, când, sub conducerea înțeleaptă a Regelui Ferdinand Întregitorul s-a realizat România Mare. Pentru noi, românii, anul 1918 a fost un an providențial. La 27 Martie 1918 Basarabia - lacrima neamului românesc - revenea la Patria Mamă; la 28 Noiembrie 1918 era rându Bucovinei - cu obcinele și mânăstirile sale -, pentru ca la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia - devenită capitală de suflet a neamului românesc - să se realizeze unul din visele seculare ale națiunii române, desăvârșirea statului național unitar, prin Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România.

Alba Iulia, mândrul oraș transilvan, mai fusese martora unor evenimente de seamă ale istoriei și culturii române. Aici, realizase Mihai Viteazul, la 21 Octombrie 1599, prima Unire politică a celor trei Țări Românești; tot aici a apărut, la 20 Ianuarie 1648, "Noul Testament de la Bălgrad" al mitropolitului Simion Ștefan. La Alba Iulia au suferit martiriul, la 28 Februarie 1785, Horia și Cloșca și tot aici, vor fi încoronați, la 15 Octombrie 1922, Regele Ferdinand și Regina Maria, ca primii suverani ai României Mari.

Pe fundalul succesiunii evenimentelor istorice din anul 1918 vom încerca, în cele ce urmează, să subliniem contribuția Bisericii Românești, Ortodoxă și Greco-Catolică, la Marea Unire.

România intrase în primul Război mondial pentru "împlinirea dezideratului fundamental al desăvârșirii statutului național" - cum preciza C. C. Giurăscu.

În toamna lui 1918, Monarhia austro-ungară se destramă ca stat, datorită crizei celor patru ani de război, înrăutățirii situației economice și, mai ales, a ridicării națiunii din dubla monarhie, între care și românii din Transilvania.

La 12 Octombrie 1918, după manifestările de la Cluj, Brașov, Arad, Reșița și Petroșani, Comitetul executiv al Partidului Național Român din Transilvania a formulat o declarație prin care proclamă dreptul inalienabil la viață liberă a românilor din dubla monarhie. Declarația a fost citită în Parlamentul de la Budapesta, la 18 Octombrie al aceluiași an, de către deputatul Alexandru Vaida-Voievod (greco-catolic), ultima la care au participat delegații ardeleni.

Între Octombrie-Noiembrie 1918 au luat ființă în Transilvania și Banat, Consiliile naționale românești, iar la 30 Octombrie 1918 s-a constituit la Arad, Consiliul Național Român, ca "unic for care reprezintă voința poporului român". Sub conducerea sa s-a intensificat lupta pentru reunificarea cu Țara.

Slujitorii Bisericii Românești - Ortodoxe și Greco-Catolice - s-au aflat în primele rânduri ale luptătorilor pentru unitate națională, deziderat pentru care militau și periodicele religioase din Ardeal.

Ca exemplu al fraternității Ierarhilor români din Transilvania - ortodocși și greco-catolici - care ar putea servi de pildă și pentru situația de astăzi, menționăm și faptul că, la 21 Noiembrie 1918, cei cinci Episcopi români, ortodocșii Ioan Papp al Aradului și Miron Cristea al Caransebeșului și greco-catolicii Iuliu Hossu al Gherlei (devenit apoi cardinal), Dimitrie Radu al Oradei și Valeriu Traian Frentiu al Lugojului, au semnat o "Declarație de adeziune" la C.N.R., prin care-l recunoșteau "ca singurul conducător politic al națiunii române". Actul a avut un ecou pozitiv în rândul clerului și credincioșilor celor două Biserici surori.

La 14 Noiembrie 1918, profesorul Nicolae Bălan și căpitanul Victor Precup erau trimiși de C.N.R. la Iași pentru a discuta cu conducătorii de atunci ai țării situația din Transilvania. La 15 Noiembrie 1918, la propunerea prof. Bălan, C.N.R. hotărâ convocarea unei Mari Adunări Naționale, cu deputații aleși și reprezentanți ai tuturor organizațiilor românești.

Duminică 1 Decembrie 1918, a avut loc la Alba Iulia, Adunarea Națională care a decis unirea cu România. Erau prezenți 1228 deputați și delegați oficiali, alături de 100 de mii de români veniți din toate părțile unde se vorbea românește, de la Maramureș la Dunărea bănățeană, din Țara Bârsei până-n cea a Crișurilor. Între ei se aflau și reprezentanții Bisericii.

S-a început prin slujbe urmate de Te Deum-uri în bisericile ortodoxă și greco-catolică din Alba Iulia, după care delegații s-au reunit în sala Cercului Militar, sub președinția lui Cicio-Pop. În biroul adunării au fost aleși trei președinți - George Pop din Băsești,

episcopul Dimitrie Radu al Oradei (unit) și episcopul Ioan Papp (ortodox).

Raportul principal a fost prezentat de Vasile Goldis (ortodox) care a citit și proiectul rezoluției, devenit Hotărârea de unire a Transilvaniei cu România care începea astfel: "Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, decretează Unirea acestor români și a teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre". Goldis și-a încheiat raportul cu cuvintele "legătura sfântă a celor 14 milioane de români ne îndreptățește azi să zicem Trăiască România Mare !".

Ultimul orator a fost Iuliu Maniu, greco-catolic, care a vorbit în numele Partidului Național Român din Transilvania - discurs prohibit peste patru decenii în România. Iată un scurt fragment : ". . . Dacă privim înapoi la suferințele îndurate de neamul românesc, dacă ne amintim de sângele vărsat, nu știu cum să mulțumim lui Dumnezeu, că ne-a dat nouă, celor din generația de acum, să trăim aceste timpuri de înălțare . . . Înainte de a lua hotărâri trebuie să ne închinăm înaintea aceluia care ne-a ajutat ca lumina libertății neamurilor să străbată norii. Aceștia sunt vitejii din glorioasa armată română, conduși de marele căpitan, Regele Ferdinand (. . .) Unirea tuturor românilor într-un singur Regat și într-un nedespărțit stat este nu numai un ideal sfânt, ci și un drept inalienabil al nostru în baza ființei noastre naționale unitare. (...) Noi, românii din Transilvania, Banat și Ungaria suntem în drept și avem datoria să pretindem această Unire, pentru că aici a fost leagănul românismului (. . .) (St. Neagoe, Istoria Unirii Românilor, ed. Diogene, București, 1993, p. 287-290).

La ora 14, delegații au mers pe Câmpul lui Horia unde așteptau cei peste o sută de mii de români. S-au rostit mai multe discursuri. Episcopul Miron Cristea al Caransebeșului a spus, între altele : "Nu ne putem gândi astăzi la altceva decât la aceea ce au hotărât și au făcut frații din Basarabia și Bucovina, adică la Unirea cu scumpa noastră România, alipindu-i întreg pământul strămoșesc".

După care a poftit pe episcopul Iuliu Hossu al Gherlei să citească Hotărârea Unirii, urmată de cuvintele: "Fericit am vestit hotărârea judecâții→

Pr. Prof. Dr. CEZAR VASILIU

lui Dumnezeu prin reprezentanții a toată suflarea românească; fericiți voi, care ați pecetluit pe veci Unirea cu Țara Mamă. O viață întreagă veți mărturisi cu mândrie «Și eu am fost la Alba Iulia». Trăiască România Mare, una și în veci nedespărțită".

Entuziasmul mulțimii ajunsese la culme. Glasuri, vibrând de mândrie națională, scandau "Suntem uniți cu Țara" sau "Trăiască România Mare". Cei doi episcopi, Cristea și Hossu se îmbrățișau fericiți, cu roua bucuriei în priviri, iar episcopul Cristea profetea: "Pe cum ne vedeți aici îmbrățișați frățește, așa să rămână îmbrățișați, pe veci, toți frații României" (idem, p. 292).

Adunarea a ales Marele Sfat Național - 212 membri - în care au intrat cei cinci episcopi români, teologi, protoierei și preoți. La 2 Decembrie, Marele Sfat Național a ales Consiliul dirigent, iar la 14 Decembrie o delegație alcătuită din Vasile Goldis, Alexandru Vaida Voievod și episcopii Cristea și Hossu au prezentat la București Regelui Ferdinand actul Unirii Transilvaniei cu România. Atestarea hotărârii istorice de la 1 Decembrie 1918 a fost făcută prin decretul regal din 11 Decembrie 1918, investit cu putere de votul Parlamentului din 29 Ianuarie 1919.

În același timp în Banat situația generală era mai confuză datorită ocupației militare. La începutul lui 1919 s-a constituit "Liga Bănățeană", condusă de diaconul Avram Imbroane (ortodox) cu scopul de a informa opinia publică și Conferința de pace de la Paris despre drepturile românilor din acest teritoriu.

La 8 Ianuarie 1919, Consiliul național săsesc din Medias a aprobat hotărârea de la Alba Iulia, decizie asemănătoare luând și șvabii din Banat, reuniți la Timișoara la 10 August 1919, O delegație a "Ligii bănățene" a mers la Paris prezentând un memoriu asupra drepturilor noastre asupra acestui teritoriu.

Unirea Transilvaniei cu Țara a adus schimbări radicale și în viața Bisericii, mai ales a celei ortodoxe.

Ierarhii din provinciile alipite au intrat, la 30 Decembrie 1919, în componența Sfântului Sinod de la București, conform rânduielilor canonului 34 apostolic. La 31 Decembrie 1919, episcopul Miron Cristea devenea Mitropolitul Primat al României. Au fost reînființate episcopiile Oradei (1920), Clujului și Armatei (1921), Tomisului, Cetății Albe și Hotinului (1923). Mai mult, ardelenii au fost privilegiați în alegerile de episcopi. Alături de Miron Cristea, au devenit episcopi: Lazăr Duma la Argeș, Lucian Triteanu la Roman, Justinian Teculescu

la Ismail, protopopul de Săliște, Ioan Stoica, la Armată și cel de Brașov, Vasile Saftu, la Râmnic. La Sibiu a devenit mitropolit prof. Nicolae Bălan, iar la Cluj episcop Nicolae Ivan. Catedra de Istoria românilor de la noua Universitate clujeană va fi ocupată de protoiereul de Săliște, prof. Ioan Lupaș.

Una din marile împliniri ale Unirii de la 1 Decembrie 1918 a fost construirea catedralei ortodoxe din Alba Iulia, în numai un an și jumătate, având ca arhitect pe V. G. Ștefănescu și pictor pe Costin Petrescu. Ea a fost sfințită la 15 Octombrie 1922 de către Mitropolitul-Primat Miron Cristea, cu ocazia încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria.

La 4 Februarie 1925, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române aproba ridicarea Bisericii noastre la rang de Patriarhie, confirmată prin "Tomos"-ul Patriarhului Ecumenic, din 30 Iunie 1925. Încăunarea primului Patriarh al României - Miron Cristea - a avut loc la București, la 1 Nov. 1925.

Legea și Statutul de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, prevăzând participarea masivă a laicilor la viața Bisericii conform Statutului șagunian, consfințește astfel autocefalia Bisericii - obținută în 1885, în urma independenței de stat dobândită prin luptă în 1877 -. Ele prevedeau existența a cinci mitropolii - Ungro-Vlahia, Moldova și Transilvania, plus a Mitropoliei Bucovinei, cu Arhiepiscopia Cernăuților și Episcopia Hotinului, și a Mitropoliei Basarabiei, înființată în 1927, cu Arhiepiscopia Chișinăului și Episcopia Cetății Albe -.

În 1920, Guvernul român a intrat în tratative diplomatice cu Vaticanul, iar în 1921 s-a deschis Legația română pe lângă Vatican și Nuntiatuara apostolică la București. La 10 Mai 1927, la stăruința Regelui Ferdinand I (catolic) s-a semnat Concordatul cu Vaticanul. Ritul latin avea o mitropolie la București, cu 4 episcopii sufragane și alta la Iași. Ritul greco-catolic avea Mitropolia Blajului, cu 4 episcopii sufragane. În 1928 s-a emis o nouă Lege a Cultelor care a fost valabilă până în 1948, an în care Biserica soră greco-catolică a fost desființată prin lege. Restabilirea ei juridică s-a făcut după evenimentele din Decembrie 1989.

Constatăm că până în anul 1918 a existat o frumoasă colaborare între Ierarhii, preoții și credincioșii celor două Biserici naționale românești - ortodoxă și greco-catolică. Ei au fost împreună în momentele de răscruce din viața poporului român: răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan; Supplex-ul;

Memoriile lui V. Moga și I. Lemeni; revoluția din 1848; ASTRA; Memorandumul sau primul Război mondial (Pr. prof. M. Păcurariu).

Desființarea Bisericii greco-catolice în 1948 a însemnat bunuri confiscate, episcopi și preoți arestați.

Șase episcopi greco-catolici vor muri în temniță în urma tratamentelor fizice și morale inumane: Vasile Aftenie al Bucureștiului (+1950); Ioan Suciu al Blajului (+1953); Traian Frențiu al Oradei (+1952); Titus Livius Chinezu al Bucureștilor (+1955); Ioan Bălan al Lugojului (+1960); Alexandru Rusu al Băii Mari (+1963); alții vor suferii ca Iuliu Hossu al Gherlei-Clujului (+1970) - în ultima parte a vieții cu domiciliul forțat la mănăstirea Căldărușani și Iuliu Hirte (+1978). Alături de ei au murit și 4 episcopi catolici de rit latin, Alexandru Cisar al Bucureștiului (+1950), Antonie Durcovici al Iașilor (+1950), Francis Staffler al Oradei (+1957) și Augustin Pasa al Timisoarei (+1955).

Desigur și Biserica Ortodoxă Română își are martirii săi. Tot în perioada comunistă au pierit numeroși mireni și preoți ortodocși la Canal sau în temnițele de tristă amintire. Martirologiul Neamului Românesc cuprinde pe Patriarhul Nicodim Munteanu (+1948), pe Mitropoliții Irineu Mihălcescu al Moldovei (+1948), Tit Simedrea al Bucovinei (retras în 1945, + 1971), Efrem Enăcescu al Basarabiei (alungat în 1944, + 1968) și pe episcopii Nicolae Popovici al Oradei (pensionat forțat în 1950, +1960) sau Grigore Leu al Hușilor (+1949). Pe toți aceștia, precum și pe preoții și credincioșii martirizați de comuniști, Biserica Ortodoxă Română are datoria morală să-i canonizeze într-o zi pe care ne-o dorim cât mai apropiată.

Consider, deci, că cea mai potrivită încheiere o constituie cuvintele Regelui Ferdinand I rostite la încoronare la Alba Iulia, la 15 Octombrie 1922 : "Mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile și pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor au asigurat unitatea națională și salut cu dragoste pe cei care au proclamat-o, într-un glas și o simțire, de la Tisa până la Nistru și până la Mare" Ferdinand I - Regele tuturor românilor.

Lucrarea ar fi trebuit să fie susținută la manifestările din august la Câmpul Românesc de la Hamilton, Canada. Fiind bolnav, textul a fost citit de Milena Munteanu.

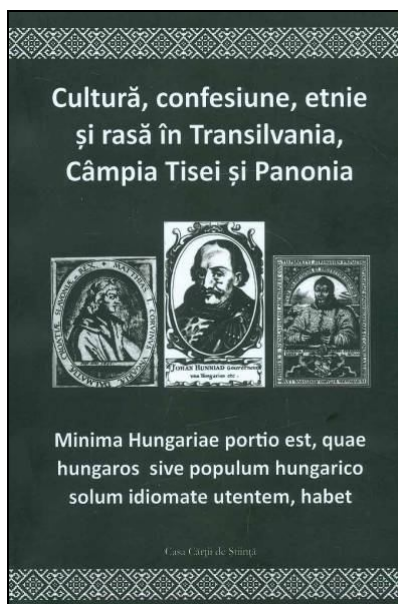
Preot prof. dr. Cezar Vasiliu (n. 31 august 1939, la Comarnic, Prahova) s-a stins din viață la 31 iulie 2018.

De la usque ad beneplacitum principis et regnicolarum... la genocid

*Nu intelectualii de rând, nu marii
ziariști, nu experții în
geostrategie, nu marii intelectuali de
azi, nici măcar unii
istorici din Academie nu au habar ce
a fost în Transilvania*

În 1846, în Galiția, stăpânită de
feudalii poloni, iobagii ruteni se
răscoală și 1000 de nobili polonezi
sunt măcelăriți și 500 de conace sunt
puse la pământ de către iobagi.
[Silviu Dragomir, *Revoluția
românilor din Transilvania, 1948-
1849, Documente de arhive, 1944*].
Aceiași situație era și în Transilvania,
Maramureș și Câmpia Tisei. De unde
și spaima slovacului Ludovit Kosút.
De unde și spaima lui Vesselenyi:
“dacă și valahii vor exista ca națiune,
prin situația lor, precum și în urma
egalității de drepturi vor ridica
pretenția ... Se știe însă că valahii
sunt în toate comitatele Transilvaniei
într-o majoritate covârșitoare. ... Iar
dacă Valahii ar avea o asemenea
situație în Transilvania, atunci ce s-
ar mai putea face cu valahii din
Maramureș și din Banat?” Dar
nobilii, de unde veneau ei, din
moment ce genetica ne arată că mai
puțin de 1% dintre maghiarofoni au
gene asiatică? Mai știm din raportul
episcopului catolic Dimitrie Napragy
de Alba-Iulia către împăratul Rudolf
al II-lea, din anul 1602, că ungurii,
adică nobilii erau *STRĂINI* în
Transilvania, și se comportau ca atare
[I.Slavici ISBN 978-973-637-158-3].
Nu întrutotul, căci după angevinul
Ludovic și germanul Sigismund
nobilii autohtoni sunt decăzuți din
demnitatea de cnez și din proprietăți,
dacă nu treceau la catolicism. Prin
urmare cnezi [din sanscritul *gnās*-în
română *cnez sau chinez*, în germană
könig, în latină *genus*] și greavii-
grafii, prin maghiarizare devin grofi
și-și păstrează calitatea de nobil și
feuda. Dar maghiarizarea poporului
se produce după reformă și după
războaiele religioase, după pacea de
la Westfalia din 1648, când iobagul,
viviarum rer, e obligat să treacă la
religia feudalului pe a cărei feudă
viețuia *usque ad beneplacitum* ...

La 23 martie 1848 ajunge și la
Târgu Mureș ce s-a întâmplat pe 11
martie la Praga și pe 13 martie la

Viena, și tinerii canceliști
maghiarizați îi somează pe canceliști
sași și români să iscălească unirea
necondiționată: *Unire sau moarte*
amenințau ei. Întâi tinerii avocați sași
și apoi românii trebuie să fugă
simțindu-și periclate viețile [G.Bariț,
Părți alese din istoria Transilvaniei,
vol.2, Brașov, 1993]. Câteva zile mai
târziu, la Cluj, avocatul Florin Micaș
împreună cu alți tineri sunt arestați.
Unii sunt executați. Maghiarofonii se
înarmează și vânează, la propriu, pe
românii recalitrânți la unire.
Guvernul feudal, care înțelesese
Unirea ca unica soluție de
supraviețuire a început și el vânarea
tinerilor intelectuali români. Apare
legea marțială, apar furcile și
spânzurătorile, în fiecare sat, ca să
bage mințile în cap iobagilor că nimic
nu s-a schimbat și nu se va schimba,
dar unirea trebuie acceptată. Aici în
Transilvania se va desființa iobăgia
dar numai cu despăgubirea feudalului,
și nu acuma. După Adunarea
Națională din 15-17 mai de la Blaj,
care cerea desființarea iobăgiei fără
despăgubire și egalitate în drepturi,
teroarea se intensifică zi de zi.
Teroarea mai atinge o culme cu
ocazia întrunirii Dietei feudale din
29/31 mai 1848 de la Cluj. Sașii nu
doar că nu sunt ascultați, ci cum au
mărturisit dacă s-ar fi opus “și-ar fi
pus în pericol viața” [G.Neamțu
Revoluția românilor .. pg. 40, ISBN
973-97325-5-0]. Episcopul Ioan Bran
de Lemenyi, șeful delegației
românilor aleși la Blaj, ca să
transmită, doleanțele poporului
Dietei, nu numai că nu este ascultat,

dar este luat pe sus, îmbrâncit și scos
pe stradă cu un steag pe care era scris
Unire sau moarte! La fel, ridicat pe
sus și scos în stradă, o pătește
deputatul sas Konrad Schmidt! Sub
această teroare, guvernatorul
proclamă că *uniunea este votată*
[G.Bariț, *ibidem* pg218].

Spirala violențelor extreme începe
pe 29 mai la Abrud. Apoi teroarea se
dezlănțuie; la 2 iunie 1848 la Mihalț,
unde mii de săteni se opun intrării
trupelor de grăniceri secui în sat,
aduși de feudalii locului pentru
pedepsirea localnicilor, vicecomitele
Pogany îi provoacă pe țărani să
accepte unirea și cum aceștia răspund
că rămân credincioși împăratului,
vicecomitele ordonă foc fără somație
– 14 morți pe loc alții mor după
chinuri groaznice. Administratorul
Ferentz Janos înregistra, la Aiud, în 4
iunie, 50 de morți și 70 de răniți! Un
măcel! La Sântioana decât să-și
elibereze sclavii feudalul i-a ars de vii
[G.Neamțu, *ibidem* pg]! Se
înființează tribunalele de sânge, care
omoaie pe loc de cele mai multe ori.
Măcelurile se amplifică și se
multiplică. Importanți lideri, între ei
și pr.S.Balint, av.Fl.Micaș, pr.I.Moga,
sunt întemnițați. Ziarul Ellenor cerea
să se omoare “o mie dintre bărbații
inteligenței române” [G.Neamțu,
ibidem, pg80]. Apoi măcelurile de la
Marghita, Bara, Nădab și Luna (valea
Arieșului). La adunările românești de
la Orlat, Năsăud și Blaj românii își
reafirmă aspirațiile sociale și
naționale întrucât au parte numai de
silnicii din partea feudalilor, iar
guvernul de la Pesta n-avea habar de
principiile de libertate și egalitate. La
Blaj se strâng 60.000 de oameni, și
sași și “unguri” pentru a scăpa de
prădăciuni, jafuri, și asuprirea făcute
dregătorii comitatelor și de feudali
care călcau toate drepturile omenești.
Și de aici, încolo, începe teroarea cea
mai sălbatică, primul genocid din
istoria Europei moderne. La Vața și
Bătrâna, în octombrie, un singur
măcel a costat viața a mii de români.
230 de sate sunt arse și rase de pe fața
pământului. Reghinul la 1 noiembrie
1848 este jefuit, ars și locuitorii, câți
n-au reușit să fugă, omorâți!

Cu prilejul recensământului din
1850 se constată absența a cca 50 de
mii de subiecți față de anul
antecedent evenimentelor. →

OCTAVIAN CĂPĂȚINĂ

CĂLCĂIUL

Plini de har și-nțelepciune
Și de spirit și simțire,
Ca un soare ce n-apune
Stăpânim întreaga fire.

În neastâmpărul visării
-Micul dar de la Moire –
Plini de duhul ne-mpăcării
Năzuim spre împlinire

Zidind lumi nemaivăzute
Și sfidând nemărginirea,
Strângem astrele căzute
Și le dăruim fiirea,

Și-am putea pătrunde-n sfera
Și tărâmul veșniciei,
Dacă n-am sluji pe Terra
Patimii și vicleniei,

Și n-am deveni – sărmanii,
Biete, jalnice fosile,
De n-am dobândi, cu anii,
Și-alt călcâi al lui Ahile!

DOAR MĂSURA

Uneori prea multul soare
deși-l iubim orbește
și subit noi pierdem clipa
pierdem sensurile toate
și încremenim mirați
de clipirea nebunească
a genelor ce se zbat
peste ochii-nlăcrimați

alteori ne ametește
precum vinul vechi de ani
dovedindu-ne că „multul”,
nu-i vreun soi de jurământ
și că doar „măsura-i sfântă”,
și în cer și pe pământ.

VOIA SORTII

Prin hățșul des al vieții
presărat cu labirinturi

de înșelăciuni și ură
poate n-am fost
numai înger
numai soarele magnific
înflorind grădini și pajiști
ori topind lumi de zăpezi
dar am fost sufletul clipei
și îndemn spre veșnicie
Omul înălțat de fapte
și ucis de viclenie.

PREFACERE ÎN ZEI

Furați de dreptul lor și de onoare
Strămoșii noștri au suit Golgota;
Ei n-au avut nici pâine și nici
soare
Numai durere, lanțuri și robota.

Înlăcrimați s-au așezat sub glie
Cu trupul răvășit de ne-mpunire,
Ducând cu ei în ceruri și vecie
Iubiri de frați și visul de unire.

Nădejdi creșteau ca florile-n
grădină
Și se-avântau spre înălțimi de
astre
Chiar și atunci – când fără nici o
vină,

Sophia Leonard, « Hei, joben »

Erau cosiți bărbații VIȚEI
noastre.

Și-așa muream dar și-nviam
întruna
Cu datină de Pasăre Măiastră,
Și n-am găsit o moarte, nu,
niciuna!
Să ne țină robi, robi în țara
noastră.

În zei s-au prefăcut, cu-ncetul,
frații;
Și-au rânduit o țară
DODOLOAȚĂ;
Nu i-au putut opri toți împărații
Și nici politica – perfida hoată!

ALBA IULIA 1918

Cu-Ardealul în suflet, cu țara în
minți
Puhoai de oameni curgeau
tremurând,
Cu fețe zbârcite, cu aer de sfinți
Dar toți într-un strigăt, toți într-
un gând.

Fiii-ți venit-au cu frunțile grele
De aprigă vrere, de dor și durut,
Și n-au fost nici roți, nici săbii
sub stele
În loc să-i oprească din ceea ce-
au vrut.

IULIU IONAȘ

→Având o creștere absolută a populației Transilvaniei de minimum 21.000 pe an, atunci pe doi ani, din 1848/49 ar fi trebuit să avem un avans de minim de 42.000 de oameni. Altfel spus lipsesc 92.000 oameni. Mai aplicat, Ioan Bolovan stabilește lipsa tot la 92.000, din care 55.000 datorată genocidului [I.Bolovan, *Analele Institutului de istorie G.Bariț, nr 35/1996*]. Un număr infim dintre aceste victime sunt dintre “rebeli”.

Români din Transilvania, Câmpia Tisei și Maramureș, au fost înrolați cu forța de către rebeli, alții, vienezi, italieni, germani, polonezi, de bună voie au luptat alături de rebeli. Toții acești, la un loc, adună 3,4% din totalul celor 55.000 de victime ale urii și intoleranței. Toți participanții la evenimintele tragice, maghiarofoni, români, străini vorbesc de scopul rebelilor: unirea și exterminarea românilor! De unde

atâta intoleranță și ură? Nu știa nimeni atunci nici Barițiu, nici Șaguna, nici alții. La mijlocul secolului trecut, Johann Weidlein, doctor în filologie ungară. face o autopsie a culturii, zise maghiare, în fapt a maghiarizațiilor, în lucrarea *Imaginea germanului în literatura ungară* [ISBN 973-577-257-4], și arată caracterul acestei culturi.

29 mai 2018,

MIHAI EMINESCU ȘI BASARABIA Basarabia la 2018. Ce-i de făcut?

(IV)

România își cucerește Independența

Extinderea Rusiei în Balcani, unde crease un mare principat al Bulgariei întins până la Marea Egee, a determinat intervenția marilor puteri. Rusia este nevoită să accepte să participe la un congres de pace european (iunie – iulie 1878), la care, de asemenea România nu este acceptată. Congresul de pace de la Berlin recunoaște independența României sub condiția modificării articolului 7 din Constituție¹⁶. Sudul Basarabiei este anexat la Rusia.

În aceste condiții, relațiile româno-ruse devin extrem de încordate. Bucureștiul este ocupat de trupe rusești. Carol I și armata se refugiaseră în Oltenia. Țarul era gata să ordone ocuparea militară a României. Opinia publică românească se ridică cu vehemență împotriva Rusiei. Era de neimaginat de cât de multă ticăloșie dădea dovadă Rusia, care, după ce România o ajutase decisiv să-i înfrângă pe turci la Plevna, după ce își angajase cuvântul și onoarea prin convenția din 4 aprilie 1877 cum că va respecta integritatea teritoriului statului român, anexează de la aceeași Românie sudul Basarabiei, amenințând-o și cu ocupația dacă nu-i cântă în strună de frică.

Carol I și Mihail Kogălniceanu înclinau să accepte propunerea făcută de Rusia ca, în schimbul sudului Basarabiei, România să primească un vast teritoriu de la Delta Dunării până la aliniamentul Varna – Rusciuk plus 200 de milioane de franci despăgubire de război. Ion C. Brătianu, însă, a refuzat cu încăpățănare oferta Rusiei, refuzând orice compromis cu Imperiul din Nord. A fost benefică poziția lui Brătianu? Nu cred. În fața refuzului românesc de a-i face pe plac, Rusia va pedepsi România, micșorându-i cât mai mult Dobrogea care o va primi.

În asemenea context tensionat româno-rus va scrie Mihai Eminescu

¹⁶ Vezi Gică Manole, *Mihai Eminescu și Evreii*, Editura Quadrata, Botoșani, 2017.

articolele sale în „Timpul”, făcând o pledoarie copleșitoare în favoarea statului român. Ca și Ion C. Brătianu, Mihai Eminescu aprecia că diplomația românească nu trebuie să accepte compromisul propus de Rusia. Dacă Rusia, având atâta teritoriu, smulge României aliate un mic, dar sfânt pentru români, teritoriu, poate să o facă cu forța. România, însă, nu e dispusă de bunăvoie sau de frică să-i cedeze nici măcar un metru pătrat din pământul său.

Articolele lui Eminescu informau opinia publică despre dreptatea istorică a României, dreptul său moral absolut de a-și stăpâni în voie patrimoniul său istoric. Poetul național a pus la zid Rusia, arătându-i rapacitatea și imoralitatea în relațiile cu România. Dreptul istoric e sfânt. Niciodată nu-l pierzi, dacă nu te învoiești formal să-l cedezi altuia. O veșnicie de-ar stăpâni Rusia Basarabia, pământul tot românesc va rămâne. Însuși numele de Basarabia, nota Eminescu, țipă sub condeiele rusești. Iar paharul cu otravă pe care a fost nevoită să-l bea România, în cazul sudului Basarabiei furat de Rusia la 1878, nici Iisus Hristos, Mântuitorul, nu l-a băut. Amărăciunea, revolta poetului național au devenit și mai mari după ce s-a aflat că însăși Independența țării, câștigată cu atâta jertfă de sânge în luptele din Bulgaria, era condiționată de modificare Constituției noastre în sensul dobândirii de drepturi politice și civile integrale de zecile de mii de evrei veniți în țară de două – trei decenii. Clauza Congresului de la Berlin va oferi ocazia lui Mihai Eminescu să scrie extraordinarele sale articole rezervate așa-zisei „chestiuni israelite”, articole pe care le-am analizat recent în cartea „Mihai Eminescu și Evreii”.

Sophia Leopold, „Floarea Domnului”

***

În timp ce scriam cartea despre „chestiunea israelită”, reflectată în publicistica poetului național, a crescut în mine gândul de a continua exegeza asupra Operei politice a lui Mihai Eminescu. Iar ediția, marea ediție Cassian Maria Spiridon¹⁷, care a strâns tematic într-un volum grandios întreaga publicistică eminesciană, mi-a ușurat luarea unei decizii în acest sens.

În studiul de față voi stăruia asupra articolelor pe care Mihai Eminescu le-a scris și publicat în legătură cu teritoriul românesc dintre Prut și Nistru, Basarabia.

Oricine este cât de cât inițiat în viața și opera poetului național știe/cunoaște că acesta a fost un adânc cunoscător al istoriei românilor. De asemenea, știe că gazetarul Mihai Eminescu, în cei câțiva ani de activitate jurnalistică (1876 – 1883), a scris un număr impresionant de articole, toate ilustrând profunda preocupare a poetului național pentru problemele fundamentale ale timpului său: relațiile agrare și lumea satelor, independența și războiul care a consacrat-o, chestiunea izraelită, românii aflați sub ocupație străină, chestiunea Dunării, Religia, problemele învățământului, guvernul și parlamentul, monarhia constituțională, Teorii și opinii economice, teorii și opinii politice, despre unitatea românilor ș. a.. Titlurile capitolelor din carte le-am luat din textele lui Mihai Eminescu.

11 februarie 2018

GICU MANOLE

¹⁷ Mihai Eminescu, *Opere Politice*, Editura Timpul, Iași, 2008, Ediție integrală, alcătuită și îngrijită de Cassian Maria Spiridon.

Mitropolia Ortodoxă Română a Basarabiei

(VIII)

12. Despre presiunile exercitate asupra desfășurării activității Mitropoliei Basarabiei

În data de 1 decembrie anul 2007 Președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, a declarat la postul de televiziune NIT că va contesta Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 13/12/2001, în cazul în care Mitropolia Basarabiei nu va reveni asupra hotărârii privind trei din cele patru episcopii istorice, componente ale sale. *"Nu dorim repetarea situației din Kosovo în Moldova. De aceea vom răsturna Decizia Curții de la Strasbourg, dacă dezordinea în jurul Mitropoliei Moldovei nu se oprește. Asta e o declarație oficială, eu nu arunc cu cuvinte când e vorba de astfel de probleme. Nu putem să ne târguim cu credința noastră și nu vom face din credință un ostatec al politicii. Dacă aceste evenimente vor continua și mai departe, ne rezervăm dreptul să ieșim din Hotărârea CEDO (Mitropolia Basarabiei vs. Moldova – n.n.) pentru că toți înțelegem că pe parcursul civilizației umane au fost foarte multe războaie, din care 90% au avut loc din cauza problemelor religioase, când o țară a vrut să impună religia sa unui altei țări"*¹⁸, a spus Președintele Vladimir Voronin. Asemenea declarații a făcut Vladimir Voronin și în anul 2009, când acesta a dat asigurări oficiale clerului din Mitropolia Moldovei (Patriarhia Moscovei) că în următorii patru ani nici o comunitate locală a Mitropoliei Basarabiei nu va fi înregistrată de către Ministerul de Justiție și că *"Guvernul va face tot posibilul pentru a anula înregistrarea Mitropoliei Basarabiei"*¹⁹. La 26 decembrie anul 2007, la revenirea sa în Republica Moldova prin punctul Sculeni de trecere a frontierei moldo-române, Mitropolitul Basarabiei a fost reținut, percheziționat timp de două ore, umilit și tratat ca un contravenient de către grănicerii și vameșii moldoveni, fără a i se aduce la cunoștință cauzele reținerii. După

ce grănicerii moldoveni și reprezentanții organelor de securitate nu au găsit nimic asupra sa, i-au cerut mitropolitului să semneze pe proprie răspundere un act prin care confirma că nu deține asupra sa substanțe narcotice. Nici un fel de explicații nu au fost prezentate în legătură cu această situație nici de responsabilii din Vama Sculeni, nici de reprezentanții Serviciului de Informații și Securitate deplasați special din centrul raional Ungheni Chișinău. Presa scrisă și audiovizuală au relatat pe larg despre acest incident organizat de autorități²⁰. Asemenea cazuri sunt într-un număr destul de mare și nu fac altceva decât să încerce intimidarea bunei desfășurări a activității Mitropoliei Basarabiei, mergând până la ideea lichidării ei.

În concluzie, putem afirma că atitudinea oamenilor politici din fruntea Republicii Moldova, cât și atitudinea Mitropoliei Moldovei față de reactivarea Mitropoliei Basarabiei este identică cu cea a Patriarhiei Moscovei, această atitudine explicând și ilustrând foarte bine situația din Basarabia, coordonatele pe care sunt trimise direcțiile de urmat pentru „organizarea” Republicii.

Așadar, în acest context putem vorbi de perspective mai bune? Probabil că da numai atunci când în plan politic deciziile vor fi luate fără a urma indicațiile venite pe filiere estice iar convențiile și tratatele democratice internaționale vor fi respectate cu sfințenie. De fapt, soluția unică, veșnică și imbatabilă e ancorarea noastră în Dumnezeu, iar în cazul de față respectarea grilei morale creștine a fost și e barca de salvare din marasmul comunist (sovietic), dar și din nebunia disonantă și grăbită a lumii noastre, postmoderne, contemporane.

**Material documentar întocmit de
Dr. STELIAN GOMBOȘ**

ANAMNEZĂ

Ubi sunt (...) între experiment și metafizică, în templul frumosului prin nesfârșita lui plinătate din eternitate, un destin polisemantic configurez poemelor mele dintr-un aliaj pur-metaforic având memoria formei impregnată cu pulberi din stele, pe făclii învoalte detrandafiri – antidogmatice iubiri întru retortele versului dalb meteoric topit înfinit în priviri, un fel de barieră la coșmaruri existențiale invazive • pedante : în umbra luminii cu ipostazele sale ilimitate, savante. Anameza gândirilor limpezi • celeste • rebele se vede cu ochiul liber dinspre modernitate, eu contemplând universul : un dialog în totul-a-toate lângă retorica nopților poleite cu aur din stele, ubi sunt și viețile mele pierdute (...), poate.

DUMITRU GĂLEȘANU

¹⁸ http://www.bbc.co.uk/romanian/moldova/story/2007/12/071201_voronin_mitropolie.shtml

¹⁹ <http://www.flux.md/editii/200923/articole/6101/>

²⁰ <http://2007.informatia.ro/in dex.php?name=News&file=article&sid=233968&th eme=Printer>

DE LA STUDIUL ISTORIC LA EPOSUL EROIC

(III)

Primul episod este înfruntarea lui Mihai cu “gâdea” care trebuia să-i dea moartea. Punerea față în față a celor doi, probă inițiativă, confirmă că Mihai este alesul. Gădele simbolizează tot ceea ce încearcă să se opună destinului, “*misiei*” “*bărbatului eroic*”: “[...] gâdea, cu satârul în mână, cu inima crudă, cu ochii asupra jerfei sale, se apropie de osândit. Dar când ațintește ochii asupra jerfei sale, când vede acel trup mareț, acea căutătură sălbatecă și îngrozitoare, un tremur groaznic îl apucă, ridică satârul, voiește a izbi, dar mâna îi cade, puterile îi slăbesc, groaza îl stăpânește și, trântind la pământ satârul fuge [...] strigând în gura mare că el nu îndrăznește a ucide pe acest om” (p.20-21) Gădele se află sub puterea unei hipnoze sugerată prin succesiunea propozițiilor scurte, de frigența cuvintelor din sfera semantică a lui *groază*. Întregul episod, conținând chipul gădelui, e construit pri frazarea în două ramuri, prima suitoare — imaginea de diavol a gădelui, a doua coborâtoare — imaginea diavolului cuprins de groază. Pentru mulțimea adunată această întâmplare e “semn ceresc”. “Glasul detunător” de iertare ieșit din pieptul poporului e glasul lui Dumnezeu. Prin ricoșeu se conturează chipul statuar, monumental al lui Mihai.

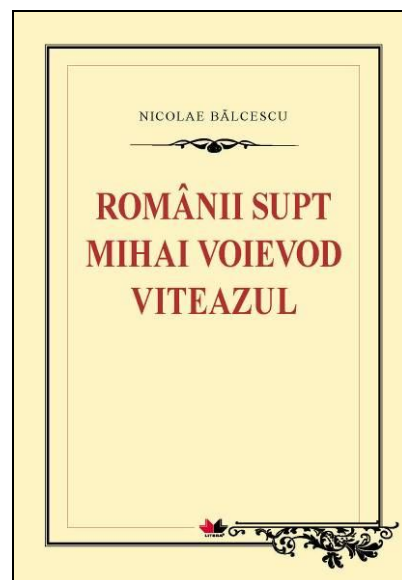
Al doilea episod conține intrarea triumfală a lui Mihai în Alba Iulia, prin Poarta Sf.Gheorghe. Intrarea triumfală în capitala Transilvaniei după victoria de la Șelimbăr (Sibiu) este “copiată” după modelul intrării în Cetatea Eternă a generalilor romani victorioși în războaie. Episodul e un spectacol de forme, culori și sunet. În descrierea alaiului, Bălcescu pune accentul pe două aspecte: pe simbolismul sacru al albului și pe reverberația de marș eroic al fundalului sono (sunete de trâmbițe, de tobe, de clopote, de tunuri, de cântece naționale, de urale ale poporului). Fără să facă vreun gest, fără să rostască un cuvânt, din mijlocul alaiului se înalță imaginea impunătoare a voievodului. Ampla descriere a intrării triumfale în capitala principatului nu e făcută de

dragul pitorescului, ci pentru a sublinia gloria militară a lui Mihai și a semnificației ei în lumina ideii centrală a cărții: unitatea și libertatea națională. Autoarea studiului *Romantismul românesc* așează mitul marelui voievod sub “zodia fatumului napoleonic”¹². Afirmăția o putem citi ... și de la dreapta la stânga: peste două secole Napoleon săvârșește în Europa ceea ce a făcut Mihai Vitezul la 1600 în <Europa sa>, dar în numele unui ideal nobil.

Asupra “Domnului Țării Românești, al Moldovei și al Ardealului începe să vibreze “glasul cobitor al clopotului retriștei” deoarece pentru dușmanii săi Mihai-vodă unificatorul a ajuns prea puternic și faima lui prea însufleștește spre libertate. La cabala dușmanilor Bălcescu adaugă amarele sale reproșuri pentru greșelile eroului său iubit: oarba încredere în “duca de la Viena”, în împăratul Rudolf II, marea și naiva toleranță față de nobilimea ungară, orgolioasă și ipocrită. Reproșându-i aceste erori, Bălcescu, subtil, ne aduce în prezentul său, al revoluției din 1848 când împăratul de la Viena a dezbinat pe români și pe unguri înfrângând revoluția acestora. Viena imperială permanent a alimentat în interesul ei incompatibilitatea istorică dintre români și unguri.

Dar marea vină a lui Mihai, “călcâiul lui Ahile”, a fost uitarea și trădarea *misiei* dată lui de Dumnezeu. Erou de epopee, Mihai sfârșește ca erou tragic. Istoricul-scriitor, romantic-idealista exclamă: “Vai, căci nu ne-am putut opri, în culmea triumfului nației române, oprind cu noi timpul și istoria?! Pentru ce, după draga povestire a atâtor norocite și mari izbânzi, să fim osândiți a descrie cruntele noastre nenorociri?” (p.312). Narratorul ia locul corului din tragedia antică. Metaforic vorbind, destinul l-a cruțat pe Bălcescu să scrie și cartea a șasea “Gorâslău”, în care ar fi trebuit să povestească asasinarea eroului său iubit, din care a făcut simbolul poporului român. I-a fost destul durerea înfrângerii de la Mirislău.

Ultimul episod al epopeii, scris în tonalitate liturgică (cf. Elena Tacciu), este cel despre Baba Novac, căpitanul lui Mihai. Iată-l după dezastrul de la Mirislău: “rănit, cu barba și părul capului arse, cu fața înnegrită de pulberea sângeroasă a bătăliei” (p.370). Credinciosul ostaș îi

cere lui Mihai să treacă în Țara Românească el rămânând în cetatea Făgărașului pentru aține, cu prețul vieții sale, pe loc dușmanul.

În cazul personajelor din planul profan (dușmanii lui Mihai Viteazul), Bălcescu renunță la “dicția retorică” și construiește portrete caracterizate de Tudor Vianu drept balzaciene. Un fapt nesesizat (trecut cu vederea?) de comentatori: prin număr, frecvență în narațiune, Bălcescu grupează pe dușmanii voievodului român în dușmanii otomani și ceilalți, în speță unguri. Să fim bine înțeleși. Prin această “subtextuală” grupare a dușmanilor domnitorului român, Bălcescu nu face discriminare pe criterii etnice. Această grupare reflectă o anumită conjunctură politică și desfășurare de evenimente, ele fiind descrise de Bălcescu conform documentului istoric și mărturiilor contemporanilor.

Dacă toți dușmanii îl urau pe Mihai Viteazul din motive politice, numai nemeșii unguri, în orgoliul și aroganța lor, “urau în Mihai un domn român. Învățați a ură și a desprețui nația română [...] le venea cu ciudă a-și pleca trufașul și semețul cap supt un stăpân român. Ei se temeau încă, cu mare cuvânt, de relele urmări ce poate avea pentru dânșii întemeierea unei stăpâniri românești în Ardeal” (p.321). Direct spus, se temeau de înfăptuirea unirii românilor de către Mihai.

Punctând însușirile reprobabile ale personajelor, Bălcescu nu ignoră pe cele pozitive, dar subliniază, nu fără regret, că acele calități sunt puse în slujba răului. →

IONEL POPA

Existența acestor personaje este una plină de sinuozități, unele din ele fiind chiar *însemnate*. De exemplu, Sigismund Bathori-a născut cu mâna însângărată, iar la nașterea lui turnul din Oradea s-a prăbușit. Acesta de tânăr își arată caracterul său. Tânărul principe e “semeț, viteaz și războinic, calități înnăscute nației lui, dar fără talente ostășești și fără a ști a concepe și a stăruie: (p.29); pe cât de “ușure la minte, pe atât de vanitos și trufaș, însușirea lui de căpătâi fiind viclenia, știința învrăjbirii oamenilor cultivându-le orgoliile. De exemplu, lui Gaspar Corniș îi spune: “Iată voința mea: când voi ieși din Transilvania, tu să nu lași domnia la nimeni altul, ci s-o iei pe seama ta, pentru aceea te-am făcut cap peste armile țării” (p.190). În același timp lui Ștefan Bocskai, unchiului său, îi zice: “Te sfătuiesc de îți trebuie domnia Ardealului, să nu lași să ți-o ia oarecare român (dând a înțelege pe Ioșica). Apoi propune domnia lui Ioșica, chiar” (p.180). Acel “oarecare român”, prin meritele sale și maghirizându-se lepădându-se, a ajuns cancelarul principelui. În taină și Ioșica lucrează pentru visul său de urcare în tronul principatului. Într-un final, Sigismund îl va condamna la moarte. Portretizându-l Bălcescu nu-l iartă că s-a lepădat nația sa și a viclenit împotriva lui Mihai. Tirania, nestatornicia și cele trei abdicări și tot atâtea reînțarceri la tron au adus principatului numai nesiguranță și primejdii. Datorită caracterului și faptelor sale Istoria a făcut din Sigismund o jacie, un simplu actor (Ioana Em. Petrescu).

Din aceeași familie, nu numai de sânge, dar și de “vocație” face parte Andrei Bathori, cardinal în Polonia, apoi principe al Ardealului profitând de comportamentul întortocheat al lui Sigismund și de nemulțumirea unei părți a nobilimii. Asemănările dintre cei doi Bathori, bine surprinse de Bălcescu, ilustrează zicerea populară: așchia nu sare departe de trunchi. Andrei Bathori “era de vârstă de 28 de ani; nalt la stat, barba și părul capului galben, pe care, după ritul religiei, el avea obiceiul a le purta rase. Era d-un caracter duce și blând și mai bun pentru biserică decât pentru război. Din copilăria lui avusese plecare către călugărie” (p.275). Ca și în cazul lui Sigismund

“calitățile lui private chiar făcu dtr-însul un rău stăpânitor; ambiția de a domni îl pierdu, el cumpără printr-o crudă moarte o domnie de opt luni asupra Ardealului și fu numai o jalnică pildă a ticăloșii ursitelor omenești” (p.275). A fost “un popă crud și fanatic”. Slab, nedecis, dornic de faimă militară, dar lipsit de vocația armelor, iasă de pe scena istoriei nedemn, chiar rușinos. Povestindu-i sfârșitul, Bălcescu schițează nucleul unei nuvele. Prin antiteză, cei doi Bathori pun în evidență caracterul titanic al lui Mihai Viteazul.

Cel mai înveșnat dușman al lui Mihai e ungurul Ștefan Csaki, mereu uneltitor împotriva voievodului român. El era un “om ager la minte, harnic, cu fălnică înfățișare, dulce la limbă, dar viclean și ambițios peste măsură” (p.322). Un alt personaj intrigant și viclean este Malaspina, “nuțiu apostolic” pe lângă Andrei Bathori. Malaspina necinsteste “caracterul de episcop” practicând cu nerușinare minciuna. Ambițios și vanitos “caută prin toate chipurile a dobândi pălăria de cardinal [...] dorea în tot chipul să câștige favor împăratului, ca printr-însul să dobândească cardilatul” (p.229). La modul ironic folosește Bălcescu sintagma “pălăria de cardinal”.

“Gâdea” se reîntoarce. “Să ne oprim puțin, scrie Bălcescu la p.259, asupra acestui geniu fatal al eroului nostru”. Acestuia scriitorul îi face portretul-biografie. George Basta, noul gâde, era de neamul lui arnăut. De teama turcilor tatăl lui (și alte familii) părăsește Albania ajungând “supt umbrirea craiului Spaniei”, care îi dă comanda unei companii de lăncieri, toți arnăuți. La 14 ani, George este soldat în compania

Sophia Leopold, “Luna”

tatălui. După moartea părintelui, Nicolae, fratele mai mare, îl ia în compania sa de cavalerie ca stegar. Urcă în gradele militare trecând prin Milan, Parma, Țările de Jos, Ungaria. Remarcat pentru meritele sale militare, Filip II, regele Spaniei, îl numește “gubernator al cetății Vienii și apoi general în oastea arhiducelui Maximilian, fratele împăratului.” Basta a crescut în cultul războiului și pe măsură ce îi crește faima de strateg și ajungând în slujba “ducăi Maximilian” nutrește dorința “de a dobândi de la împărat cărmuirea Ardealului”. Portretul fizic e făcut în spiritul teoriei lui Lavater: “El sra mare și plin la trup, gras la față, ochii mari și privirea aspră, gura potrivită, dar buza desus cam ridicată, fața măslinie; caracterul fizionomii lui arată viclenie” (p.289). Viclean, intrigant, orgolios manevrează cum vrea pe înfumurații nobili unguri și uneltește împotriva lui Mihai în scopul visului său de putere și mărire. George Basta rămâne în istorie ca asain al lui Mihai Viteazul.

Revoluționarul animat de idealul libertății și unității naționale are cuvinte nu tocmai măgulitoare față de împăratul german: “Pe scaul cezarilor Germaniei ședea în acea vreme Rudolf II. Cu un caracter și cu virtuți ce ar fi fost de laudat într-o poziție mai puțin înaltă, acest prinț era un domnitor nevrednic” (p.25). În timp ce “opinia publică” era preocupată de primejdia “barbariei părânilor turci” el era preocupat de științele naturii înconjurându-se de minerale și fosile și de felurite plante, era preocupat de astrologie și alchimie, iubea antichitățile. Pentru ele “își sleise finanțele”. Caracterul lui era “de natură posomorât și fricos”, stăpânit de “superstiții de răs și funeste”. Crescut în Spania “acea țară clasică a papismului, el fu toată viața lui jucăria viclenelor uneltiri a iezuiților și a sfaturilor pasionate ale curții Spaniei; (p.25). Scrie Bălcescu în continuare cu o undă de maliție: când țipetele jertfelor turcilor au pătruns în cabinetul său a poruncit “să sune tocsinul în toată Sfânta Împărăție Romană și în Ungaria,” pentru ca “dimineața, la amiazi și seara” toți credincioșii să invoce “ajutorul ceriului în contra turcilor” și fiecare să facă donații în bani pentru armată (p.26).

În AN CENTENAR, mureșeni...

„Pe urmele lui Badea Cârțan”!

Să mergi fizic ”pe urmele” cuiva este, în cele mai multe cazuri de atitudine pozitivă, un mod de a te plia mental și sufletește la o credință, la o aspirație, la un ideal. Faptul are valențe superioare atunci când credințele și idealurile sunt mărețe sau generoase așa cum sunt cele ale iubirii de neam, de țară, de limbă română, de unire a românilor. Ele (re)generează, în cei care vibrează pentru acestea, forțe nebănuite. Credințele dau putere faptelor, iar acestea din urmă, însumate, dau puterea exemplului. Astfel, înfăptuitorul lor poate primi carate de strălucire, de a fi considerat (un) simbol.

Badea Cârțan (1849-1911), acest cioban fără școală de la poalele transilvane ale Munților Făgăraș, dar ”cu un car de minte”, care din aceeași iubire pentru neamul său a învățat să citească, dar și să se bată ca nimeni altul, pentru dreptate socială și națională, are valoare de simbol. Ba, mai mult, povestea vieții sale a devenit o poveste de istorie. Căci ce poate fi altceva cel care a dus cu traista-n spate, cu căruța sau cu ce s-o mai fi nimerit, aproape 200 de mii de cărți, broșuri și reviste românești, din România în Transilvania lui dragă, asuprită pe atunci de unguri, parțial și de austrieci, în cadrul Imperiului Austro - Ungar? Ce poate fi altceva cel care s-a plâns prim-ministrului de la Pesta și s-a înfățișat fizic împăratului Franz Joseph la Viena (cum o făcuse Horea, cu aproape o sută de ani înainte), pentru ai arăta ”rănilile și vânătăile” personale, primite de la jandarmii unguri, dar și de a se plânge de nedreptățile sociale și naționale pe care le îndură românii în Transilvania? Ce este altceva cel care în luna mai 1894 a plecat din Cârțișoara lui la Cluj, ca să asiste la Procesul Memorandiștilor, ca ulterior să-i viziteze pe aceștia la închisoarea de la Vac (Ungaria), fapt pentru care a și fost ulterior arestat și bătut ? Ce este altceva cel care a vrut cu cerbicie să vadă statuia lui Mihai Viteazu, de la București, unde a și ajuns în ianuarie 1895, dormind la baza acesteia... în zăpadă? Și mai ales ce este altceva decât un simbol cel care a rupt 4 perechi de opinci ca să meargă pe jos ”la mama Romă”, cum îi plăcea acestuia să spună capitalei Italiei (călătorie începută la 3 ianuarie 1896 și care a durat 43 de zile), pentru a vedea cu ochii lui, mari cât toată istoria noastră trecută și viitoare, Columna lui Traian, acest certificat de naștere în piatră al poporului român? A fost confundat cu un dac coborât de pe Columnă, după ce a adormit de oboseală și de vise înalte, la poalele ei! Italienii, printre care unii erau profesori universitari, gazetari, deputați și senatori, oameni de cultură și artă, uimiți de înfățișarea lui, l-au cinstit cum se cuvine, considerându-l ”un sol al poporului român”.

”Ce putere misterioasă mânase pe acest țaran spre obârșia neamului său?” a fost întrebarea pe care și-a pus-o scriitorul Duiliu Zamfirescu, care era pe atunci ministru, reprezentant la Legația României din Italia, întrebare pe care ne-o punem și noi acum? ”Iubirea de moșie”, cum spunea inegalabilul Eminescu, iubirea de neam, de limbă, de românită, de unire sunt, incontestabil, resorturile care au determinat asemenea gesturi.

PE URMELE LUI BADEA CÂRȚAN este posibilul titlu al filmului românesc care încă nu s-a realizat și care își așteaptă scenaristul inspirat, regizorul contaminat de febra acestei mari iubiri de neam și actorul care să simtă, până la confuzie, spiritul personajului. Titlul acestuia este luat din genericul generos a 50 de mureșeni, care au mers efectiv PE URMELE LUI BADEA CÂRȚAN, în cadrul unui proiect menit, în acest AN CENTENAR, să aprindă interesul și să pună reflectorul pe povestea acestui oier român, ce a îndrăznit să-și cunoască înaintașii primari și să-și iubească neamul la modul sublim.

Proiectul mureșenilor a fost inițiat de Biblioteca Municipală ”Petru Maior” din Reghin (prin directorul ei, Sorina Bloy), în parteneriat cu Direcția Județeană pentru Cultură Mureș (director Nicolae Băciuț), Biblioteca Orășenească ”Liviu Rusu” din Sărmașu (director Dinuca Burian), Biblioteca comunală Ibănești, fiind susținut de Primăria municipiului Reghin (Primar ec. Maria Precup). Partener din Italia a fost Associazione ”Cenaclul de la Roma” (Președinte - scriitorul și jurnalistul Valeriu Dg Barbu), proiectul fiind derulat și sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Totul a fost astfel gândit ca mureșenii, majoritari din Reghin, dar și din Ibănești, Sărmașu, Tg.Mureș și Târnăveni, să ajungă la Roma, la Columna lui Traian, în data de 31 august 2018, de Ziua Limbii Române.

Ridicată la ordinul împăratului Traian, de către marele arhitect Apolodor din Damasc, cel care a realizat și podul de peste Dunăre, de la Drobeta Turnu Severin, →

RĂZVAN DUCAN

Columna lui Traian avea să celebreze victoria romanilor în urma războaielor cu dacii, din 101-102 și mai ales din 105-106, când are loc și cucerirea unei părți din Dacia, dar și prada uluitoare luată de romani, constând din 165.000 kg aur și 331.000 kg de argint, fapt care a făcut ca la Roma să se serbeze victoria împotriva Daciei timp de 123 de zile, numeroase edificii urmând ulterior a se construi. Printre ele și Columna lui Traian (inaugurată la 12 mai în anul 113), singurul monument care s-a păstrat din Forul lui Traian. Făcută din 19 blocuri masive de marmură, columna se compune(a) din patru părți: fundația (ce era destinată a adăposti cenușa lui Traian), pedestalul, columna (coloana propriu-zisă) și statuia împăratului Traian.

Columna, în partea ei cea mai importantă, prezintă pe o fâșie elicoidală de piatră, în 123 de episoade, secvențe din istoria războaielor romano-dacice, cu un număr de aproximativ 2500 de personaje în situații reale, desigur, din perspectiva învingătorilor (imaginea împăratului Traian apare de vreo 60 de ori, iar a lui Decebal de vreo 8 ori). Gol pe dinăuntru, având o scară spiralată interioară, pe toată înălțimea acestuia, monumentul avea în vârful ei statuia împăratului Traian în care acesta era reprezentat în uniformă militară, ținând în mână o lance. În anul 1587, Papa Sixtus al V-lea a înlocuit statuia lui Traian din vârf cu cea a Sfântului Petru, existentă și în prezent. Și acum, Columna lui Traian este o sursă extraordinară de studiu pluridisciplinar pentru: istorici, arheologi, etnografi, artiști etc., mai ales că multe surse comparative ale vremurilor de atunci s-au pierdut. Dar asta este o altă poveste.

Aici la Columnă, aflată pe Via dei Fori (Piazza Venezia), s-au înțeles mureșenii să cinstească Ziua Limbii Române, în fața acestui adevărat A.D.N. în piatră, merit a consemna nașterea unui nou popor, poporul român.

Cu puțină imaginație se poate închipui "desant-ul" celor 50 de mureșeni, îmbrăcați în costume tradiționale (populare) românești din zona Reghinului, a Văii Gurghiuului, din zona "câmpiei" (Sărmașu), dar și din zona Tg.Mureș și Târnăveni, cu nelipsitele benzi sau brăuri tricolore, în albastru, galben și roșu, ce impresie trebuie să fi făcut? Și au făcut o impresie deosebită sutelor și miilor de turiști și localnici ce s-au perindat în zonă! Românii mureșeni din țară li s-au adăugat și românii din Italia, care și ei și-au pus straiete populare românești și s-au alăturat cu trup și suflet acestora. Am încercat să intru în mentalul italienilor sadea și turiștilor de pretutindeni și să le descifrez nedumerirea: "Acești daci, asemănători până la confuzie, cu cei immortalizați în piatră, au coborât de pe Columnă sau vor să urce pe Columnă?". De altfel, mulți

dintre ei s-au oprit minute bune și au vizionat, filmat și fotografiat momente ale manifestărilor românilor, dorind, nu de puține ori, să se fotografieze cu aceștia.

Programul și manifestarea în sine s-a desfășurat pe parcursul a mai multor ore, sub coordonarea scriitorului Nicolae Băciuț și a Sorinei Bloj, într-un entuziasm de nedescris, multe momente realizându-se spontan, sub imboldul momentului. Înainte de toate trebuie menționat faptul că românii mureșeni au fost așteptați cu pâine și sare, în costume populare românești, de către românii din Italia. Apoi s-a intonat Imnul Național al României, cântat în picioare și cu palma dreaptă pusă pe piept, în dreptul inimii, de către toți cei prezenți. Nicolae Băciuț a făcut o pertinentă și bine documentată evocare a lui Badea Cârțan, arătând fără dubii, puterea exemplului acestui personaj, devenit legendă, încă din timpul vieții sale. Din țară s-a adus un pumn de pământ românesc și un pumn de boabe de grâu, care s-au aruncat la baza Columnei, ca ofrande înaintașilor, la fel cum făcuse și Badea Cârțan, cu peste un o sută de ani în urmă. Au fost mai multe reprize în care s-a cântat, s-a recitat și chiar s-a jucat Hora Unirii, într-o efervescentă mândrie de a fi români!

Fiind Ziua Limbii Române, Nicolae Băciuț a recitat superba sa poezie, intitulată "Întâmpinare": „*Nu am crezut că o să ai o zi,/ când ale tale-s toate,/ cuvânt care ne ești în nume/ și pentru tine toate ne sunt date.// Tu ești pământ, cum ești și cer,/ tu ești izvor, cum ești și mare,/ tu, limba-n care m-am născut/ ca rugăciune și-nchinare.// E ziua ta în fiecare zi,/ te naști în noi, cu fiecare,/ noi nu vom fi, dar tu vei fi/ mereu o binecuvântare.// Nu am crezut să ai o zi,/ dar, fie,/ căci ziua ta e cât un an/ și anul tău e cât o veșnicie*”. De asemenea, acesta a recitat, în contextele momentului, poezii de Mihai Eminescu, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, Radu Gyr, Magda Isanos și Ioan Alexandru. Tot Nicolae Băciuț a acordat și Premiile Festivalului de Poezie Religioasă "Credo", aflat la a XVIII-a ediție (festival inițiat și realizat de către acesta), constând din Diplome de Excelență personalizate, mici medalioane cu tricolor (realizate de artistul sticlărilor Grigore Nicușan), dar și câte un exemplar din Antologia de Poezie Religioasă "Credo", Ed. Vatra veche, 2018, realizată cu acest prilej. În aceeași cheie de răsplătire a mureșenilor, ce s-au exprimat cultural, de-a lungul timpului, acesta, secondat de Sorina Bloj, a acordat și Diplome acelor mureșeni, dintre cei prezenți, implicați în promovarea culturii românești, în AN CENTENAR. O altă "ispravă" de toată lauda al aceluiași nepuizabil scriitor și publicist mureșean, a fost și

prezentarea cărții "Cântece vechi și noi ale românilor" (selecție și ediție îngrijită de Nicolae Băciuț), Ed. Vatra veche, 2018, care a fost o carte "de căpătâi" atât la Columna lui Traian, cât și pe parcursul întregului proiect.

Subsemnatul, la rândul meu, am vorbit despre această "simfonie în piatră", Columna lui Traian, care reprezintă CNP-ul (Codul numeric personal) poporului român. Momentul poetic susținut a avut două părți, o parte în care am citit poemul poetului Darie Ducan, fiul meu, aflat la studii la Paris, poem intitulat "Un asfințit pe o stradă", care se încheie, dintr-o iubire nedisimulată, cu versurile: "...*Uneori, în soarele de seară/ drapelele Franței se văd românești.*", iar o altă parte în care am citit poemul meu intitulat "Limba Română": „*Tot ce mi-a intrat vreodată mai frumos în ureche/ Tot ce mi-a ieșit vreodată mai bun pe gură/ Floare la butoniera simțurilor mele/ Agavă ce sinelui i-a dăruit armătură./ Ziditoare de biserică din cuvinte/ Cu vocale și consoane, pe post de sfinți/ Binecuvântate de Dumnezeu în lexic/ Polisemantice și expresive și cuminiți./ În care spusele au unghiuri teșite/ Și de aceea nu zgârie sau irită timpane/ Unde propozițiile curg melodioase/ Cu înțelesuri de-așezat în rame./ Unde sub patrafirul eului, sine qua non/ Se spovedesc, cu sfială, toate gândurile/ Unde sub pavăza de dulceață se-adună Rânduri, rânduri, rândurile./ Unde se râde până la urechi/ Unde cu lacrimă se plânge până la drob de sare/ Unde în cabina de probă se poate încerca tăcerea/ Cu câteva numere mai mare./ Și-am încălecat pe-o șa metafizică/ Și v-am spus iubirea asta veche/ A tot ce mi-a ieșit vreodată mai bun pe gură/ A tot ce mi-a intrat vreodată mai frumos în ureche.*”

Sorina Bloj a recitat cu expresivitate poezia lui George Coșbuc, "Decebal către popor", și tot ea, ca fostă membră a grupului folk "Ecol", care a făcut glorie în Cenaclul FLACĂRA a lui Adrian Păunescu, a dat tonul marilor "cântece de vitejie", care s-au cântat la unison de către cei prezenți: *Noi suntem români, Pui de lei, Hai să-ntindem hora mare, Treceți batalioane române Carpații*, ca apoi, spre final, să se cânte melodii mai lirice, precum *Seara pe deal, Pe lângă plopii fără soț și Românașului îi place*.

S-au făcut fotografii la Columna lui Traian, cu steagurile tricolore afișate și cu sigla oficială ROMÂNIA 100 în AN CENTENAR, transpusă pe o pânză de mătăasă, adusă de subsemnatul de la...Oarba de Mureș!

Atât Nicolae Băciuț, cât și subsemnatul am acordat o serie de interviuri unor posturi de radio (Radio România Actualități - d-nei Elena Postelnicu; Radio Vocativ - d-lui Valeriu Dg Barbu și Marius Lupu), dar și unor reviste on line. Trebuie menționat faptul că toată manifestarea a fost filmată și transmisă în direct pe facebook, grație d-nei Daniela Stoica.

Mureșenii participanți la proiect au fost: Sorina Bloj, Nicolae Băciuț, Răzvan Ducan, Dinuca Burian, Maria Borzan, Precup Gheorghe, Nicolae Bloj, Danciu Gavril, Anti David, Crișan Andreia Maria, Burian Adrian, Codruța Băciuț, Ducan Silvia Carmen, Vârzar Claudia, Vârzar Andrei Sebastian, Lihăt Carmen, Lihăt Marcel, Vultur Mariana, Aubry Michael, Chiorean Claudiu Dorin, Chiorean Ana Maria, Socolean Angela, Luminița Dobrean, Marinescu Floarea Sorina, Vodă Sorina Maria, Anti Violina, Oprea Viorica, Popa G. Virginia, Moldovan Gina,

Chiheri T. Lucreția, Sav Sorina, Piștănilă Maria, Bompa Floarea, Nemeș Nica, Vultur Viorica, suci Maria, Farcaș Dorina Teodora, Man Nicoleta Lenuța, Stroia Otelia, Oltean Elena, Moraru Emilia Minodora, Galat Maria, Man Gabriela, Conțiu Maria, Graur Firuca, Graur Alesia Maria, Popovici Mărioara și Șutu Viorica, cărora li s-au adăugat și Ligia Oprea, în calitate de ghid, inimos și foarte pertinent.

Din partea comunității românești de la Roma au fost prezenți: Lenuța Băbeanu și "minunea" numită Teresia Zucchenia (o fetiță născută la Roma, dar crescută în spiritul valorilor românești, știutoare a zeci de poezii de dragoste de România, unele recitând-le la fața locului), Maria Bogdan (care a oferit fiecărui mureșean câte o mică statueta din gips cu un simbol al Romei, Basilica Sf. Petru și care este și o promotoare în Italia a iei românești), Elena Postelnicu, Dr. Adrian Iancu, Monica Todor, Constantin Șorici, Liliana Smerea Văcaru, Prof. Vitalie Ciobanu și fiecele, Marius Lupu (cel care a realizat un film documentar cu statuile dacilor din Roma), Lăcrămioara Niță etc. Aceste nume au fost oferite de către Valeriu Dg Barbu, românul din Galați stabilit la Roma, scriitor și jurnalist, inițiator și proprietar de revistă on line și de post de radio (Radio Vocativ), cel care este și președintele "Cenaclului de la Roma", care ne-a adresat și un salut oficial, ținând o mică cuvântare și ne-a citit o poezie de-a sa. Tot acesta a fost și un ghid valoros prin "cetatea eternă". Despărțirea de grupul românilor stabiliți în Italia s-a făcut la Pizzeria "La Prezzemolina", unde am fost tratați cu generozitate de către Monica Todor, patroana localului, secondate de fiecele sale Ioana și Diana Todor. Ulterior, un grup restrâns de poeți și rapsozi populari au fost invitați și au participat la o emisiune în direct la postul de televiziune Romit TV, unde moderator a fost d-na Eviana Clementina Mereuță.

A fost o zi uimitoare, cu mult soare la ROMA și cu multă bucurie de a fi putut merge și ajunge PE URMELE LUI BADEA CÂRȚAN, cel care ne oferă de peste o sută de ani puterea exemplului său de a iubi ROMÂNIA PROFUNDĂ, de a cunoaște și de a cinsti înaintașii, deziderat absolut necesar pentru a avea putere de mers în VIITOR.

BADEA CÂRȚAN nu e mort. El numai se odihnește în așteptare în țărâna de la Sinaia, așa cum îi și este înscrisul de la căpătâi: "Aici doarme Badea Cârțan, visând întregirea neamului său"

Strigăt pentru Limba Noastră Românească

România este a celor care mai cred în Ea! A celor care o iubesc și ies în stradă pentru binele ei și al poporului român. Marșul de duminică 29 iulie 2018, din București, împotriva Codului administrativ, mi-a demonstrat că mai sunt români determinați, care indiferent de vreme și vremuri, sunt în stare să străbată Țara și să vină de la kilometri depărtare pentru a-i apăra dreptul de A FI!

Sute de români adunați din toate colțurile Țării (aproximativ 2000 după estimări) au venit să spună un NU hotărât Codului administrativ care face posibil ca limba maghiară să devină a doua limbă oficială în stat. Pe o ploaie torențială care a început imediat după terminarea alocuțiunilor rostite în Piața Constituției, pe parcursul celor două ore de marș prin centrul capitalei, românii veniți din toate colțurile Țării au arătat că pot fi UNIȚI când este pe cale să li se încalce un drept constituțional atât de important – singura baricadă rămasă, cea mai tainică legătură și credință lăsată de moși și strămăși: Limba Română!

Innul Național și rugăciunea „Tatăl nostru” de la începutul Marșului, au avut darul de a ne emoționa, căci multe lacrimi s-au rostogolit fără a putea fi oprite, dar ne-a și întărit credința că eram acolo unde Țara ne cerea să fim Uniți! Alături de noi, privindu-ne cu iubire din tablouri, erau două mari simboluri românești: Luceafărul care ne arăta zorii de mâine – Mihai Eminescu și Crăișorul Munților – Avram Iancu, cel care a deschis calea spre deșteptarea națională, faptele sale pregătind Marea Unire din 1918. Și iată-ne în 2018, la 100 de ani, în anul Centenar al Marii Uniri, apărându-ne darul sfânt lăsat de înaintași, Limba Română. Se cerea jertfă, iar jertfa se face cu dragoste și dăruire.

Copii, tineri, bătrâni laolaltă, îmbrăcați aproape toți în costume populare, specifice zonelor de unde au sosit, cu steaguri tricolore în mâini, purtând bentițe tricolore pe frunte, ori ducând pe umeri tricolorul lung de sute de metri. Tricolor care cu puțin timp în urmă, la 1 iulie 2018 fusese purtat de alte brațe la Alba Iulia, acolo de unde a pornit flacăra Centenarului spre București, trecând prin localitățile unde s-au dus bătălii importante în Țară. Pe un alt tricolor mai mic era scris cu litere mari „Constituția româniei: În România limba oficială e Limba Română art. 13”. Într-un singur glas, ca dintr-un singur trup și suflet se scanda din când în când: „Limba română, UNICA stăpână!”, „Harghita și Covasna – pământ Românesc!”, „Trăiască, trăiască, trăiască și-n floarească, Ardealul, Moldova și Țara Românească!”. N-au lipsit nici pancartele cu mesaje precum: „Libertatea de a fi român e sfântă”, „Limba oficială nu poate forma obiectul revizuirii Constituției” (reprezentând un articol din Constituție), „Jurăm pentru Ardeal”, „România n-a avut graniță la Prut!”.

Deși vremea ne-a fost potrivnică, nimeni nu a rupt rândurile! Ba dimpotrivă, i-am văzut mai hotărâți și mai fericiți ca niciodată, de parcă ploaia le-ar fi aprins jarul din suflet. Și poate ploaia căzută din belșug peste noi, a fost o binecuvântare a lui Dumnezeu, un semn că alături de noi a fost și El.

La această amplă manifestare pentru apărarea Limbii Române și a identității naționale românești, pentru prima dată în ultimii ani, s-au alăturat românilor din Harghita, Covasna și Mureș, pentru prima dată, aproape toate organizațiile civice: Frăția Ortodoxă Sf. Mare Mucenic Gheorghe, Asociațiunea Astra Carei, Asociația Civică pentru Demnitate în Europa (ADEC), Asociația Neamunit, Fundația 1 Decembrie 1918 Alba Iulia, Voievozii Munților, Fundatia Ion Gavrilă Ogoranu, Asociația “Gogu Puiu și Haiducii Dobrogei”, Asociația Dacii Liberi Târgu Mureș, Acțiunea 2012, Asociația Scut Botoșănean, Asociația Civic Media, dar și români veniți pe cont propriu, care s-au mobilizat după ce au văzut postările pe facebook.

Nu în ultimul rând este de menționat prezența eroului basarabean Alexandru Leșcom fost deținut politic timp de 12 ani în temnițele de la Tiraspol. Un român cât o sută care a luptat cu arma în mână pentru Limba Română și Neamul Românesc. Un om pe cât de simplu și modest, pe atât de profund, care a transmis un mesaj scurt, dar care ne-a cutremurat pe toți. Nu știu câți dintre cei prezenți i-au simțit dureroasa resemnare din glas: „Salut, frați români! Noi am dus la Chișinău lupta pentru Limba Română. Se vede că am cam pierdut lupta, nu și războaiele. **O să fie ridicol dacă pierdem și aici lupta pentru Limba Română. Vă îndemn să luptați.**” În semn de recunoștință pentru sacrificiul său, simbolic, a primit o Diplomă de onoare din partea Forumului Civic al românilor din Covasna, Harghita și Mureș.

Inițiatorul acestui eveniment, doctorul Mihai Tîrnoveanu, președintele Asociației „Calea Neamului” și vicepreședinte al Forumului Civic al românilor din Covasna, Harghita și Mureș, mai emoționat ca niciodată, conștient fiind de importanța acestui act istoric, care va dăinui peste vreme, de la tribuna improvizată în Piața Constituției, după ce s-a intonat Imnul României și rugăciunea Tatăl nostru, a amintit: „Ne-am adunat, astăzi, aici, români din Covasna, Harghita și Mureș, români de pe întreg cuprinsul țării, care vor face scut în jurul fraților lor din inima țării, care vor face scut în jurul valorilor naționale, în jurul celor care au aceeași credință și același sânge din județele Mureș, Harghita și Covasna. Suntem împotriva adoptării Codului administrativ, care legalizează folosirea limbii maghiare, extinderea folosirea limbii maghiare de la nivel local la nivel central, respectiv în prefecturi și deconcentrate. (...) Limba română trebuie să rămână în continuare sigura limbă oficială pe teritoriul statului român”. →

MIHAELA AIONESEI
Târgu Secuiesc

De la aceeași tribună au avut loc mai multe luări de cuvânt, alocuțiuni de susținere, încurajare și mai ales de lămurire asupra Codului Administrativ, rostite în duminica istorică, 29 iulie 2018, printre care amintesc pe preș. Asociației „Calea Neamului” Mihai Târnoveanu jurnalistul Dan Tănasa (Sfântu Gheorghe), prof. Florentina Teacă (Voinești – Covasna). O dovadă nu doar a faptelor, ci una scrisă a faptului că românii din Covasna, Harghita și Mureș s-au împotrivit, rămâne scrisoarea înaintată la jumătatea lunii iulie, de către Forumul Civic al Românilor din Covasna, Harghita și Mureș, președintelui Klaus Iohannis, căruia i-au solicitat să nu promulge legea privind Codul administrativ în forma adoptată de Parlament, avertizând că acest act normativ, „prin care limba maghiară dobândește statut de limbă oficială pe o arie ce depășește cu mult cele trei județe”, va facilita obținerea autonomiei teritoriale pe criteriu etnic și formarea unei enclave etnice în inima României.

Din păcate, la Administrația Prezidențială, deși cu ceva timp înainte s-a cerut o audiență, în 29 iulie 2018, nu a avut cine să ne primească și nici să înregistreze scrisoarea deschisă adresată președintelui și un memoriu din partea FCRCHM și al Asociației „Calea Neamului”, dar tragem nădejde că protestul nostru va avea ecou și că Cel de Sus nu va permite să treacă o lege nedreaptă, care în timp duce la asasinarea Limbii Române.

Ca o concluzie personală a acestei zile, pot spune că a fost cea mai mare sărbătoare și cea mai emoționantă sărbătoare a Limbii Române la care am participat. Una de o amploare de care n-a avut parte, poate, niciodată! Pentru că nu știu în istoria României să se fi adunat atâția români la un loc pentru apărarea Limbii Române. O sărbătoare pe care o merita, mai ales în anul Centenar al Marii Uniri. Căci Ea este un fir nevăzut, care ne leagă pe toți care vorbim românește indiferent în ce colț al lumii am fi, care ne deosebește de toți, dar care ne ajută și să ne recunoaștem.

Limba română a fost, este și va fi cea mai tainică legătură și credință lăsată din moși strămoși. Datorită lor, datorită ei, limbii române, ne-am deplasat noi în capitala Țării. Pentru ea un ochi plânge, altul râde. Nu e limbă mai curată, mai melodioasă, cum e limba noastră românească. E ca o doină inventată special ca s-o asculte în rugăciuni Dumnezeu. E singura avere care ne-a mai rămas. Colacul de salvare de care ne agățăm. Cei care se dezic de ea, nu merită să se numească români.

Mai cred că ploaia coborâtă cu atâta hotărâre din cer, a fost plânsul ținut prea mult în frâu de Dumnezeu. A fost ca o binecuvântare, ca un semn de speranță pentru arșița care pare să fi cuprins de ceva timp tot românul care-și poartă

Țara în sân ca pe o icoană, ca pe Maica Sfântă. Așa cum, ajunși în fața sfintei Troițe depuse anul trecut de românii din Covasna și Harghita, în curtea bisericii Sfântul Gheorghe Nou cu moaștele Sfinților Martiri Brâcoveni, părintele Amfilohie Brânză de la Mănăstirea Diaconești, după ce a ținut o scurtă rugăciune și toată suflarea a rostit Tatăl nostru, a încheiat: „Mulțumim Domnului că și-a deschis porțile cerului. (...) Apa înseamnă viață. Apa înseamnă și înneccarea păcatului prin potop. Să alegem calea vieții. Să punem început bun de viață pe aceste meleaguri (...) În duhul voievozilor și martirilor noștri, ca să ducem mai departe cu noi o credință, un un crez și un mod de-a fi românesc.

Trăiască România Mare și Limba Română! Așa să ne ajute Dumnezeu.”

Îndemn la unitate au fost transmise din partea tuturor liderilor formațiunilor civile. Unul peste care nu aș vrea să trec, este cel al liderului formațiunii Frăția Ortodoxă Sfântul Mare mucenic Gheorghe – purtătorul de biruință, Dan Ciprina Grăjdeanu. „Un om care împreună cu frații săi, cu mâinile sângerânde de muncă, ridică o Țară spre Cer” cum frumos l-a prezentat dr. Mihai Târnoveanu.

„Am venit aici să ne apărăm Limba română. Îmi pare rău că n-am putut cânta și acea strofă din imn care ne avertizează de-acum 100 de ani: faptul că încearcă să ne răpească limba...dar numai morți o dăm. Încă n-a ajuns cuțitul la os pentru că mai avem o speranță la președinte, dar să ne gândim cu toții...Dacă, Doamne ferește trece de președinte, va trebui să fim mai mulți și mai hotărâți.(...) Limba română are tot timpul din lume că e în Țara ei stăpână. Vreau să vă spun că vă iubesc fraților, și nu șzeretlek! Nu că aș avea ceva cu limba ungurească, ci pentru că în Țara mea vreau să mă înțeleg în românește, până oriunde m-oș duce. Până la granițele Țării, astea istorice, până la Carei, de la Nistru până la Tisa. Ce vreau să vă mai spun, este o mare bucurie. Este prima dată în ultimii 28 de ani când s-au strâns sub un singur steag, acela al apărării Limbii Române, majoritatea organizațiilor, care n-au stat doar. Au pus mâna pe lopată, pe topor și au făcut lucruri. (...) Lupta pentru apărarea Limbii Române am putut s-o ducem pentru că ne-am organizat. Fără organizare este degeaba! ...ca țipătul în piață! Trebuie să fim români și uniți. Uniți în jurul faptei. Dacă nu mergem împreună la faptă, suntem hrană pentru pești! Să mergem uniți în faptă! Doamne ajută, Neamului Românesc!”

Într-un cuvânt, să fim patrioți. Pentru că patriotismul înseamnă dragoste față de Țară și Popor și nu avem de ce să ne rușinăm. Așa să ne ajute Dumnezeu!

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Doamne, pe cei care mă batjocoresc și mă urăsc, iartă-i și dă-le înțelepciune...!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ne aflăm în duminica dintre sărbătoarea Înălțării Domnului și sărbătoarea Cincizecimii, a Rusaliilor. Vă rugăm să ne spuneți un cuvânt de învățătură în legătură cu pericopa evanghelică referitoare la *Rugăciunea lui Iisus*.

Îps. Ioan: Prin mila lui Dumnezeu am trecut praznicul Înălțării Domnului, când cu bucurie, văzând că S-a înălțat la Cer, apostolii s-au întors la Ierusalim. Mântuitorul le-a poruncit să nu părăsească cetatea până nu vor fi îmbrăcați cu putere de Sus, adică până nu se va pogori Duhul cel Sfânt.

Sfinții Apostoli au rămas în ascultare și în așteptare, să primească semnul Celui de Sus, ca și ei să poată fi îmbrăcați cu Putere de Sus, ca să răspândească în lume cuvântul lui Dumnezeu. Întâi de toate, să spună până la marginile lumii că Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat din Sfânta Fecioară Maria. Apoi să spună ce a făcut în viața pământească la care ei au fost martori. Să spună cuvintele auzite și minunile săvârșite de Mântuitorul Iisus Hristos.

Citind Evanghelia Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan, capitolul 17, *Rugăciunea lui Iisus*, cum ați înțeles când și pentru cine S-a rugat Hristos? Când a rostit Hristos această rugăciune? După Cina cea de taină, după ce Iuda a plecat din casa în care erau, Mântuitorul s-a rugat.

Dacă credincioșii, care desigur au *Biblia* în casă, vor deschide *Sfânta Carte* și vor citi capitolul 17, din Evanghelia după Ioan, vor afla că Hristos se ruga pentru Sine și pentru apostolii săi și vom mai vedea pentru cine.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, cum adică, se ruga Tatălui pentru Sine? Doar Mântuitorul Iisus Hristos nu avea păcate... În același timp, citește titlul capitolului 17 din Evanghelia după Ioan, care este *Rugăciunea lui Iisus pentru Sine, pentru apostoli și pentru toți credincioșii*.

Îps. Ioan: De ce Hristos se roagă pentru sine Tatălui? Doar știm că păcate n-a avut. S-a rugat pentru că El se pregătea să devină jertfă. Se

aducea pe sine jertfă...

Preotul înainte de a începe Sfânta Liturghie, ia o prescură și pregătește jertfa cea nesângeroasă, în altar, în așa-zisul proscomidiar. Preotul ia prescura și o pune (parte din ea) pe Sfântul Disc, apoi pe Sfânta Masă și aceea se face trupul și sângele Domnului..... Hristos n-a luat o prescură s-o aducă, pe un altar, Tatălui ci s-a rugat pentru Sine, ca Tatăl să-i primească jertfa Sa. El era prescura. Hristos a fost întâia prescură, nu frământată din bob de grâu ci prin întrupare dumnezeiască și întrupare din Maica Domnului. Ceea ce face preotul când iese cu sfințele daruri nu este altceva decât să arate și credincioșilor că Hristos iarăși se jertfește pentru noi Tatălui și ne-a lăsat ca să ne împărțim din trupul și sângele Său. Deci vedeți, cu toate că era fără de păcat, totuși, totuși, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Se roagă Tatălui, să-i primească jertfa.

Și spune în *Sfânta Evanghelia* că a sosit ceasul preamăririi Sale. Prin ce a fost preamărit Hristos pe pământ? Prin laude? Nicidecum. *Hristos a fost preamărit și s-a preamărit pe pământ prin patimă, prin moarte și prin înviere*. Deci, dacă cineva dorește să fie cinstit de Dumnezeu în Împărăția Cerurilor, să nu aștepte laudă de la oameni. Pe cei pe care-i laudă oamenii mi-e teamă că nu vor fi cinstiți de Dumnezeu, în Cer.

Așa că atunci când sunteți cerceți printr-o durere, printr-o suferință și vă curge o lacrimă pe obraz, să știți că a sosit ceasul preamăririi frațiilor voastre. Și dacă veți trece peste ne-caz, peste durere, peste batjocura semenilor dumneavoastră, dacă veți trece cu pace și cu răbdare, Dumnezeu vă va preamări. Pe acela îl preamărește Dumnezeu pe care îl vede că rabdă batjocura, rușinea lumii, cuvinte de ocară, pălmuire. Și răbdându-le, așa cum le-a răbdat Hristos, fiecare va fi preamărit în Împărăția lui Dumnezeu.

L.C.: În viața de astăzi, în societatea noastră, e greu..., Înaltpreasfințite Părinte.

Îps. Ioan: În viața noastră de toate zilele, așteptăm să fim lăudați de oameni pentru anumite lucruri făcute, însă Hristos orice minune a săvârșit, ce a spus celui căruia i-a făcut minunea? *La nimeni să nu spuți*, ca nu cumva să-L laude cineva. Și iată care au fost laudele pe care le-a primit Hristos: batjocura, scuipările, cununa de spini, piroanele. Acestea au fost laudele, pe care le-a primit Hristos în lumea aceasta. Pe toate celelalte, dacă cineva a spus: *Uite învățătorul acesta ce minuni a făcut!*, El a dat semn să tacă, să nu spună la nimeni.

Însă întregii lumi a lăsat să se spună despre patimile, despre moartea, despre învierea Sa. De aceea când vorbim despre ispite și încercări, să le primim. Cu ele ne încercă Dumnezeu dacă suntem blânzi, dacă putem ierta pe cel care ne-a blestemat, dacă putem ierta pe cel care ne-a păgubit. Și acesta sunt laudele pe care le duc îngerii lui Dumnezeu despre noi până la apusul soarelui în Cer...

Aceasta spune îngerul lui Dumnezeu, la apusul soarelui: *Doamne, l-am văzut pe fratele Dumitru și pe sora Maria că tare au mai fost batjocoriți de niște vecini, astăzi, dar nimic n-au zis. Ba au spus: Doamne, pe cei care mă batjocoresc și mă urăsc, iartă-i și dă-le înțelepciune și ajută-le și lor să vadă lumina învierii Tale!*

A sosit și pentru frațiile lor cititorii și pentru noi ceasul preamăririi, ceasul la care să ne așteptăm în viața aceasta și la încercări grele și peste care să ne ajute bunul Dumnezeu să putem trece. Oricât de involburată va fi marea acestei vieți, corabia în care noi suntem, la cârma ei stă Hristos. Celor care se află în biserică să nu le fie frică că se vor scufunda în valurile tulburi ale vieții acesteia, pentru că la cârmă, în altar, se găsește Hristos și El știe cum să-și conducă corabia și pe ai Săi până la limanul liniștii.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să revenim la *Rugăciunea lui Iisus* din Evanghelia după Ioan, capitolul 17.

Îps. Ioan: Întreb credincioșii dacă l-au văzut pe părintele lor paroh să se roage pentru ei. Desigur l-au →

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

Amvon

Între legendă și adevăr

După un obicei străvechi, menționat chiar în sec. al IV-lea de către pelerina Egeria și generalizat în toată Biserica creștină, în Duminica Floriilor se aduc în biserici ramuri de salcie. Acestea sunt binecuvântate și împărțite credincioșilor, în amintirea ramurilor de finic și de măslin, cu care mulțimile au întâmpinat pe Hristos la intrarea Sa în Ierusalim. Noi, le purtăm în mâini ca semn al biruinței împotriva morții.

Pentru că se apropie Paștele, pentru că scormonim după răspunsuri, pentru că sufletul ni se opintește de plâns când ne gândim la patimile Mântuitorului, am să vă spun, în doar câteva cuvinte, povestea copacului care l-a plâns întâia oară pe Iisus: salcia cea cumplit plângătoare...

Pe scurt, povestea spune că, pe vremea când Hristos colinda lumea ca să-și spună învățăturile, nu era, niciunde, copac mai falnic și mai mândru ca salcia. Înalt, trufaș, drept, cu ramurile gata să rănească albastrul cerului. Așa era atunci salcia. Un astfel de copac s-ar fi aflat și în apropiere de Sinedriu, unde Pilat din Pont Îl judeca pe vinovatul fără vină de atunci, Iisus. Îl asculta, Îl privea, Îl judeca și nu găsea, în El nici o vină. Dar, își spusese Mesia și trebuia să fie dat ca exemplu și altora. Așa că, Pilat a chemat străjile și le-a spus să

facă ce-or ști, dar să-l schingiuiască pe judecat până va recunoaște că e vinovat. Oștenii au găsit cu cale să rupă din ramurile delicate, dar ferme, zvelte și puternice ale salciei din grădină, câteva nuiele cu care să-l „altoiască“ peste tot trupul pe condamnatul dat pe mâna lor de Pilat. Și au rupt și iar au rupt crengi usturătoare din copacul falnic... Salcia privea cu îngăduință excesul soldaților, căci nu bănuia pentru ce foloseau ei acele ramuri. Dar, după o vreme, Iisus a fost adus în grădină și legat chiar de tulpina salciei. Hainele i-au fost smulse fără milă, mâinile și picioarele ferecate, iar călăii s-au pus să-l lovească tocmai cu ramurile rupte mai devreme. Din trupul Mântuitorului țâșnea sânge năvalnic și roșu și salcia s-a cutremurat. S-a îngrozit. S-a pus pe bocet și jelit. Se spune că se simțea vinovată că devenise, fără să vrea, obiectul de tortură al lui Iisus.

Și, din mândră cum fusese de înălțimea și tulpina sa dreaptă, salcia și-a aplecat pe dată, cuprinsă de durere și rușine, ramurile. Și atâta le-a aplecat, de a ajuns cu ele la pământ. A sărutat cu frunzele sale firul de iarbă și a cerut iertare lui Hristos. Iar Domnul, care nu vărsa o lacrimă, care luase asupra Sa toate păcatele lumii, care iertase întreaga omenire, i-a dat și salciei îndurare și crezământ. De atunci, copacul mândru nu a mai existat. Salcia a rămas cu ramurile plecate și plângărețe să străjuiască lumea.

Într-o variantă populară românească, în versuri, a legendei salciei pletoase, deși ramurile nu îi sunt folosite pentru a-L tortura pe Iisus, salcia își pleacă, totuși, crengile, plângându-L pe Mântuitorul: „Lângă o salcie pletoasă,/Maica Sfântă se ruga/ Și cu vocea ei miloasă/ Către salcie grăia:- Dacă îmi cunoști durerea/ Și voiești să mi-o alini,/Dă-mi din ramurile tale/ O cunună fără spini./.../De-atunci salcia înaltă/Nu s-a mai uitat în sus/Și-a rămas așa plecată,/Ca să-L plângă pe Iisus.”

Cunoscând povestea aceasta, mulți bătrâni au plantat la mormintele lor astfel de copaci, care să plângă în tăcerea celorlalți și pentru morții lor, când Îl plâng, de o veșnicie, pe Hristos.

**Pr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

Convorbiri.

→văzut în Sfântul altar cum se roagă. Cine credeți că se mai roagă pentru toți credincioșii? Și eu vă pomenesc în fiecare dimineață, dar pentru mine știți cine se roagă?

Măicuța mea a murit, tatăl meu la fel – cât au fost în viața aceasta s-au rugat pentru mine. Acum știți cine se roagă pentru mine? Pentru mine și pentru frații lor cititorii, în seara aceea după Cina cea de Taină, S-a rugat Hristos.

Nici nu eram născuți niciunul dintre noi, nu eram născuți și Hristos, atunci, S-a rugat pentru mine și pentru tine. Dacă nu s-ar fi rugat atunci Hristos, în seara aceea, și pentru mine, și pentru tine, eu n-aș fi fost astăzi aici și nici dumneavoastră.

L.C.: Vă rog să-mi permiteți să redau pentru cititori versetul 20 din

Sfânta Evanghelie după Ioan, capitolul 17: „Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor.”

Îps. Ioan: Versetul acesta ne spune că Mântuitorul S-a rugat atunci pentru ucenicii Lui, să fie păziți în viața aceasta, dar n-a plecat de pe pământ până nu S-a rugat și pentru mine și pentru tine. Auziți pentru că frațiiile voastre credeți în Preasfânta

Treime Dumnezeu, ați fost pomeniți în seara aceea și veți rămâne în rugăciunea lui Iisus atât cât veți crede în El, că este Fiul lui Dumnezeu, întrupat în Fecioara Maria.

Vedeți! Suntem în sfintele biserici prin rugăciunea pe care a făcut-o Hristos pentru mine și pentru tine.

De nu s-ar fi rugat atunci Hristos, și pentru mine, și pentru tine, nu ne-am afla astăzi în sfintele noastre biserici.

Să dăm slavă lui Dumnezeu că Fiul Său, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, într-o seară, după Cina cea de Taină, înainte de a fi prins în Ghetzimani, S-a rugat, m-a pomenit și pe mine și pe tine, în rugăciune. Deci pentru toate relele din lumea aceasta îndurate de Hristos, pentru toți aceia S-a rugat atunci Hristos.

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (IX)

- *Vă rog să-l evocați pe Părintele Anania scriitorul!*

- Versiunea românească pe care el a dat-o *Bibliei* este opera unui mare scriitor.

Dar și introducerile la diverse capitole, comentariile lămuritoare, notele și explicațiile care însoțesc textul sacru sunt opera unui mare scriitor.

Iată cum se adresează marele teolog și marele scriitor Bartolomeu Valeriu Anania lectorilor *Bibliei* diortosite de el, în textul pe care l-a intitulat simplu *Cuvânt lămuritor asupra Sfintei Scripturi*:

„*Biblia e cartea care cuprinde cărțile. Biblia, așadar, e Biblioteca; Biblioteca prin excelență, singură și singulară în dumnezeiasca ei omenitate. Orice bibliotecă din lume poate avea cuvinte despre Dumnezeu; Biblia e însăși rostirea lui Dumnezeu, anume pentru oameni. Inspirată de Duhul Sfânt, ea e cartea devenită cărți (...).*

Așa stă Biblia în fața cititorului; ca un prescur care poate să rămână pâine dospită, poate deveni anafură sau se poate trasfigura în Trup euharistic. Trepte de pătrundere, trepte de cunoaștere; trepte de cunoaștere, trepte de inițiere, trepte de sfințenie: „Chiar dacă l-am cunoscut pe Hristos după trup, acum nu-L mai cunoaștem astfel”.

Prin urmare, cititorule, dacă vei deschide Cartea din simplă curiozitate sau deprindere, spre a-ți împlini nevoia de a ști, și dacă ai străbătut-o ca pe un simplu act de cultură, fii sigur că n-o vei uita. Dacă ai zăbovit asupra-i cu un oarecare interes lingvistic, vei fi aflat că în ebraică și în greaca veche sunt semănate cuvinte, fraze și denumiri eterogene, împrumutate din culturile cu care autorii biblici s-au învecinat sau din altele pe care nici ei și nici părinții lor nu le-au știut. Dacă ai citit-o numai ca pe o operă literară, iată că ai găsit în ea belșug de specii, poezie lirică și epică, istoriografie, legislație, immuri sacre și sapiențiale, pagini profetice și apocaliptice, proze scurte și nuclee de roman, scenarii dramatice și eseuri filosofice, sentințe aforistice și incantații prozodice (...).

Dacă pentru nevoia de a înțelege, o vei cerceta a doua și a treia oară, mai cu de-amănuntul, cu incetinelă și reveniri, dacă-ți vei pune gândul pe

textul din față și pe cele paralele, însemnate alături, atunci cugetul tău va fi în stare să pipăie înțelesurile din spatele cuvintelor, să pătrundă în luminișurile alegorice ale întâmplărilor, să deslușească de ce jertfa lui Avraam, de pildă, s-a petrecut ca fapt istoric la vremea ei, dar, și'n prefigurare pentru vremurile din urmă. În același timp, reliefurile noilor tale lecturi îți vor deschide calea de acces către întreaga cultură europeană, în tot ce are ea mai înalt și mai frumos de-a lungul ultimului ei mileniu.

Dar dacă, pentru nevoia de a cunoaște, de vei deprinde s'o citești, nu atât pe dinafară, cât mai ales pe dinăuntru, dacă sufletul ți se va aprinde în văpaia celor ce se întraripează cu dumnezeiescul dor, atunci dorul acesta îți va descoperi că, în vreme ce toate cărțile acestei Cărți au fost scrise de dragul unui singur personaj, Iisus Hristos, povestindu-L și vestindu-L, și de vreme ce Iisus Hristos a venit în lume de dragul unei singure făpturi, omul, înseamnă că toată Cartea se îndreaptă spre o singură ființă, care ești tu, cititorule. Dacă o huleai, ar fi fost să treci pe alături de propria ta viață, dar fiindcă ți-ai asumat-o, a fost să te descoperi pe tine sieși. Acum, ajutat de Sfinții Părinți ai Bisericii, și, la nevoie, de însemnările din josul paginii, vei pătrunde în adevărurile de credință și în sensurile adânci ale Scripturii, adică în lumina lecturii ei duhovnicești, singura care te ridică deasupra lui a ști și deasupra lui a înțelege, anume în văzduhul lui a cunoaște, acolo unde cuvintele redevin Cuvânt și eternitatea te îmbie la Viață, căci „viața veșnică aceast este: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis”.

Odată ajuns aici nu-ți mai rămâne decât bucuria”.

Textul acesta, ca multe altele lăsate nouă, lectorii, de scriitorul artist și marele teolog Bartolomeu Valeriu Anania, ne revelează geniul său literar, dar și motivele pentru care tot ceea ce a

scris ilustrează tendința spiritualistă în cultura română de azi.

Am putea exemplifica aceste afirmații cu numeroase alte texte, la fel de frumoase, la fel de emoționante, la fel de revelatoare.

Părintele Bartolomeu Valeriu Anania n-a fost numai monah de strălucită vocație, ierarh, teolog, romancier, memorialist, creator liric de immuri și de acatiste în cea mai autentică tradiție a Bisericii noastre Ortodoxe și strămoșești, orator de imens prestigiu în fața a zeci de mii de ascultători, care veneau de la mare distanță ca să-l asculte, eseist, gazetar, dramaturg.

A fost o personalitate providențială într-un context istoric, social și politic monstruos, un trimis al lui Dumnezeu în cultura română.

Când vorbim de arta sa de romancier, ne gândim, bineînțeles, la *Străinii din Kipukua*, o splendidă realizare epică.

Îl evocăm în calitate de memorialist și ne gândim la sutele de pagini de amintiri cutremurătoare pe care ni le-a lăsat, dar mai ales la capodopera *Rotonda plopilor aprinși* (aici paginile pe care le dedică lui Argezi sunt, pur și simplu, sublime).

Ca memorialist, Părintele Bartolomeu Valeriu Anania ne cutremură sufletește, când ne povestește pătimirile lui și ale altor martiri ai cauzei noastre naționale, în anii teribili, ai persecuției antiromânești și anticreștine, când agenții criminali ai Kominternului trimiși de Moscova au ajuns la putere în România.

Relatarea retrospectivă a unor fapte, la care autorul, deținut politic anticomunist a participat sau a fost martor, se situează în zona de întâlnire dintre istoria trăită și literatura confesivă. Încărcătura documentară a memoriilor este asociată cu experiența de viață a autorului, cu note autobiografice subiective, cu detalii semnificative pentru ceea ce a fost.

Literatura română însumează numeroase creații memorialistice. Dinicu Golescu, Grigore Alexandrescu, Iacob Negruzzi (în amintirile lui de la *Junimea*), Nicolae Iorga, Gala Galaction, Mihai D. Ralea și mulți alții au scris memorii.

Mă simt îndemnat să afirm însă că Părintele Bartolomeu Valeriu Anania le este net superior tuturor acestora, prin caracterul cutremurător, dar mai ales strict realist (în deplin acord cu realitatea) al memoriilor sale.

R. SUBȚIRELU

Am ajuns la aeroport cu mult înainte de timpul stabilit. La postul de control m-au salutat și mi-au ridicat bariera fără a-mi controla autorizația. Eram așteptat. Trebuia să zbor pe ultimul tip de avion de vânătoare, speranța tuturor constructorilor noștri.

Se știa de el, oricât de mult se străduirea să-l țină secret. Vigilența tuturor se canaliza asupra păstrării procesului de fabricație și a tuturor elementelor ce ar fi putut interesa potențialii noștri adversari. Am intrat în hangar. Avionul minuscul strălucea în lumina reflectoarelor, ca argintul. Multe din componentele lui erau din materiale absolut noi. Aveam să zbor singur cu toate că din echipaj trebuiau să mai facă parte încă două persoane. Cel puțin, așa se procedase la toate simulările. Zburam numai eu. Decizia se luase în ultimul moment, fără să fiu consultat. Nu-mi era teamă. Mă documentasem cu seriozitate. Știam teoretic toți parametrii de la antrenamentele anterioare. De asta nu aveam emoții. M-am apropiat de el. L-am mângâiat cu palma, lăsându-mi pielea să se-nfioare de răcoarea materialului lipsit de orice asperitate. Era atât de lucios, atât de șlefuit, încât rugozitatea tindea spre valori de domeniul incredibilului. Motoarele, cu toate că fuseseră puse în funcțiune în standardul de probă, păreau neatinsse. Deodată am simțit că sunt privit. M-am întors. Venea generalul și suita de tehnicieni pregătiți pentru marea încercare. Îmi zâmbeau încurajator, plini de speranțe. Știam cât de mult se muncise la acest proiect și câte speranțe se pusese în valorificarea acestui tip de avion. S-au apropiat de mine cu solemnitate. Mi-au strâns mâna și mi-au urat cele cuvenite. Apoi m-au urcat în carlinga mică, dar confortabilă. Așa am părăsit hangarul.

Întotdeauna procedam astfel. Mi se părea că-i dau ceva din sufletul meu, că avionul se umaniza. Eram totdeauna cuprins de respect pentru strădania zecilor și sutelor de tehnicieni, de a da viață gândurilor și năzuințelor atâtor suflete omenești. Când am ajuns pe pistă, cablul de remorcare s-a desprins firesc și am primit cale liberă. Am decolat ușor, fără probleme. Acum puteam să mă avânt spre țăriile cerului până la epuizarea parametrilor tehnici funcționali pentru care fusese construit aparatul. Țineam legătura în permanență cu turnul de control. Mi se făcuse încă o verificare. Aveam și

automatul ca măsură suplimentară de conducere. Nimic nu se putea întâmpla.

- Treci pe automat, am auzit comanda turnului de control.

- Trec comanda pe pilot automat, am repetat, executând manevra potrivită. Apoi am început să privesc aparatura de bord și să comunic datele cu voce puternică și clară, turnului. Știam cu ce rapiditate se analizau datele comunicate.

- Nu concordă altitudinea comunicată de dumneavoastră, cu cea măsurată de noi, am auzit deodată în căștile mele.

Am repetat datele indicate de aparatură și din nou mi s-a comunicat că nu concordă. Am început să mă agit. Ce putea fi?

- Trec pe comandă manuală, am spus așteptând aprobarea.

- Se aprobă. Treci pe comandă manuală, am primit avizul de la sol și am început să fac manevra de cuplare. Dar spre stupefarea mea, n-am reușit. Automatul continua să funcționeze.

- Nu se decuplează, am comunicat.

- Am înțeles, nu se decuplează. Mai încercă o dată, mi s-a răspuns cu calm și firesc de la sol.

- Mai încerc o dată, am răspuns, executând imediat comanda. Degeaba. Pilotul automat continua să funcționeze. Fără să mai cer aprobarea, am repetat comanda. Zadarnic. Nu se deconecta.

- Nu reușesc deconectarea, am comunicat cuprins de îngrijorare.

- Fii calm! Vom trimite noi comenzile de întoarcere. Vom pilota de la sol. Fii calm, au fost ultimele instrucțiuni permise.

Așa ceva nu mi se mai întâmplase. Pilotul automat își făcea de cap de parcă ar fi căpătat o viață a lui și numi a lui. Zburasem pe multe tipuri de avioane și de fiecare dată fusesem mulțumit de ele. „Iar acum, să dau greș? Niciodată!”

- Atenție, atenție! Nu răspunde nici la comenzile noastre. Va trebui să te salvezi. În curând vei ieși din raza noastră de control.

- Am înțeles.

- Atenție, atenție! Nu te auzim. Salvează-te!... Salvează-te!...

* * *

Gospodarul se opri fără de veste. Gâfăia. Efortul aproape că îl epuizase. Își dăduse căciuloiul pe spate, lăsând fruntea transpirată în bătaia vântului. Adierea se dovedi a fi de ajutor.

- Îmi veni mintea de pe urmă, zise el uitându-se pierdut spre înălțimi.

Dar nu se vedea ceva anume. Era doar cerul vinețiu, din care coborau rar fulgii mari și pufoși.

- Adă cheia de la poartă! Se trezi rostind bărbatul în vreme ce-și murseca țigara din colțul gurii. Femeia nu-i răspunse. Avea felul ei de a reacționa la cererile bărbatului. Am coborât din mașină. Pentru mine se pregătea de zor gospodarul. Tocmisem din vară un porc, pe care să-l iau înainte de Crăciun

- Hai fă, mai vii odată, zise bărbatul gata să se lase păgubaș.

Dar ea nu veni. Avea altceva de făcut. Adusesse deja câteva brațe de paie. I le așezase la picioare, așteptând. Dacă mai era nevoie.

- Vezi de încălzește apa aia cât mai bine. Să fie fierbinte, dictă el ca întotdeauna, plecând singur după cheie. Ea se prelinse ca o umbră prin zăpadă spre bucătărie. Mai apucă un snop de strujeni și-l îndesă sub ceaunul de tuci de pe plită, în care apa sta gata să dea în clocot. Își luă ibricul de tablă, și se îndreptă spre polobocul plin cu apa care prinsese deja o inie evidentă. O sparse cu marginea smălțuită a ibricului și-l umplu de câteva ori cu apă, pentru ca să-l golească tot de atâtea ori în cean. Inia se topi și-și pierdu conținutul în apa ce se încălzea tot mai mult.

Gospodarul își făcu o cruce mare cu mâna din care abia schimbase cuțitul. Apoi se trezi rostind cu voce tare:

- Adu cățuia cu tămâie!

Femeia nu-l auzi. Era prinsă cu încălzitul apei. Își luase grija că mai era nevoie de ea la căpătâiul porcului. Asistat de încă doi bărbați din sat, țăranul se oțărî din nou spre tinda casei.

- Tu n-ai? Adu cățuia cu tămâie! , repetă el dorița poruncitoare.

- Dar s-a terminat când am fost la cimitir. Alta nu mai am, veni într-un târziu lămurirea.

Sătul de așteptare, își îndemnă tovarășii să imobilizeze porcul, legat de un picior cu o funie scurtă. Și când era gata să-i înfigă cuțitul în beregată, țășni vierul din coteț. Se repezi la ei cu un grohăit înfricoșător. Luat prin surprindere, țăranul își pierdu cumpătul și →

GHEORGHE ANDREI NEAGU

se îndepărtă de godacul pregătit de înjunghiere.

- Dacă aveam tămâie nu se mi întâmpla așa ceva, zise el cu convingere, apucând un par ce stătea la îndemână de prin bățatură.

Reuși să izgonească vierul în cotețul ce rămăsese cu poarta deschisă și se întoarse iar spre locul pregătit de sacrificiu. Guițul purcelului transformat într-un horcăit agonic sub lama cuțitului înfipt adânc în gât se întrerupse. În același timp, în curte se prăbuși ceva fără veste, din văzduh. Și în vreme sângelui porcului se rispea în pământul pudrat cu zăpadă, din faldurile albastre ale unei imense țesături căzute din cer, se ivi zvârcolindu-se un om cu o cască lucitoare pe cap. Avea fața acoperită cu o mască fumurie din care se iveau două furtunuri argintii ce duceau undeva spre spate. Rămas cu lama cuțitului însângerată în sus, țaranul dădu să se frece la ochi. Lama cuțitului îi creștă ușor obrazul. Durerea îl trezi.

- Paștele mă-tii de muiere, adu o cârpă și ligheanul cu apă, apucă el să mai răcească spre tinda bucătăriei de unde femeia chiar venea în fugă cu apa încălzită și un ștergar pe umăr.

- Ce-ai pățit bărate! apucă ea să se mire, zărindu-i sângele de pe față.

El nu-i răspunse. Era convins că dacă ar fi tămâiat ograda, cotețul și porcii, așa cum făcea de obicei înainte de sacrificiu, nu s-ar fi întâmplat atâtea ciudățenii. Iar când își îndreptă privirile spre ciudățenia ce coborâse din văzduh, mai apucă să zărească silueta unui bărbat, care strânsese rapid țesătura, fugind cu ea în brațe spre fundul grădinii. Ar fi vrut să se ia după el, dar porcul încă mai dădea semne că nu-și dăduse duhul iar femeia stătea cu ștergarul pregătit să-i șteargă sângele de pe obraz. Se mulțumi să culegă casca rămasă în locul în care căzuse. I-o dădu femeii, după ce-i luă ștergarul din mâini. Îl muie în apa călduță și se șterse cu ușurință pe zgârietură.

- Ce să fac cu asta? Întrebă femeia nedumerită. Ceilalți bărbați se traseră mai aproape și se uitau plini de curiozitate la obiectul care semăna și nu prea cu o cască de motociclist.

- Ia nu vă mai zgâiți atâta la o tablă și treceți la treabă, că de asta v-am chemat. Omul asta vine de departe și trebuie să plece cu porcul tăiat și tranșat, să nu-l apuce noaptea până terminăm noi. Dacă era ceva de valoare, o lua ala cu el când a fugit. Și nu -i treaba mea, că nu iau eu bani să mă interesez cine este și ce face el pe aici. De aia avem poliție. Și cred că-i mai bine să nu ne

băgăm, ca să ne cheme pe la nu știu ce anchete. Dă-i casca domnului poate are motocicletă. Aveți? mai întrebă apoi, înainte să se apuce de treabă.

Nu aveam, dar am zis că o dau unui prieten. Eram curios să văd obiectul pe îndelete, fără să mă prefac interesat prea mult de el, să nu cumva să se răzgândească. Apoi, după ce am luat carnea pe care o plătisem, am plecat îngândurat spre casă.

Aproape se înnoptase când am ajuns în parcare din fața blocului. În portbagaj, pungile de carne stăteau înghesuie printre lucrurile pe care le tot adunam și nu aveam niciodată timp să le pun în ordine. Reviste, ziare, cărți, raclete, lopățele, truse de scule, sanitare și nici nu mai știu ce se afla acolo. Casca stătea cu deschizătura în sus, peste toate celelalte. În câtă lumină mai era, am reușit să observ ceva care mi s-a părut ireal. În cască migrau cu o viteză uluitoare, râuri de litere din ziarele deja unsuroase, din reviste, din cărți. Până să mă dumiresc, tot ce era hârtie scrisă, devenise albă, ca și cum niciodată n-ar fi fost ceva tipărit pe ea. Casca se burdușise în așa hal, încât părea gata să pleznească. Numai că nu ceda, se umfla doar, ca un balon. Asemenea gospodarului mai devreme, m-am frecat la ochi. Nu s-a schimbat nimic. Doar că nu mai curgeau litere. Casca luase tot ce se putea lua. Terminase treaba. Mi s-a făcut puțin teamă. Nu era nimeni prin jur și chiar dacă ar fi fost nu știu cât eram dispus să dezvăluie ce se întâmplă, până nu găseam eu o explicație a fenomenului. Am luat pungile pline de carne, am prins caca de o curea și am urcat cu ele mai mult târâș spre ușa locuinței mele. Am apăsat îndelung cu un cot pe sonerie, până am auzit din interior:

- Tu ești? De ce nu deschizi, doar ai cheie....

Nu știu unde am pus-o și nici nu pot s-o caut acum!

- Ce ai acolo? mă întrebă ea zărindu-mi casca uriașă, după ce a deschis larg ușa.

- Cuvinte... Și carne de porc.

- Cuvinte? repetă ea nedumerită. Cum adică ai acolo cuvinte?

- Cuvinte... am repetat moale.

- Te ții de glume, își arătă ea îndoiala. Ești dus cu capul cred. De când nu mai dormi nopțile și stai numai între cărți și scrierile tale, sau cum vrei să le zici...

Nu-i nicio glumă. Ai să vezi chir tu și atunci ai să crezi. Am să mi-o pun pe cap, și mă apuc de lucru chir acum. Tu ocupă-te de carnea pe care ți-ai

dorit-o. De la țară direct. Bio. N-o lăsa să se strice, că a costat destul.

Am luat casca. M-am așezat la birou cu un top întreg de hârtie alături. Literale au început să se aștearnă cu iuteală pe coli. Nu reușeam să citesc nimic din viteza cu care se derula textul. Doar titluri. Unele cunoscute, altele nu. Autori, la fel. Un freamăt necunoscut, o vâjâială ca de vânt părea să mă învârtă în loc. M-a cuprins amețeala. Vârtejul cuvintelor ce se alcătuiau în propoziții m-a cuprins ca un sorb într-o stare cataleptică. Nu știu cât a durat acest somn nefiresc, dar ce m-a trezit a fost tocmai liniștea. O liniște ca de vid. Topul de hârtie se terminase. Casca era liniștită și goală. Încă amețit, am răsfoit în grabă paginile de deasupra: "Oamenii au existat cu mult înainte să existe istoria... *Homo sapiens* aparține unei familii... Rudele noastre cele mai apropiate includ cimpanzeii gorilele și urangutanii. Cimpanzeii sunt cei mai apropiați. Acum doar șase milioane de ani, o singură maimuță femelă a avut două fiice. Una a devenit strămoșul tuturor cimpanzeilor, cealaltă este străbunica noastră..."

Știam lucrul acesta. Citisem ceva asemănător de curând... Răsfoiesc mai departe cu febrilitate: ANIMALUL CARE A DEVENIT ZEU... Există ceva mai periculos decât niște zei nemulțumiți și iresponsabili care nu știu ce vor?... adevărata întrebare care ne stă în față nu este ^Ce vrem să devenim?, ci ^Ce vrem să vrem?^

Da. Știam. Tocmai citisem o carte despre care se spunea că face vâlvă în toată lumea. *Sapiens. Scurtă istorie a omenirii*. Mă rugase un prieten să-i spun ce părere am despre ea și de ce este atât de citită în toată lumea. Cartea era în portbagaj alături de cască. Trebuia s-o returnez proprietarului, împreună cu părerile mele. Ce păreri să mai am? Ce să-i spun când eu nici nu înțelegeam ce se petrece cu mine... Poate mă prinsese prea mult Rudolf Steiner. Sau Edgar Cayce. Memoria cosmică. Marea bibliotecă universală. Acasha. Parcă și domnul acela cu *Mintea de dincolo* fusese furat de ideea unei *biblioteci cosmice*. Poate *Citirea ocultă și Auzirea ocultă* se prelungea din vis în realitate. Să fi fost casca asta un cititor universal care transmitea tot, undeva în eter?

Casca era lângă mine inertă. Goală. Am scuturat-o. Am lovit-o puternic de masă. Am tentat-o cu un nou top de hârtie. Nimic.

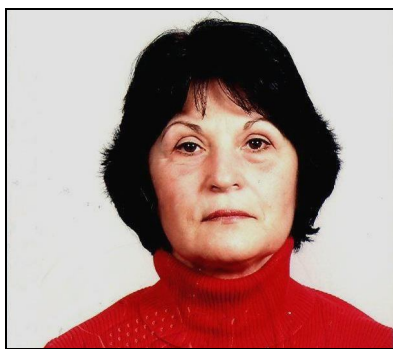
Descopăr că sunt singur acasă.

Ocean întors

Amărăciunea unui proverb

Într-o zi la biserica din Queens s-a apropiat de noi o familie de tineri care s-au recomandat a fi venit de un an din Timișoara. În țară Mașa fusese igienistă, iar Adrian, soțul ei – inginer. Era masă de parastas la biserică, așa că am avut destul timp de povestit despre experiența noastră americană. Fiecare crede că a lui este cea mai importantă, meritând deosebită atenție. Tatăl Mașei, un fost aviator, își adusese nevasta din Uniunea Sovietică pe vremea lui Dej, când fenomenul era frecvent la cei care doreau să-și potrivească dosarele cu politica stalinistă a momentului. Când Gheorghiu-Dej a inițiat cu curaj procesul de destalinizare i-a cam presat pe cei din vârful piramidei cu soții rusoaice să le facă vânt, așa se spune. Dar nu a fost cazul în familia Mașei. După amănuntele biografice oferite din belșug, am realizat că într-adevăr Mașa aducea oarecum a rusoaică, dar nu din speța rusoaicelor masive, ci din a celor diafane și clorotice. Adrian părea cumsecade ca un țăran dintr-unul din satele bănățene, mândru de gospodăria lui întărită. Mai puțin Mașa, ale cărei buze subțiri sugerau malițiozitate, iar amabilitatea ei exagerată trimitea la un acut interes pentru satisfacerea căruia ar fi făcut orice ca să te capaciteze. A prins de veste de la Lidia, cea care aspirase la mâna lui Vlad, că eu aș vrea să părăsesc jobul meu *live-in* și asta era tocmai ceea ce-i trebuia ei urgent. La prima întâlnire însă n-am suflat o vorbă despre intențiile noastre, împărțășind prea puține lucruri despre noi. Bineînțeles că s-au agățat de noi, conducându-ne prin curtea bisericii până la mașină, tocând mereu aceeași temă a neînțelegerilor lor grave cu mătușa Mașei de la New Jersey, care îi găzduia în prezent. Sub presiune le-am dat numărul nostru de telefon la Judi.

Ne-am despărțit cu promisiunea de-a ne întâlni și duminica viitoare, ceea ce s-a și întâmplat. Îmi displac oamenii care nu știu să facă o clipa abstracție de majorele sau minorele lor interese, cicălindu-i pe cei din jurul lor până când aceștia, sătui, cedează, ajutându-i într-un fel sau altul. Adrian mai puțin, dar Mașa făcea parte cu prisosință din

această categorie. A abordat din nou povestea cu mătușa, care nu-i mai îngăduie să stea la ea din motive financiare. Trecuse aproape un an de când îi ținea pe cheltuiala ei dintr-un salariu de curieră la un oficiu de avocatură. Își cumpăraseră un apartament în București, unde dorea să se strămute în scurt timp împreună cu soțul ei, să petreacă restul vieții, bucurându-se de pensia din România, la care se adăuga *social security* primită din America. Vroia să se gândească în liniște la această schimbare, să se pregătească și să nu se mai împiedice zilnic de cei doi tineri consumatori, fără să aibă o lețcaie în buzunar. Mașa era cu atât mai cătrănită, cu cât o încărcase de cadouri pe această mătușă în desele ei călătorii în România și acum avea investiții, care pe Mașa și pe familia ei o costase, nu mai conta.

Lidia ca și Judi mă sfătuia să nu țin cont de jeluirile Mașei, ci să fiu loială, în primul rând, intereselor noastre. Așa e în America, încheia Lidia întotdeauna orice demers moralizator. I-am spus într-o doară Mașei că, dacă plec, ea o să fie prima la care mă gândesc s-o recomand lui Judi. Numai la biserică, unde veneau atâtea femei imigrante, care nu aveau ce lucra, mi-am data seama ce prețioasă era oferta mea. Acasă, Judi rumegase ce-i spusese despre dorința de a termina jobul și m-a rugat s-o prezint pe cunoștința mea de la biserică. I-am răspuns moale, afirmativ. Mă temeam de necunoscut și mă gândeam la remarca Lidiei, similară cu cea a lui Judi. Dar pornisem tăvălugul și el nu se mai oprea. Rostogolirea mergea înainte. Am început să mă frământ, să mă zbucium între regrete și temeri. Pe de altă parte, Nick l-a informat pe dl. Muse, patronul lui de la o turnătorie din Dobsferry, că eu doream să îmi părăsesc jobul *live-in*, cerându-i asigurări privind stabilitatea angajării

lui. Dl. Muse l-a încurajat că din partea lui nu e nici o problemă. Nick ar fi avut încă mult și bine de lucru la modelărie. Trecuseră aproape cinci luni. Nick cita mereu spusele dl-ului Muse: „și dacă toată economia s-ar ruina, modelăria mea tot ar rezista”. Seara înainte de Thanksgiving m-am dus cu Claudiu să-l așteptăm pe Nick la stația de Amtrack pe care o îndrăgisem. Am observat înnegurarea lui Nick la coborarea din tren, dar am pus-o pe seama muncii epuizante. Căra cu el un pachet umflat, care conținea curcanul primit la modelărie. Oh, ne-am bucurat eu și Claudiu: „*avem curcan în bună tradiție americană*”, dar Nick nu ne-a răspuns cu veselie. După o scurtă tăcere ne-a spus că dl. Muse le-a cumpărat lucrătorilor curcan, reținându-le prețul din salariu, dar nu asta era motivul supărării, ci faptul că odată cu pasărea i-a dat și ultimul cec, în pofida numeroaselor asigurări de stabilitate a jobului, primite doar cu o zi înainte. N-are rost să descriu starea de disperare care m-a cuprins, eu știind că Judi se împrieteniase cu ideea de a mă lăsa să plec. Atunci am învățat a doua mare lecție de viață americană: că nu ești decât un număr ca angajat undeva și că în orice zi, când ți-i lumea mai dragă te poți trezi pus pe liber de patron fără nici o explicație. Cu zâmbetul lui ipocrit pe buze îți spune că nu mai are nevoie de serviciile tale, începând de a doua zi. Și nu te anunță în cursul zilei, ci doar când e timpul de plecare acasă, ca să nu te demobilizeze și să nu mai muncești cum trebuie cele opt ore sau ca nu cumva, Doamne ferește, să-i distrugi ceva, cuprins de furie. S-au văzut destule incidente violente, când un angajat concediat s-a întors în culmea frustrării la fosta companie și a descărcat gloanțe în stânga și dreapta ca să se răzbune. Lucrurile se pot prezenta puțin diferit acolo unde muncitorii sunt membri ai sindicatelor de întreprindere.

Drumul spre casa lui Judi a fost în seara aceea înainte de Thanksgiving memorabil prin mușcătura sufletească, pe care o simțeam amarnic de adânc. Imi stăpâneam lacrimile de dragul lui Claudiu căruia nu trebuia să-i dăm impresia de sfârșit de lume, deși pentru mine în acele momente chiar așa simțeam că era. →

SILVIA URDEA

Acasă am plasat curcanul uriaș în frigiderul nostru din basement, cumpărat de dl. Warren, ca nu cumva mâncarea noastră să se amestece cu a lor, care era exclusiv kosher. Ne-am culcat încurajându-ne că și alții au mai pățit-o, că ne putem întoarce în România chiar și cu puținii bani pe care îi economisiserăm, că ceva se va ivi și pentru noi, dar ne părea la amândoi rău că mi-am pierdut răbdarea de a mai sta *live-in*, înainte de a avea ceva sigur în mână. A doua zi era faimoasa sărbătoare, dar nouă de amărăciune nu ne venea să ne sculăm din pat. Judi ne-a bătut la ușă, îndemnându-ne să ne îmbrăcăm rapid că ne ducem în Manhattan să vedem parada de Thanksgiving. Era prima paradă americană la care asistam și Judi ținea neapărat să ne ducă s-o vedem. Îmi amintesc perfect de Judi, iradiind de fericire ca un copil că o să ne arate ceva cu totul de excepție. „Nu-mi arde mie de parada ei, i-am spus lui Nick, dar el m-a convins că nu putem s-o refuzăm. „*Vrei, nu vrei bea Grigore-aghiazmă*”, mi-am zis, și m-am îmbrăcat de plecare. Le-am dat haine groase lui Nick și Claudiu că afară numai vreme de paradă nu era. Un contrast mai mare nici că se putea să fie între neliniștea noastră și exuberanța de pe străzi. Americanii se poartă de multe ori ca niște copii mari, dar la paradele lor chiar dau în mintea copiilor, cuprinși de-o veselie nestăvilită. Popor tânăr, îmi ziceam, care știe să guste viața cu polonicul, de parcă n-ar avea și ei tragediile lor, oho, și încă ce multe! Judi și Avi nu făceau notă aparte. Trăiau momentul prin toți porii, ceea ce ne îndemnau să facem și noi, observându-ne abătuți. După paradă i-am mărturisit lui Judi motivul secret al nefericirii noastre și ea mi-a dat timp să renunț la plecare și să-mi țin jobul, înțelegând că, în absența salariului lui Nick, ne-ar fi foarte greu să supraviețuim la New York, unde noi cei fără rezidență nu beneficiam de nici un ajutor social.

Deodată, după concesiile lui Judi, am simțit că renașcă la pasărea Phoenix, având din nou terenul sub picioare. I-am comunicat bucuria mea lui Nick, dar el s-a posomorât, amintindu-mi că Mașei i-am făcut totuși o promisiune și să nu uit că Judi vrea să o aduc la interviu, însemnând că și Judi joacă oarecum dublu. Eu, nu și nu, mă încâpățânam s-o citez pe Lidia, care ne sfătuisese că

„așa cere viața în America să-ți fii loial în primul rând ție, pentru că ceilalți îți dau un picior în dos oricând doresc, fără mustrări de conștiință. „*Aveți grijă copii, viața e dură aici. Primești și dai pumni. Ce crezi, cum s-a cucerit Vestul sălbatic?!*” Nick nici n-a vrut s-audă, declarând „*mergem înainte, nu-mi plac căcăcioșii.*”

Ca de obicei, ne-am dus duminică în Queens la biserică. M-am confesat Lidiei în privința ultimei noastre hotărâri de a o recomanda pe Mașa, care, pentru serviciile ei de housekeeper urma să primescă locuința noastră de la mansardă unde îl putea aduce și pe soțul ei, Adrian. Aveam inima grea. Lidia m-a mustrat sever că n-am ascultat de sfatul ei și am dat pasărea din mână pentru un viitor cu totul incert, mai ales că și Nick își pierduse jobul. „*Fanatismul onestității!*”, exclamă Lidia și continuă „*Ei, uite am ajuns s-o văd și pe asta. Aștia doi, așa cum îi citeșc, sunt niște șmecherași de Timișoara, iar voi niște fraieri. Nu există promisiune bătută în cuie aici în America, unde schimbările te iau la repezeală de la o zi la alta. Păi, nu și-a pierdut Nick între timp jobul? Ba, da și atunci ce onoare, ce promisiune când tu personal rămâi cu un copil în stradă și nu ai ce pune pe masă?! Voi nu sunteți în toate mințile, zău așa*”, a încheiat Lidia aproape cu furie. Și a mai adăugat: „*Să nu vă mirați când o să primiți de la aștia o palmă când o să vă fie lumea mai dragă. Mi-ar părea bine să nu fie așa, dar am văzut prea multe istorii urâte între români.*” Când vroia să spună ce crede, dacă îi cereai părerea, Lidia o făcea fără menajamente, tăios. Avea multă experiență de șantier în România, unde comunicase la obiect întotdeauna pentru că nu era timp de alambicuri.

Mașa se învârtea ca o leoaică în cușcă prin jurul nostru pentru că Lidia nu făcuse un secret din constatările și îndemnurile ei în ce ne privea. Temându-se că balanța ar putea înclina în defavoarea ei, Mașa interveni cu rugămintă fierbinți, deplângând propria lor situație de abia tolerați la mătușa ei. Cu lacrimi în ochi își frângea mâinile, implorându-mă să-i cedez jobul că ei nu au nici o alternativă, neînțelegând însă ca în momentul acela fără jobul de la Judi și noi eram pe nicăieri, fiii ploii, cum s-ar zice, și pe deasupra

aveam și un copil de șapte ani cu noi. În ciuda admonestărilor Lidiei, Nick a rămas ferm pe poziție. Cu obrazii arzând ca focul i-am comunicat Mașei că o voi anunța dacă Judi dorește să o intervievez și când anume. Pe mine mă convinsese Lidia că, în noile circumstanțe în care ne aflam, a renunța la un job era o mare stupiditate, un autogol. Noi nu aveam rezidență, noi nu aveam conexiuni, noi posedam doar un amărât permis de muncă, reînnoit anual după tergiversări la Serviciul de Imigrări.

Deși îi dădeam perfectă dreptate Lidiei, a trebuit să acționez împotriva intereselor noastre și să merg înainte cu stabilirea unei date pentru interviul Mașei. Judi a ținut să precizeze că asta va fi numai după Thanksgiving. Ne apropiam deja de sfârșitul anului 1991. Judi intenționa să petrecem sărbătoarea netulburată de nimic și mai avea un plan cu noi. În dimineața de Thanksgiving a ținut neapărat să ne ia pe sus și să ne ducă în Manhattan la celebra paradă organizată sub egida magazinului *Macy's*. Mie, drept să spun, nu îmi ardea deloc de amuzament. Imi apăreau în față mereu homleșii trântiți pe la metrou sau pe treptele unor blocuri somptuase de pe 5th Avenue. Mă teroriza ideea că de-acum vom cheltui pe chirie puținii bani economisiți și, dacă nu ne mai găsim nimic de lucru, ne vom întoarce în România mai săraci de cum veniserăm. Judi citise bine disperarea mea și mă încuraja mereu că ea îmi garantează că noi vom reuși să clădim în America „*a decent life*” (*o viață decentă*), doar trebuie să am încredere, speranță și răbdare. Poate așa o fi, îmi ziceam, poate ea vede ceea ce eu nu reușeam să văd acum când totul era negru înaintea ochilor. Era o zi friguroasă de noiembrie, cu puține și zgârcite zămbete solare. Parada de proporții grandioase, covârșitoare, în stil american, proclama triumful erei maselor plastice și al managementului computerizat. Totul era pus la punct, până în cele mai mici detalii, demonstrând atotputernicia vizualului în America. Aparențele, aparențele și numai aparențele trebuie să fie strălucitoare, perfecte, bine regizate ca să ia ochii. Da, americanii sunt mari maeștrii ai punerii vieții în scenă sau, mai precis, ai înscenărilor, cum o vor dovedi catastrofele de mai târziu. →

Totul trebuie să fie „cute” (atrăgător, nostim), femeile și bărbații, tinerii și bătrânii din paradă trebuie să aibă smile-ul caracteristic, afișând dinții lor albi fără cusur, pentru care îi invidiază tot mapamondul. Lumea pe care ei o reprezintă trebuie să arate happy, entuziastă și debordantă de energie și optimism. Acesta a fost mesajul paradei de Thanksgiving, la care ne-a dus Judi. Zău că-mi amintea de defilările noastre! Pentru vreo două, trei ore cât am vizionat imaginile multicolore ale carelor alegorice, personajele mitologiei de market întruchipate de uriașele baloane de plastic, felurile simboluri ale business-urilor celebre, am uitat de necazul care ne păștea în curând, odată cu plecarea de la Judi. Peste ani m-am bucurat să regăsesc într-un eseu scris de Chris Hedges sentimentele mele de neadeccvare la mitologia artificială a paradei, de parcă America devenise o societate politeistă, adorând pe Mac Donald, pe Mickey Mouse, celebriți de Hollywood etc. pentru a uita de Dumnezeu. C. Hedges observă: *”In an age of images and entertainment, in an age of instant emotional gratification, we neither seek nor want honesty or reality”* (Într-o epocă a imaginilor și distracțiilor, într-o epocă a rapidei gratificări emoționale, noi nici nu căutăm, or nici nu dorim cinste sau realitate - *Empire of Illusion*, Nations Books, New York, 2010, p. 49). Am avut la sfârșitul paradei sentimentul unui pseudo-eveniment. Pseudo-evenimentele au tendința să se substituie realității pe care o redefinesc *”by the parameters set by their creators”* (conform parametrilor creatorilor lor), *”who make massive profits selling illusions”* (care fac imense profituri, vânzând iluzii), având ca scop menținerea structurilor puterii.

M-am gândit pentru o clipă la ce-o fi fost în Roma antică după bătăliile victorioase ale Cezarilor care s-au succedat. Știm că, după ce Traian l-a învins pe Decebal, a jefuit atâta aur din Dacia că romanii și-au permis să o țină în petreceri vreo sută șazececi și cinci de zile. Azi, chiar sub ochii noștri, alte mari puteri se agită să scoată la lumină și să ia cât a mai rămas din aurul românesc la Roșia Montana. Vezi interesul acut al lui *Gold Corporation*, companie

canadiană, pentru mineritul în aceeași zonă fierbinte, care a hrănit foamea de aur a romanilor și le-a revitalizat visteria ruinată. Se pare că, din nefericire, istoria se repetă. Visteria marilor puteri fiind goală sau lăcomia lor - uriașă, recurg la aceleași stratageme ca și imperialii dinaintea lor. Cam asta pare, cel puțin până acum, să însemneze globalizarea pentru țările din Estul Europei. *„Măștile se schimbă, dar răul a rămas”*. După cum sună jelania moșilor: *„munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă-n poartă”*. Chiar asta s-a întâmplat după lovitură de stat din decembrie 1989. De atunci românii s-au risipit în cele patru colțuri ale lumii, slugărindu-i pe cei ce ridicau catedrale somptuoase în vreme ce noi țineam piept turcilor, în vreme ce satele ne erau arse și domnitorii decapitați la Constanti-nopol sau în Transilvania. Cu rea vo-ință se ignoră acest adevăr istoric, noi fiind acuzați, în schimb, de lașitate, complicitate, duplicitate și alte rele, numai și numai pentru a fi împinși la margine, atunci când vine vorba de justiție și repararea daunelor aduse poporului nostru în Al Doilea Război Mondial, de pildă, și după comunizarea noastră de către sovietici.

Mașa a venit la interviu, Judi m-a întrebat imediat după aceea, mai mult formal, dacă mai dorim să rămânem la ei și cu asta cazul nostru a fost rezolvat. I-am spus lui Judi că eu regret, dar trebuie să plec ca să urmez poziția soțului meu de a ne respecta promisiunea, no matter what. Adică, acum eram în situația de a fi amândoi șomeri și pe deasupra trebuia să închiriem un apartament în Riverdale, unde Claudiu începuse clasa a doua. Ne mutaserăm de vreo trei ori când o începuse pe prima, așa că acum doream din răspuțeri să-i asigurăm continuitatea la aceeași școală. Am închiriat un apartament la vreo jumătate de oră de mers pe jos de la Judi, într-un building aflat în posesia unei italience. Plăteam șapte sute de dolari lunar pe o jumătate de apartament. Italianca trăsese un zid despărțitor în apartamentul de două dormitoare, înghesuind astfel două familii: pe noi și pe niște spanioli. În apartament era doar mocheta și mobila de bucătărie. Noi nu aveam nimic decât îmbrăcămintea personală. Am început să ieșim în amurg în fiecare zi să căutăm mobilier aruncat

pe străzi de către cei înstăriți. New York-ul era faimos în acei ani, 1990-1991 prin generozitatea străzilor. Găseai mobilă în bună stare, veselă, tacâmuri, așternuturi, paturi etc., toate ambalate astfel ca să nu fie ruinate de intemperiiile care s-ar abate, având în vedere că intrasem în luna decembrie. În jurul Crăciunului a plouat cu „cadouri” puse în stradă pentru cei nevoiași și la acea dată noi ne aflam printre ei. Când, puțin înainte de plecare, la Tg. Mureș un evreu, care repara poșete și genți pe str. Kossuth, mi-a spus că la New York găsești o mulțime de lucruri folositoare, puse în stradă, n-am putut să-l cred. Nu înțelegeam cum poți renunța la mobilele bune când noi le păstrăm de la nuntă până la înmormântare tot pe aceleași. Acum vedeam cu ochii ceea ce nu putusem pricepe.

Am reușit, spre marea noastră bucurie, să înjghebăm un foarte modest cămin, spălând toată ziua, curățind și lustruind piesele pe care le căram din stradă în casă. Continuam să trăim sub semnul provizoratului. La lipsa noastră de câștig chiria era mai mult decât o pedeapsă. Ne ustura pur și simplu. Așa că am început să ne ducem de câteva ori pe zi la un supermarket din apropierea apartamentului ca să folosim telefonul public în căutare de joburi. Nici internetul, nici telefonul celular nu existau pe atunci. Cheltuiam destul de mult pe telefoane, dar mai supărător era totalul discomfort al conversației, când legătura se întrerupea și ne cuprindea teama că necunoscutul de la capătul firului s-ar putea plictisi în așteptarea unui nou apel. Ne-am adus aminte de Mașa, care se instalase împreună cu Adrian în casa Gurland-Blacker. Am rugat-o să ne lase din când în când să dăm câte un telefon de la Judi, căreia i-am fi cerut permisiunea, explicându-i situația. Nu a fost nevoie pentru că Mașa, cea care numai că n-a căzut în genunchi la biserică în Queens, se schimbuse la față, prefăcându-se că abia ne cunoaște. Ne-a spus casant ca ea nu poate să-și prejudicieze jobul ca să ne facă nouă o favoare. Bine că ne prejudiciasem noi totul, făcându-i ei favoarea supremă tocmai atunci când se afla pe nicăieri. Ostilitatea ei nu s-a oprit aici. Aflând că Nick și-a făcut un appointment pentru un job de building maintenance man (îngrijitor tehnic al clădirii), ne-a avertizat →

Ancheta „Vatra veche”

Prima casă

moto:

„Știu eu, mama și-a zis că mă nasc într-o zodie bună”...

(Nicolae Labiș)

M-am născut în Bărăgan, în satul Negoești (comuna Șoldanu-Călărași) loc botezat cu numele său de către marele Domnitor Neagoe Basarab, zidirea efectivă și trăinicia datorându-i-se celui-lalt Basarab, Matei, și Doamnei sale Elina.

Elina Doamna se născuse nu departe de locul meu natal: la Herăști, o bătaie bună de cal de Negoești, ca fiică a marelui boier Năsturel. Acasă, primise o educație aleasă, iar cei doi frați ai ei (îndeosebi Udriște Năsturel) erau, la vremea respectivă, poate cei mai învățați oameni ai Valahiei.

Din inițiativa Elinei Doamna, la Negoești a fost înălțată o mânăstire, în anii 1648-1649, iar Matei Domnul și-a stabilit aici, timp de zece ani, reședința de vară, în care întrunea Sfatul țării și primea ambasadori și alți soli străini.

Sfințit astfel, satul meu are rădăcini mult mai adânci în timp. Ele duc în urmă cu vreo cinci mii de ani, în impresionanta Cultură Gumelnița (lângă orașul Oltenița) civilizație care, împreună cu nordica așezare Cucuteni, dau ora exactă a trecutului Europei.

Prin Negoești s-au perindat în timp, lăsând urme și înscrisuri, vestite personalități ale lumii: de la Macarie, Patriarhul Antiohiei, în anul 1653, însoțit de cronicarul Paul de Alep, până la, să zicem, scriitorul Lev Tolstoi, în primăvara anului 1854, locotenent de artilerie în războiul Crimeii.

În Negoești a poposit însuși regele Carol I, în mai 1877, spre a inspecta starea Regimentului 7 Călărași, cuprins în luptele Războiului de Independență. (Pe același itinerar a mers, spre frontul de luptă, Regimentul 16 Dorobanți, despre ale cărui isprăvi a scris și Iosif Vulcan, în revista „Familia” din Pesta).

În sfârșit, mai aproape de zilele noastre, Constantin C. Giurescu și Mihai Sadoveanu treceau pe aici, în drum spre locul de pescuit „La Dunărica”.

Cam așa ar arăta ADN-ul meu spiritual, impus de spațiul în care m-am născut.

x

În ceea ce privește data la care am venit pe lume – 29 ianuarie 1948 – în modesta casuță din străvechii Negoești, ar fi multe de spus. Mai ales în privința ursitoarelor. Cred că n-au fost prea încântate de voiajul cel aveau de făcut pe o iarnă așa de aspră, cum sunt iernile în Bărăgan. Înfruntând frigul, ele au avut de așteptat, la fereastra cu un singur rând de geamuri a odăiței. Aday că vedeam lumina zilei – sub ravagiile secetei și ale sărăcirii aduse de noul regim politic – într-un sat îndoliat. Jumătate din casele satului purtau doliu la streășină pentru proaspetele jertfe date țării, soți și fii. La această jumătate se adăuga încă o jumătate: multe case aveau, pe lângă doliul nou, un altul mai vechi, pentru cei căzuți în primul război mondial.

Sigur, înghețate de frigul nopții, ursitoarele mele și-au scuturat fulgii de nea și, printre florile de gheață ce împodobeau sticla ferestrei, au pătruns în odaia care mirosea a var proaspăt, pânzeturii uscate la ger, a gutui care atârneau sub ștergare, a cuișoare în vin fiert, a ulei de candelă aprinsă, a busuioac de la icoană. Bănuiesc că le-au plăcut florile de gheață, pentru că mi-au imprimat o sensibilitate aparte pentru frumusețea lor. Toată copilăria am fost fascinată de această artă a gerului de afară pe sticla din interior. Aceste flori se conturau odată cu înserarea, indiferent de căldura pe care o dădea soba văruiată, cu firdă în față, unde puneam cana cu apă, și un locșor după sobă, în care se tolănea pisica și torcea. Cu imaginea florilor de gheață

în ochi și torsul pisicii în urechi alunecam pe câmpiile înmiresmate ale somnului.

Cred că tot ursitoarele mi-au dat dragostea pentru culoare...

Țesându-mi destinul în firele timpului, Parcele, aceste făpturi mitologice, zâne nevăzute, au adus, la puțină vreme după nașterea mea, un difuzor, agățat într-un cui, lângă fereastra cu flori de gheață. Se înfăptuise radioficarea, un mare beneficiu pentru noi, cei de la țară. Mama mea era atât de interesată de emisiunile de la difuzor, încât el rămânea permanent deschis, deși era prevăzut cu un buton de închidere și deschidere. Ne culcam cu difuzorul mergând până la miezul nopții, când era oprit de la stație, și ne sculam în sunetele semnalului de pornire.

Tot ursitoarele au ieșit din granițele Negoeștiului cu harta vieții mele conturată în tapiseria țesută în urzeala timpului, scoțând în drumurile mele orașe, țări, continente. Nu am cerut nimic lui Dumnezeu, din toate acestea, că n-aș fi știut ce să cer, dar îi mulțumesc continuu. Totul a venit de la sine, adică din țesătura aceea de la Negoești, din acea noapte de iarnă când, într-un moment de generozitate maximă, mi-au programat, aveam să constat peste ani, și o primire în *spațiul* lor de existență. Dar asta-i cu totul altă poveste...

LIA-MARIA ANDREIȚĂ

AMĂRĂCIUNEA UNUI PROVERB

→că poziția e aproape dată soțului ei, ceea ce era un fals nerușinat. I-am amintit că ne aflam în capitalism, unde competiția e liberă. Nu mă îndoiesc că fusese privilegiată în România, cel puțin pentru o perioadă, având în vedere că tatăl ei se căsătorise cu o rusoaică pe când fusese la studii în Uniune. La New York continua să gândească în aceeași termenii, că i s-ar conveni totul. Apoi, ceva mai târziu, aceeași Mașa, dorind să-și plaseze o prietenă, a încercat să bage strâmbe la o evreică a carei casă o curățeam săptămânal. Și să zici că nu e atât de adevărat proverbul: „Pe cine nu lași să moară nu te lasă să trăiești!”

(Din *Fragmente din Babylon, Jurnal american*)

ÎNTÂLNIRI ÎN SPAȚIUL CANADIAN

(II)

Închiderea festivă a săptămânii culturale

Sâmbătă 14 iulie era programată închiderea festivă - la care am participat și eu ca membră a cnaclului Nicăpetre- și abia așteptăm reîntâlnirea cu cei doi oaspeți. E drept că deja de la sosirea D-lui Băciuț în Canada am avut impresia că ne cunoșteam dintotdeauna, dar acum era puțin altfel: simțeam - în mod dureros- că se apropia data reîntoarcerii lor în țară.

Întâlnirea d-lui Băciuț și a Preotului Șincan cu micuța Sophia Leopold s-a derulat exact așa cum mi-am închipuit. Era imposibil ca picturile fetiței să nu-l impresioneze pe redactorul șef al "Vatrei vechi", care împodobește paginile fiecărui număr cu lucrări artistice de calitate. Dialogul dintre Omul Mare Băciuț și Copilul Sophia e fost o minune; am detectat momente în care, alternativ, ei deveneau fie Omul Mare, fie Copilul. Au stat alături la masă, iar eu în fața lor. Părintele Șincan era lângă mine. Modest și sensibil, iradia bunătate și blândețe. Lângă d-l Băciuț, la dreapta, ședea d-na Rodica Gârleanu Costea din Oackville, participantă la conferințele din cadrul săptămânii culturale, gazda lor pentru următoarele zile.

D-l Puiu Popescu, directorul ziarului Observatorul din Toronto și al cnaclului Nicăpetre a prezentat un program artistic. Părintele Dumitru Ichim a mulțumit tuturor participanților, D-l Dumitru Răchitan, directorul câmpului, a înmănat diplome fiecărui participant la Săptămâna Culturală, soția d-lui Răchitan era gazda care se ocupa de bucătărie, ajutată de câteva familii benevoale. Meniul a fost deosebit de gustos, fapt apreciat de toată lumea. D-l Băciuț, mereu cu gluma și zâmbetul pe buze, a consumat o serioasă cantitate de ardei iute și la ciorbă, dar și la friptură. Mi-a spus, cu un aer concesiv, întrebând fiind de mine, că la desert nu va mai mânca ardei iute...

S-au înmănat diplome și medalii din partea revistei "Vatra veche", d-l Băciuț a recitat poezii, iar câțiva poeți și scriitori și-au prezentat cărțile.

Printre ei, poeta Victoria Milescu, George Kun, Milena Munteanu, Elena Buică, Gabriela Cășineanu, Claudiu Morgan, Nicolas Andronescu. Mie mi-a venit rândul abia la sfârșit, drept care i-am dat microfonul d-lui Băciuț ca să ne spună un banc potrivit pentru acel moment și să încheiem sesiunea pe un ton vesel.

Seara s-a terminat cu bine și am stabilit cu d-na Rodica Gârleanu Costea detaliile despre venirea mea să-i iau pe oaspeți de la Oackville și să-i conduc la aeroport în ultima zi, marți 17 iulie. Dar, până atunci mai era un eveniment: cel de luni, 16 iulie, la Consulatul General al României din Toronto.

Grădinar în Rai

Poezia d-lui Băciuț "Grădinar în Rai", pe care a recitat-o la întâlnirile din Canada, îmi rămăsese în suflet de când apăruse într-un număr al revistei "Vatra veche". Mă impresionase, o citisem de mai multe ori și m-am bucurat s-o aud recitată de autor. Am simțit adevărul poeziei acum, cu ocazia "Întâlnirii": peste tot unde l-au purtat pașii, grădinarul a însământat bucurie și dragoste în inimile celorlalți. Cum altfel aș putea gândi după reuniunea de luni 16 iulie de la Consulatul General al României în Toronto?

Venisem cu prietena mea Nora și i-am zărit pe cei doi, d-l Băciuț și Părintele Șincan coborând din mașina d-nei Rodica Gârleanu Costea, gazda lor, împreună cu poeta Victoria Milescu, îmbrăcată într-o superbă ie națională. Ajunseserăm toți mai devreme și am ajutat la rearanjarea

sălii de așteptare de la Consulat pentru a o transforma într-o sală de întrunire. D-l Băciuț venise cu o valiză de cărți și reviste.

Personalul de la Consulat, extrem de amabil și săritor, ne-a asisit și fix la ora 16:00 s-a început programul. Nu era (încă) multă lume, lucru previzibil: cei tineri erau la serviciu, fiind zi de lucru (programul de lucru e de la 9 la 17), iar întâlnirea nu putea fi nici mai târziu și nici în week-end, din cauza restricțiilor de securitate ale blocului în care e biroul Consulatului. D-l Băciuț le-a spus invitaților să-și tragă scaunele mai aproape și s-a format un cerc în jurul mesei cu cărți. Bucuros, N. Băciuț a spus: "Iată, acum e chiar un cnaclu, suntem între noi, vom vorbi de toate".

Și așa a început d-l Băciuț să povestească. Între timp au venit mai mulți invitați, întârzierea lor fiind cauzată de traficul din Toronto la acea ora.

După o mică introducere, d-l Băciuț a prezentat cartea de interviuri cu mine și mi-a dat cuvântul. Total pierdută de emoție în urma primirii unei diplome și medalii din partea "Vatrei vechi" cu ocazia centenarului României și a zece ani de la apariția revistei, n-am putut spune decât câteva cuvinte referitoare la felul în care am ajuns să ne cunoaștem, D-l Băciuț și cu mine. Veriga principală a fost Monahul de la Rohia, Nicolae Steinhardt, cu care eu am fost prietenă de familie și pe care d-l Băciuț îl admiră și venerază. Admirația se pare că a fost reciprocă: N. Steinhardt a găsit o carte de poezii de N. Băciuț în biblioteca de la Rohia și i-a făcut o recenzie, fără ca autorul să știe. →

VERONICA PAVEL LERNER

Am invitat-o pe scriitoarea Maria Cecilia Nicu, membră a cenaclului Nicapetre de la Observatorul, să prezinte cartea de dialog. O citise și a vorbit, ca de obicei, cu talent și umor. A afirmat că de fapt eu sunt poetă, dar că iată, de data asta am scris proză...

Apoi d-l Băciuț a solicitat-o pe micuța pictoriță Sophia Leopold să ne povestească câte ceva din felul în care vede arta, după care poeta Victoria Milescu ne-a citit poezii dintr-unul din volumele cu care venise în Canada. Totul a fost spontan, d-l Băciuț a organizat - ad-hoc - o minunată șezătoare, în care toți am vibrat la unison. Preotul Șincan ne-a spus o poveste -pildă și a continuat cu câteva vorbe glumețe, și, în încheiere, D-l Băciuț a recitat din poeziile lui printre care, desigur, "Grădinar în Rai". Audiența era fascinată, iar d-l Consul General, cucerit de farmecul momentului, ne-a permis să depășim ora planificată. Ulterior prietena mea Nora mi-a spus, pe drumul de întoarcere, că ea ar fi stat și până seara, așa era de frumos.

Au urmat autografe, oaspeții au dăruit cărți, a fost o mică tratație cu prăjiturele, iar lumea nu înceta să-și exprime bucuria de a fi asistat la un moment atât de emoționant. Seara și a doua zi am primit telefoane cu laude aduse oaspeților și cu mulțumiri pentru frumoasa întrunire de la Consulat.

Ultima zi

Biletul de avion era clar: întoarcerea, pe 17 iulie. Noroc de aranjamentele organizatorice de care eram responsabilă, altfel m-aș fi pierdut cu firea de tristețe! Aranjaseam să merg la Oackville ca să-i culeg pe cei doi, să luăm un lunch și apoi să-i conduc la aeroportul din Toronto. D-na Rodica Gârleanu Costea mi-a spus că în acea marți nu va fi acasă, va pleca cu Victoria Milescu la Ottawa, deci, când vom ieși din casă, să încuiem ușa cu un cod pe care ni l-a dat. N-am uitat nici codul, nici să încuiem, ba chiar mi-a rămas rochia agățată și am încercat să redeschid ușa și n-am reușit, fusta a ieșit totuși pe sub ușă, dar, după câteva zile, d-na Rodica mi-a spus că ușa nu fusese încuiată. Păi, făcuse click, am zis eu și nici nu s-a mai deschis. Nu, după click mai trebuia împins ceva. Bine că n-au venit hoții.

Paradoxul distanțelor: cu d-l Băciuț am putut comunica, sunându-l la telefonul lui celular, când era în România. La 3000 de km, comunicarea a funcționat. Când eram la 20 de km n-am putut comunica la celular, în ciuda tuturor eforturilor tehnologice. Am rugat-o deci pe d-na Rodica să le permită oaspeților să raspundă la telefonul fix pentru ca, dacă intervine ceva neprevăzut, să le pot spune ce să facă. Am sunat, n-a răspuns. Am folosit mesageria Facebook. L-am întrebat pe Părintele Șincan de ce nu au răspuns. "Păi noi nu răspundem la telefonul gazdei". Din fericire n-a intervenit nimic, am nimerit perfect adresa din Oackville și i-am luat pe cei doi cu bagaje cu tot.

Pe drum, d-l Băciuț îmi spunea că a simțit cum lumea a vibrat la reuniunea din ajun, de la Consulat. I-am confirmat că toți s-au simțit bine și că a fost, într-adevăr, un moment magic. Și, tot pe drum, uitându-se pe geam, mi-a spus: "Privesc orizontul Canadei; n-aș putea trăi cu el atât de jos". Și mi-a povestit cum a refuzat niște poziții avantajoase de serviciu în București, pentru că lui îi place un orizont mai ridicat, cu dealuri, ca la Tg. Mureș, unde se simte bine!

Am ales un restaurant canadian, altul decât la sosire și Preotul Șincan a fost încântat de cartoful copt și friptura de pui pe care le-a ales, d-l Băciuț rămânând consecvent la ce comandase și în seara venirii. Totul asortat cu bere canadiană, evident. Părintele era preocupat de postările de pe FB și își urmărea celularul, dar d-l Băciuț și cu mine mai aveam de vorbit. Dialog ineputabil... Am atacat din nou subiectul N. Steinhardt, apoi i-am povestit despre provincia franceză a Canadei, Quebec, în care am trăit 15 ani. Am mai discutat despre recitarile lui de poezie și despre "firescul" lor, spre deosebire de interpretarea declamatorie pe care o dau actorii profesioniști poeziilor. I-am replicat cu exemple din muzică, apoi mi-a povestit despre prietenia lui cu Florin Piersic și invitația acestuia de a-l însoți la un recital de poezie în Israel și cred că am mai fi vorbit o mulțime dacă nu venea ora plecării.

Chelnerița, de data asta o sârboaică, ne-a fotografiat, după care am pornit spre aeroport, care nu era departe de restaurant.

Despărțirea

Se apropia inevitabil momentul de "la revedere". Știam că va fi greu să "joc teatru" și să par calmă. I-am avertizat pe cei doi că nu pot parca mașina, că voi opri numai ca ei să descarce bagajele, după care voi pleca.

Ajunsesem aproape de terminal, avioanele zburau foarte jos peste noi. D-l Băciuț recunoștea aerogara, eu îmi vedeam de "plânsul" meu. Am oprit, s-au dat jos, mi-au strâns mâna, preotul Șincan a vrut să ne facă o poză, dar am refuzat categoric și m-am băgat glonț în mașină, ca să-mi ascund tulburarea.

Am urmărit pe Internet zborul lor, am aflat după două zile că au ajuns cu bine. Au urmat, în cascadă, ecourile de pe Facebook, cele ale întâlnirii lor cu Canada și a mea cu ei. Și, așa cum bine afirma d-l Băciuț, am simțit, în tot timpul vizitei lor, prezența - de undeva din eter - a lui N. Steinhardt, prietenul nostru comun.

Va mulțumesc pentru vizită, dragi prieteni. Mi-e dor de voi, un dor care nu va înceta niciodată, dar, D-le Băciuț, mă consolez cu faptul că acum, dacă sunteți în România, măcar vă pot suna la celular, când erați în Canada legătura nu funcționa...

Japonia – note de călătorie

(III)

Am vizitat **Kamakura**, în prefectura Kanagawa – sediu al șogunatului Kamakura (anii 1192-1333, șogunii Minamoto, Yorimoto), la templul budist *Kōtoku-in*, statuia din bronz *Daibutsu*, goală pe dinăuntru, reprezentându-l pe Amida Buddha șezând în poziția lotus, înaltă de 13,35 metri și cântărind 121 de tone, datând din 1252, precedată în istoria locului de una din lemn de pe la 1243. Am atins aici, prima oară, Pacificul. Templul *Hase-dera*, pentru mame și copiii lor pierduți din diverse motive, celebru pentru că adăpostește statuia din lemn înaltă de 9,18 metri a zeiței Kannon, zeiță a compasiunii. Foarte iubiți, copiii au patru festivaluri pe an serbate aici. *Regiunea Hakone* era vama, punctul de verificare a celor care intrau în **Edo (Tokyo)** de azi). Croazieră cu „vaporul pirților”, pe *Lacul Ashi*, la peste 800 de metri altitudine. La est de **Nagoya**, orașul industrial **Toyota**, ridicat din nimic, are azi peste 40.000 de locuitori și este un simbol al dezvoltării industriei automobiliste japoneze. Semnele de circulație arată că drumul este traversat, pe lângă câprioare, de... mistreți.

Nagoya, cu peste 230.000 de locuitori ai unui oraș superindustrial, cu șoseaua stradală dublată de alta, la 10-12 metri înălțime, sprijinită pe piloni din beton înfiți între cele două direcții de mers, pe zona verde. Seara luăm cina japoneză peste drum de hotel, la *Lucent Tower*: creveți cu paste (tăiței *kishimen*), porc, pui cu susan. *Castelul Nagoya*, construit pentru al nouălea fiu al celui de-al treilea unificator, Tokugawa. Nagoya a început ca un castel, o cetate a familiei Tokugawa. Din 1889, *crizantema de aur* devine simbolul Casei Imperiale. Agenția Imperială Niponă (de la 1701), cu peste 1.000 de angajați, nu are putere politică dar controlează Casa Imperială (de pildă, datorită Agenției, prințesa Masako Owada – născută la 9 decembrie 1963, soția Prințului Coroanei Japoniei, Naruhito, nu are voie să intre în librării, nu are voie să se întâlnească cu vechile prietene, nici să își vopsească părul) și păzește

anumite secrete ale Casei Imperiale, între care Tezaurul Imperial alcătuit din cele trei însemne regale – Oglinda (păstrată în cel mai sacru loc, la *altarul Ise* pe pe insula Honshu), Piatra (o amuletă reprezentând-o pe zeița soarelui, *Amaterasu*, zeitate majoră în shintoism, împărății Japoniei fiind considerați descendenții ei direcți) și Sabia (la mormântul-templu șintoist *Atsuka*, din **Atsuka-ku**, Nagoya, în prefectura Aichi). Obiectele nu sunt expuse, nu pot fi văzute. Iar cererile de cercetare a tumulilor de 700 de metri lungime din Câmpia Yamato, păziți din secolele III-IV-V ca fiind morminte imperiale, au fost refuzate de Agenția Imperială. Mai importantă este tradiția.

Am urcat treptele abrupte ale câtorva castele medievale, aparținând unor lorzi sau șoguni: austeritate, simplitate, sobrietate strict-funcțională. Splendidul *Himeji-jō*, cunoscut drept *Castelul Egretei Albe*, ridicat în localitatea **Himeji**, prefectura Hyōgō, în regiunea Kansai, un complex din 83 de clădiri înconjurat cu zid de piatră și șanț larg cu apă, prototip al arhitecturii castelurilor japoneze. Fortul ridicat la 1333 pe dealul Hineyama a fost transformat la 1346 în castel și renovat de șogunul Toyotomi Hideyoshi la 1581, prin adăugarea a trei donjoane, iar șogunul Tokugawa Ieyasu i l-a dăruit lui Ikeda Terumasa pentru sprijinul în bătălia de la Sekigahara (1600), *daimyō* (lord feudal) care a reconstruit complexul între 1601-1609. Este *perioada Edo* (1603-1868) sau a *șogunatului Tokugawa* când, în urma luptei de la Sekigahara, în 1603, împăratul îl numește șogun pe Tokugawa Ieyasu, titlu transmis către fiul său la 1605, când se retrage din viața publică, nu

mai înainte de a pune la punct sistemul prefecturilor (azi în număr de 47) conduse atunci de un *daymiō*, sprijinit de *samurai* stabilește *Codul Bushidō* ca regulă de comportament și mută capitala din **Kyoto** la **Edo** – centrul de putere al șogunatului Tokugawa – redenumit **Tokyo**, din 3 septembrie 1868. Dezvoltat de Honda Tadamasu, *daimyō* pe domeniul Kuwana, între 1617-1618, complexul *Himeji-jō* a rămas vreme de 400 de ani neschimbat, până azi. Este primul obiectiv listat UNESCO din Japonia, în 1993, totodată cel mai mare și mai vizitat castel din țară.

După două secole de izolare, ca urmare a sosirii americanilor de pe la 1853 cu escadrila navală East India Squaron, condusă de comodorul Marinei Statelor Unite, Matthew Calbraith Perry (1794-1858) și cunoscută în istorie ca „vapoarele negre”, au loc tulburări sociale până la 1868, urmate de schimbări după Convenția de la Kanagawa (1854), cu dechiderea Japoniei către Occident. La 1857, ambasadorul american este primit în **Edo** într-o tăcere deplină. Șogunul se autoretrage, oamenii vor înapoi împăratul care ia locul importanței șogunului. De la 1868 la 1912, *perioada sau Restaurația Meiji* (1868-1912), cu deschiderea căilor comerciale, dezvoltarea infrastructurii etc. Centrul de putere se află în „Capitala de Est”, **Tokyo**, vechiul **Edo**. La sfârșitul perioadei Meiji, împăratul Taishō aduce – în *perioada Taishō* sau *democrația Taishō* (1912-1926) – Primul Război Mondial, liberalismul politic, bunăstarea și afirmarea internațională a Japoniei care intră pe piața Asiei. A urmat *perioada Shōwa* (1926-1989), cu criza financiară, revenirea militarismului, Al Doilea Război Mondial și bombele de la **Hiroshima** și **Nagasaki**, apoi repunerea pe picioare a țării unui popor deosebit de harnic, conștiincios și tenace. „*Era păcii luminate*”, cu cel de-al 124-lea *tennō* sau *mikado* - împărat, longevivul Hirohito (între anii 1926-1989). Japonezii, aliați cu învingătorii după Primul Război Mondial, la Versailles, au participat la al Dilea Război Mondial, au cucerit Coreea și ceva din China, iar după atacul de la Pearl Harbour (1941) aprobat de *tennō*, la 6 august 1945 bomba atomică *Little Boy* este aruncată de →

MIHAI POSADA

Antrenamentele copiilor supravegheate de sensei în tabăra de la Templul din Munte

aviația de război americană asupra **Hiroshimei** și la 8 august 1945 *Fat Man*, asupra orașului **Nagasaki**. Hirohito capitulează la 15 august. *Tenō* simbolizează sufletul Japoniei, spiritul ei, *yamato*. Acum, 95% din populație doresc continuarea Casei Imperiale care le arată compasiune, înțelegere și reprezintă unitatea Japoniei. Simbolul împăratului, *mikado*, este crizantema de aur cu 16 petale, ca Soarele, floare europeană menționată de Confucius și crescută în China, revendicată de japonezi și adusă de călugării budiști *zen*. Cel mai înalt ordin al Japoniei: Ordinul Crizantemei. Dacă la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, Japonia a fost ocupată (pentru prima oară după unificare) de Puterile Aliate conduse de Statele Unite ale Americii, prin tratatul de pace de la San Francisco semnat la 8 septembrie 1951 Japonia și-a recăștigat independența. O serie de mici insule din extremitatea nord-estică a arhipelagului nipon ocupate de sovietici la 1945, deși revendicate de națiunea insulară, au rămas sub administrație rusească. Astăzi, Japonia trăiește *era Heisei*, cu al 125-lea *tennō*, Akihito, pe Tronul Crizantemelor, din 1989 până în prezent, conform unei continuități dinastice unice în lume.

Am văzut pe Muntele Shosha, într-o tabără găzduită la *Templul Engyo-ji* (sau *Templul din Munte*), copii de școală învățând *karate*, artele marțiale tradiționale (tehnică de luptă fără arme, influențată de cele chinezești, originară din *Regatul Ryūkyū* – un regat independent care a condus Insulele Ryūkyū între secolele XV-XIX).

Arhitectură medievală în lemn, la Templul Engyo-ji, de pe Muntele Shosha

Arta japoneză

Săptămâna trecută eu am citit "cartea de ceai" de Kakuzo Okakura (1862-1913). Pentru mine această a fost cea mai interesantă din literatura japoneză. Este scris despre ceremonia ceaiului, camere de ceai, frumuseța japoneză, în special, este expuse frumusețe nedesăvârșirii și neechilibrului în arta japoneză. La început, dumneavoastră vă voi prezenta un episod a Rikyu (1522-1591 un maestru al ceremoniei ceaiului) în cartea această.

Rikyu îl privea pe baiatul sau care se numește Jyoan. Atunci Jyoan făcea curățenie pe aleea spre camera de ceai. Apă presăra, matura. Și a terminat.

Rikyu: "încă nu-i destul". El l-a comandat încă o dată. După o ora baiatul i-a spus tatalui.

Jyoan: "Tatal, nu mai este nimic de făcut. Pietrele în grădină le am spălat de trei ori, am dat apă la arbori și mușchiul lucește foarte verde. Pe pământ nu există nicio creangă nicio frunză".

Rikyu: "Bou! Nu trebuie să se facă curățenie în astfel mod".

El l-a certat. Apoi clătînd un copac, a presărat frunzele roșii și gălbeni de toamnă la grădină. Dorițele lui Rikyu nu sunt numai curățenie ci și natură și frumusețe.

Această situație este greu de înțeles. Dar eu voi interpreta că Rikyu a vrut să-i predea un mod de frumusețe, probabil că coexistența curățeniei și naturii ar fi foarte greu.

Kakuzo Okamura expune în această carte, aleea spre cameră de ceai este o scală a meditație de tacea și camera este o catedrală, și el spune, "Ceremonia ceaiului este un cult spre nedesăvârșire". Și frumusețea adevărată se află în cel care depline nedesăvârșire în inima. Pe Zen și Taoism, nu este importante de desăvârșire însine, a carei proces, posibilitați sunt tot importante. Desăvârșirea se înseamnă dublare și echilibrul prezintă desăvârșire, anume, este dublare. Ei au fost evitați pe arte a orient îndepărtat. Frumusețea această se desfășură și în camera de ceai. Înaintea ea fusese loc în care se adună practicantele de austerității de Zen. De aceea, are impresia cu

sărăcia onorabilul și parcă este ruptă de lumea exterioară. Acolo se umple cu simplitatea, curățenia, liniștea și puritatea.

Reguli de decor interior pentru camera de ceai

Dacă florile sunt desenate pe tablouri, trebuie să evite vază cu florile. E bine doar vază.

Se folosește cazan rotund, a canei trebuie să fie unghiulară.

Dacă există vază sau tămâiernața în alcov, nu trebuie să se pună în mijlocul.

Stâlpul de alcov este diferit de alțiile.

Evitarea de aceeași culoare de pe fel de tacămuri.

Intrarea de camera de ceai este construită strâmt și scund. Când intră musafirii în camera, trebuie să se aplece brâu. Asta înseamnă că în camera de ceai, toți oamenii sunt egali și modești, indiferent de clasa socială.

Eu, până acum credeam că camerele există pentru a se distră gusturi de ceai și unde avea loc ceremoniile și eu am învățat ceva nou, și cred că acele modalitățile sunt desfășurate în arte japoneze (tablouri, ceramici, caligrafii, etc.) După ce a știut astă, noi le vom observa, putem să înțelegem mai adânc, să ne distrăm mai mult.

Apropo, el a scris-o cu limba engleză pentru străini, în anul 1904 s-a publicat "The book of tea". Apoi au tradus în limba japoneză, publicată în Japonia în anul 1926.

YAJIMA TAKASHI

Anișoara Mătășaru

Născută în anul 1980 la Focșani, scrie versuri din adolescență, din momentul în care a descoperit profunditatea și vasta interpretare a versurilor lui Mihai Eminescu.

În anul 1998, a participat la Concursul internațional al elevilor pentru creație de poezie „Liră de argint – Sihleanu, unde am fost premiată pentru participare.

Din anul 2003, locuiește în Parla - Madrid, unde a început să se manifeste ca poet în cercuri literare și a debutat cu volumul de versuri *Crisalida latentă*, lansat în 26 mai 2018 la Biblioteca Municipală din Parla.

Viața între două sunete

Mi-am lăsat inima
să se așeze
pe genunchii credinței,
în numele iubirii.
În zadar caut viața
în colțurile realității,
încărcate de iluzii
și fotografii.
Mă dor cuvintele
ce lovesc cu putere
în pereții inimii,
să dărâme speranța.
Lumina transcende,
credința elevă,
frica se-ascunde,
și găsesc între două sunete
A-viața-MOR!

Vindec cuvinte

Ai rupt cuvintele
și le-ai aruncat
în urma mea
pe covor,
apoi ai plecat supărat.
Știind
că timpul se grăbește
m-am întors
să le vindec.
Acum,
eu dețin cheile
împărăției cuvintelor
și de câte ori
vei avea nevoie
să vorbești,
vreau să-mi cauți
buzele.

Renasc

Renasc
din cenușa
propriilor experiențe,

o formă târzie de viață
întoarce fața către mine
lumina răsăritului
străpunge ușor
creația nopții
dezgolindu-i transparența,
pe umăr
poartă ultima stea
hipnotică arătare
se întinde alături,
așternuturile
deschid brațele viselor,
călătorie
spre cealaltă jumătate
căutând complicitate
la ora femeii perfecte,
eclipsa de lună.

Cuvinte nespuse

Cuvintele nespuse
îmi fermentau gândurile
în forfota orașului
un fel de ploaie
în șoaptă
umezește
liniștea seacă a pereților,
alergam la întâmplare
căutând zorii
ce ieșeau
prin crăpăturile malurilor,
oameni bolnavi
de insomnie
zăceau
peste numere pare
în dosul ușilor,
iar eu
din când în când
le furam picioarele.

Aducerea împreună

Oglinda timpului
se schimbă la față
odată la treizeci de ani,
renașterea dimineții
la ora exactă a fotosintezei
când frunzele-și înnoiesc
clorofila, ființa ta înflorește

Sophia Leopold, „Dimineța în șoapte”

transparentă lumină
la aducerea împreună
a celui altă țărâm,
sublimă călătorie
ecoul iubirii
ce nu se va stinge,
îmbracă
doua siluete
plutesc
deasupra creștetului
gândurile
unui țărâm atât de pur
al plăcerii.
Vise neplânse

M-aș fi oprit
să plâng
visele între cearceafuri,
sunt prea ocupată
să servească la ceva
scurgerea apei peste ele,
în jocul neștiutului
cele putrede odihnesc
noaptele lungi
se așează pe urechi
urmărind acțiunea
nașterii ideilor
rostogolindu-se prin pulberea
teoriilor umede
a scrumierelor fumegând.

Vizită de august

Experiențele reformulate
din cenușa uitării,
repolenizându-și sensurile
pe scoarțele cuvintelor
îmi fură respirația
ochilor de seară
pe hărți pierdute,
în august
vin să mă vadă
iubirile trecute
prin râșnița de cafea
posedă,
cu gesturi liniștite de noapte
două jilțuri
și răspunsul lucid
al tăcerii mele.

ANIȘOARA MĂTĂȘARU

Întâlniri admirabile **DOI POETI ȘI-O MARE**

„La Mer”, dar nu cu cântărețul

Charles Trenet,
ci cu poetul George Filip,
sau Răzvan DUCAN - George
FILIP,
via Darie DUCAN

Nimic nu a fost premeditat. Întâmplarea a jucat rolul decisiv. Întâmplarea și adaptarea speculativă la aceasta. ”După 20 de ani...”, ca în Dumas, mi-am permis un concediu de câteva zile, împreună cu soția, la ”Măria noastră cea Neagră”, datorită unor wauchere de vacanță primite, ca și bugetar. M-am bucurat de revederea mării, așa cum s-a bucurat și ea. Știu asta de la valul în plus pe care l-am văzut și pe care marea l-a creat în numele prieteniei noastre. Desigur, i-am dat like. Dar să nu mai spuneți la nimeni. Apoi am primit o informație cum că poetul George Filip este în țară, la Tuzla lui natală.

Faptul m-a făcut să gândesc, dacă tot eram la mare, că ar fi posibilă și o întâlnire ”têt à têt”. Vorbisem de câteva ori la telefon până atunci, sunat de el din Canada, și ”conversasem” prin intermediul amicalui ”Internet”. Și cam atât.

Eram două culori care nu s-au văzut niciodată. Ca în poezia lui Nichita Stănescu. Acum era ocazia să ne și vedem. Desigur, îi citisem și câteva din cărțile sale de versuri și m-am convins de talentul său real.

Eu și soția, Carmen, eram la Neptun. Nu, nu în vila rezervată Președintelui, ci într-un hotel rezervat ”poporului”, ”Miorița”. Eram totuși liniștit, nefiind nici ”ortoman, nici cu oi mai multe, mândre și cornute” să tenteze pe cineva să mi-o... facă. Un telefon pentru a-mi anunța prezenta la ”Măria sa Neagră”, unde am îndrăznit să vin fără să-i cer voie lui George Filip, ”tartorul” de altădată al litoralului, pe când era ”mai tânăr și la trup curat” și totul ”s-a aranjat”.

A venit la întâlnire la ora fixată cu șofer ”de serviciu”, un nepot de-al său, așteptându-ne chiar în fața hotelului. Am dat mâna de cunoștință și ne-am îmbrățișat de primă bună vedere cu acesta, sub clicurile unui aparat foto, protagonist fiind șoferul-nepot. ”Se știe”, mi-am spus în gând, văzând că George Filip i-a dat ”ordin” încă de la început să nu piardă nimic și să immortalizeze această întâlnire.

Ironic el, ironic eu, miștocar el, miștocar eu. ”Cui pe cui se scoate”. De

fapt întrasem în felul său de a fi. Darie, fiu meu, fusese și la el acasă, atunci când în urmă cu ceva ani vizitase Montreal-ul, în centru discuției fiind, probabil, poezia, acea ”dulce inutilitate” de care erau amândoi îndrăgostiți, fără puțință de scăpare. Și se pare că tânărul poet i-a căzut cu tronc bătrânului poet, care este, important de știut, după ”mama Floarea” din ”spița poetului Octavian Goga”!!

Dar să revin. Lăsat pe mâna poetului George Filip, ne-am trezit la o terasă, la malul mării, în stațiunea Jupiter. George nu avea ”canadiană nouă”, dar nu era nimic, nu era pericol să... plouă. După amiaza era chiar superbă. În jurul mai multor pahare cu de toate și a stavrizilor cu mușdei și mămăliguță, discuțiile au fost suculente, pline de amintiri necomune, de nostalgii și de haz. George, acum la vârsta de 79 de ani, trăise cât șapte vieți. Făcuse cam de toate, de la a fi hamal și lucrător cu ziua, la a fi fotograf, de a face box, ciclism și parașutism, de a face bișniță și de a lupta „cu inerția” și nu numai, în regimului ceaușist, fapt pentru care a fost și urmărit și arestat, fiindcă atacase, prin scris și vociferări, regimul comunist și pe ”iubiții lui conducători”. A fost imediat după o vizită a lui Ceaușescu în China, de unde acesta venise cu o idee despre libertate, prost înțeleasă! Poetul George Filip a fost judecat public la teatrul din Turnu Severin și aruncat în închisoare. La ieșire din pușcărie, cu sprijinul unor amici, a continuat să publice poezie sub pseudonim. În 1977 se înscrie în Charta pentru Drepturile Omului, fapt care îi îndârjește și mai mult pe adepții și securiștii regimului, dar și pe el. Curajos, peste poate, chiar cu un dram de nebunie, rupe cordoanele milițienilor și pătrunde în Ambasada Statelor Unite ale Americii de la București, unde cere protecție, pe care o primește ulterior, dar nu înainte de a fi din nou arestat și

judecat. În ziua de Crăciun o fost divorțat ”la ordin” și i s-a înmănat un pașaport turistic, spunându-i-se: ”Du-te”! Și s-a dus ”cât a văzut cu ochii” în Austria, Germania și apoi Franța, ca din 1982 să se stabilească la Montreal, Canada! Aceasta foarte pe scurt! Nu că George Filip ar fost neaparat ușă de biserică, dar era un individ căruia nu puteai să-i pui căpăstru. Era mai liber decât libertatea însăși. Poezia era cea care îi ținea aripile desfăcute, dar oamenii regimului Ceaușescu erau obtuzi și nu puteau să vadă acest lucru. Era talentat și năbădăios, dar avea ceva de spus. Hainele de sărăcie erau purtate cu noblețe, de parcă erau cusute cu fir de aur. Și poate chiar erau. A fost un fel de Francois Villon al litoralului românesc, neavând parte, din fericire, de a ști ”bietul (său- n.m.) grumaz, cât trage curul la necaz”. A fost un fel de Serghei Esenin autohton, care avea pe malul Mării Negre, ”Moscova (lui – n.m.) cărciumărească”! A plecat din țară expulzat, pur și simplu, ca o măsea stricată. Și-au dat seama că George Fillip este din alt aluat, „mai tare ca fierul,, și că nu poate fi adus „pe calea cea bună” a societății socialiste ”multilateral dezvoltate”. ”La Paris am mâncat apă”, mi-a mărturisit acesta. A și lucrat, apoi a ajuns în Canada, unde locuiește de zeci de ani, scriind poezie și nu numai, publicând zeci de cărți.

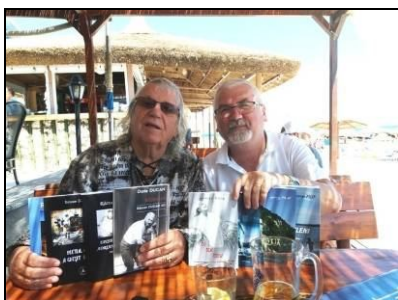
Încă de la începutul celor câteva ore petrecute la terasă am făcut și un schimb de făclii. Făcliile erau cărțile noastre de ultimă oră. Eu i-am dat cărțile mele: ”TORNA, TORNA”, ”Poetul care a greșit lumea”, ”Epistole către ADRIAN PĂUNESCU – carte de iubire” și ”PĂRINTAR- Răzvan Ducan 60”, o carte de interviuri cu mine, la an aniversar, concepută și scrisă de fiul meu și de mine. El mi-a dat : ”ZEII TUZLENI” (roman foileton, vol. I), ”EU DIN EDEN HULIT”, ”ETERNA” și ”PUNCT CONCENTRIC- poeme asimetrice”, toate apărute la Editura Destine din Montreal.

Am aflat multe fapte din aventuroasa sa viață de până acum. Inclusiv amănunte și lucruri inedite despre scriitori, fapt ce denotă că poetul George Fillip a fost între ei, înfipt bine. Până în prăsele, îndrăznesc să spun. Cu bunele și relele sale. La sfârșitul întâlnirii noastre nu știam ce să mai cred. M-am întâlnit cu un zeu sau cu un înger căzut! Despărțirea, cu aducerea noastră înapoi la Neptun, în fața hotelului, a fost la fel cum a început, sub imperiul fotografiilor făcute de nepotul său, Bogdan. Acasă, doar →

RĂZVAN DUCAN

acasă la Târnăveni, mi-am permis, pentru început, să răsfoiesc cărțile primite. Pe una din ele, "PUNCT CONCENTRIC", găsesc autograful olograf dat de George Filip: "Răzvan și Carmen, cartea aiasta mi-a poruncit-o Darie". Ca apoi să citesc "Un fel de cuvânt înainte,, scris de "geoFIL – Montreal", după cum se semnează: "Cu mulți ani în urmă m-a vizitat la Montreal un foarte tânăr ardelean. Puștiul parcă era un mic zeu fugit din Olimp să zvârle metafore pe de-a rândul, de-ați fi crezut că risipitorul de tinerețe nu e-n toate doagele sale. Dar era.... Era la vârsta când abia încerca și el să se îndrăgostească. Eu publicasem la vremea aceea mai multe volume de câți avea el ani în răbojul vârstei. "Eu și tata ți-am găsit, din întâmplare, un volum, prin România, măi exilatule....și mi-au plăcut. Ești un clasic incurabil, dar ce-ar fi să te dai și tu în rând cu poezia asta de azi, modernă ...ca să-i zicem așa?" Puiul de om mă privea fix, ținea cadența la pahare cu mine și-mi dădea sfaturi colegiale. Măi să fie....mi-am zis. Și mi-am dat mintea la tociță, creierii la polizor și am pus pe hârtie poemele pe care vi le încredințez. Între timp prietenul meu a tocit niște bănci pe la Paris....și-a mai înrămat ceva diploma de studii, după care s-a reinters, matur și înțelept, la Târnăvenii lui natali (*Inexact....,matur și înțelept*" a rămas deocamdată la Paris pentru "ceva diplome de studii"... - n.m.). Ciudată tărășenie...Deși eu m-am născut alaltăieri, iar Darie abia poimăine....destinul a hotărât să ne duelăm cu laserele poeziei – AZI. Sper să nu-l fi dezamăgit pe poetul DARIE DUCAN, mentorul meu ...p.s....și iată primul poem DUCAN scrijelat: FOTO de sus în jos/ privirea-i șchioapă/ stă Țara/ între mușchi de apă/ și numai/ veșnică –neurma/ spre nicăieri/ îmi mână turma/ flământă/ ca o scabie;/ unde mă-mpingi/ Tu....DARIE?"

20 august 2018

George Filip și Răzvan Ducan

SALAMINA

În valurile-nvolburate
corăbii se sfarmă:
ecouri vuitoare
trosnet tragic
tunet năprasnic
printre necruțătoare
flăcări...
Stoluri de așchii
însângerate,
țâșnesc
spre cerul clocotitor
și-n hăul neîndurător...

Pe muntele
cu nimb imperial de nori
râd zeii eroilor.Biruitori!

ÎNGEMĂNARE

Scânteietoare,
oglindea vrăjită a mării,
își flutură seninul

Trestii se frâng
sub vântul năvalnic,
copacii plâng
peste urmele pașilor
-urme înspăimântate-
și peste cioate
însângerate...
Ochii caută...ceialți ochi...
gândurile îmbrățișează
celelalte gânduri....
Și caută...
caută...
Libertatea-i ascunsă
în alb-albastră zidire
de iubire,
scânteietoare oglindea...

TAINĂ

Mă înecă umbra
amurgului,
adânc-rubinie...
A sosit
tulburătoarea oră
când păsările amuțesc
învăluite
de răsuflarea verde

a pădurii...
Răpitoarele nopții
ascund
țipătul neștiutului cuget...

RECUNOȘTINȚĂ

Încotro pășești?
Spre se tărâmurii
duci
rotate flăcări de lumină?
Privirea-ți prelungă
se joacă
pe valurile dimineții
în care plutesc
senine cununi
-albastre și verzi-
Iar eu,
sărutul pământului de-acasă
în mâinile tale l-am pus...

CLIPĂ

În liniștea-nfiorătoare,
miezul nopții
fulgeră albastru
în toate oglinzile
apelor,
din care se-nfiripă
irealul balet
al cețurilor...

COPLEȘIRE

Noian de griji
s-au îngrămădit
în labirintul gândurilor...
S-a gârbovit
de-mărunțenie gâtii strâmbe...
trunchiul zvelt...
Bat tobele adâncului
și nici o dără de lumină
nu mai seceră
oglindea retinei...

...Doar clopotul cerului
își începe
prețioasa litanie...

REFUGIU

Mă rătăcesc
în noaptea mea,
în întunericul
-mângâietorul meu-
cu aripi violet...
Lumină mi-e
pe drum,
alb parfüm
de iasomie...
Și suflă vântul
lin,
în flautul ploii de vară:
sărut
pe pământ pârjolit...

MIHAELA ROȘCA

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie)

(VII)

Scena 5

(Babu, Baba și Grupul mut de colindători)

[Cei doi se urcă împreună cu instrumentarul lor pe o bandă rulantă cât se poate de vizibilă. Ea va fi acționată manual prin pârghii, funii și scripeți de către Grupul mut de colindători costumat ca mai înainte. Mergând practic pe loc, Babu și Baba dau senzația de deplasare pentru că pe ecranul din fundal se proiectează umbrele unei „păduri de simboluri” din care unele sunt tot mai figurative și înspăimântătoare.]

Scena 6

(Babu și Baba)

Baba – Ori,... până la urmă ai legat câinele înainte de a pleca? Nu de alta, dar să nu se ia după noi și să-mi mai facă iar vreun pocinog...

Babu – Desigur, că... Nu!!! L-am lăsat liber ca să ne păzească peste noapte acareturile.

Baba – Și să urle la lună ca un apucat.

Babu – Ce te deranjează, că - până în zori, când o să ne întoarcem - nu o să-l mai auzi...

Baba – Cel puțin, de data asta... Că altfel, tu sforăi, iar eu stau cu ochii în grindă până vă liniștiți amândoi,... așa... mai spre zori.

Babu – Dar gândește-te și tu la el, bietul... Cum a venit el împreună cu stăpânul lui drag, un francez de-l chema „Le Mouillé” - adică „Înmuiatu’ ” -, încât ai noștri l-au strigat imediat cu mare drag: „Băi, Muie!”, de nu știa bietul om la început de ce e așa de popular... Iar după ce a aflat, nu s-a supărat defel, că avea mult umor de felul lui... Dar, stai așa, că nu-i numai atât,... că Muie ăsta a găsit câinele în timpul unei vacanțe în insulele Azore de unde l-a adus pe continent cu pașaport în regulă. Că de aici i-a venit și numele animalului... Azor.

Baba – Iar noi nu vedem pașapoarte nici pentru oameni, că de aia au fugit peste Dunăre (aici e pe cale să bocească) și gemenii mamii-gemeni...

Babu – Te rog, nu începe iar... (ștergându-și pe furiș o lacrimă) Că nici mie nu mi-e ușor!...

Baba – Bine, bine,... Ufff!... (dintr-o dată certărează) De parcă pe aici nu e plin de corcitură de maidanezi puri pe care să-i cheme Azor!? Trebuia să se

ducă după el pe coclauri,... tocmai în niște insule pe unde a întărcat mutu iapa...

Babu – Pentru el, să știi, coclauri erau și locurile noastre de aici...

Baba – Da?! Că ți-o fi spus el chiar așa cu gurița lui și tu ai înțeles de îndată?!

Babu – De spus a spus-o, iar eu am priceput prin interpret! Doar era mereu însoțit de un profesor de franceză de la noi,... ce era de fapt ofițer al serviciilor cărora le raporta zilnic prin telefon mișcările oaspetelui. Asta mi-a șoptit-o fosta centralistă, de-i făcusem eu curte pe vremuri... Ehe-hei, ce vremuri! Știi,... și mi-a mai spus să am grijă ce vorbește, de vreme ce eram mereu în preajma „omului cu zmeu”... Că așa îl numeau cei cărora le era rușine să-i spună pe nume.

Baba – Asta, unde mai pui că și noi aveam obligația cetățenească - dată prin lege, mama ei de lege și cu cine a făcut-o! - să anunțăm (subliniază ironic) „organilii” de orice am fi vorbit cu vreun străin. Dar, de vreme ce nimeni de pe aici habar n-avea de limbi străine, nu ne-a cerut nimeni socoteală...

Babu – Da, da, dar numai până în ziua pocinogului! Și doar eu i-am atras atenția franțuzului când îl omeneam cu câte o țuiculiță - că îi prinsese bine gustul! - să nu mai coboare pe Hornul-Vâlvelor, să nu i se întâmple ceva... Că din senin se pogoară pe acolo câte o Vâlvă sub forma unui nor de ceață neagră și înghite tot, după care dispare cu tine în altă lume, ca și cum nici n-ai fi fost... Da’ Muie - căpos rău! Că astea sunt superstiții,... că suntem înapoi și chiar barbari, de dăm crezare unor astfel de basme. Iar profu’ îi ținea isonul din plin, de vreme ce era toabă de materialismul științific predat pe la ședințele lor de partid. Iar când le-am pomenit de grupul de topografi dispărut acolo acum peste douăzeci de ani, au râs de mine.

Baba – Bravo! Tu îi tratai cu țuică și ei îți dădeau cu flit!

Babu – Ba, lasă, că bine am făcut! Așa, cel puțin, am fost acoperit după nenorocire.

Baba – Era o Duminică atât de senină, încât se ghicea departe-departee chiar și

firul Dunării. Oamenii se întorceau de la biserică și căscau gura la ăsta cu zmeul care tocmai își dăduse drumul de pe Cornișă, când s-a ițit pe culme un bulgăre de ceață neagră care a cuprins imediat tot Hornul-Vâlvelor, iar, când s-a risipit: ioc zmeu! ioc francez!

[Merg în tăcere un timp, din ce în ce mai osteniți...]

Scena 7

(Aceeși)

[Grupul mut de colindători nu mai acționează banda rulantă și se retrage atât spre culisa dinspre stânga, cât și cea dinspre dreapta. Babu și Baba se așează osteniți pe ea ca pe marginea unui șanț și își trag răsufierea. Babu se rează în toiag. Ecranul din spate nu mai este retroluminat, în schimb cei doi sunt încadrați de două spoturi. Se aude amplificată suflarea lor sacadată ce devine însă tot mai calmă... Moment de liniște prelungită... Fiecare e cu gândurile lui...]

Babu – Și după aia să te ții tonțoroi! Alarmă! Vânători de munte, elicoptere, milițieni, securiști, activiști de partid... Interogatorii și declarații toată ziua... Ba - lucru chiar nemaipomenit - a venit și un ataș... Ba nu, că ăsta se pune la motocicletă... Un... așa, un ăsta... un „atașat” de ambasadă ce umbla pe hârtoape numai într-o limuzină cu număr roșu de C.D., adică de Corp diplomatic. Iar alături de el o rudă a dispărutului, dar care purta un alt nume, că așa fi reținut dacă ar s-ar fi numit tot Muie. Ce mai, tărăboi mare-mare, cât încap!

Baba – Iar când a apărut și o echipă de televiziune, toată suflarea a dat fuga să se tragă în chip ca să-i vadă... tanti Europa. Numai că singurul care a avut voie să discute cu reporterii a fost - ghici cine (?): tocmai profesorul de franceză! După ce i-a aburit pe ăia cu instrucțiunile primite de sus, a trebuit totuși să le permită să filmeze câte ceva din căutările din munți...

Baba – Și, încet-încet, toți și-au luat gândul de a mai găsi ceva... Varianta oficială a fost până la urmă că: „precis, după ploile de toamnă sau după topirea zăpezilor la primăvară, se vor găsi urmele căutate acum!”

Babu – Și au trecut câțiva ani și au găsit... pe naiba să-i ia de tovarăși!

Baba – Să-i ia, de ce să nu-i ia,... am zis eu să nu-i ia,... că doar profu’ a fost de la început cu ei pe-o mână!

CRISTIAN STAMATOIU

Două femei celebre

Unii se plâng că n-au vitalitate la 40 de ani, că nu mai au ce să speri, că timpul e implacabil, dar două femei regizoare repun sub semnul întrebării starea aceea de lehamite. E vorba de Agnès Varda și Marta Meszaros. Rulează pe ecrane filmele lor recente (din 2017), realizate la 88/86 de ani, încât orice speranță poate reveni în forță.

Agnès Varda, secondată de J.R., a realizat un vibrant imn adus bătrâneții prin documentarul *Villages, visages/ Chipuri, locuri* (2017). Octogenara și tânărul, uniți prin același proiect (road-documentar) despre grandooarea celor „mici”, cu camioneta Photomaton, tind spre o complicitate generoasă, umanistă. Întâlnesc oameni, îi fotografiază și le afișează pozele uriașe, ca o compensație la micimea plată a vieții. J.R. are vitalitate, mister, disimulându-și viața

privată. Brăzdează Franța, discută cu agricultori, docheri, poștași, oameni simpli, apoi îi immortalizează pe postere uriașe, cu melancolie, poezie și delicatețe. Ce lăsăm în urma noastră? Care e scopul? Răspuns : „puterea imaginației”.

Un episod emoționant : micul cimitir și întrebările abisale, cu tăceri pe măsură. Apoi vizita la Godard, durerea ușilor închise, briza istorică a Noului Val, crisparea cineastei mitice (Varda). Din nou postere pe pereți, containere, ziduri. Doar marea nu le păstrează, ea șterge amintirile cu o înțelepciune simptomatică și dură. Ieșire din anonim. Lipsa întrebărilor. A eluda cu măsură. J.R. filmează picioarele cineastei, care are o revelație inedită referitoare la propriul său corp. Apoi, repede, în cărucior, ca să străbată imensul muzeu Louvre.

Marta Meszaros, la 86 de ani, nu se dezmente. În filmul său *Aurora Borealis* (2017) creează suspans, mister, lucrează cu niște actrițe de

excepție, absolut incendiare și, mai ales, alege imagini obsedante. Camera de filmat schimbă unghiuri, înlătură orice patetism, într-un slalom neobosit printre ravagiile războiului „care nu se termină niciodată” – vorba unui personaj. Omul poate realiza mult, doar atât nu poate : „să-și atingă nasul cu limba”. La 82 de ani, actrița Mari Töröcsik (o revăd mereu în filmul *Iubire*) demonstrează aceeași apetență de joc, de transfigurare, oferind carnație unui personaj marcat de contorsiunile istoriei.

ALEXANDRU JURCAN

Simfonie de toamnă în orașul viorilor

Oare unde altundeva, dacă nu la Reghin, s-ar fi nimerit mai bine, într-o sâmbătă seara de septembrie, la ora la care liniștea începe să atragă teritorii către visare, la aproape 100 de ani de când și George Enescu concerta aici, muzica de calitate să câștige dreptul la ascultare.

Oare unde altundeva, dacă nu la Reghin, la Casa Municipală de Cultură *Eugen Nicoară*, într-un ambient armonizat cu inimile spectatorilor – fini cunoscători întru ale artei construcției instrumentelor muzicale – o reghineancă, Smaranda Balacianu, a cerut timpului să răsufle pe aripa muzicii, încredințată că terapia prin muzică este evidentă.

Oare unde altundeva, dacă nu la Reghin, urechea oamenilor obișnuți să asculte bătaia inimii lemnului - pentru a-l înnobila extrăgându-i vioara - se poate percepe mai bine graiul muzicii, divin.

Pentru a-i mângâia viorii gâtul fermecat, unde altundeva, dacă nu la Reghin, putea să-și conducă concert-maestrul doctor Mircea Penescu - Orchestra Medicilor *Dr. Ermil Nichifor* din București, pentru a vindeca nu doar trupuri ci și suflete.

Aici, la Reghin dar și pe frumoasa Vale a Gurghiului (Valea Regilor – cum i se mai spune), oaspeții s-au bucurat de ospitalitatea gazdelor și au vizitat și Fabrica de instrumente muzicale *Gliga*.

Înarmați cu instrumente de calitate și cu vădită pasiune pentru muzică, membrii orchestrei simfonice sunt obișnuți să cucerească auditoriul, printr-un limbaj care nu ține cont de granițele timpului, sub bagheta maestrului dirijor Iosif Ion Pruner și a soliștilor Aron Cavassi – vioară, Mihai Dragomir – vioară și Ștefan Cazacu – violoncel.

Repertoriul a cuprins: Uvertura la *Nunta lui Figaro* și Concertul nr. 5 pentru vioară și orchestra de Mozart; Polka pizzicato de Strauss; Romanța în Fa major pentru vioară și orchestra

de Beethoven; Dans ungar de Brahms; Uvertura în stil Italian de Schubert; Concert în do major pentru violoncel și orchestra de Haydn și Valsul *Valurile Dunării* de Ivanovici.

Spectacolul a fost prezentat de tânăra și talentata actriță Steliana Balacianu (cu un text care mi-a și inspirat acest articol). Stilul ei fermecător și delicat, adoptat anume ca preambul al muzicii de calitate ce urma să bucure auditoriul, a reușit să stârnească încă din primul moment emoție în rândul numeroșilor spectatori.

Concertul a fost susținut de *un buchet* de prieteni dragi ai culturii între care îl amintim, cu admirație pentru tot ce întreprinde în acest sens, pe prințul Dimitrie Strudza. Domnul doctor Mircea Penescu a cântat la Reghin, cu această ocazie, pe una dintre viorile marcate *Gliga* (adevărată bijuterie!) oferită dumnealui chiar de către prințul Dimitrie Sturdza.

SORINA BLOJ

Sophia Leopold, “Fluture”

Lumea lui Larco

AUGUST

Această lună e-un remediu,
Fiind a opta, un deliciu,
Și vin părinții din concediu,
Ieșind bunicii din serviciu.

CONJUGALĂ

Doamna-i prea suspicioasă,
E mai rar așa un caz:
Că-i pe soțul ei geloasă
Doar când vine-acasă... treaz.

UNEI CERȘETOARE

Trebuie să fii convinsă
Și repet de este cazul:
Dacă stai cu mâna-ntinsă
N-ai să poți spăla obrazul!

POVAȚĂ ȘI SUPERSTIȚIE

Sunt multe sfaturi, cu duiumul,
Dar lasă, unde te-ai afla:
Mașinile să-ți taie drumul,
Pe când pisica neagră, ba!

UNUI SOȚ CHEFLIU

Stând prea mult la o terasă
Până când se face seară,
Poți să fii, când vii acasă,
Încuiat... pe dinafară!

În campania de distrugerea podgoriilor

Pe Burebista și pe Deceneu
I-ar fi bătut, desigur, Dumnezeu,
Căci fără vie, struguri, turburel
Ce-ar fi făcut maestrul Păstorel?

IUBIRE ȘI SPERANȚĂ (sonet)

Pe-o bancă-n parcul protejat de soare,
Doi tinerei aprinși de frumusețe

Stăteau, sperând ca viața să-i
răsfețe,
Ea-i mai fâșneată, el timid, se pare.

Păcat să nu profit de tinerețe,
Zicea în gândul ei, nerăbdătoare,
Voi avansa și câte-o întrebare,
Căci fetele-s cu mult mai
îndrăznețe.

Îl mângâia cu gesturi amoroase
Și dacă o iubește, vru să știe,
Iar el cu glas încet și tremurând

A revărsat ce i-a trecut prin gând,
Spunând că o va cere de soție...
Dar ea spera la fapte serioase!

Obraznicul nu rămâne dator

E câte unul mai „viteză”,
Ce nici nu știe cum îl cheamă;
De-i zici, așa, de la obraz,
Pe loc îți zice el de mamă!

EXAGERARE

Soțul cel suspicios,
Poți să-l crezi, de îl ascuți;
Și pe moarte e gelos,
Că prea umblă pe la mulți!

ROMÂNII ȘI DRUMUL ALES

Privind spre cei de la tribună
Îmi zic părerea optimistă:
Că starea rațiunii-i bună...
Acolo unde mai există!

INSTANTANEU LA ȚARĂ (sonet)

Pe-aripa timpului mai fac popas,
Cu nostalgie și din vreme-n vreme
În satul meu cu maci și crizanteme
Să văd în urma mea ce-a mai
rămas.

Sub tălpi cernoziomul zilnic geme,
Pământul e vândut azi pas cu pas,
Profită unii care-s de pripas
Și politicienii din vechi scheme.

De-o vreme nu mai plouă, e
sinistru,
Întreaga țară parcă e de jar,
Dorind să dea de apă un ministru

Se frăsuia, dar n-a fost în zadar,
Căci o idee i-a venit, se pare,
De a-și petrece un sejur la mare.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

Alexandru Misiuga

1924-2009

Avantaje

Critica de sus în jos
Are-un mare avantaj:
Parcă ești mai curajos
Când vorbești de la etaj.

Madrigalul epigramatic

De-l definesc cât de banal
Nu-i nici catâr, dar nu-i nici cal,
Ci pare-a fi o creatură
Ce mușcă fără dinți în gură.

Omagiu

Soacră-mea e delicată
Și se poartă cu mânuși;
Mi-a făcut din gât, odată,
O *Coloană*-a lui *Brâncuși*.

Din tolba de amintiri

Altă dată-n România
Scârțâia democrația,
Astăzi mai avem un pic
Și nu „scârțâie” nimic.

Unde-i adevărul

„In vino veritas” spuneau
Latinii când se chercheleau;
Vecinu-mi spune, de-i pilit,
Că-n vin e... metabisulfît.

Selecție: Vasile Larco

CATRENE

Fără cale de întoarcere

Mățul sorții un' ți-ar toarce,
Tot la mama te-i întoarce.
Vorba, dacă zboară-o dată,
Nu se-ntoarce niciodată.

Relativitate

Nu că i-i prea mare clonțul
Ori – de! – coardele i-s crude,
Vorba rea zboară ca glonțul,
Cea de bine-abia se-aude.

Diferență de preț

Vorba tinerească –
Coadă – cert – de pește.
Vorba bătrânească
Mulți bani prețuiește.

Decepție

A promis să ne cunune
Și-a venit la-ngropăciune.
Vicleanul fâgăduiește,
Nebunul trage nădejde.

Decizie radicală

Fie omul cât de bun,
Vinul îl face nebun.
Slab de fire, Irimia
A decis să-și scoată via.

Decizie istorică

Vinul tu îl bei de bun,
Și el te face nebun.
Am pus punct la ziaiafet
Și-am să fac din vin oțet.

Atotbiruitoarea

Vremea toate le găsește
Și pe toate le topește.
Omul, care nu se teme,
Și tot e învins de vreme.

Dascălul tuturor

Lucrurilor le află cheia
Omul, Dumnezeu păzească-l.
Vremea-nvață și pe-aceia
Care n-au în viață dascăl.

Vremea – cel mai bun complice

Nu tot lucru-i prins în clește,
Încuiat cu zeci de chei.
Vremea singură-ți grăiește
Când bagî seama l'-ale ei.

Cum n-ai da-o nu-i pe plac

Mic – să fugă-ai vrea pe șine,
Mare – n-ai vrea să mai treacă.
Vremea anevoie vine,
Dar atât de iute pleacă!...

Conditio sine qua non

Doamne, dă una din două:
Ori botez, ori cununie.
Las' să ningă ori să plouă,
Numai vreme rea nu fie.

În firea lucrurilor

Nu ne-am agita,
Dacă n-am uita:
După vreme bună
Vine și furtună.

Cine comandă muzica?

Un bătrân croind probleme-a
Scos un sfat din traista sa:
Nu să cânti să-ți joace vremea,
Ci să joci cum cântă ea.

Hoț ingenios?

Confiind suma băbană
Cripteii, mortul ia și-o vinde.
Vulpea, cât e de vicleană,
Mai viclean e cel ce-o prinde.

Puterea sau violenția?

Îngerând leu-a plăcere,
Vulpea hârști! câte-o felie.
N-are-a leului putere,
Dar l-a copt prin violenție.

Destinul

Ani la rând, sfidând capcana,
Și-a păzit, intactă, blana.
Vulpea, biata, după moarte
Tot de sūciu are parte.

Obiectiv turistic

Azi la situl vechii Ulpii
Un dezasru cât cuprinde.
Cum să vinzi tu pielea vulpii
Înainte de-a o prinde?

Unui braconier

Greu o blană să-ți inculpe.
În savană - și mai greu.
Unde n-a ajuns de leu,
O-mplinești cu cea de vulpe.

Vulpea și leul

Leu-l ții în mână
Și pică la bursă.
Doar vulpea bătrână
Nu cade în cursă.

Reorientare

Vulpea, când a-mbătrânit,
S-a făcut găinăriță.
Precupeții din Chibrit*:
Pește – el, ea – pescăriță.

Viitura îl deșteaptă?

Poate c-a-nțelea voroava
Și-i va fi de-nvățătură:
Cine de-un cui nu se-ndură,
Tot el pierde și potcoava.

Două morți

Un flămând își dă sfârșitul,
Viața lui pe-un cap de pai stă.
Culmea e că și zgârcitul
Moare. Dar cu pâinea-n traistă.

Zgârcitul

Decât ortac cu cupitul,
Mai bine să-i faci de ducă,
Căci se știe că zgârcitul
Orice-apucă se usucă.

Înțelepciune țărănească

„Măine lapte o să cură...”
Sceptic, moșu': „-I mult, frățâne,
De la mână pân' la gură,
Dar de astăzi până mâine!”

Zile-nsorite, zile sumbre

Beznă densă, grea, adâncă
Ni se-ntinde dinainte.
Dar noi știm: nu se mănâncă-n
Toate zilele plăcinte.

Legea firii

De-ți vrei viața involucru,
Că ești calfă, păur, domn,
Ziua caută-ți de lucru,
Noaptea caută-ți de somn.

Fundătură

Când ești tânăr, ești și liric,
Drum deschis – niciun fundac.
Vine-o vreme când simți fizic
Zilele cum intră-n sac.

Floare-n glastră

Flori în glastră – eu cu tine,
A pălit iubirea noastră?
O zi bună mult nu ține,
Darămite-o floare-n glastră!

NICOLAE MATCAȘ

*Numele unei piețe din
București.

SCRISORI PARIZIENE

Stimate Domnule Băciuț,

În ultimul timp, am urmărit noutățile mureșene pe Facebook și sunt uimită văzând cât de bogată este activitatea culturală pe aceste meleaguri. Bineînțeles, lectura revistei „Vatra veche” îmi permitea să fiu la curent cu multe acțiuni pe care le realizați, dar acum am și mai multe informații. Astfel, am văzut că ați realizat un turneu de conferințe în Canada și țin să vă felicit.

Cum ați fost plecat peste mări și țări, credeam că noul număr al revistei „Vatra veche” va ieși cu întârziere. Ei, nu ! Mare mi-a fost mirarea când am văzut că numărul din iulie a ajuns la timp, ba chiar conține și multe articole și relatări din Canada. E o adevărată performanță !

Și, deși ați fost plecat, ați realizat nu numai o muncă redacțională, ci și una de scriitor, căci foarte multe scrieri vă aparțin. Când aveți timp pentru toate ?

Articolul pe care l-ați scris despre corespondența lui Dimitrie Stelaru mi-a amintit de cele ce-mi povestea despre el tatăl meu, Ștefan Lazăr. El îl cunoscuse, chiar uneori îi recita poeziile și ne povestea și despre o farsă pe care Stelaru o făcuse declarându-se mort ca să vadă reacțiile celor din jur.

Dar „Vatra veche” mă face să visez să merg în Canada ! Frumoasă atmosferă culturală pare a fi acolo! Cunoșteam deja revista „Alternative” a domnului Alexandru Tomescu (la care am avut vreo trei colaborări), dar văd că în Canada sunt multe alte puternice focare de cultură românească. Cred că românii sunt mai organizați în Canada decât în Franța.

În revista dvs., am fost bucuroasă să găsesc articolul Nazariei Buga despre cartea „Șarpele de aramă” a părintelui Dumitru Ichim (carte pe care o am acasă, de altfel). Găsesc că Dumitru Ichim e un poet singular de mare valoare care în vremuri grele a știut să găsească „fereastra de Lumină” (cum ar putea spune Ana Blandiana) !

Am apreciat mult discuțiile pe care le-ați avut cu Veronica Pavel Lerner, personalitate pe care o remarcasem deja citind răspunsurile ei la ancheta dvs. despre exil.

De astă-dată, am descoperit că îl cunoștea bine pe Nicolae Steinhardt (despre care povestește și în cartea ei de amintiri) și m-a interesat să aflu amănunte despre acest mare om. Eram sensibilizată asupra acestui subiect, deoarece un prieten din Franța, Michel Simion îmi vorbise despre prietenia dintre tatăl său și N. Steinhardt din timpul detenției lor comune. De curând, Michel a tradus în franceză o carte de-a lui Steinhardt și a vorbit despre ea la o emisiune la televizor și de asemenea la radio France Culture. Puteți să-l ascultați eventual la adresa : <https://www.franceculture.fr/emission/s/orthodoxie/donne-et-tu-recevras>

Discutasem cu Michel și în legătură la cartea pe care ați publicat-o dvs. despre N.Steinhardt, iar acum i-am transmis ultimele reviste.

Dar multe ar fi de comentat despre articolele din aceste reviste ! Și bineînțeles de citit ! Mi-a făcut plăcere să descopăr schimburile de idei avute cu doamna Veronica Pavel Lerner. Cum vă scriam în altă scrisoare, parcursul ei în Canada se aseamănă cu parcursul meu, deoarece amândouă avem o formație tehnică și în același timp ne interesăm și de alte domenii. Însă comparația se oprește aici, rămânând doar la nivel de aptitudini și intenții. Avem aceeași vechime în exil, dar ce mare e diferența între realizările sale și ale mele!

Eu am încercat să separ complet cele două domenii de activitate și nu am fost în stare să găsesc timp pentru ca să mă împlinesc în paralel în amândouă. Reușita dumneaei este extraordinară! E minunat că există în lume persoane polivalente cu putere de muncă excepțională care le permite să se realizeze în mai multe domenii.

Dar din revista dvs. am descoperit și parcursul polivalent al Milenei Munteanu sau al Alei Mândăcanu. Mi-au plăcut mult considerațiile pe care le face Milena cu privire la graiul românesc. Mai scriu și eu câteodată câte ceva în franceză, dar evident limba cea mai

dulce mi se pare tot limba română. Bineînțeles, aceasta deoarece e limba mea maternă și, pentru mine aș zice : că e cea mai „mustoasă”. Dar totuși, în mod obiectiv, mi se pare a fi o limbă cât se poate de completă (poate chiar mai bogată ca alte limbi, deoarece avem denumiri duble : de origine latină și slavă). Și mă asociez bineînțeles cu multa plăcere la urările pe care dvs. le faceți în poezia scrisă de „ziua limbii române” !

Și-n legătură cu miracolul existenței românilor, tare-mi stă pe suflet să vă povestesc o întâmplare recentă, când am avut dovada propagandei întreținute abil de anumite cercuri cu privire la Transilvania.

Deunăzi, am avut surpriza să citesc în „Contact” - o revistă editată de o asociație de la Thales (întreprindere unde am lucrat 30 de ani) că în Transilvania, maghiarii reprezintă mai mult de 50% din populație chiar și acum! „*La Transilvanie bien peuplée à plus de 50% de Magyars, même encore aujourd'hui*”.

Autorul, un fost coleg, se exprima cu privire la originile sale din Ungaria și Transilvania în cadrul asociației de cercetări genealogice de Thales. Vă imaginați revolta mea mută văzând asta într-o revistă care nu are nimic de-a face cu politica...

Clocotesc de supărare. Trebuie neapărat să redactez un răspuns clar, documentat și ferm la această minciună, să ofer statistici de populație și în acest scop mă voi →

SIMINA LAZĂR

servi și de informațiile furnizate de domnul academician Ioan-Aurel Pop (îmi voi reîmprospăta cunoștințele recitind și articolele „Transilvania – starea mea de veghe”). Dar în același timp, răspunsul meu trebuie să fie politic, deoarece, dacă mușc prea tare, risc să mi se respingă articolul. Această revistă nu este locul cel mai potrivit pentru o polemică istorico-politică; autorul a strecurat afirmația lui pe furiș. Dar iată că a reușit să administreze celor care citesc revista o injecție de propagandă maghiară ! Noroc că ecoul revistei nu este mare.

În articolul respectiv, mai era și o altă informație neplăcută, dar din păcate adevărată, asupra încetinelii autorităților române de a răspunde solicitărilor și asupra legislației române care nu permite să se elibereze informații de stare civilă pentru persoane decedate. (Se pare că autoritățile din Ungaria, Cehia sau Polonia sunt mai reactive.)

La asta nu mai am ce să mai răspund. Doar să mă întristez de situația României care este dată mereu ca exemplu negativ, iar nu pozitiv.

Am fost emoționată de articolul lui Dan Puric care vorbește de satul românesc care „se risipește

într-un tragic și interminabil exil”. Mi-a plăcut că sfârșitul articolului este oarecum optimist, amintind de vorbele lui Palade cu privire la „capacitatea formidabilă de a renaște din cenușă” a poporului român. Să-i fie gura aurită ! E bine să încercăm să ne dăm curaj !

Doar că vremurile par destul de vitrege și țara se goleşte tot mai mult. Într-un timp nu prea îndepărtat, Blaga aducea un elogiu satului românesc. Dar ce s-au mai schimbat lucrurile de atunci ! Prezentul înaintază cu o viteză cu „V” mare !

Am scris și eu odată un fel de epistolă-eseu despre „miracolul” existenței poporului român, „miracol” pentru împlinirea căruia strămoșii noștri au luptat ! Ne-au oferit o Românie „dodoloață” – cum spuneau sătenii din munții Apuseni ! Dar va fi capabilă generația actuală să o reîntrească sau măcar să o mențină

? Îmi vine să plâng când mă gândesc la ultimele evenimente care confirmă faptul că în România actuală adevărul și minciuna se pot schimba la bunul plac al interlocutorilor și mi-e teamă ca fracturile între diferitele grupări să nu conducă la o explozie.

De altfel, am impresia că istoria avansează cu pași atât de repezi, încât psihologia noastră nu reușește să țină ritmul. În tot cazul, în ceea ce mă privește, ideile mele îmi par rămase mereu în urma actualității...

M-a interesat cronica domnului Răzvan Ducan pentru cartea „Istoria ca viitor” al Anei Blandiana. Între timp, „viitorul” din carte a devenit deja „*trecur*”. Dar ce titlu ispititor are această carte : „Istoria ca viitor” !

În luna iunie, am fost în Sicilia (ba chiar am scris și un reportaj despre Sicilia care va fi publicat în revista întreprinderii Thales de care am pomenit mai înainte). Am făcut înconjurul insulei și am descoperit orașe care s-au distrus încrâncenate într-o ură reciprocă, popoare despre care nu se mai știe nimic, locuri încărcate de istorie unde acum pasc caprele. Asta m-a făcut să cuget asupra pasiunilor umane și în general, asupra condiției umane atât de nesemnificativă la scara milenară. „Istoria ca viitor” ! Ce învățăminte să tragem ? Care va fi viitorul ?

În fine, deocamdată suntem aici și sa încercăm să ne facem datoria : aici și acum !

Anul acesta vom organiza la Muzeul Municipal din Iași în perioa-

da 7 septembrie – 16 octombrie o expoziție cu tapiseriile Gabrielei Moga Lazăr. Va trimit o invitație alături și mi-ar face o imensă plăcere dacă ați veni, eventual, cu alți prieteni. Căci am regretat mult că anul trecut programarea activităților nu v-a permis să fiți prezent la expoziția de la Sărmașu.

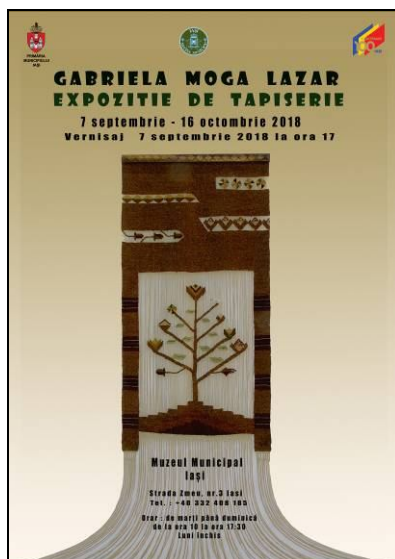
Eu îmi amintesc cu nespuse nostalgie de „zilele sărmășene” pe care le-am petrecut anul trecut. Frânturi de imagini mi se învâlmășesc în minte : drapelele fluturând în soare, verdele strălucitor al verii, bustul mamei mele profilat pe cerul albastru, ceremonia de la Vișinelu și de la Sărmașu, dvs. care anunțați în sat că „Gabriela Moga Lazăr s-a întors acasă”, expoziția de tapiserii prezentată de profesorul Gheorghe Macarie... Toate constituie amintiri de neuitat pentru mine.

Anul acesta voi reveni în România, dar nu cred că voi ajunge să mai asist la „zilele sărmășene”. Și din păcate, cum profesorul Macarie ne-a părăsit, nu-i voi mai auzi vocea, altfel decât ascultând înregistrări mai vechi. Și atunci, m-am gândit ca la data aniversării acestui eveniment să reînvii clipele de anul trecut transcriind cuvântarea pe care domnia sa ne-a ținut-o la vernisajul expoziției de tapiserii a Gabrielei Moga Lazăr. Imediat după vernisaj, doamna Nazaria Buga, redactor al revistei „Rațiunea mistică”, a vorbit și despre volumul meu „Mărgelile copilăriei” și domnul profesor Macarie a adăugat de asemenea câteva comentarii. Vă trimit alăturat transcrierile acestor prelegeri, în speranța că veți fi interesat să le publicați eventual.

Vă urez vacanță plăcută și să ne auzim cu bine.

PS

În cadrul cuvântărilor ținute, domnul profesor Macarie a făcut câteva paranteze pe marginea subiectului tratat. La început, am marcat aceste pasaje cu altă poliță (căci ezitam dacă să le păstrez sau nu), dar în final, le-am lăsat, deoarece mi-am zis că și acele divagații aduc un pic de culoare și autenticitate textului și în fond, îl reprezintă pe profesorul Macarie, așa cum a fost el.

SCRISORI DESCHISE

Fereastra mea spre lume

Aceste cuvinte mi se par de neînlocuit atunci când deschid paginile revistei mele îndrăgite *Vatra Veche*, cu care mă pot mândri printr-o colaborare asiduă de trei ani de zile cu publicații lunare. Îți felicit din toată inima, cu ocazia acestui moment, pe minunații ei realizatori, avându-l pe neobositul ei diriguitor în persoana domnului redactor-șef Nicolae Băciuț. Domnia sa îți dă naștere cu sudoarea și lumina frunții, cu o dragoste nemărginită, slovelor sale tipărite, de multe ori de sorginte religioasă, care îl fac mereu atașat de divinitate! Apreciez revista, căreia mi-a fost dor să-i scriu, bântuit de multă vreme de sechelele unui AV. Prin imparțialitatea în alegerea textelor și grafica ei mereu inspirată, publicația e și fereastra mea mereu deschisă spre lume! Nu greșesc și dacă aș face-o nu mi-aș ierta-o! Ca locuitor al ținutului deși paradisiac, dar izolat-încă - de însemnele civilizației unde iată îmi duc veacul de 40 ani, afirm că *Vatra Veche* este și felia mea de viață, primirea fiecărui număr al revistei ardelenepereche cu text semnat de mine sau și fără el este o zi de mare sărbătoare a sufletului meu!!!

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Stimate domnule redactor-șef Nicolae Băciuț, Poete,

Sunt Ion Andreiță, *pălmaș cu condeiul*, care o viață a încercat să îndeplinească gazetăria cu literatura - și nu sunt sigur dacă a izbutit să-și câștige un loc în tabloul mendeleevic al culturii... - rămâne să stabilească istoria... hazardului.

Nu știu nici dacă ați auzit de mine; eu însă aud des de dumneavoastră - cel puțin lunar prin revista "Vatra veche" - vă simt pulsul spiritual și al emoției, mă bucur și vă aplaud.

Drept pentru care îndrăznesc să vă trimit un text al soției mele, Lia-Maria Andreiță, pentru rubrica "Prima casă", ea fiind mai puțin obișnuită cu calculatorul și internetul. Autoarea este artist plastic (UAP) și a semnat până acum patru cărți: două volume de povestiri și două romane. Despre ea pot referi criticul Rodica Lăzărescu (din comitetul dumneavoastră de redacție) și amicul

pictor-filozof Mihai Bandac. (Dar poate ar fi mai bine să va trimit și un CV al ei... - sau o carte-două; teamă mi-e însă să nu va aglomereze biblioteca).

Și că să umplu traistă internetului, v-aș trimite și din partea mea două interviuri luate cu vreo 30 de ani în urmă unor participanți la Marea Unire de la Albă Iulia. (Cu metiunea că, ușor revăzute, ele au apărut anul trecut, 1917, în revista "Curtea de la Argeș"; dar cum între Ardeal și Regat cărțile au început să circule din nou prin *vama cucului* (că pe vremea lui Badea Cârțan) slabă nădejde că aceste modeste consemnări au zgândărit urechea opiniei publice; poate acum, prin "Vatra veche", în An Centenar. O ultima rugămintă: Lia-Maria v-ar rămâne super-îndatorată dacă ar primi revista cu eventuală ei "prima casă". (Eu mă bucur - și vă mulțumesc - pentru că primesc revista pe internet). Pentru anul viitor, vom face abonament (la ce număr din Catalogul Poștei?).

Cu scuze pentru atâta poliloghie, al domniei voastre,

Ion Andreiță,
pălmaș cu condeiul
*

Poete Nicolae BĂCIUȚ,

Pentru pelerinajul la Columna lui Traian, în fruntea unor daci liberi din Mureș, am trăit, de departe și târziu, citind reportajul din "Flacăra", un sentiment înfrățit cu al domniilor voaste.

Și mi-am adus aminte că vreo patru ani (2000-2004) cât am făcut umbră Colosseum-ului, am bătut și eu drumul la Columnă...

Acolo, sus, într-o placă-basorelief numerotată XVIII, se zice că este sculptat chipul lui Iisus Christos; acum nu se mai zice, se afirmă cu tărie. Un Hristos cu barbă și plete ca dacia, dar cu știutul lui chip. Lucrarea constituie prima icoană creștină.

Se vorbește că Apolodor din Damasc (greco-sirian; Siria, areal de maximă eferescență creștină, pe atunci, la începuturi; parcă într-acolo se ducea, că să-i căsăpească pe creștini, bravul Saul-Pavel) - deci, Apolodor i-ar fi simpatizat pe întâii, prigonii, creștini; la un bob zăbavă, mă pot și întreba: dar dacă

Damascianul era el însuși creștin - "sub acoperire"? (ca mulți alții, ascunși prin tot felul de catacombe; nu puțini chiar în legiunile lui Traian).

De-aș fi știut, vă rugam/invitam să urcați pe Corso în sus, spre Piazza del Popolo, făcând la dreapta pe stradă Condotti 86 (mai devreme, la 62, palatul în care a stat, ca diplomat, Duiliu Zamfirescu) - doi pași până în vestită, în film, Piața Spaniei - la 86, deci, se află faimoasa Caffè Greco, unde cândva poposea regulat, timp de patru ani, Gheorghe Asachi, împreună cu iubita și muza lui, Bianca Milesi, și marele sculptor Antonio Canova, în atelierul căruia uceniceau. Pereții cafenelei sunt "tapetați" cu portrete, autografe, versuri, desene ale celor ce-au poposit aici, în timp: Goethe, Gabriele D'Annunzio, Gogol, Stendhal, Andresen, Leopardi, Baudelaire, Liszt, Wagner, Toscani, Corot, Fernet - și diverși suverani ai lumii. În anul 1975, pe acest perete "a urcat" și Asachi al nostru, printr-un portret făcut de Mihai Vulcănescu; vernisare cu tam-tam artistico-oficial. Ei, când eram pe-acolo, nu l-am mai găsit pe Asachi. Cercetări (personale) articole (avertizoare, în "România liberă") - nimic! Ambasada n-a mișcat un deget (oficial; ca, de altfel, și într-o altă situație dramatică, în legătură cu Dora d'Istria).

...Și ajunserăm astfel la rugămintea mea: voiam să aflu dacă, între timp, s-a clintit ceva în bine (personal, primisem niște asigurări din partea atașatului cultural de atunci; astăzi ambasador, tot la Roma, dar n-am încredere...).

Să așteptăm; cine știe...

...Dar este minunat - și mi s-a umplut sufletul cu bucurie nostalgică - aflând că acolo, la rădăcina Columnei, fiind (și) Ziua Limbii Române, poetul Nicolae Băciuț a recitat o minunată poezie: "Nu am crezut că o să ai o zi / când ale tale-s toate / cuvânt care ne ești în nume / și pentru tine toate ne sunt date"...

Poete, în calitate de modest coleg, rog să mi se ierte această poliloghie. Dar, vorba, ecleziastului (Ezechiel): "Dixi e salvavi animam meam" ("Am spus și mi-am salvat sufletul").

Al domniei voastre,

Pălmașul cu condeiul
ION ANDREIȚĂ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuț, vă informez că am primit revista *Vatra veche* aferentă lunii iulie, vă mulțumesc, felicitări și sunt, deja, cu gândul spre luna august, care:

E luna-a opta-n calendar,

Numită popular: „gustar”,

Deci să gustăm, dragi cititori,

Ce-au scris iubiiții scriitori!

VASILE LARCO

Stimate Doamnă Băciuț,
Confirm, cu multe mulțumiri, primirea mesajului. Și adaug expresia celor mai calde sentimente de grație, pentru publicarea comentariului, dedicat, de admirabilul scriitor și prieten Constantin Stancu, cărții soției mele (romanul *Celesta*).

Colegial, fratern,

Eugen Dorcescu

Dragă doamnă Băciuț,

Mulțumesc mult pentru surpriză. În perioada în care ai fost aici mă aflăm în spital, loc din care abia de am 24 de ore de când am ieșit. Dar lasă că o să o facem noi lată, scriitoricește. Multe salutări ție și doamnei. Am să te sun, ce mai.

Al dumitale,

Al Francisc.

P.S.

Pentru cartea noastră lucrez și transpir din greu, dar aurul se alege puțin mai încet.

Mulțumim mult! Felicitări și mult succes!

Cu sinceră considerație,

Geo Galetaru,
director fondator "Sintagme literare".

Am primit cele două numere prestigioase ale revistei dv., alături mulțumirilor mele felicitările sincere. În mod deosebit, felicitările sincere adresate pe această cale poetului Nicolae Băciuț, care întregeste românizând metafora asiatică „între cer și pământ”. În Inscricțiunile Orhonce de pe la 735, strămoșii mei tătarii scriau bilingv, în chineză și în tătara uigură, revocând eternitatea omului dintre cer și pământ. Domnul N. Băciuț transcrie metaforă în stilul domniei -sale: „Tu ești pământ, cum ești și cer”.

De aceea, credem cu toții în sărbătoarea eternității pe plaiuri românești.

Güner Akmolla

Mulțumim pentru reviste stimate domn Băciuț Nicolae!

Vă citim cu interes în Australia,

Ben Todică

Mulțumesc în special pentru supliment. Felicitări cordiale! E o micromonografie a comunității scriitoricești din Canada.

Ioan Dănilă

Vă mulțumesc, domnule Nicolae Băciuț! Și felicitări pentru supliment! Cu urări de sănătate și bine,

Ela Cosma

Stimate Domn,
Primiți vă rog articolul prezentat la Câmpul Românesc, despre Marea Unire și Biserica, semnat de către părintele Vasiliu. Pentru că dumnealui era bolnav și n-a putut veni în persoană, l-am prezentat eu audienței prezente la evenimentul din Hamilton, Canada, și l-am depus în arhivă. Mulțumesc în numele părintelui Vasiliu, pentru publicarea postumă a acestui articol, să vă răsplătească Dumnezeu!

Milena Munteanu

Bună seară, doamnă Băciuț! Am mailul de la Veronica Lerner și îmi cer scuze dacă am îndrăznit să vă abordez. Aș vrea să vă trimit câteva poezii ale băiatului meu, scoate în curând un volum, cu grafică tot a lui, prefațat de acad D.R.Popescu, și m-am gândit că dacă o să vă placă

poezia lui, dacă se poate, dacă o să considerați că merită să fie publicat în revistă, dacă nu, nu, nu e supărare. El nu locuiește în România, de aceea a îndrăznit mama. Cu scuzele de rigoare, vă mulțumesc, oricare ar fi răspunsul.

Pușa Roth

Dragă Doamnă Nicu Băciuț,
Mulțumiri pentru *Vatra veche* nr.6. Ați făcut treaba bună cu găsierea și imprimarea copertiilor cărților. În caz că mi-ați expediat deja revista e în regulă. Dacă nu, atunci mai bine să așteptăm până când îmi publicați și celelalte trei recenzii pe care vi le-am expediat zilele trecute în nr. 8 sau 9 al revistei și să mi le trimiteți pe amandouă deodată (aici e același preț până la 500 grame și apoi altul până la 1000 grame), (...)

Am înțeles că ați fost în Canada. Frumos!

O săptămâna plăcută!

Mircea M. Pop

Bună dimineața, stimate domn,

Am tot sperat anul acesta că vă revăd la Rotonda valahă la R. Vâlcea sau la Caietele de la Araci, dar n-a fost să fie. Mă bucur însă să văd pe FB că sunteți bine, călătoriți și vă ocupați și de promovarea literaturii în continuare.

Aș fi vrut să cumpăr revista în care mi-a apărut textul despre casa mea, dacă ne vedeam. Așa voi pune bani într-un plic și o să vă scriu ce număr doresc.

De asemeni, vreau să vă transmit salutări și urări de bine din partea poetei Paula Romanescu (a stat în cameră cu mine la festivalul de la R. Vâlcea). Speră că într-o zi să o invitați la un eveniment cultural la Tg. Mureș. I-am dat cartea pe care am editat-o cu Ed. Vatra veche, *Cămașa de sare*, așa am vorbit de d-voastră. M-a întrebat ce mai faceți, cum sunteți...

Regret că v-am reținut cu toate astea, dar cum nu ne-am întâlnit, trebuia să vi le spun.

Vă felicit și eu pentru tot ce faceți și mi exprim admirația și apreicerile pentru munca sisifică. Sănătate, bucurii și spor în toate.

Vă trimit un poem pentru numărul viitor al revistei în speranța că-și va găși un loc în paginile ei.

Cu stimă,

Mihaela Aionesei

Vă trimit, așa cum am promis ieri, una dintre prozele scurte, care vor alcătui, în viitorul nu prea depărtat, noul volum de proză scurtă. Ele vor avea cam aceleași personaje, iar acțiunea va avea ca principal loc de desfășurare, parcul central al orașului unde, la o bancă și o masă improvizată, o gașcă de cârțași își duc veacul. Sper să vă placă.

Vă rog confirmați primirea documentului. Mulțumesc anticipat.

Cu prețuire,

N. Suci

Bună ziua, stimată domnă Băciuț, Am refăcut puțin materialul. Aveam în el și câteva alocuțiuni, dar am zis că-i prea mult. Trimit strict ce am scris eu referitor la această zi, așa cum am vorbit. Rămâne la aprecierea d-voastră dacă merge sau nu în revista *Vatra veche*.

Adaug și câteva fotografii să aveți de unde selecta.

Mă voi ocupa încet încet și de dicționar. Doamne ajută!

Cu prețuire,

Mihaela Aionesei

Bună dimineața, Domnule Băciuț, Mai dau și eu câte un semn de la Archiud... Va urmăresc tot ce faceți (noroc cu FB ul) și vă admir tare mult. Mi-e dor de o poveste cu dvs. la o cafea!! Sunt tot la Archiud până dă bruma. Mai mult pictez, dar nu am stare să și expun. Scriu poeme, aproape zilnic, e un fel de ritual, dar sunt cam triste și nu mi vine să le pun în pagină de carte. În rest, mă bucur de tot ce am în jur. Va sosi fiica mea la sfârșitul lunii acesteia, va rămâne cu noi până în octombrie.

Va îmbrățișez și vă doresc doar bucurii.

Îmbrățișări și Doamnei Codruța.

Vă așteptăm cu drag pe la noi.

Melania

ps. în ataș este o cronică la cartea Jenitei Naidin, ceva monografic despre Blaga la Bistrița. Mi s-a părut interesant demersul ei.

Am primit. Mulțumim.

Cu prietnie,

Marian Odangiu

De 1 + 3 ori mulțumiri și o căruță de felicitări pentru actul cultural numit *Vatra veche*!

Rodica Lăzărescu

Stimate domnule Nicolae Băciuț, După o lungă pauză literară, probabil din cauza oboselii, a drumurilor lungi

la Buzău și Caracal, mutări din Militari în Drumul Taberei și programul școlar, vă trimit recenzia unei cărți de poezie, pentru revista *Vatra veche*.

Vă mulțumesc pentru mesajele și edițiile online pe care mi le-ați trimis între timp.

Apreciez în continuare la superlativ eforturile dv. de a oferi publicului cititor o frumoasă revistă românească, în inima țării, la Târgu-Mureș.

Cu deosebită stimă,

Corneliu Vasile

Dragă d-le Băciuț,

N-aveți idee cât de "alături de dv." sunt în toate deplasările și în tot ce faceți! Bravo, sunteți un fel de "superman"! Sunt sigură că v-ați simțit grozav la Vălenii de Munte cu Ana Blandiana și că tot ce veți face la Roma va fi la înălțime! Personal, vă admir nu numai energia, dar și calmul cu care, parcă vă aud spunându-mi, "lăsăți, d-na Lerner, o să recuperez eu întârzierea Vetrei vechi, nu vă faceți probleme".

În câteva zile voi fi acasă, așa că îmi puteți deja trimite cărțile pe adresa mea din Canada.

P.S. Câțiva americani din familie au văzut cartea tipărită de dv și au apreciat calitatea hârtiei și a fotografiilor.

Mulțumiri și îmbrățișări tuturor,

Veronica

În secunda asta am revenit după 2 săptămâni lipsă și m-ați întâmpinat cu o surpriză... ați pus poezia mea la pagina întâi.

Foarte mulțumesc, sunt extraordinar de surprinsă, dacă ați pus-o acolo mă gândesc că v-a plăcut. Sunt uluită și bucuroasă în același timp. Nu cred că v-am trimis-o, poate ați "cules-o" de pe FB?

Mulțumesc pentru interviul cu Doru Liciu. Măine voi citi totul mai pe ndelete, acuma sunt obosită după o vacanță pe cât de plăcută, pe atât de solicitantă...

Vă urmăresc peste tot cu mare drag. De admirație nu mai vorbesc!

Aceeași stimă,

VPL

Dragă Domnule Băciuț, mulțumesc pentru ultima (editorial) „Vatră veche”.

Felicitări pentru Zaharia Stancu și Dimitrie Stelaru! Și pentru... deltă,

firește!

La cât mai multe!

Stelian Dumistrăcel

Mi-a fost dor de *Vatra veche*. Iată că a sosit că să mă bucur. Vă mulțumesc mult.

Nu mi-ați spus nimic despre volumul meu. Pot să vi-l trimit? Dacă sunteți foarte ocupat, nu vă faceți griji. Ca pensionară, sunt milionară de timp, deci nu vă grăbesc deloc. Doar vreau să am o promisiune fermă din partea d-voastră.

Toate cele bune, sănătate și bucurie.

S. Jinga

Vă mulțumesc, mult stimată Nicolae Băciuț. Felicitări cordiale,

Ognean Stamboliev,
Bulgaria

Mărturisesc că încă nu am citit volumele primite de la dvs. la întâlnirea de la Câmpul Românesc din Hamilton, dar asta nu este din lipsă de timp și nici din lipsă de interes. Este, pur și simplu, pentru că nu mi s-au restituit încă de cei cărora le împrumutasem. Pe scurt, fac turul comunității. Redau pe scurt, așa cum mi s-au transmis, păreri răzlețe: "autorul pare o figură extrem de interesantă", "sensibil", "romantic", "inspirat", ba chiar am auzit cuvântul "modern"! Alții au avut dificultăți hotărându-se la o descriere sau epitet, dar le e și mai greu să lase cărțile dvs. din mână. Împreună cu cele ale părintelui Șincan, cărțile dvs. umplu inimile românilor din Toronto. Tocmai am închis telefonul cu cineva care a spus "Să le dea Dumnezeu sănătate, că bine mai scriu!"

Repet, nu sunt părerile mele. Pe ele le veți putea auzi doar după ce mi se vor restitui cărțile, căci încă îmi aștept rândul la lectură! :-)

Mulțumim pentru tot ceea ce sunteți și faceți.

Cu prețuire,

Milena Munteanu

Mulțumesc pentru revista "Vatra veche", nr. 6, unde m-am regăsit și eu cu o cronică de carte. Suplimentul dedicat evenimentelor de la Câmpului Românesc de la Hamilton, din 2017, este un document de istorie literară și de spiritualitate românească. O mare bucurie pentru românii din Canada. Felicitări!

Victoria Milescu

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc frumos pentru toate
numerele din revista *Vatra veche!*
Să fiți mereu binecuvântat și sănătos!
Cu deosebită considerație și mult
drag,

Georgia.

Mulțumesc! Mă bucur că ați rămas un
Apărător al identității... Mai ales în an
de Centenar, când văd că programul
aniversării Marii Uniri e făcut din
programul fiecăruia dintre noi și nu
există nimic altceva... Poate hora și
mititeii de 1 Decembrie, să vedem....

E.T.

Am primit revista. Va mulțumesc!
Felicitări! Mi-a plăcut poezia
"Întâmpinare".
Cu prețuire,

Vavila Popovici,
Chișinău

Bună ziua, domnule Băciuț,
Am primit revista. Felicitări pentru
ambele reviste. Pentru trudă și
activitatea literară neobosită.
Sunteți un exemplu pentru noi toți.
De l-am putea urmă...
Sănătate, bucurii și spor în toate.
Cu stimă,

Mihaela Aionesei

Va mulțumesc. Întotdeauna răsfioiesc
cu mare plăcere revista Dvs.
Cu stimă

Andras Balogh
UBB Cluj

Stimate domnule Băciuț,
mulțumesc pentru revista, este de
mare ținută, domnule! (...)
Cu stimă,

Aureliu Goci

Stimate d-le Băciuț,
Ce surpriză să găsesc poezioara mea
postată pe FB în revistă și încă la loc
de cinste! Foarte mulțumesc.
Numărul este din nou foarte atractiv,
se simte, ca de obicei, mâna unui om
care selectează și culege pentru
publicare materiale variate și
interesante. Cât despre venirea dv. în
Canada împreună cu Părintele Gh.
Nicolae Șincan, amintirile sunt încă
foarte vii și nu cred că se va depune
prea curând praful peste ele!
Mulțumiri și succes în toate,

VPL, Canada

Dragă Nicolae,
Nu se putea o mai deosebită începere
a duminicii - am primit din Detroit,
de la draga de Hermina Anghelescu
splendide fotografii din patru
expoziții de pictură foarte diferite și

revista ta, din care eseul lui A.I.
Brumaru, dialogul Rodicăi Lăzărescu
cu Nicolae Dan Fruntelată și minia-
tura splendidă a lui Dan Puric le-am
savurat înainte de cafeaua, pe care,
iată - mă întrerup - și mă duc să o
onorez... Mulțumesc pentru *Vatra* ta
dătătoare de căldură și lumină!

Cu tot dragul,

Iulian Filip

Iubite frate Nicolae Băciuț,
Mulțumesc din suflet pentru nr.
7/2018 al revistei, pentru generoasa
găzduire și pentru că, la toate grijile
pe care le aveți, nu uitați de lacrima
Basarabiei.

Va trimit, atașat, alte câteva catrene
pentru zile mai bune.

Cu toată prețuirea și recunoștință,

N.M.

P.S. Nu știu dacă sunteți la curent, eu
am aflat zilele acestea din revista
Moldova literară de la Iași: ne-a
părăsit bunul nostru prieten, mucalitul
și sufletistul Ion Berghia, fie-i țărâna
ușoară și amintirea vie în inimile
celor care l-au cunoscut. Atașez aici
și câteva cuvinte despre acest bun
român; dacă veți găsi de cuviință și
un locușor în revista dvs., la
dispoziția dvs.

Mulțumim! și felicitări pentru
această frumoasă revista!

Ionela Tiron

Vă mulțumesc, Domnule Băciuț și vă
scriu pe această adresă că să ne aflăm
toți, mulțumiți, în această familie de
prieteni!

Puternice sentimente de prețuire,
Al Dvs.,

Stelian Dumistrăcel

Mii de mulțumiri, Excelență!
Felicitări cu drag și cu bine,

Ștefan Vlăduțescu

Stimate domnule Băciuț,
Vă mulțumesc mult pentru noul
număr din revista *Vatra veche*.
Cele bune,

Mihaela Mudure

Felicitări! Încă de la prima pagină, de
la poezia din deschidere, compoziția
Doamnei Veronica Pavel Lerner, mi
s-a deschis apetitul. Mulțumesc!

Gabriela

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru nr. 7/2018 cu
materiale diferite și interesante.
Succes și pe mai departe.

Hans Dama,
Viena

ANA BLANDIANA ÎN BULGARĂ

Recent, în Bulgaria a apărut un
volum antologic masiv – 500 p, Ana
Blandiana, Invadată de cuvinte,
cuprinzând poeme, eseuri, nuvele,
convorbiri.

Selecția, traducerea și prefața cărții îi
aparțin lui Ognean Stamboliev, critic
și traducător, membru PEN
Bulgaria, fervent susținător al
literaturii române, dincolo de Dunăre.
Cartea a apărut în condiții grafice
ecelente, la Editura gea Libris, din
Sofia. (N.B.)

Mii de mulțumiri, Domnule Nicolae
Băciuț! Felicitări pentru noul număr
al minunatei Dumneavoastră reviste,
care apare în frumosul oraș din inima
Transilvaniei, atât de drag nouă -
Târgu-Mureș!

Cu cele mai bune urări,

prof. Vasile Flutur,
Iași

Stimate maestre Băciuț Nicolae,
Mulțumesc frumos pentru Revistă!
Desigur, voi citi cu plăcere presti-
gioasa publicație *Vatra veche*.

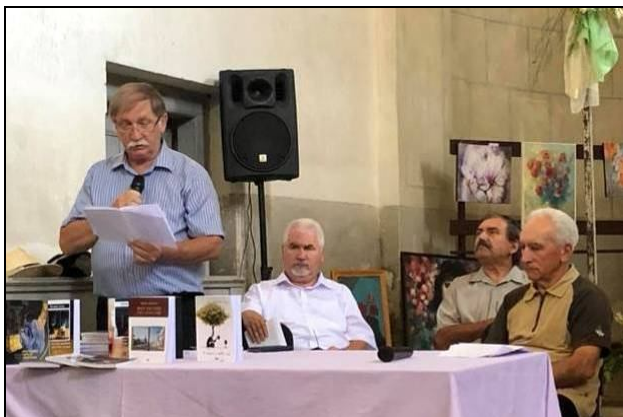
Vă urez o zi excelentă și un septem-
brie minunat, cu nesfârșită inspirație!

Marian Dumitru,
membru al Uniunii Scriitorilor din
România, București

Omagierea limbii române prin poezia
lui Mihai Eminescu la Veneția, prin
harul artistic al unui poet
contemporan. Felicitări, domnule
Nicolae Băciuț, ați realizat un proiect
minunat!

Maria Monica Stoica

Panoramic cultural

La Hoghilag, județul Sibiu. Lansare de carte N. Suci

Vălenii de Munte, Universitatea de Vară „N.Iorga”.

Participanți la Universitatea de Vară „N. Iorga”

La casa de vacanță a Anei Blandiana

Festivalul „Văii Gurghiului”, la Fâncel

Sărmașu, Zille Bibliotecii „Liviu Rusu”

Întâlnire literară la Sărmașu

Roma, cu spatele la un Colos(seum)

OCHIUL CICLOPULUI

Mureșeni, „Pe urmele lui badea Cârțan”, la Roma, la Columna lui Traian, 31 august 2018

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

